

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Till arbetspensionsanstalterna

BEHANDLING AV ARBETSPENSIONSÄRENDE OCH ÄNDRINGSSÖKANDE

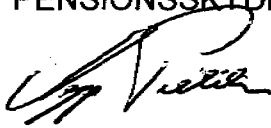
I detta cirkulär ges tillämpningsanvisningar för behandlingen av pensions- och försäkringsärenden samt anvisningar för sökande av ändring.

Anvisningarna är avsedda för personer som handlägger pensions-, försäkrings- och besvärärenden på pensionsanstalterna.

Rättsfall, juridiska avdelningens meddelanden och essäer, som hänvisas till i cirkuläret finns tillgängliga på webbadressen: <http://www.tyoelakelait.etk.fi>, databaserna Tillämpningsförfarande och Rättspraxis.

Detta cirkulär ersätter cirkulär A 45/94.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Seppo Pietiläinen

Riitta Korpiuoma

Juridiska avdelningen

29.11.2001

INNEHÅLL

1	RÄTTSSKYDDSSYSTEMET OCH ALLMÄNNA BEHANDLINGSPRINCIPER.....	1
1.1	Allmänt.....	1
1.2	Förutsättningarna för rättsskyddet.....	2
1.2.1	Finlands grundlag.....	2
1.2.2	Lagen om förvaltningsförfarande.....	7
1.2.2.1	FörvL, subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna.....	8
1.2.2.2	FörvL:s tillämpningsområde i arbetspensionssystemet.....	8
1.2.3	Förvaltningsprocesslagen.....	9
1.2.3.1	Förvaltningsprocesslagen, subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna.....	10
1.2.3.2	Förvaltningsprocesslagens tillämpningsområde i arbetspensionssystemet.....	10
1.2.4	Lagen om försäkringsdomstolen.....	11
1.2.5	EG-rätten.....	12
2	BEHANDLINGSPRINCIPERNA INOM ARBETSPENSIONSSYSTEMET.....	1
2.1	Behandlingsproceduren.....	1
2.2	Förfarandet omfattas av lagen om förvaltningsförfarande.....	1
2.3	Elektronisk handläggning.....	2
2.4	Rådgivning.....	2
2.4.1	Rådgivning till parten.....	2
2.4.2	Allmän rådgivning och information.....	4
2.5	Parten och partens talerätt.....	5
2.5.1	Myndig person.....	6
2.5.2	Begränsad handlingsbehörighet.....	7
2.5.3	Omyndiga personer.....	7
2.5.4	Intressebevakare.....	8
2.5.5	Nära anhörig eller annan person.....	10
2.5.6	Ombud och biträde.....	11
2.5.7	Förändringar i levnadsförhållanden och pensionsanstaltarnas skyldighet att utreda vem som har rätt att föra talan.....	12
2.5.8	Mäklare.....	13
2.6	Anhängiggörande.....	13
2.6.1	Skriftligt.....	14
2.6.2	Muntligt.....	16
2.6.3	Kostnaderna för förfarandet.....	16
2.7	Internationella ärenden.....	17
2.7.1	Avgöranden om att en person omfattas av den finska socialförsäkringen.....	17
2.7.2	Överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätt.....	17
2.7.3	EU-pensionsansökan.....	18
2.8	Överföring av ärendet.....	19
2.9	Avhjälpan av brist i handling.....	20
2.10	Utredning av ärendet.....	22

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.10.1	Myndigheternas allmänna utredningsskyldighet.....	22
2.10.2	Partens utredningsskyldighet.....	23
2.10.3	Pensionsanstaltens begäran om utredning	25
2.10.4	Muntligt yttrande av part	26
2.10.5	Syn och muntlig bevisning	27
2.10.6	Anteckning av uppgifter i handling	27
2.10.7	Övriga instansers skyldigheter.....	28
2.10.8	Förelägganda av frist för part.....	28
2.11	Hörande	29
2.11.1	Hörande av part.....	29
2.11.1.1	Obligatoriskt hörande	31
2.11.1.2	Hörande är inte nödvändigt.....	32
2.11.1.3	Medicinska och andra utredningar	33
2.11.2	Hörande av annan person eller instans	34
2.12	Beslut	34
2.12.1	Struktur och form	34
2.12.2	Innehåll ³⁵	
2.12.3	Motivering	36
2.12.3.1	Bestämmelser	36
2.12.3.2	Faktamotivering	37
2.12.3.3	Juridisk motivering	37
2.12.3.4	Positiva avgöranden.....	37
2.12.3.5	Avslag och förpliktande beslut	38
2.12.4	Delgivning.....	39
2.12.5	Rättelse av sak-, skriv- och räknefel.....	41
2.13	Tolkning och översättning	41
2.14	Jäv	42
2.14.1	Bestämmelser.....	42
2.14.2	Nära släkting.....	44
2.14.3	Delaktighet.....	44
2.14.4	Nytta eller skada.....	44
2.14.5	Biträde eller ställföreträdare	45
2.14.6	Anställnings- eller uppdragsförhållande.....	45
2.14.7	Ställning i en sammanslutning.....	46
2.14.8	Annat särskilt skäl.....	46
2.14.9	Verkan av jäv.....	47
2.14.10	Konstaterande och bedömning av jäv	48
2.15	Offentlighet och sekretess.....	49
2.15.1	Handläggningens offentlighet	49
2.15.2	Handlingars offentlighet.....	49
3	HANDLÄGGNING AV ANSTÄLLNINGÄRENDEN	1
4	FÖRSÄKRING AV FÖRETAGARE OCH FÖRETAGARES FÖRSÄKRINGSPREMIER.....	1
4.1	Försäkringen	1
4.2	Företagaren tecknar själv försäkringen	2

Juridiska avdelningen

29.11.2001

4.2.1	Anordningstid.....	3
4.2.2	Ansökan om försäkring.....	3
4.2.3	Villkorligt beslut om FöPL-arbetsinkomst.....	3
4.2.4	Företagaren tecknar försäkring för sent.....	4
4.2.5	Justering av arbetsinkomsten.....	4
4.2.6	Avslutande av försäkringen.....	5
4.3	Fastställande och uppbärande av försäkringspremien.....	5
4.4	Försummelse av försäkringsskyldigheten.....	6
4.4.1	Pensionsskyddscentralen tecknar en försäkring.....	6
4.4.2	Lantbruksföretagarna pensionsanstalt tecknar en tvångsförsäkring.....	7
4.4.3	Försummelseförhöjning.....	7
4.5	Försäkring av en avliden företagare.....	8
4.6	Överföring av en FöPL-försäkring till ett annat bolag eller en annan pensionskassa.....	9
4.7	Befrielse från försäkringsskyldigheten.....	9
5	FÖRSÄKRING AV ARBETSTAGARNA OCH FÖRSÄKRINGSPREMIERNA.....	1
5.1	Försäkringen.....	1
5.2	APL-försäkring.....	2
5.2.1	Arbetsgivaren tecknar försäkring.....	3
5.2.1.1	Bekräftelse av försäkringen.....	3
5.2.1.2	Försäkringspremien.....	4
5.2.1.3	Höjning av försäkringspremien på grund av att försäkringen tecknats för sent.....	4
5.2.2	Tvångsförsäkring.....	5
5.2.3	Tvångsförsäkring i specialfall.....	6
5.2.3.1	Konkurs.....	6
5.2.3.2	Arbetsgivare vars adress är okänd.....	6
5.2.3.3	Företagsverksamheten har upphört.....	7
5.2.3.4	Arbetsgivaren har avlidit.....	7
5.2.4	Tvångsförsäkringsbeslutets rättsliga natur.....	7
5.2.5	Pensionsanstaltens åtgärder med anledning av beslut om tvångsförsäkring.....	8
5.2.6	Preskription av försäkringspremien.....	9
5.2.7	Överföring av APL-försäkringen från ett försäkringsbolag till ett annat.....	9
5.3	KAPL-och KoPL-försäkring.....	9
5.3.1	Försummelse av försäkringspremien.....	10
5.3.2	Premie för retroaktiv försäkring.....	10
5.4	SjPL-försäkring och försäkringspremien.....	10
5.5	Rättelse av felaktig försäkring.....	11
5.6	Befrielse från försäkringspremierna för arbetsgivaren.....	11
5.7	Arbetstagarens pensionsavgift.....	12
6	DEBITERING OCH INDRIVNING AV FÖRSÄKRINGSPREMIER.....	1
6.1	Debitering av försäkringspremie.....	1

Juridiska avdelningen

29.11.2001

6.1.1	APL-premien.....	1
6.1.2	KAPL- och KoPL-premier	3
6.1.3	FöPL-premien.....	3
6.1.4	LFöPL-premien.....	4
6.2	Dröjsmålsränta	4
6.3	Ansvar för försäkringspremie	5
6.4	Indrivning av FöPL- och LFöPL-premier från pension och rehabiliteringspenning	5
6.5	Premieutmätning och avbrytande av utmätning	5
6.6	Tid för utmätning av försäkringspremie	6
6.7	Obetalda försäkringspremier inverkar minskande på företagarens pension	6
6.8	Uppdelning av FöPL-premien i kapital och dröjsmålsränta	7
6.9	Sökande av ändring	7
7	HANDLÄGGNING AV PENSIONSANSÖKAN	1
8	VERKSTÄLLANDE AV BESLUT	1
8.1	Verkställbarhet	1
8.2	Laga kraft	1
8.3	Rättskraft.....	2
8.4	Betalning av pension.....	3
8.5	Avbrytande av pension.....	3
8.6	Återkrav	5
8.7	Beslut om arbetsinkomst.....	5
9	SÖKANDE AV ÄNDRING	1
9.1	Rättsmedel.....	1
9.2	Bestämmelser	2
9.3	Besvärinstanser och sökande av ändring inom olika pensionssystem.....	3
9.4	Egentligt ändringssökande.....	5
9.4.1	Sökande av ändring i beslut inom den privata sektorn	5
9.4.1.1	Besvärförutsättningar	6
9.4.1.1.1	Besluts överklagbarhet och besväransvisning	6
9.4.1.1.2	Den ändringssökandes besvär rätt	9
9.4.1.1.3	Intressebevakarens talerätt i samband med besvär	12
9.4.1.1.4	Besvärsskriftens formella riktighet	13
9.4.1.1.4.1	Besvärstiden	13
9.4.1.1.4.2	Besvärsskriftens form och innehåll.....	15
9.4.1.1.4.3	Inlämnande av besvärsskrift	18
9.4.1.1.4.4	När besvären lämnas in för sent	21
9.4.1.2	Självrättelse i samband med besvär	22
9.4.1.3	Överföring till besvärinstansen och provisoriskt beslut.....	23
9.4.1.4	Ny pensionsansökan under besvärstiden	26
9.4.1.5	Ny ansökan om arbetsinkomst.....	29
9.4.2	Internationella ärenden.....	30
9.4.2.1	EU-pensionsbeslut.....	30

Juridiska avdelningen

29.11.2001

	9.4.2.2 Pensionsbeslut från ett avtalsland	31
	9.4.2.3 Beslut om överföring av EG-tjänstemännens pensionsrätt	31
	9.4.2.4 PSC:s beslut om att en person omfattas av finsk socialförsäkring	32
9.4.3	Grundbesvär	32
	9.4.3.1 Förutsättningarna för besvär	32
	9.4.3.2 Verkställighet och avbrytande av verkställigheten	34
9.4.4	Besvär över beslut inom den offentliga sektorn	35
9.4.5	Handläggningen av besvärssärende i pensionsnämnde	35
	9.4.5.1 Bestämmelser om besvärsförfarandet	35
	9.4.5.2 Arbetspensionsärendets handläggningsskeden i pensionsnämnden	36
9.4.6	Handläggning av besvärssärende vid försäkringsdomstolen	37
	9.4.6.1 Bestämmelser om besvärsförfarandet	37
	9.4.6.2 Arbetspensionsärendets handläggningsskeden i försäkringsdomstolen	38
9.4.7	Förbud mot och avbrott i verkställigheten	39
9.5	Extraordinärt ändringssökande	40
	9.5.1 Undanröjande av laga kraft vunnet beslut (återbrytning)	41
	9.5.1.1 Förutsättningar	42
	9.5.1.2 Ansökan	43
	9.5.2 Självrättelse till fördel för ändringssökanden	45
	9.5.2.1 Förutsättningar	45
	9.5.2.2 Beslut	46
	9.5.2.3 Självrättelse hos besvärinstanserna	47
	9.5.3 Rättelse av fel i beslut	47
	9.5.3.1 Rättelse av sakfel	48
	9.5.3.2 Rättelse av skriv- och räknefel	50
	9.5.4 Extraordinärt ändringssökande i beslut inom den offentliga sektorn	51
9.6	Utredning av ett ärende	51
9.7	Muntlig förhandling	51
	9.7.1 Bestämmelser	52
	9.7.2 Rätt till muntlig förhandling i pensionsnämnden	53
	9.7.3 Rätt till muntlig förhandling i försäkringsdomstolen	53
	9.7.4 Hörande av vittne, part och sakkunnig	54
	9.7.5 Förfarandet i praktiken	54
9.8	Rättskraften hos tidigare beslut	55
9.9	Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder	55
	9.9.1 Allmänt om besvärinstansens beslut	55
	9.9.2 Beslut om återförvisning	56
	9.9.3 Överföring	57
	9.9.4 Utan prövning	57
	9.9.5 Förfall	57
	9.9.6 Besvär eller ansökan om undanröjande av beslut godkänns eller förkastas	57

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.9.7	Dröjsmålsförhöjning.....	58
9.9.8	Förmedlande av uppgifter om besvärsinstansens beslut.....	59
9.10	Ersättning av rättegångskostnader.....	59
9.10.1	Kostnader som ersätts.....	59
9.10.2	Verkan av besvärsinstansens beslut.....	60
9.10.3	Pensionsanstaltens ersättningsskyldighet.....	60
9.10.4	Enskild parts ersättningsskyldighet till pensionsanstalten.....	61
9.10.5	Rättegångskostnader i högre besvärsinstans.....	61
9.10.6	Inte möjlighet till fri rättegång.....	62
9.10.7	Dröjsmålsränta.....	63
10	FÖRVARING AV PENSIONSHANDLINGAR OCH UPPGIFTER.....	1
11	ÖVERVAKNING AV FÖRFARANDEPRACTIS.....	1
11.1	Social- och hälsovårdsministeriet (SHM).....	1
11.2	Försäkringsinspektionen.....	1
11.3	Övervakning av pensionsanstalter inom den offentliga sektorn.....	2
11.4	Pensionsskyddscentralen (PSC).....	2
11.5	Justitiekanslern (JK) och riksdagens justitieombudsman (JO).....	2
11.6	Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.....	4
12	BILAGOR.....	1

Juridiska avdelningen

29.11.2001

INNEHÅLL

1	RÄTTSSKYDDSSYSTEMET OCH ALLMÄNNA BEHANDLINGSPRINCIPER.....	1
1.1	Allmänt.....	1
1.2	Förutsättningarna för rättsskyddet.....	2
1.2.1	Finlands grundlag	2
1.2.2	Lagen om förvaltningsförfarande	7
	1.2.2.1 FörvL, subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna	8
	1.2.2.2 FörvL:s tillämpningsområde i arbetspensionssystemet.....	8
1.2.3	Förvaltningsprocesslagen.....	9
	1.2.3.1 Förvaltningsprocesslagen, subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna.....	10
	1.2.3.2 Förvaltningsprocesslagens tillämpningsområde i arbetspensionssystemet	10
1.2.4	Lagen om försäkringsdomstolen.....	11
1.2.5	EG-rätten	12

Juridiska avdelningen

29.11.2001

1 RÄTTSSKYDDSSYSTEMET OCH ALLMÄNNA BEHANDLINGSPRINCIPER

1.1 Allmänt

Rättsskydd

Rättsskyddet inom förvaltningen innebär att lagenlighet och lagbundenhet verkställs och att den enskildes eller ett samfunds rättigheter och intressen samt verkställigheten av dem tryggas.

Rättsskyddet omfattar också rätt till en rättvis rättegång. Utöver rätt att söka ändring är det då också fråga om yrkanden som riktas till ett rättskipningsorgan om dess tillämpningsförfarande.

Rättsskyddssystemet

Rättsskyddssystemet omfattar de rättsliga principer, regelverk och förfaranden som har i uppgift att verkställa rättsskyddet.

Rättsskyddssystemet är tudelat. Det preventiva rättsskyddet har som uppgift att på förhand bidra till att ärendena avgörs rätt och lagenligt i ett så tidigt skede som möjligt. Det i efterhand korrigerande rättsskyddet är till för att rätta felaktiga beslut och säkerställa ett lagenligt förfarande.

Rättsskyddsmedel

Den bästa garantin för att det preventiva rättsskyddet sätts i verket är att förvaltningsförfarandet är föreskrivet i lag. Preventiva rättsmedel är, bl.a. ärendehanteringens formbundenhet, bestämmelser om jäv, hörande av part och motivering av besluten.

Systemet för sökande av ändring är ett rättsmedel som verkar i efterhand. Överklagande är det egentliga rättsmedlet för att söka ändring. Extraordinära rättsmedel är självrättelse av ett lagakraftvunnet beslut och undanröjande av beslut (återbrytande).

Allmänna förvaltningsrättsliga principer

Rättsskyddet tryggas också av de allmänna förvaltningsrättsliga principerna som följs i all förvaltningsverksamhet: jämlikhetsprincipen, principen om ändamålsbundenhet, proportionalitetsprincipen och objektivitetsprincipen.

Enligt *jämlikhetsprincipen* är alla lika inför lagen (6 § Finlands grundlag). Ingen får utan grund försättas i en ojämlig ställning. Jämlikhetsprincipen förutsätter också i sig att kravet på *följdriktighet* uppfylls. Detta innebär att i rättsligt sett likadana ärenden skall lika förfarande och beslutslinje följas på ett följdriktigt sätt så att avgörandena blir likadana.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Principen om ändamålsbundenhet innebär en allmän skyldighet att använda behörighet enbart för sådana ändamål som den är avsedd för eller för ändamål den i övrigt är avsedd för. Beslutsfattaren får inte främja andra syften än dem som hör till hans uppgifter eller som ingår i den lag eller övriga bestämmelser som tillämpas på ett givet fall.

Proportionalitetsprincipen går i huvudsak ut på att åtgärderna dimensioneras så att de står i rätt proportion till handlingens eller försummelsens karaktär och dess klandervärda egenskaper. Man tillgriper alltså först lindrigare åtgärder och, om de inte har åsyftad verkan, tar man till strängare åtgärder. Vid till exempel tvångsförsäkring tas en försäkring på arbetsgivarens vägnar bara när arbetsgivaren, trots uppmaning, inte själv fullgör sin försäkringskyldighet.

Objektivitetsprincipen förutsätter att förfarandet och beslutsfattandet är opartiskt och objektivt motiverat. Denna princip innesluter i sig kravet på ett sakligt förfarande. Detta eftersträvar man, bl.a. genom de lagbestämmelser om jäv för personer som deltar i beslutsfattande.

De allmänna förvaltningsrättsliga principerna begränsar en myndighets prövningsrätt. De begränsar och inverkar också på valet av beslutsalternativ i situationer, där myndigheten måste välja mellan flera i sig lagliga beslutsalternativ. Om myndighetens beslutsfattande visar sig stå i strid med de allmänna förvaltningsrättsliga principerna, är det fråga om missbruk av prövningsrätten.

Förvaltningsförfarandet förutsätter också *öppenhet och insyn*, som bl.a. de preventiva rättsmedlen är avsedda att säkerställa. Förfarandet måste vara öppet för insyn på så vis att var och en kan försäkra sig om att förfarandet är sakligt, dvs. att myndigheten har gått lagligt till väga och att den följt de allmänna förvaltningsrättsliga principerna.

Kontroll

Kontrollen gör verkställandet av rättsskyddet effektivare. Kontrollen kan vara preventiv (t.ex. förhandsgranskningen i samband med lagstiftningen) eller kontroll i efterhand (såsom laglighetskontrollen i samband med besvär). Kontrollen har i huvudsak inriktats på den preventiva kontrollen (se kap. 9 Sökande av ändring och kap. 11 Övervakning av förfarandepaxis).

1.2

Förutsättningarna för rättsskyddet

1.2.1

Finlands grundlag

En ny och kodifierad Finlands grundlag, (grundlagen, GL) trädde i kraft 1.3.2000 (731/1999). Den ersätter de tidigare gällande fyra grundlag-

Juridiska avdelningen

29.11.2001

arna: Finlands regeringsform, riksdagsordningen, ministeransvarighetslagen och lagen om riksrikten.

Grundlagen är i rang den högsta författningen om den nationella rättsordningen. Den utgör ramen för hela den nationella rättsordningen.

Av grundlagen framgår de grundläggande principerna för den offentliga maktutövningen samt förhållandet mellan den offentliga makten och den enskilde individen. Enligt grundlagen skall grunderna för den enskildes rättigheter och skyldigheter bestämmas i lag.

I grundlagen regleras, bl.a. de grundläggande fri- och rättigheterna, grunderna för den offentliga maktutövningen och den dömande makten samt definieras kraven på god förvaltning och en rättvis rättegång. I grundlagen regleras också grundlagsbestämmelsernas status i förhållande till övriga bestämmelser, övervakningen av lagligheten i den offentliga maktutövningen och ansvaret för ämbetsåtgärder.

De grundläggande rättigheterna

Rättsskyddet är en grundläggande rättighet. Grundläggande rättigheter är också, t.ex. jämlikhet inför lagen, rätt att få information om offentliga handlingar och rätt att använda sitt eget språk - antingen finska eller svenska - i egna ärenden hos myndigheterna. Den offentliga makten skall trygga verkställigheten av de grundläggande rättigheterna genom lag (2 kap. GL).

Rättsstatsprincipen, laglighetsprincipen

Den offentlig maktutövningen

All utövning av offentlig makt skall bygga på lag och i all offentlig verksamhet skall lag noggrant iaktas (2 § GL). All utövning av offentlig makt måste i sista hand kunna härledas ur grundlagen.

Lagen innehåller ingen allmän täckande definition på offentlig maktutövning. Typiskt för den offentliga maktutövningen är att den maktutövande instansen fattar ett ensidigt beslut med stöd av lagen och ingriper därmed i den enskildes rättsliga angelägenheter, till exempel när en myndighet beviljar en förmån eller träffar ett avgörande om att en person omfattas av arbetspensionslagarna.

Offentlig makt utövas i princip av statliga och kommunala myndigheter samt tjänstemän som i myndighetens namn tillsatts med stöd av lag för att sköta sitt ämbete.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Indirekt offentlig förvaltning

Offentlig makt och offentliga förvaltningsuppdrag har i begränsad utsträckning också anförtrotts enskilda inrättningar som inte hör till det egentliga statliga och kommunala myndighetsmaskineriet, såsom statliga trafikinrättningar, offentligrättsliga samfund och olika privaträttsliga juridiska personer. Man talar då om indirekt offentlig förvaltning.

Offentliga förvaltningsuppdrag kan anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och detta inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock endast ges myndigheter (124 § GL).

När arbetspensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen (PSC) *behandlar pensionsärenden* anses de utföra ett offentligt uppdrag.

Den dömande maktutövningen

Den dömande makten utövas av oberoende domstolar (3 § GL).

Domstolarnas oavhängighet innebär att de är oberoende i sin rättsskipning, både av instanser utanför (t.ex. lagstiftare, myndigheter) och innanför domstolsväsendet (högre domstol).

Domstolarnas oavhängighet utgör den allmänna grunden för deras opartiskhet. Opartiskheten och trovärdigheten tryggas genom kravet på domarjäv. Domarjäv ingår i de allmänna och speciella behörighetskraven för domare.

Domstolarnas oavhängighet sammanhänger direkt med kravet på en rättvis rättegång som en del av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Domstolarna utgörs av antingen allmänna domstolar (högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna) eller allmänna förvaltningsdomstolar (högsta förvaltningsdomstolen, de regionala förvaltningsdomstolarna). Angående specialdomstolar, t.ex. försäkringsdomstolen, som utövar domsrätt på särskilt angivna områden, bestäms genom lag (98 § GL).

Rättvis rättegång och god förvaltningssed

En rättvis rättegång och rätten till en sådan består av flera faktorer, där det förutom rätt till rättegång och domstolsförfarande också är fråga om

Juridiska avdelningen

29.11.2001

vissa krav som rättsskipningsorganen och rättegångsförfarandet måste uppfylla.

Kraven på en rättvis rättegång framgår av 21 § GL som gäller rättsskyddet:

Var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättsskipningsorgan.

Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag.

Syftet med 21 § GL är att i varje enskilt fall trygga rättsskyddsorganens oavhängighet i förhållande till den verkställande makten samt trygga det beslutsfattande organets oavhängighet i förhållande till de olika parterna i ett rättsfall eller något annat ärende.

I 21 § GL nämns också kraven på god förvaltning, bl.a. rätten till saklig behandling, behandling av ett ärende utan dröjsmål, rätten att få sitt ärende behandlat av en behörig myndighet, rätten till offentlighet vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring.

Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna

Principerna om en laglig och rättvis rättegång ("fair trial") ingår i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, nedan Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (FördrS 19/1990, Europakonventionen), artikel 6, enligt vilken:

Envar skall, när det gäller att pröva hans civila rättigheter och skyldigheter ("civil right and obligation") eller anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till opartisk och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag (artikel 6 punkt 1 första meningen i Europakonventionen).

I Europakonventionen nämns opartiskhet som ett av de viktigaste kraven som ett rättsskipningsorgan måste uppfylla. Med oavhängighet avses här att domstolen och domaren är självständiga och ojäviga i varje enskilt fall. Utöver domaren förutsätts även övriga beslutsfattare vara oavhängiga enligt samma principer.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

I den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna innebär kravet på opartiskhet i beslutspraxis å ena sidan att domaren de facto inte får ha en förhandsuppfattning om saken eller hysa en önskan om att främja den andra partens intressen i rättegången (subjektiv opartiskhet), och å andra sidan att domaren skall förfara så att varken parterna i målet eller andra personer får grundad anledning att betvivla domarens eller domstolens opartiskhet i ett enskilt fall, till exempel på grund av yttre faktorer (objektiv opartiskhet).

Försäkringsdomstolen har i sina beslut 6785/97 och 9775/99 tagit ställning till jäv och objektiv opartiskhet.

Ett rättsskipningsorgan som inte är en domstol enligt finsk nationell rätt kan också uppfylla kraven på en oavhängig och opartisk domstol i artikel 6 i Europakonventionen. Det förutsätts i alla fall att grunderna för dess verksamhet är bestämda i lag och att den är oavhängig och opartisk. Bland annat besvärsnämnderna för utkomstskyddsärenden, såsom pensionsnämnden, statens pensionsnämnd och kommunernas pensionsnämnd är sådana domstolar som avses i artikel 6 i Europakonventionen.

I 21 § GL nämns inte opartiskhet särskilt, utan den anses vara en del av oavhängighetsprincipen. Denna princip innebär oavhängighet från fall till fall, som yttrar sig som ojävighet, objektivitet och frihet från förhandsuppfattningar. Paragraf 21 GL skall i princip täcka alla situationer som avses i artikel 6 i Europakonventionen.

Kravet i Europakonventionen om rättvis behandling syftar på processuell jämlikhet. Parterna bör ha lika möjligheter att framföra sina synpunkter i ärendet under sådana omständigheter att parterna inte försätts i en ojämlig situation sinsemellan. Detta förutsätter också att man får tillräckligt med information om allt som kan inverka på saken och om de yrkanden som framförts. Detta krav försöker man uppfylla, bl.a. genom att tillämpa bestämmelserna om hörande av part och rätt att få uppgifter i förvaltningsprocesslagen (586/1999). I rättsskipningen fungerar Europakonventionen som ett slags allmänt rättesnöre och förpliktar domstolarna att tolka lagen så att de mänskliga rättigheterna kommer till sin rätt.

I Finland gäller konventionen på franska och engelska, vilka är de beviskraftiga språken i konventionen.

Laglighetskontroll

Grundlagen ges företräde framom andra bestämmelser. Om en lagbestämmelse, som stiftats i en annan lagstiftningsordning än grundlagen, tillämpas i ett ärende som behandlas av en domstol och denna bestämmelse strider mot grundlagen, skall domstolen ge grundlagsbestämmelsen företräde (106 § GL).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Om en bestämmelse i en förordning eller någon annan författning på lägre nivå än lag strider mot grundlagen eller någon annan lag, får den inte tillämpas av domstolar eller andra myndigheter (107 § GL).

Europakonventionen har i varje medlemsland samma status som lagar i allmänhet. Eventuella motstridigheter mellan konventionen och den nationella lagstiftningen avgörs i regel enligt de principer som i allmänhet gäller i sådana situationer.

Den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna och särskilt europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna övervakar att Europakonventionen iakttas. Deras tillämpningspraxis har stor betydelse vid tolkningen av konventionen.

Tjänsteansvar

De som sköter ett ämbetsuppdrag eller ett offentligt uppdrag har straffrättsligt ansvar och under vissa förutsättningar skadeståndsansvar (118 § GL).

1.2.2

Lagen om förvaltningsförfarande

Lagen om förvaltningsförfarande (598/1982 FörvL) innehåller bestämmelser om de allmänna principer som bör iakttas vid handläggningen av förvaltningsärenden.

Handläggningen inbegriper avgörande av det ärende som är anhängigt och sådana myndighetsåtgärder som direkt bidrar till att ärendet kan avgöras. Förvaltningsförfarandet leder vanligtvis till ett förvaltningsbeslut. Det innebär i allmänhet att en myndighet fattar ett beslut i ett förvaltningsärende. Den grundläggande formen för ett förvaltningsbeslut som fattas av en förvaltningsmyndighet i ett enskilt förvaltningsärende är en ensidig rättslig handling, med vilken någons rättighet, fördel eller skyldighet avgörs. Ett sådant förvaltningsbeslut är överklagbart.

I FörvL definieras grundvillkoren för det processuella rättsskyddet. Framträdande drag i lagen är närmast serviceprincipen, jämlikhetsprincipen och inriktningen på ett snabbt och effektivt förfarande.

FörvL anger hur myndigheterna och medborgarna skall gå till väga under ärendets handläggning. Lagen innehåller bestämmelser om, bl.a. anhängiggörande av förvaltningsärenden, om avhjälpande av brist i handling, hörande av part, om myndigheternas utredningsskyldighet, verkan av jäv och jävsgrunder för myndigheterna, motivering av beslut samt korrigerings av beslut.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Det kan bli nödvändigt att i stället för FörvL eller vid sidan av den tillämpa specialbestämmelser i samband med, t.ex. beräkningen av frister, skyldigheten att höra part eller när jävsgrunderna skall beaktas. Viktiga bestämmelser om handläggning av förvaltningsärenden ingår också i lagen om översändande av handlingar (74/1954), som reglerar översändande av handlingar till myndigheterna samt i lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/1966) som gäller delgivning av handlingar.

1.2.2.1

FörvL, subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna

FörvL är i egenskap av allmän lag subsidiär i förhållande till speciallagarna, exempelvis till arbetspensionslagarna. Bestämmelser som klart avviker från eller strider mot FörvL ges företräde, om detta föreskrivs i någon annan lag eller om någon annan lag uttömmande reglerar någonting om förfarandet.

FörvL kan komplettera andra lagar till den del de innehåller mera allmänt formulerade förfaranderegler eller helt saknar sådana. Speciallagarna kan å sin sida innehålla bestämmelser som kompletterar FörvL. Till exempel jävsbestämmelsen i APL kompletterar de allmänna jävsbestämmelserna i FörvL.

1.2.2.2

FörvL:s tillämpningsområde i arbetspensionssystemet

Principerna i FörvL tillämpas således på pensionsanstaltens och Pensionsskyddscentralens verksamhet inom den privata sektorn när de utövar offentlig makt. Vissa principer i FörvL började tillämpas inom den privata sektorns arbetspensionssystem till följd av de lagändringar (878-885/1994) som trädde i kraft 1.5.1995. I praktiken har de följts i tillämpliga delar redan tidigare.

I 10 c § APL (878/1994) ingår en specialbestämmelse om tillämpning av FörvL på arbetspensionssystemet:

När en pensionsanstalt eller pensionsskyddscentralen behandlar ärenden som gäller skyldigheten att ordna pensionsskydd, pensionsansökan, pensionsrätt, pensionsbelopp och utbetalning av pension samt återkrav och därmed jämförbara ärenden som avses i denna lag skall den som ärendet gäller beredas tillfälle att bli hörd i ärendet, om detta för bevakandet av hans intresse är uppenbart nödvändigt. Talan för den som inte har fyllt 15 år förs i andra ärenden än sådana som gäller hans person av hans intressebevakare. I övrigt iaktas vid behandlingen i tillämpliga delar de principer som uttrycks i 4 (rådgivning), 6 (ombud, biträde), 9-11 (avhjälpan av brist i handling, verkan av jäv), 16, 16 a, 16 b

Juridiska avdelningen

29.11.2001

(hörande av intressebevakaren och huvudmannen) 21 (förläggande av frist för part), 23 (innehållet i beslutet) och 24 (motivering av beslut) § lagen om förvaltningsförfarande (598/1982). (1331/1999)

Anställda och styrelsemedlemmar i en pensionsanstalt kan dock, utan hinder av 10 § 1 mom. 4 och 5 punkten lagen om förvaltningsförfarande, behandla ärenden som avser arbetsgivare som har anordnat pensionsskydd i pensionsanstalten, arbetstagare i anställning hos en sådan arbetsgivare eller företagare. Detta gäller i tillämpliga delar även de anställda vid pensionsskyddscentralen och medlemmarna av dess styrelse.

Paragraf 10 c APL gäller i tillämpliga delar även vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL, om inte annat följer av de nämnda lagarna. Se närmare 13 a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL och 17 § FöPL, samt 43 § GevPL, 24 § AvtrPL, 40 § AvSL och 37 § AvEL. En bestämmelse som motsvarar 10 c § APL ingår i 2 a § SjPL.

Principerna i FörvL tillämpas - utom när pensionsanstalten handlägger och avgör ärenden som avses i 10 c § 1 mom. APL - också när pensionsanstalten själv rättar sitt beslut, ger ett utlåtande (bemötande) om besvär eller om ansökan om undanröjande av beslut (ansökan om återbrytande) till en besvärsnämnd eller ger råd om hur man anför besvär eller hur man ansöker om undanröjande av beslut.

FörvL gäller även indrivningsåtgärder ända fram till utsökning, men inte själva utsökningsförfarandet.

Tillämpas inte

FörvL gäller inte pensionsanstalternas eller pensionsanstaltens och Pensionsskyddscentralens inbördes förfarande. Lagen omfattar inte, bl.a. pensionsanstalternas placeringsverksamhet och pensionsanstalternas och Pensionsskyddscentralens interna administration.

Ämbetsorgan som omfattas av FörvL

FörvL tillämpas på statliga förvaltningsmyndigheter, kommunala och kommunalförbundens myndigheter samt Folkpensionsanstalten och Helsingfors universitets organ (3 § FörvL). FörvL tillämpas således direkt på, bl.a. Statskontoret, Kommunernas pensionsförsäkring och Finlands Bank.

1.2.3

Förvaltningsprocesslagen

I förvaltningsprocesslagen (586/1996) ingår de viktigaste bestämmelserna om förvaltningsrättsskipning. I förvaltningsprocessen är det

Juridiska avdelningen

29.11.2001

fråga om sökande av ändring i beslut i förvaltningsärenden, närmast om besvär samt extraordinärt ändringssökande i fråga om beslut som fattats i förvaltningsärenden. Förvaltningsrättskipningen gäller även förvaltningstvistemål.

Förvaltningsprocesslagen innehåller de viktigaste bestämmelserna om förvaltningsrättsliga rättsmedel och förfarandet i samband med handläggningen av ärenden i förvaltningsdomstolar och övriga myndigheter som utövar förvaltningsrättskipning. Lagen föreskriver om, bl.a. besvär rätt, besvärsmyndighet, om anhängiggörande och handläggning av besvär, beslut i besvärsärendet, rättegångskostnader, om extraordinärt ändringssökande och förvaltningstvistemål.

Som kontrollmekanism i efterhand är förvaltningsrättskipningen en ofrånkomlig del av rättsskyddet. Den har till uppgift att korrigera fel som trots allt uppkommer i förvaltningen och att slutgiltigt avgöra rättstvister som uppstår inom förvaltningsområdet och att säkerställa att förfarandet inom förvaltningen sker lagenligt.

Förfarandet vid förvaltningsprocessen är på sätt och vis en fortsättning på förvaltningsförfarandet. Sökande av ändring innebär att förvaltningsärendet behandlas på nytt i viss utsträckning. Som rättegångsförfarande måste förvaltningsprocessen vara mera detaljerat reglerad än förvaltningsförfarandet. Å andra sidan är de ärenden som behandlas vid förvaltningsprocessen processuellt av flera olika slag än inom rättskipningen i allmänhet och därför har bestämmelserna inte kunnat formuleras fullt så detaljerat som motsvarande bestämmelser i rättegångsbalken.

1.2.3.1

Förvaltningsprocesslagen, subsidiär i förhållande till arbetspensionslagarna

Förvaltningsprocesslagen är i egenskap av allmän lag subsidiär i förhållande till speciallagarna, så som arbetspensionslagarna. Bestämmelser som klart avviker från eller strider mot förvaltningsprocesslagen ges företräde, om detta föreskrivs i någon annan lag eller om någon annan lag uttömmande reglerar någonting om förfarandet. Bestämmelserna i de allmänna lagarna eller speciallagarna kan också tillämpas så att de kompletterar varandra.

1.2.3.2

Förvaltningsprocesslagens tillämpningsområde i arbetspensionssystemet

Förvaltningsprocesslagen skall tillämpas, förutom på rättskipning i allmänna förvaltningsdomstolar (1 § 1 mom. förvaltningsprocesslagen), även när ändring i beslut i förvaltningsärenden söks genom besvär eller extraordinärt ändringssökande hos en förvaltningsmyndighet eller en

Juridiska avdelningen

29.11.2001

nämnd som har inrättats för att behandla ärenden som gäller sökande av ändring, eller hos någon annan särskild myndighet som kan jämföras med dem (1 § 2 mom. förvaltningsprocesslagen).

Genom speciallagstiftning har besvärsorgan av nämndtyp med uppgift att handlägga förvaltningsrättsliga besvär inrättats för olika förvaltningsområden. Sådana är inom rättsskipningen på socialförsäkringens område besvärsnämnderna för utkomstskyddsärenden, såsom pensionsnämnden, Statens pensionsnämnd och Kommunernas pensionsnämnd, samt prövningsnämnden, besvärsnämnden för arbetslöshetsskyddsärenden, besvärsnämnden för studiestödsärenden och besvärsnämnden för olycksfallsärenden samt socialförsäkringsnämnderna.

Förvaltningsprocesslagen började tillämpas 1.4.1999 i besvärsförfarandet för socialförsäkringsärenden till den del som socialförsäkringslagarna inte innehåller specialbestämmelser om förfarandet (278-306/1999). Bland annat bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen om muntlig förhandling började tillämpas i försäkringsdomstolen och i viss utsträckning även i besvärsnämnderna, och det föreskrevs att rättegångskostnaderna skulle ersättas i enlighet med förvaltningsprocesslagen. I början av december år 1999 trädde ändringarna till följd av ändringen av lagen om förmyndarverksamhet om talerätt och hörande av part i kraft i förvaltningsprocesslagen (446/1999).

Cirkulär:

A 23/98	Sosiaalivakuutuksen muutoksenhakumenettelyyn muutoksia (lagändringar i socialförsäkringens besvärsförfarande; endast på finska)
A 9/99	Tillämpningen av förvaltningsprocesslagen i försäkringsdomstolen och pensionsnämnden
A 8/2000	Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden

1.2.4

Lagen om försäkringsdomstolen

Försäkringsdomstolen är en specialdomstol som behandlar ärenden om social trygghet. Försäkringsdomstolen är högsta besvärsinstans för den privata sektorns arbetspensionssystem, folkpensionssystemet, de statsanställdas och kommunalt anställdas pensionssystem samt övriga pensionssystem som baserar sig på offentligrättsliga anställningar.

Försäkringsdomstolens verksamhet regleras i lagen om försäkringsdomstolen (14/1958) samt i förordningen om försäkringsdomstolen (264/1982). Närmare föreskrifter om handläggningen av ärenden och

Juridiska avdelningen

29.11.2001

organiseringen av arbetet i övrigt meddelas i den arbetsordning som fastställts av försäkringsdomstolen. När ett ärende behandlas i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte annat bestäms särskilt. De olika arbetspensionslagarna innehåller specialbestämmelser om sökande av ändring hos försäkringsdomstolen och extraordinärt ändringssökande (se närmare kap. 9 Sökande av ändring).

1.2.5 EG-rätten

Företrädet för Europeiska gemenskapens (EG) rättsakter framom den nationella lagstiftningen baserar sig på EG-domstolens vedertagna tolkning. EG-rättsakternas företrädare kompletterar den finska normhierarkin, men ändrar inte på de inhemska bestämmelsernas inbördes förhållande.

Inom EG-rättens område skall rättsskyddet ges av medlemsländernas nationella myndigheter. I fullföljandet av sina uppdrag följer myndigheterna de nationella bestämmelserna om behörighet och förfarande, men beaktar samtidigt de krav som gäller inom gemenskapsrätten.

EG-domstolen har genom sin rättspraxis ställt vissa krav på den nationella rättsskipningen, bl.a. skyldigheten att tolka i överensstämmelse med EG-rätten.

INNEHÅLL

2	BEHANDLINGSPRINCIPERNA INOM ARBETSPENSIONSSYSTEMET	1
2.1	Behandlingsproceduren	1
2.2	Förfarandet omfattas av lagen om förvaltningsförfarande.....	1
2.3	Elektronisk handläggning	2
2.4	Rådgivning	2
	2.4.1 Rådgivning till parten	2
	2.4.2 Allmän rådgivning och information.....	4
2.5	Parten och partens talerätt.....	5
	2.5.1 Myndig person.....	6
	2.5.2 Begränsad handlingsbehörighet.....	7
	2.5.3 Omyndiga personer.....	7
	2.5.4 Intressebevakare.....	8
	2.5.5 Nära anhörig eller annan person.....	10
	2.5.6 Ombud och biträde.....	11
	2.5.7 Förändringar i levnadsförhållanden och pensionsanstaltarnas skyldighet att utreda vem som har rätt att föra talan.....	12
	2.5.8 Mäklare.....	13
2.6	Anhängiggörande.....	13
	2.6.1 Skriftligt.....	14
	2.6.2 Muntligt.....	16
	2.6.3 Kostnaderna för förfarandet.....	16
2.7	Internationella ärenden	17
	2.7.1 Avgöranden om att en person omfattas av den finska socialförsäkringen.....	17
	2.7.2 Överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätt.....	17
	2.7.3 EU-pensionsansökan	18
2.8	Överföring av ärendet	19
2.9	Avhjälpan av brist i handling.....	20
2.10	Utredning av ärendet.....	22
	2.10.1 Myndigheternas allmänna utredningsskyldighet.....	22
	2.10.2 Partens utredningsskyldighet.....	23
	2.10.3 Pensionsanstaltens begäran om utredning	25
	2.10.4 Muntligt yttrande av part.....	26
	2.10.5 Syn och muntlig bevisning.....	27
	2.10.6 Anteckning av uppgifter i handling.....	27
	2.10.7 Övriga instansers skyldigheter.....	28
	2.10.8 Föreläggande av frist för part.....	28
2.11	Hörande	29
	2.11.1 Hörande av part.....	29
	2.11.1.1 Obligatoriskt hörande.....	31
	2.11.1.2 Hörande är inte nödvändigt.....	32
	2.11.1.3 Medicinska och andra utredningar	33
	2.11.2 Hörande av annan person eller instans.....	34

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.12	Beslut	34
2.12.1	Struktur och form	34
2.12.2	Innehåll	35
2.12.3	Motivering	36
2.12.3.1	Bestämmelser	36
2.12.3.2	Faktamotivering	37
2.12.3.3	Juridisk motivering	37
2.12.3.4	Positiva avgöranden	37
2.12.3.5	Avslag och förpliktande beslut	38
2.12.4	Delgivning	39
2.12.5	Rättelse av sak-, skriv- och räknefel	41
2.13	Tolkning och översättning	41
2.14	Jäv	42
2.14.1	Bestämmelser	42
2.14.2	Nära släkting	44
2.14.3	Delaktighet	44
2.14.4	Nytta eller skada	44
2.14.5	Biträde eller ställföreträdare	45
2.14.6	Anställnings- eller uppdragsförhållande	45
2.14.7	Ställning i en sammanslutning	46
2.14.8	Annat särskilt skäl	46
2.14.9	Verkan av jäv	47
2.14.10	Konstaterande och bedömning av jäv	48
2.15	Offentlighet och sekretess	49
2.15.1	Handläggningens offentlighet	49
2.15.2	Handlingars offentlighet	49

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2

BEHANDLINGSPRINCIPERNA INOM ARBETSPENSIONSSYSTEMET

2.1

Behandlingsproceduren

Handläggningen omfattar avgörande av det ärende som är anhängigt samt sådana åtgärder som direkt bidrar till att ärendet kan avgöras. Handläggningen leder till ett avgörande, till exempel ett beslut, utlåtande eller en framställning.

Anhängiggörande

Handläggningen inleds med att ärendet anhängiggörs, dvs. inregistreras, varefter ärendet börjar beredas.

Beredning

Beredningen innebär att man gör förberedande åtgärder för att beslut skall kunna fattas. Den omfattar prövning av såväl förutsättningarna för förfarandet som själva ärendet.

Med förfarandeförutsättningar avses vissa villkor som måste uppfyllas, för att ärendet skall tas upp till prövning. Villkoren kan gälla, bl.a. den myndighet som skall handlägga ärendet, det ärende som skall behandlas, parterna och hur ärendet har anhängiggjorts. Om det inte finns förutsättningar för förfarandet - ärendet har, t.ex. hamnat hos fel instans - kan ärendet inte tas upp till prövning, dvs. utredas för att fatta beslut.

Beslutsfattande

Beredningen åtföljs av beslutsfattandet, dvs. ärendet avgörs. Ärendets anhängighet upphör i och med att ärendet avgörs. I avgörandet tar man ställning till själva saken, till exempel i ett ansökningsärende beslutar man om den ansökta förmånen beviljas eller inte.

Till beslutsfattandet hör också att avfatta beslut. Beslutet är en handling, som redogör för avgörandet och motiveringarna till det. Beslutet kan innehålla ett avgörande i saken eller att ärendet inte tas upp till prövning.

Delgivning av beslut

Behandlingen omfattar även delgivning av beslutet. Delgivning regleras i lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/1996).

Både handläggningen av arbetspensionsärenden på pensionsanstalterna och handläggningen av besvärärenden genomgår den behandlingsprocedur som beskrivits ovan.

2.2

Förfarandet omfattas av lagen om förvaltningsförfarande

Pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen sköter ett offentligt uppdrag då de behandlar pensionsärenden. Förfarandet omfattas av

Juridiska avdelningen

29.11.2001

FörvL, om inte annat särskilt föreskrivs i någon speciallag (se närmare kap. 1 punkt 1.2.2 Lagen om förvaltningsförfarande).

2.3

Elektronisk handläggning

Elektronisk handläggning innebär att ett förvaltningsärende anhängiggörs, handläggs (och avgörs) och delges elektroniskt.

Lagen om elektronisk kommunikation i förvaltningsärenden (1318/1999) trädde i kraft 1.1.2000. Lagen tillämpas även vid allt kontakt som sker på elektronisk väg mellan en myndighet och part och som är nödvändig för att ett förvaltningsärende skall kunna skötas, till exempel när det gäller hörande av part och när myndigheten behöver tilläggsutredningar. Lagen tillämpas inte på den kontakt som myndigheterna upprätthåller sinsemellan.

Lagen tillämpas när arbetspensionsanstalterna kommunicerar elektroniskt till den del som kommunikationen är en del av den offentliga maktutövningen. I arbetspensionssystemet är det då fråga om, bl.a. arbetspensionsbeslut, SITO-beslut, beslut om arbetsinkomst, Pensionsskyddscentralens tillämpningsavgöranden samt registrering av frivilliga tilläggs pensionsförmåner.

2.4

Rådgivning

Enligt serviceprincipen bör ärenden i samarbete med förvaltningsorganen skötas så flexibelt och serviceinriktat som möjligt. De som utträttar sina ärenden hos en myndighet bör också ha lika möjligheter att sköta sina ärenden och få sina rättigheter tillgodosedda. I bestämmelserna om myndigheternas allmänna rådgivningsskyldighet, som regleras i 4 § FörvL, framhålls just serviceprincipen i förfarandet:

Myndighet skall vid behov ge part och även annan person råd om hur ett ärende som hör till dess verksamhetsområde anhängiggörs och hur han skall förfara under ärendets handläggning.

Myndigheternas rådgivningsskyldighet sammanhänger med den allmänna utredningsskyldighet som fastställts för myndigheter (se närmare punkt 2.10. Utredning av ärendet).

2.4.1

Rådgivning till parten

Part i ärendet är den (fysisk eller juridisk person), vars intressen, rättigheter eller skyldigheter avgörs genom förfarandet eller vars rättsliga eller ekonomiska intressen direkt påverkas av avgörandet.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Vilka som är parter i ett ärende kan i praktiken variera, men i allmänhet kan part i ärendet anses vara de som har rätt att söka ändring i ärendet. I vissa situationer kan även pensionsanstalterna vara parter i ett ärende (se närmare punkt 2.5 Parten och partens talerätt).

Rådgivning om förfarandet

Rådgivningsskyldigheten gäller endast frågor om förfarandet. Detta innebär att myndigheten skall ge råd om formaliteterna i samband med anhängiggörandet av ett ärende till exempel vilka handlingar som parten skall lämna in för anhängiggörandet eller vilka frister som parten skall iaktta, samt vilka åtgärder som krävs under behandlingens gång, till exempel vilka tilläggsutredningar parten bör skaffa innan ärendet avgörs.

Rådgivningsskyldigheten omfattar endast rådgivning. Myndigheten skall i alla fall ge råd i tillräcklig utsträckning. Vad som skall anses vara tillräckligt bedöms utifrån partens behov och faktiska förmåga att själv klara av skötseln av ärendet.

Rådgivningsskyldigheten innebär inte direkt att pensionsanstalten är skyldig att bistå klienten. Pensionsanstalten är inte skyldig att upprätta handlingar på partens vägnar, till exempel fylla i pensionsansökningsblanketter eller avfatta besvärsskrivelser. Om sökanden ber om det, kan den anställda på pensionsanstalten emellertid fylla i ansökan enligt de uppgifter parten lämnar.

Förutom till parten, ges råd också till andra som sköter ett visst ärende, till exempel partens lagliga företrädare, ombud eller biträden.

Övriga uppgifter

Rådgivningen kan gå ut på att ge information om pensionsanstaltens förfarande, bl.a. om handläggningspraxis och förfarandet vid olika skeden av handläggningen, samt innehållet i de bestämmelser som tillämpas på ärendet och tolkningslinjerna vid avgörandet.

God förvaltningssed förutsätter att parten informeras om sin ställning i den process som anhängiggörs och att parten får en uppskattning av hur länge behandlingen av ärendet kommer att ta.

Uppgifternas riktighet

Särskild vikt bör fästas vid rådgivningsuppgifternas riktighet. Den som tar emot råd måste kunna lita på att uppgifterna om förfarandet stämmer. Den som gett felaktig information kan bli skyldig att betala skadestånd.

Opartiskhet

Rådgivaren bör handla så att hans eller hennes opartiskhet inte äventyras. Kravet på opartiskhet är speciellt viktigt i ärenden med flera parter eller i ärenden som måste avgöras samtidigt. Sådana ärenden är, bl.a.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

avgöranden som gäller tillämpning av arbetspensionslagarna och ärenden, där flera instanser har framfört krav på samma fordran, t.ex. på pension som skall betalas retroaktivt för en viss tid.

Datasekretess

Bestämmelser om sekretess och datasekretess bör också beaktas.

Cirkulär:

- A 8/88 Lämnan­de av uppgifter från arbetspensions­systemet
- A 22/93 Ytterligare information om avdraget för pensions­försäkringspremie samt lämnan­de av uppgifter till försäkringsbolagen
- A 30/99 I Vakuutusyhtiölain ja eräiden muiden lakien salassa­pitosäännösten muutokset on vahvistettu (fast­ställda ändringar i försäkringsbolagslagens och vissa andra lagars sekretessbestämmelser; endast på finska)
- II Vakuutuskassojen ja eläkesäätiöiden salassa­pitosäännösten muutoksista hallituksen esitys (regeringens proposition om ändring av försäkrings­kassornas och pensionsstiftelserna sekretess­bestämmelser; endast på finska)
- A 12/2000 II Vakuutuskassojen ja eläkesäätiöiden salassa­pitosäännökset ovat muuttuneet (försäkringskassor­nas och pensionsstiftelsernas sekretessbestäm­melser har ändrats; endast på finska)

2.4.2

Allmän rådgivning och information

Råd på allmän nivå ges även åt andra än parterna i ett ärende. Inom arbetspensionssystemet gäller rådgivningsskyldigheten de facto endast ärenden som hör till det egna verksamhetsområdet. Råd kan också ges i frågor som gäller andra pensioner. För att undvika situationer, där myndigheter inom samma område ger råd som innehållsmässigt avviker från varandra, är det viktigt att hänvisa frågeställaren till den behöriga pensionsanstalten eller till den rätta behöriga myndigheten.

I 14 § APL finns en specialbestämmelse om Pensionsskyddscentralens uppgifter. Enligt den skall Pensionsskyddscentralen, bl.a. särskilt informera och ge råd om arbetspensionssystemet samt bedriva statistisk verksamhet och forskning. Pensionsskyddscentralen ger, bl.a. ut publikationer och informerar, utreder och ger för övrigt råd om hur arbetspensionslagarna skall tillämpas.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Cirkulär:

- A 20/94 Pensionsskyddscentralens reglemente har ändrats
- A 23/95 1 Förordningar angående ändringarna i reglementena
- 2 Proposition med förslag till att förmåner som betalas från utlandet skall vara primära i förhållande till den finska privata sektorns invalidpension samt med förslag till ändring av stadgandena om revision av Sjömanspensionskassan
- A 25/95 Ändringar i Pensionsskyddscentralens reglementen träder i kraft
- A 17/99 Muutoksia työntekijäin eläkelakiin koskien Eläketurvakeskuksen tehtäviä, hallintoa ja valvontaa (Ändringar införs i lagen om pension för arbetstagare angående Pensionsskyddscentralens uppgifter, administration och övervakning; endast på finska)
- A 21/99 I ETK:n tehtävistä säädetään aiempaa tarkemmin TEL:ssa (PSC:s uppgifter preciseras ytterligare i APL; endast på finska)
- II Israelin sosiaaliturvasopimus voimaan 1.9.1999 (Överenskommelsen om social trygghet mellan Finland och Israel träder i kraft 1.9.1999; endast på finska)
- III Laskuperustekorko (Beräkningsräntan; endast på finska)

2.5

Parten och partens talerätt

Partsbehörighet och processbehörighet

Med partsbehörighet förstås förmågan att kunna vara part i ett ärende. En sådan behörighet innehåses av personer som enligt rättssystemet anses ha rättsförmåga, dvs. i regel fysiska och juridiska personer. Med juridiska personer avses olika slags sammanslutningar, såsom aktieföretag, andelslag, kommanditbolag och öppna bolag.

Med processbehörighet förstås förmågan att självständigt företa rättshandlingar i förvaltningsprocessen. Detta begrepp är snävare än partsbehörigheten, eftersom alla parter i ärendet inte har rätt att självständigt föra sin talan i förvaltningsprocessen.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Parten

Part i ärendet är den (fysisk eller juridisk person), vars intressen, rättigheter eller skyldigheter avgörs genom förfarandet eller vars rättsliga eller ekonomiska intressen direkt påverkas av avgörandet. Vilka som är parter i ett ärende kan i praktiken variera, men i allmänhet kan parter i ärendet anses vara de som har rätt att söka ändring i ärendet. I vissa situationer kan även pensionsanstalterna vara parter i ett ärende (se närmare kap. 9 Sökande av ändring, punkt 9.4.1.1.2 Den ändringssökandes besvär rätt).

Talerätt

Med talerätt avses, bl.a. att en person kan anhängiggöra ett ärende, att han kan framställa eller avstå från att ställa yrkanden, att han kan tillställa utredning eller ge sitt samtycke till någonting och att han kan överklaga ett beslut.

Vid handläggningen av pensionsärenden iakttas i tillämpliga delar samma bestämmelser om talerätt och handlingsbehörighet som gäller vid förvaltningsförfarande i allmänhet (sista meningen i 10 c § 1 mom. APL). I 19 b § APL finns det dessutom en specialbestämmelse om ansökan om pension och utbetalning av pension.

Vanligtvis handlar parten själv i sitt ärende. Inom vissa gränser kan någon annan handla på partens vägnar eller företräda honom eller henne. I sådana fall då parten är förhindrad eller saknar behörighet att själv sköta sitt ärende i förvaltningsprocessen eller hans eller hennes handlingsbehörighet är begränsad, kan någon annan föra partens talan i den utsträckning lagen tillåter eller föreskriver.

När parten är en juridisk person förs talan av en fysisk person, som är den juridiska personens lagliga företrädare eller särskilt befullmäktigade ombud.

Cirkulär A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden

2.5.1

Myndig person

En myndig person handlar helt och hållet självständigt och för själv sin talan i sitt pensionsärende. Den myndige kan själv handla i sitt ärende eller befullmäktiga någon annan att handla på hans vägnar eller biträda honom i den utsträckning lagen tillåter.

Om en myndig person har förordnats en intressebevakare, utan att den myndiges handlingsbehörighet har begränsats, kan både den myndige själv (huvudmannen) och intressebevakaren handla jämsides med varandra i pensionsärendet (parallell talerätt).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.5.2

Begränsad handlingsbehörighet

Om en myndig persons behörighet att handla i ekonomiska ärenden har begränsats och han till den delen förordnats en intressebevakare, kan endast intressebevakaren sköta huvudmannens ekonomiska angelägenheter. Begreppet ekonomiska angelägenheter omfattar även skötseln av pensions- och försäkringsärenden.

Domstolen kan också begränsa huvudmannens handlingsbehörighet uttryckligen och endast i fråga om ärenden som gäller arbetspension. Detta är möjligt även när huvudmannens handlingsbehörighet inte har begränsats i fråga om övriga ärenden eller övrig förmögenhet.

När en person förordnas en intressebevakare anges på vilka grunder intressebevakaren förordnats och vilka befogenheter intressebevakaren kommer att ha.

2.5.3

Omyndiga personer

Omyndig

Omyndig är den som ännu inte fyllt 18 år (minderårig) samt den som fyllt 18 år (myndig ålder) och förklarats omyndig (2 § lagen om förmyndarverksamhet; 442/1999).

FörvL 16 § innehåller en specialbestämmelse om omyndiga personers talerätt:

På en omyndig persons vägnar förs talan av intressebevakaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare, om inte något annat bestäms i denna paragraf.

En omyndig person har rätt att ensam föra talan i ett ärende som gäller inkomst eller förmögenhet som den omyndige har rätt att råda över.

En omyndig person som har fyllt 18 år för själv ensam sin talan i ärenden som gäller hans eller hennes person, om den omyndige kan förstå sakens betydelse. En minderårig som har fyllt 15 år och hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare har rätt att var för sig föra talan i en sak som gäller den minderåriges person eller personliga fördel eller rättighet.

Enligt huvudregeln förs den omyndiges talan av hans eller hennes intressebevakare.

Under 15 år

För barn under 15 år förs talan av intressebevakaren (vårdnadshavaren).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

15-17 år

En omyndig person som fyllt 15 år kan ensam föra sin talan i ärenden som gäller sådan inkomst eller egendom som den omyndige har rätt att förfoga över. Den omyndige har rätt att förfoga över det som han eller hon under omyndigheten förvärvat genom eget arbete. Även arbetspensionsförmån som helt och hållet baserar sig på förvärvsarbete som utförts under omyndigheten har förvärvats genom eget arbete. En 15 år fylld omyndig person kan, till exempel också sköta ärenden som gäller registrering och utredning av personens anställningsförhållanden.

Familjepension i form av barnpension är inte en sådan förmån som en 15 år fylld person kan ansöka om själv, eftersom förmånen inte baserar sig på eget arbete. Familjepension skall således alltid sökas av intressebevakaren (vårdnadshavaren).

I ärenden som gäller den omyndiges person eller personliga intresse eller rättighet har både den omyndige och intressebevakaren rätt att självständigt var för sig föra talan i ärendet (parallell talerätt). Ärenden som gäller den omyndiges person gäller direkt andra faktorer än de ekonomiska.

Fyllt 18 år

En omyndig person som fyllt 18 år för ensam sin talan i ärenden som gäller hans person, om han kan förstå sakens betydelse.

2.5.4

Intressebevakare

Med intressebevakare avses en person som med stöd av förmyndarverksamhetslagen sköter huvudmannens egendom samt bevakar hans angelägenheter och intressen.

Intressebevakare för minderåriga är i allmänhet vårdnadshavarna. Intressebevakningen för en person i myndighetsåldern baserar sig på domstolens eller förmyndarmyndighetens beslut.

Uppgifter om intressebevakarförordnanden kan fås genom personförfrågningar ur Befolkningsregistercentralens befolkningsdatasystem, likaså uppgifter om huruvida en persons handlingsbehörighet har begränsats. Magistraterna, som upprätthåller register över förmynderskapsärenden tillhandahåller uppgifter om i vilken omfattning handlingsbehörigheten är begränsad.

Till intressebevakare kan förordnas en för uppgiften lämplig myndig person som uppnått myndighetsåldern och gett sitt samtycke till förordnandet. Lämpligheten för uppgiften bedöms, bl.a. på basis av intressebevakarkandidatens kunskaper och erfarenhet samt vad för slags uppgifter det är fråga om och hur omfattande de är.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Förordnande av intressebevakare är en primär skyddsåtgärd, för att trygga partens intressen. En person förordnas intressebevakning, om han eller hon inte själv förmår sköta sina angelägenheter, till exempel på grund av sjukdom.

Men förordnandet av intressebevakare är i och för sig inte alltid en tillräcklig åtgärd för att skydda en person. Om det, till exempel finns en risk för att en person använder sin rättsliga handlingsbehörighet till skada för sig själv, kan hans eller hennes handlingsbehörighet begränsas.

Omyndigförklaring är ett extremt sätt att begränsa en persons handlingsbehörighet. Då förlorar en person vanligtvis totalt sin rättsliga handlingsbehörighet.

Förordnandet om intressebevakare motsvarar det tidigare förordnandet om god man, och omyndigförklaringen motsvarar den gamla omyndigförklaringen. Begreppen förmyndare och god man används inte längre. Begreppet allmän intressebevakare är det som tidigare kallades tjänsteförmyndare.

Intressebevakarens talerätt

Intressebevakaren för sin talan antingen självständigt eller vid sidan av huvudmannen. I 16 a § FörvL regleras intressebevakarens rätt att föra talan:

En intressebevakare som har förordnats för en myndig skall vid sidan av huvudmannen självständigt föra talan i ärenden som hör till hans uppdrag. Om intressebevakaren och huvudmannen därvid är av olika åsikt blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, om han eller hon kan förstå sakens betydelse.

Om huvudmannens handlingsbehörighet har begränsats på ett annat sätt än genom omyndigförklaring, skall intressebevakaren ensam föra huvudmannens talan i ärenden som huvudmannen inte har rätt att fatta beslut i. Intressebevakaren och huvudmannen för dock gemensamt talan i ärenden som de tillsammans skall besluta om.

Cirkulär:

A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden

Utbetalning av pensionen till en annan än pensionstagaren själv.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.5.5

Nära anhörig eller annan person

Det är i undantagsfall som en nära anhörig eller annan person har rätt att föra talan. I regel kan ett sådant förfarande godtas endast i brådskande fall och till och med då endast på de villkor som avses i 19 b § APL. I paragrafen finns en specialbestämmelse om ansökan om och utbetalning av pension:

Om den, vars förmån enligt denna lag det är fråga om, på grund av ålder, skada, sjukdom eller av någon annan orsak är oförmögen att själv ansöka om förmånen eller i övrigt sköta sina ärenden som gäller förmånen samt saknar personen i fråga en intressebevakare, kan en av pensionsanstalten godkänd nära anhörig till personen eller någon annan som huvudsakligen har dragit försorg om personen, på dennes vägnar föra talan i ärenden som gäller förmåner enligt denna lag.

En förmån enligt denna lag betalas till den förmånstagare till vilken den har beviljats, om inte något annat bestäms i lag. Angående betalning av en förmån till någon som har en intressebevakare gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999). En förmån till den som inte har fyllt 15 år betalas dock till hans eller hennes intressebevakare.

En av pensionsanstalten godkänd nära anhörig eller annan person kan, till exempel ansöka om pension och lämna in tilläggsutredning som behövs för pensionsavgörandet, om beviljandet eller utbetalningen av pensionen annars skulle fördröjas oskäligt mycket.

När en person ansöker om pension på någon annans vägnar, skall pensionsanstalten uppmana sökanden att vidta åtgärder så att en intressebevakare blir förordnad, eftersom pensionsanstalten vanligtvis inte ger ens ett provisoriskt beslut eller betalar ut pensionen förrän intressebevakarfrågan har avgjorts.

Även om bestämmelsen i APL endast begränsar sig till ansökan om och utbetalning av pension, anses intressebevakaren i allmänhet ha rätt att handla även i andra pensions- och försäkringsärenden.

En minderårigs familjepension betalas in på det bankkonto som intressebevakaren (vårdnadshavaren) uppgett. I undantagsfall, till exempel när en advokat har förordnats till intressebevakare och advokaten uppger sitt klientmedelskonto som inbetalningskonto, öppnas för den minderåriga ett eget konto, som pensionen betalas in på.

Se även cirkulär A 8/2000, bilaga Ansökan om och utbetalning av pension

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.5.6

Ombud och biträde

Ombud är en person som företräder huvudmannen och handlar på hans eller hennes vägnar. Ett biträde handlar vid sidan av huvudmannen och bistår honom eller henne.

Alla som uppträder och handlar i förvaltningsprocessen får i princip anlita ombud eller biträde, om inte annat bestäms någon annanstans. I 6 § FörvL finns en allmän bestämmelse om rätten att anlita ombud och biträde i förvaltningsförfarandet:

I förvaltningsförfarande får anlitas ombud och biträde. Huvudmannen skall dock inställa sig personligen, såvida detta är påkallat för utredningen av ärendet.

Ombud skall förete fullmakt, såvida inte hans rätt att företräda huvudmannen är uppenbar även utan fullmakt.

Visar sig ombud eller biträde vara olämpligt för sitt uppdrag, kan myndigheten förbjuda honom att uppträda i ärendet hos denna myndighet. Huvudmannen skall underrättas om förbudet.

På ombud eller biträde ställs inga krav på sakkunskap eller speciell behörighet. Det räcker med att han eller hon anses vara lämplig för uppdraget.

Ombud

Ombud är en person som på partens (den företräddas eller huvudmannens) begäran handlar på partens vägnar och i partens namn med de rättsverkningar som detta leder till för parten.

I princip fullmakt

Ombudets handlingsrätt baserar sig på det uppdrag och den fullmakt huvudmannen gett honom och som myndigheten fått till kännedom. Huvudregeln är att ombudet skall intyga sin handlingsbehörighet genom fullmakt. I arbetspensionsärenden har i allmänhet endast advokater eller allmänna rättsbiträden rätt att företräda huvudmannen utan fullmakt.

Sökandens underskrift eller fullmakt krävs, till exempel i ansökan om försäkring, för avslutande av försäkring och i ansökan om omräkning av arbetsinkomsten.

En fullmakt behövs i princip alltid också när ändring söks på partens vägnar.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Ombudet kan i undantagsfall handla utan fullmakt och till och med då endast om det inte råder något som helst tvivel om ombudets handlingsrätt.

När ett ombuds rätt att handla bedöms fäster man avseende vid, till exempel om myndigheten känner från förut den som anmält sig som ombud, på grundval av att denne skött partens ärenden även tidigare. I allmänhet finns det inget skäl att betvivla ombudets rätt att handla när ombudet och huvudmannen är medlemmar i samma familj. Det faktum att den som anmält sig som ombud innehar handlingar som behövs för skötseln av ärendet, stöder också ombudets rättighet att handla.

Betydelsen av att fullmakt företes kan variera, beroende på vilken slags åtgärd det är fråga om. När ombudet exempelvis undertecknar pensionsansökan utan fullmakt kan ansökan godtas, om det av handlingarna framgår att det har varit befogat att ansöka om pension på partens vägnar.

Om pensionsanstalten inte kräver någon fullmakt av ombudet, skall den fästa särskild vikt vid sekretessbestämmelserna. När man lämnar ut uppgifter om ekonomisk ställning och hälsotillstånd bör särskild försiktighet iakttas. I allmänhet lämnas uppgifter endast i den utsträckning som är nödvändigt för att ärendet skall kunna skötas.

Biträde

Ett biträde handlar vid sidan av parten och bistår honom eller henne. Biträdet skriver, till exempel ansökningar eller avfattar besvärsskrivelser eller andra slags handlingar på partens vägnar och i partens närvaro.

Samma person kan, beroende på situation, fungera både som partens biträde och partens ombud. När huvudmannen är närvarande fungerar ombudet som huvudmannens biträde.

2.5.7

Förändringar i levnadsförhållanden och pensionsanstaltens skyldighet att utreda vem som har rätt att föra talan

Pensionsanstalten skall försäkra sig om att den som för partens talan alltid är rätt person.

Om det har gått en längre tid sedan ärendet behandlades senast, till exempel ett år, eller om det finns skäl att anta att det skett sådana förändringar i levnadsförhållandena eller det personliga tillståndet som inverkar på ärendet, skall pensionsanstalten ta reda på vem som har rätt att föra talan i ärendet. Förändringar som inverkar på talerätten kan vara, till exempel begränsningar i handlingsbehörigheten, dödsfall eller förändringar i samband med företagsverksamhet.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.5.8 Mäklare

En försäkringsmäklare är en person som har till yrke att för flera uppdragsgivares räkning förmedla olika av varandra oberoende försäkringsgivares försäkringar.

I avtalsförhandlingar företräder mäklaren kunden och handlar på uppdrag av kunden. I detta avseende avviker försäkringsmäklaren från försäkringsbolagens egna försäljare och ombudsmän, som handlar på uppdrag av försäkringsbolagen och företräder dem.

Genom ett skriftligt avtal med försäkringstagaren (arbetsgivaren) kan mäklaren åta sig att för arbetsgivarens räkning sköta alla ärenden som gäller arbetsgivarens försäkringar. Mäklaren bör förete pensionsanstalten en individualiserad fullmakt på att mäklaren kan handla på arbetsgivarens vägnar i ärenden som gäller arbetspensionsförsäkring. I ärenden som gäller pensionsförsäkringen står pensionsanstalten således i direkt kontakt med mäklaren.

Uppgifterna måste fås tillräckligt snabbt, även om de förmedlas av en mäklare. Arbetsgivaren ansvarar för att uppgifterna är korrekta och att de lämnas tillräckligt snabbt. Pensionsanstalten kan vid behov be om uppgifter direkt av arbetsgivaren.

Juridiska avdelningens meddelande 2/93 Laki vakuutusenvälittäjästä (Lagen om försäkringsförmedlare; endast på finska)

2.6 Anhängiggörande

När ett försäkrings- och pensionsärenden anhängiggörs är detta ofta den viktigaste och ibland också den enda kontakten mellan parten och pensionsanstalten innan beslutet ges. Hur snabbt ett ärende kommer att behandlas beror i hög grad på om de uppgifter som fås i samband med anhängiggörandet är tillräckliga och klara.

Då ett ärende anhängiggörs bör det framgå vad yrkandet gäller samt grunderna för yrkandet. Ett ärende som anhängiggjorts på ett formellt riktigt sätt förpliktar pensionsanstalten att handlägga och avgöra ärendet. Även en bristfällig ansökan anhängiggörs och ärendet måste tas upp till behandling. I sådana fall anvisar man sökanden att rätta till bristerna. (Se närmare punkt 2.9 Avhjälpan av brist i handling).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.6.1

Skriftligt

Enligt huvudregeln skall ett ärende anhängiggöras skriftligt (7 § FörvL). Förfarandet är skriftligt för att säkerställa tillgången på tillräckliga och exakta uppgifter.

Pensionsansökan skall göras på en blankett som fastställts för ändamålet (11 § APF). Pensionsansökan kan således inte anhängiggöras muntligt.

En motsvarande bestämmelse finns i 11 § KAPF, 8 § LFöPF, 6 § GeVPF, 8 § FöPF, 5 § AvtrPF och 17 § AvSF. I 4 § KoPF ingår en hänvisningsbestämmelse till 11 § APF. Enligt 26 § SjöPL skall pension sökas skriftligt.

Likaså skall försäkrings-, arbetsinkomst- och befrielseansökningar samt meddelande om att försäkring dras in göras skriftligt.

I princip uppfylls kravet på skriftligt förfarande både när handlingen har upprättats skriftligt på traditionellt sätt och när handlingen har upprättats på ett annat sätt så att den kan skrivas ut och läsas i skriftlig form. Som skriftliga handlingar betraktas, bl.a. telegram, handlingar som skickats med telex och telefax (fax), e-post samt elektroniska blanketter. En handling som anlänt till pensionsanstalten elektroniskt uppfyller alltid kravet på skriftlig form.

När ansökan blir anhängig

Ansökan blir anhängig den dag den lämnats in på Pensionsskyddscentralen, pensionsanstalten, på pensionsanstaltens betjäningssälle eller folkpensionsanstaltens byrå eller överlämnats åt ombudsmannen för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt.

Om ärendet har anhängiggjorts elektroniskt, anses det elektroniska meddelandet ha anlänt till pensionsanstalten när det står till förfogande i den mottagande datorn eller datasystemet på pensionsanstalten så att meddelandet är eller går att transformera i läsbar form. Det räcker med att man kan få en uppfattning om sakens innebörd i meddelandet. Sakligt sett är det irrelevant om meddelandet måste bearbetas tekniskt.

Om tidpunkten för anhängiggörandet inte kan utredas, anses det elektroniska meddelandet ha anlänt då det avsänts, förutsatt att avsändningstidpunkten kan påvisas tillförlitligt.

Underskrift

Om handlingen har undertecknats elektroniskt, är den elektroniska, certifikatförsedda underskriften (e-signaturen) i princip lika giltig som en handskriven underskrift.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Däremot kan, till exempel ett faxmeddelande inte undertecknas elektroniskt. Om pensions- eller försäkringsansökan sänds med fax, sänder pensionsanstalten faxet till parten för underteckning. Om det finns skäl att betvivla ansökningens ursprung eller om det annars uppstår oklarheter i samband med ansökan, kan pensionsanstalten be den sökande också lämna in ansökan i original. Ett fax är till sin natur en kopia, men kan godkännas i stället för originalhandlingen.

På eget ansvar

Det är parten som ansvarar för att postförsändelsen når fram, också när försändelsen sker med kurir. Det innebär att parten ansvarar för att handlingarna anländer till den behöriga myndigheten inom utsatt tid.

Dock kan, till exempel exceptionellt långsam postgång likställas med force majeure, till exempel när man utreder tidpunkten för anhängiggörande av besvär.

Även ett elektroniskt meddelande som sänds till pensionsanstalten sker på avsändarens ansvar. Detta innebär således att kunden, till exempel ansvarar för att han använder de kontaktuppgifter pensionsanstalten uppgett, och att meddelandet når fram inom utsatt tid.

Pensionsansökan

I arbetspensionssystemet räcker det med att en enda pensionsansökan lämnas in, även om ansökan gäller pension både från den privata och offentliga sektorn.

Bestämmelser om den anstalt som skall avgöra pensionsansökan (principen om sista anstalt) ingår i 12 och 12 a-f § APF, 13 § KAPF, 3 och 4 § KoPF, 11 § LFöPF, 11 § FöPF, 6 § SjöPF samt 24 § AvtrPL.

Se närmare punkt 2.8 Överföring av ärendet och kap. 7 Handläggning av pensionsansökan

Se även cirkulär A 12/2001 Viimeisen laitoksen periaatetta työeläkejärjestelmässä koskevat lait on vahvistettu (Lagar om principen om sista anstalt i arbetspensionssystemet har fastställts; endast på finska).

Ansökan om fortsatt pension

När en person ansöker om fortsatt rehabiliteringsstöd, till exempel inom ett år efter det att pensionen upphörde, kan pensionsanstalten efter prövning godta enbart ett läkarutlåtande som ansökan.

Om en person inom ett år från det att utbetalningen av hans arbetslöshetspension har avbrutits ansöker om att pensionen skall börja betalas på nytt, kan sökanden tillstålla pensionsanstalten ett nytt arbetslöshetsintyg och en utredning över att det inte längre finns något hinder för utbetalning av pensionen.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Vilande individuell förtidspension kan på ansökan börja betalas ut på nytt till samma belopp som tidigare. Likaså kan individuell förtidspension som betalats ut till beloppet av delpension på ansökan börja betalas ut på nytt till fullt belopp. Som ansökan räcker i så fall arbetstagarens utredning över att arbetet upphört eller att lönen minskat så att den underskrider förvärvsinkomstens nedre gräns. Så kan man också göra i fråga om generationsväxlingspension som avbrutits.

Ett läkarutlåtande som inkommit efter det att avslagsbeslutet fått laga kraft kan godkännas som en ny ansökan.

Cirkulär:

A 23/91 Invalidpensioner, avsnitt 5 Sökande av pension, punkt 5.6 Fortsatt ansökan

A 23/2001 Arbetslöshetspension

2.6.2 Muntligt

Ett ärende får med myndighetens samtycke anhängiggöras muntligt (7 § FörvL).

Ärenden som kan anhängiggöras muntligt är, till exempel begäran om utredning av pensionsskydd och korrigerig av löneuppgifter. Parten meddelas samtidigt att handläggningen inleds på grundval av de uppgifter som lämnats muntligt.

Om en begäran om självrättelse framställs muntligt, kan pensionsanstalten handlägga ärendet och ge ett beviljande beslut. Om det inte finns några rättelseskäl, informeras sökanden om att han kan få ett överklagbart beslut på skriftlig begäran. Över diskussionen görs en promemoria, som fogas till handlingarna (se närmare punkt 2.10.4 Muntligt yttrande av part).

2.6.3 Kostnaderna för förfarandet

Parten svarar för egna kostnader i samband med förfarandet. Den utredande anstalten svarar för de kostnader som handläggningen åsamkat den.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.7

Internationella ärenden

2.7.1

Avgöranden om att en person omfattas av den finska socialförsäkringen

Pensionsskyddscentralen har med stöd av 14 § 3 mom. APL rätt att ge ett överklagbart beslut om huruvida förordningen (EEG) nr 1408/71 om social trygghet eller finsk socialförsäkringslagstiftning med stöd av överenskommelserna om social trygghet skall tillämpas på en person som arbetar utomlands.

Pensionsskyddscentralen avgör sådana ärenden på arbetsgivarens, arbetstagarens, tjänstemannens eller företagarens begäran. När ett avgörande leder till ett beviljande beslut utfärdar Pensionsskyddscentralen ett tillhörande intyg och när avgörandet leder till ett avslag ger den ett överklagbart beslut. Pensionsskyddscentralen meddelar den behöriga pensionsanstalten om sitt avgörande (intyg och beslut) för övervakningen av pensionsförsäkringen.

Cirkulär:

A 12/99

I Eläketurvakeskuksen (ETK) tehtävistä säädetään aiempaa tarkemmin työntekijäin eläkelaissa (Pensionsskyddscentralens (PSC) uppgifter preciseras närmare i lagstiftningen om pension för arbetstagare; endast på finska)

II Israelin sosiaaliturvasopimus voimaan 1.9.1999 (Överenskommelsen om social trygghet mellan Israel och Finland i kraft 1.9.1999; endast på finska)

III Laskuperustekorko (beräkningsräntan; endast på finska)

A 17/99

Muutoksia työntekijäin eläkelakiin koskien Eläketurvakeskuksen tehtäviä, hallintoa ja valvontaa (Ändringar i lagen om pension för arbetstagare angående Pensionsskyddscentralens uppgifter, administration och övervakning; endast på finska)

2.7.2

Överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätt

Tjänstemän och tillfälligt anställda i Europeiska gemenskaperna (EG) har rätt att, om de så önskar, överföra den arbetspensionsrätt de tjänat in från pensionssystemet i Finland till Europeiska gemenskapernas pensionssystem på det sätt som bestäms i EG:s personalförordning, som är förpliktande för Finland. I praktiken sker detta genom att det

Juridiska avdelningen

29.11.2001

belopp som motsvarar kapitalvärdet på den arbetspensionsrätt som tjänats in i Finland överförs till pensionssystemet i EG.

Den tjänsteman som vill överföra sin pensionsrätt får ett beslut av pensionsanstalten om sin pensionsrätt. Beslutet innehåller samma uppgifter om anställnings- och tjänsteförhållanden, företagarperioder och fribrevsbelopp som ett normalt pensionsbeslut. Av beslutet bör framgå alla de belopp som kapitalvärdet på sökandens pensionsrätt består av och som nämns i förhandsberäkningen.

Pensionsskyddscentralen är det förbindelseorgan som utsetts att sköta kontakterna till tjänstemän inom EG och behöriga EG-institutioner samt finländska pensionsanstalter, och vidta praktiska åtgärder i samband med överföringen av pensionsrätt.

Cirkulär:

A 13/99 Överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätter

Se även juridiska avdelningens meddelande 7/2000 EY-virkamiesten eläkeoikeuden siirtoon liittyviä lisäohjeita (tilläggsanvisningar om överföring av EG-tjänstemäns pensionsrätt; endast på finska). Regeringens proposition om överföring av pensionsrätt ingår som bilaga till cirkulär A 35/98, och till cirkulär A 8/99 ingår som bilaga lagen om överföring av pensionsrätt mellan arbetspensionssystemet i Finland och Europeiska gemenskapernas pensionssystem (165/1999).

2.7.3

EU-pensionsansökan

Den som ansöker om pension kan lämna in sin ansökan hos pensionsanstalten i det land där han eller hon är bosatt eller till institutionen i vilket EU-land som helst. I Finland kan ansökan lämnas in till arbetspensionsanstalten eller dess betjäningsställe, Pensionsskyddscentralen eller Folkpensionsanstalten. Sökanden skall alltid fylla i den nationella ansökningsblanketten, men EU-ländernas pensionsanstalter använder sinsemellan gemensamt avtalade ansökningsblanketter.

När en ansökan om pension lämnas in i ett EU-land sätter det i gång en handläggningsprocess i alla länder, där sökanden varit försäkrad, dvs. pensionsansökan blir anhängig även i det andra EU-landet den dag den nationella ansökan har lämnats in i sökandens bosättningsland eller till försäkringsinstitutionen i ett annat medlemsland.

Vid EU-ansökningsförfarandet överför den utredande anstalten, dvs. bosättningslandets anstalt, uppgifterna i den nationella ansökan till EU-ansökningsblanketten och sköter alla förbindelser till å ena sidan

Juridiska avdelningen

29.11.2001

pensionsanstalterna i respektive länder samt å andra sidan mellan sökanden och pensionsanstalterna. Om sökanden inte har rätt till pension från bosättningslandet, fungerar institutionen i det EU-land, där sökanden senast har varit försäkrad som utredande anstalt.

I Finland sköter Pensionsskyddscentralen kontakten till utlandet för dem som är bosatta i Finland, både när det gäller arbetspensionssystemet och folkpensionssystemet (dvs. är alltid utredande anstalt). Folkpensionsanstalten å sin sida sköter kontakten till utlandet för sökande som är bosatta utomlands, också för arbetspensionssystemets del (dvs. är alltid förbindelseorgan).

Om ansökan har lämnats in i ett annat EU-land än det land, där den utredande anstalten är belägen, sänder den mottagande anstalten ansökan vidare – vid behov med förmedling av förbindelseorganet i bosättningslandet - till det rätta landet, för att behandlas där av den utredande anstalten. Sökanden anvisas att lämna in sin ansökan till anstalten i sitt bosättningsland.

De anstalter som avger pensionsbesluten lämnar basuppgifterna om beslutet till den utredande anstalten, som gör ett sammandrag av alla beslut. Sammandraget och besluten sänds till sökanden och till förbindelseorganen utomlands (i Finland till den teoretiska anstalten och Folkpensionsanstalten). Sökanden får beslutssammandraget på det språk sökanden uppgett i sin ansökan, antingen på finska eller svenska.

EU-pensionsansökningar och handläggningen av dem redogörs för i cirkulär A 48/96 Hur EU-bestämmelserna inverkar på arbetspensionerna, avsnitt 3.

2.8

Överföring av ärendet

Om pensionsanstalten, till exempel av misstag, har fått en ansökan eller annan handling, som inte hör till dess verksamhetsområde, skall anstalten utan dröjsmål kontakta antingen parten eller någon annan, för att reda ut var handlingen hör hemma och överföra handlingen till rätt ställe, förutsatt att den har uppgifter om det. Detta gäller även tilläggsutredningar som har lämnats in senare. Avsändaren får besked om överföringen. Detta förfarande motsvarar vad som föreskrivs i den allmänna bestämmelsen i 8 § FörvL om överföring av ärendet till rätt myndighet.

Om pensionsansökan har anlänt till en anstalt som inte är behörig att avgöra ärendet, sänder anstalten ansökan vidare till den rätta anstalten (12 b § APF). Om det av handlingarna inte framgår vilken anstalt som skall avgöra ärendet, sänds ansökan till Pensionsskyddscentralen.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Både sökanden och Pensionsskyddscentralen underrättas om överföringen.

Besvär

Det är särskilt viktigt att överföringen sker utan dröjsmål när det är fråga om en handling, till exempel en besvärsskrivelse, som är bunden till en tidsfrist, eftersom besvär kan anhängiggöras, bl.a. på villkor att skrivelserna har inkommit till rätt instans inom utsatt tid.

Övriga handlingar

Om en handling som uppenbart inte gäller pensionsförsäkring anländer till pensionsanstalten, behöver den inte tas emot. Handlingen ges tillbaka till den som lämnat in den och sökanden anvisas att sända handlingen till rätt instans, om pensionsanstalten vet vilken den behöriga myndigheten är.

Överföring av elektronisk handling

Vid den elektroniska handläggningen är skyldigheten att överföra handlingar i princip densamma som i fråga om handlingar som anlänt i sedvanlig skriftlig form.

2.9

Avhjälpan av brist i handling

I princip får en ansökan som är bristfällig inte avslås utan vidare, utan den som tillställt handlingarna skall beredas tillfälle att avhjälpa bristen eller komplettera ansökan. Den som tillställt handlingarna, i allmänhet parten eller dennes företrädare, blir underrättad om i vilket avseende handlingarna är bristfälliga och hur sökanden kan avhjälpa bristen. Vid behov kan sökanden även anvisas om var han eller hon kan få de handlingar som ännu saknas.

Avsikten med kompletteringsförfarandet är att få ärendet färdigt för ett avgörande. Detta förfarande gäller i regel alla handlingar som sänds till en myndighet, även sådana som gäller avhjälpan av brister i tilläggsutredningar.

I 9 § FörvL nämns de grunder som avhjälpan av brister i en handling som tillställts en myndighet stöder sig på:

Saknas i handling som tillställts myndighet i stadgande eller bestämmelse avsedd uppgift eller bilaga eller är handlingen inte undertecknad eller är den behäftad med annan formell bristfällighet, skall den som tillställt myndigheten handlingen beredas tillfälle att avhjälpa bristen, såvida detta inte är onödigt.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Om ansökan saknar, till exempel underskrift eller om ansökan har gjorts på fel blankett, ombeds sökanden att rätta till bristen.

Om det fattas en särskild handling i ansökan, till exempel arbetslöshetsintyg, ombeds sökanden att sända ett intyg till pensionsanstalten. Då pensionsanstalten handlägger ett ärende kan anstalten också be om tilläggsutredningar, antingen om grunderna för yrkandet eller om övriga omständigheter.

Brister i handlingarna kan meddelas muntligt eller skriftligt. Pensionsanstalten måste vid behov kunna verifiera sin kompletteringsbegäran och dess innehåll.

För avhjälpande av brist beviljas en tidsfrist (se närmare punkt 2.10.8 Föreläggande av frist för part).

Kompletteringsförfarandet tillämpas även på handlingar som har sänts elektroniskt. En bristfällig handling kan exempelvis sändas tillbaka för att kompletteras med elektronisk eller egenhändig underskrift.

När kompletteringsförfarandet inte tillämpas

Kompletteringsförfarandet tillämpas inte, om det är onödigt. Komplettering av handlingarna kan anses onödigt, till exempel när bristen är obetydlig i förhållande till sakens natur (såsom uppgift om boningsort som myndigheten själv kan komplettera) eller när bristen inte inverkar på avgörandet. En obetydlig brist i handlingarna lämnas obeaktad. Myndigheten kräver inte heller komplettering, om det av handlingarna genast framgår att anhängiggörarens yrkande kommer att avslås, till exempel på grund av att sökanden inte uppfyller villkoren.

När handlingarna inte kompletteras eller bristen inte kan avhjälpas

Om parten inte kompletterar sin ansökan inom utsatt tid, måste ärendet avgöras på basis av uppgifterna i ansökan.

Om det fattas så viktiga utredningar i handlingarna att ärendet inte kan avgöras, kan pensionsanstalten meddela sökanden att handläggningen av ärendet måste avbrytas i brist på utredningar och att ärendet får förfalla. Om utredningarna inkommer senare, kan ärendet tas upp till behandling på nytt, men som ett nytt ärende.

I allmänhet avslås ansökan, om bristen inte kan avhjälpas.

Försäkrings- och befrielseärenden skall avgöras också efter tidsfristen, även om sökanden inte har lämnat in tillräckliga utredningar.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.10

Utredning av ärendet

Med utredning av ärendet avses att nödvändiga utredningar inhämtas och framläggs för beslutsfattandet. För att kunna fatta rätt beslut måste alla fakta som kan inverka på saken jämte nödvändiga intyg finnas till hands.

Fördelningen av utredningsskyldigheten och utredningsansvaret mellan myndigheten och parten är närmast en följd av att förvaltningsförfarandet är myndighetsverksamhet, och därför har myndigheterna förordnats en allmän skyldighet att utreda ärenden. Inom förvaltningen tillämpar man dessutom allmänt en princip som går ut på att den som har de bästa förutsättningarna skaffar utredningar.

2.10.1

Myndigheternas allmänna utredningsskyldighet

Myndigheterna har en tämligen omfattande utredningsskyldighet. Syftet med utredningsskyldigheten är att nå en materiell sanning och att komma till ett rätt avgörande.

FörvL 17 § innehåller ett allmänt krav på att nödvändig utredning inhämtas. Avsikten är att myndigheten på eget initiativ ser till att alla utredningar och uppgifter som är nödvändiga för avgörandet inhämtas. Myndigheten är i sista hand skyldig att utreda också den del av ärendet som parten skall utreda.

I princip skaffar myndigheten själv den nödvändiga utredningen, ifall det inte finns särskilda skäl för att utredningarna skall skaffas och framläggas av parten eller någon annan.

Till myndighetens utredningsskyldighet hör också att skaffa sådana utredningar som den kan skaffa lättare och snabbare än parten och som inte medför kostnader för parten. När det är pensionsanstalten som tar initiativet till att ärendet utreds (t.ex. en företagares arbetsinkomst omräknas), är pensionsanstalten i allmänhet också skyldig att skaffa den nödvändiga utredningen.

Myndigheten kan skaffa utredning genom egen försorg eller begära utredning av parten eller någon annan. Myndigheten anvisar också vilka utredningar som skall lämnas in.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.10.2

Partens utredningsskyldighet

Parten är skyldig att utreda grunderna för sitt yrkande. I princip skall parten framlägga utredningarna samtidigt med sitt yrkande och grunderna för det, men utredningarna kan lämnas även senare.

Det kan hända att parten av praktiska skäl ombeds att lämna även sådan utredning som myndigheten kan skaffa själv, men som det är ändamålsenligt att begära av parten med hänsyn till ärendets natur (t.ex. uppgifter om bokföringen i sökandens företag). I vilken utsträckning parten är utredningsskyldig kan också bero på, till exempel vilka bilagor som enligt lag skall fogas till de handlingar som anhängiggörs.

Pensionssökanden

Pensionsansökan skall göras på en fastställd blankett och till ansökan skall fogas en sådan utredning som pensionsanstalten föreskrivit.

I 11 § APF finns en bestämmelse om hurudan blankett sökanden skall använda och vilka bilagor som skall fogas till ansökan. Motsvarande bestämmelser finns i 11 § KAPF, 8 § LFöPF, 6 § GeVPF, 8 § FöPF, 5 § AvtrPF och 8 § AvEF. I 4 § KoPF ingår en hänvisningsbestämmelse till 4 § APF. Enligt 26 § SjöPL skall pension sökas skriftligt hos Sjömanspensionskassans styrelse och sökanden skall bifoga en av styrelsen föreskriven utredning till sin ansökan.

Om pensionsansökan är så bristfällig att den inte kan behandlas direkt som sådan, bereds sökanden tillfälle att avhjälpa bristen.

Sökanden är skyldig att tillställa pensionsanstalten, till exempel ett arbetslöshetsintyg. Vid ansökan om invalidpension skall sökanden bifoga ett läkarutlåtande över sitt hälsotillstånd. Utlåtandet skall innehålla en vård- och rehabiliteringsplan och vara utskrivet på en fastställd blankett. Pensionsanstalten får dock godkänna även ett läkarutlåtande av annat slag eller motsvarande utredning. Sökanden kan i sin ansökan uppge var utlåtandet kan erhållas. Om sökanden vårdas på sjukhus eller om det finns något annat särskilt skäl till det, kan pensionsanstalten (är inte skyldig) inhämta läkarutlåtandet på egen bekostnad (11 § 2 mom. APF).

Om sökanden utan godtagbart skäl underlåter att gå på de läkar- eller sjukhusundersökningar som pensionsanstalten ålagt, kan anstalten låta behandlingen av ansökan förfalla (11 § 3 mom. APF). Med att låta ärendet förfalla avses att pensionsanstalten avbryter behandlingen av ärendet och att ärendet upphör att vara anhängigt.

Lagändringarna om att principen om sista anstalt skall utsträckas att omfatta den offentliga sektorn träder i kraft 1.1.2004 (375-

Juridiska avdelningen

29.11.2001

382/2001). Enligt den nya 10 b § APL kan behandlingen av ansökan inte längre förordnas att förfalla, utan ärendet skall avgöras på basis av den utredning som anstalten erhållit. Redan innan lagen träder i kraft bör ansökan avslås i stället för att låta ärendet förfalla.

Om sökanden inte lämnar in den nödvändiga utredningen till pensionsanstalten inom en av pensionsanstalten utsatt skälig tid, eller om behandlingen av ansökan har förordnats att förfalla, anses ansökan ha gjorts först när utredningen som behövs för att avgöra ansökan inkommit till pensionsanstalten (11 § 4 mom. APF).

Cirkulär:

A 23/91 Invalidpensioner, punkt 5.4.2

A 15/92 Anvisningar om handläggning av pensionsansökan, punkt 3.7

A 12/2001 Viimeisen laitoksen periaatetta työeläkejärjestelmässä koskevat lait on vahvistettu (fastställda lagar om principen om sista anstalt inom arbetspensions-systemet; endast på finska)

Pensionstagaren

En pensionstagare är skyldig att till pensionsanstalten anmäla sådana ändringar som inverkar på hans eller hennes rätt att erhålla pension eller på pensionens belopp (17 a § 1 mom. APL).

Pensionsanstalten kan kräva utredning av pensionstagaren över omständigheter som påverkar pensionens belopp och utredning över att pensionstagaren fortfarande uppfyller villkoren för att få pension. Har pensionstagaren inte tillställt pensionsanstalten utredningen inom en av anstalten utsatt skälig tid, kan anstalten besluta att utbetalningen av pensionen avbryts till dess utredningen har lämnats in (17 a § 2 mom. APL).

Bestämmelser om pensionstagarens skyldighet att lämna utredning ingår också i 12 f § APF, 14 a § KAPF, 13 a § LFöPF, 12 § GeVPF, 12 a § FöPF, 31 § SjöPL, 6 § AvtrPF och 15 § AvEF. I 4 § KoPF hänvisas till 12 f § APF.

Cirkulär A 23/91 Invalidpensioner, kap. 15, Ändringar i en löpande pension

Specialbestämmelser I APL finns specialbestämmelser om fördelningen av utredningsskyldigheten mellan parten och pensionsanstalten. I dem betonas partens utredningsskyldighet.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Om arbetstagaren ber pensionsanstalten tillämpa den bestämmelse i APL som gäller omräkning av den pensionsgrundande lönen enligt prövning på grund av ett sådant undantagsskäl som inträffat mer än tio år före pensionsfallet, skall arbetstagaren förete sådan utredning som kan anses vara tillräcklig (7 d § 2 mom. APL).

Cirkulär A 7/89 Införande av en undre åldersgräns och justering av lön enligt prövning

När en arbetstagares yrkande gäller hans eller hennes anställningsuppgifters giltighet, skall arbetstagaren vid behov lämna sådan utredning om grunderna för sitt yrkande som man skäligen kan förutsätta av honom eller henne, med beaktande av också pensionsanstaltens möjligheter att inhämta utredning. Om yrkandet gäller ett sådant anställningsförhållande som upphört för över fem år sedan, skall arbetstagaren förete tillräcklig utredning till stöd för sitt yrkande (10 a § APL).

I 13 a § KAPL och 11 § KoPL hänvisas till 10 a § APL. Utredningen av anställningsförhållanden enligt SjöPL regleras i 17 a § SjöPL.

När en arbetstagare anmäler att det fattas uppgifter i anställningsregistret, skall arbetstagaren lämna uppgifter om det som saknas i sådan utsträckning att utredningen kan inledas på basis av dem.

Cirkulär A 5/2001 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

När ärendet inte kan utredas

Om parten i ett ärende inte lämnar in den utredning som begärts av honom eller henne eller om pensionsanstalten inte kan skaffa den, får parten bära konsekvenserna av den omständighet att ärendet inte har kunnat utredas.

I ett ärende som inte har kunnat utredas ger pensionsanstalten ett beslut om avslag med besväransvisningar.

Se närmare punkt 2.9 Avhjälpan av brist i handling

2.10.3

Pensionsanstaltens begäran om utredning

Pensionsanstalterna måste skaffa olika slags utredningar och utlåtanden från myndigheter och andra utomstående instanser, till exempel från skattemyndigheter, socialnämnder och registerförare.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Individualisering

Begäran om utlåtande och utredning bör individualiseras. I begäran måste nämnas vilka omständigheter som speciellt måste utredas och framläggas.

Graden av individualisering beror på sakens natur, men kan också påverkas av, till exempel de krav som mottagaren ställer på en begäran (bl.a. skattemyndigheterna kräver att en begäran är exakt individualiserad). De frågeformulär pensionsanstalterna använder uppfyller i allmänhet de krav som ställs på en individualiserad utredningsbegäran. I vissa fall kan individualisering också innebära att mottagaren av begäran ombeds lämna in alla uppgifter som han eller hon har om saken.

I samband med begäran skall man lämna tillräckligt med uppgifter om det ärende som behandlas, så att det skall vara möjligt att ge ett svar.

Jämlikhet

I ärenden som handläggs gemensamt samt i ärenden med flera parter, skall saken utredas så att parterna inte försätts i ojämlig ställning sinsemellan. När det behövs utredningar från flera instanser skall de om möjligt begäras samtidigt.

Tidsfrist och verifiering

För framläggande av utredningar fastställs en tidsfrist. Detta gäller också utredningar som begärs av andra pensionsanstalter och per telefon. Tidsfristens längd beror på vilka slags utredningar som skall göras och i vilken omfattning de görs. I försäkrings- och pensionsärenden är tidsfristen vanligtvis minst två veckor. Pensionsanstalten skall vid behov kunna verifiera vad för slags utredning den begärt.

Se även punkt 2.10.8 Föreläggande av frist för part

2.10.4**Muntligt yttrande av part**

I princip skall arbetspensionsärenden anhängiggöras skriftligt och utredningarna framläggas i skriftlig form.

Medan ärendet är anhängigt skall parten emellertid, i mån av möjlighet, beredas tillfälle att framföra yrkande eller ge utredning muntligt (18 § FörvL). I ett anhängigt ärende kan även komplettering och tilläggsutredning i tillämpliga delar presenteras muntligt.

När ett muntligt yttrande godkänns innebär det att den som tar emot informationen antecknar i minnet det som parten har framfört muntligt. Då är det inte fråga om muntlig förhandling, utan om nedteckning av information.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

När informationen fås muntligt i stället för skriftligt, till exempel i telefonen eller genom kundbetjäningen, godkänns detta i princip alltid i mån av möjlighet. Över de uppgifter som kommit fram i de muntliga diskussionerna görs en promemoria, som fogas till handlingarna. Det är skäl att gå igenom innehållet i promemorian med kunden.

När till exempel gamla anställningsuppgifter utreds är det oftast ändamålsenligt att godta också ett muntligt svar. Det är inte ens alltid möjligt att få skriftlig information.

I vissa fall måste pensionsanstalterna emellertid alltid få uppgifterna i skriftlig form, till exempel när det gäller utredningar som visar när pensionsrätt uppkommit, såsom läkarutlåtande eller arbetslöshetsintyg.

Utöver ändamålsenligheten och serviceaspekterna bör man fästa avseende vid säkerheten i förfarandet.

2.10.5

Syn och muntlig bevisning

FörvL 19 § innehåller en allmän bestämmelse om syneförrättning, hörande av vittnen på ed och hörande av part under sanningsförsäkran.

Syn

Med syn avses att någon omständighet i samband med ett ärende granskas på platsen.

I arbetspensionsärenden är det i allmänhet inte nödvändigt att förrätta syn. Syn kan emellertid förrättas, till exempel när det gäller gränsdragning mellan tillämpningen av APL och KAPL.

Hörande av vittnen

För att kunna utreda ett ärende, har pensionsanstalten och Pensionskyddscentralen rätt att på eget initiativ eller på partens begäran låta höra vittnen hos allmän underrätt. De har också rätt att få handräckning av myndigheterna (16 § APL).

De ersättningar som betalas till vittnen fastställs enligt rättegångsbalken.

2.10.6

Anteckning av uppgifter i handling

Vid handläggningen av försäkrings- och pensionsärenden skall alla nödvändiga uppgifter antecknas.

Yrkande som framförts muntligt samt sådan muntlig utredning och iakttagelse vid syn som kan inverka på avgörandet av ett ärende,

Juridiska avdelningen

29.11.2001

antecknas i handlingen. Detsamma gäller uppgifter som inhämtats ur ett personregister (20 § FörvL).

2.10.7

Övriga instansers skyldigheter

I 17 § APL regleras övriga instansers, såsom arbetsgivarens, skyldighet att lämna uppgifter.

2.10.8

Föreläggande av frist för part

Parten skall vid behov föreläggas en skälig frist för att avhjälpa brist i handling, för att avge förklaring och framlägga utredning samt samtidigt underrättas om att försummelse av fristen inte utgör hinder för att ärendet avgörs (21 § FörvL).

Arbetspensionslagarna innehåller inga exakta bestämmelser om tidsfrister, utom när det gäller sökande av ändring. Enligt bestämmelserna om tidsfrister och vissa bestämmelser om övervakning skall sökanden inom skälig tid lämna in de tilläggsutredningar till pensionsanstalten som den behöver för att kunna behandla ärendet.

Tidsfristbestämmelser finns i 11 § APF, 12 § KAPF, 10 § LFöPF, 10 § GeVPF, 10 § FöPF, 6 § AvtrPF och 9 § AvEF. I 31 § SjöPL finns en bestämmelse om att pensionstagaren är skyldig att till pensionskassan inom skälig tid lämna in utredning som kassan krävt om att pensionstagaren fortfarande uppfyller villkoren för att få pension.

Skälig tidsfrist

I pensions- och försäkringsärenden bör parten i ärendet i allmänhet ges en skälig tidsfrist att lägga fram utredningar. Vad som skall anses vara skälig tid bedöms på basis av ärendets natur och omfattning och vilka slags utredningar som behöver göras och i vilken omfattning de skall göras. I pensions- och försäkringsärenden anses två veckor i allmänhet som en skälig tidsfrist. För personer som bor utomlands är det skäl att reservera en längre tidsfrist.

När tidsfristen meddelas skall pensionsanstalten samtidigt nämna att, om inte den begärda utredningen har inkommit inom utsatt tid, kommer ärendet att behandlas på basis av den utredning som pensionsanstalten fått. Om anstalten får utredningen efter den utsatta tiden, men innan ärendet har avgjorts, skall utredningen beaktas.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Försummelse av tidsfristen

I pensionsärenden leder försummelse av tidsfristen i allmänhet inte till att ärendet förfaller. Om sökanden, trots uppmaning, inte lämnar in, till exempel det läkarutlåtande eller annan utredning som pensionsanstalten begärt och inte heller meddelar var handlingen kan fås, avslår pensionsanstalten ansökan (före det är det dock skäl att begära läkarutlåtandet från FPA).

I försäkringsärenden förfaller ansökan inte heller på grund av att tidsfristen har försummats, utan ärendet avgörs på basis av den utredning som finns till hands.

Begäran om tilläggsutredningar samt den utsatta tidsfristen, också eventuell förlängning av tidsfristen, antecknas i handläggningsprotokollet. En kopia av den skriftliga utredningsbegäran fogas till handlingarna.

2.11 Hörande

Myndighetens skyldighet att höra parten före avgörandet är en grundläggande garanti för att det processuella rättsskyddet verkställs. Myndigheten ansvarar för att hörandet förrättas på ett ändamålsenligt sätt. Utöver skyldigheten att höra parten kan hörandet även omfatta andra. Genom specialbestämmelser har hörandeskyldigheten innehållsmässigt kunnat utvidgas eller begränsas.

2.11.1 Hörande av part

I 10 c § 1 mom. APL finns en specialbestämmelse om hörande av part:

När en pensionsanstalt eller pensionsskyddscentralen behandlar ärenden som gäller skyldigheten att ordna pensionsskydd, pensionsansökan, pensionsrätt, pensionsbelopp och utbetalning av pension samt återkrav och därmed jämförbara ärenden som avses i denna lag skall den som ärendet gäller beredas tillfälle att bli hörd i ärendet, om detta är uppenbart nödvändigt för bevakandet av hans intresse.

Med stöd av hänvisningsbestämmelserna gäller motsvarande bestämmelse om hörande vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL, om inte annat följer av de nämnda lagarna. Se närmare 13 a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL och 17 § FöPL, samt 43 § GevPL, 24 § AvtrPL, 40 § AvSL och 37 § AvEL. En bestämmelse som motsvarar 10 c § APL ingår i 2 a § SjPL.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Tillfälle att avge förklaring

Med hörande avses att parten före avgörandet av ärendet bereds tillfälle att avge sin förklaring, i princip om alla omständigheter som kan inverka på avgörandet av ärendet. Parten skall också klart och tydligt underrättas om vilka yrkanden och utredningar han eller hon skall klarlägga.

Det räcker med att parten bereds tillfälle att avge sin förklaring, för att hörandeskyldigheten skall fullgöras. Parten kan låta bli att utnyttja sin rätt att bemöta begäran om hörande. Om bemötandet uteblir utgör det inget hinder för att ärendet skall kunna avgöras.

● Tillräckligt med information inför förklaringen

Parten får tillräckligt med information om alla yrkanden och sådana utredningar som kan inverka på avgörandet.

Vid behov bereds parten tillfälle att på pensionsanstalten ta del av den utredning som ligger till grund för avgörandet.

Om parten begär det, sänder man kopior av sådana handlingar till honom som kan inverka på avgörandet och som parten inte innehar från förut.

När man lämnar ut uppgifter om läkarutlåtanden bör särskild försiktighet iaktas. Om det är fråga om en psykisk eller annan sjukdom och uppgifterna om detta kan leda till att partens hälsotillstånd skadas, lämnar man inte ut uppgifterna. Konfidentiella uppgifter om nära anhöriga får inte heller avslöjas.

Se närmare punkt 2.15 Offentlighet och sekretess.

● I allmänhet skriftligt

I princip skall hörandet ske skriftligt. Beroende på situationen kan hörandet förrättas muntligt. Det som är väsentligt i sammanhanget är att hörandet sker på ett sådant sätt att den som blir hörd garanteras möjlighet att bevaka sina intressen.

Om parten hörs per telefon, görs en promemoria över diskussionen. Av promemorian framgår tidpunkten och innehållet samt de som deltagit i diskussionen. Promemorians innehåll går igenom med kunden och promemorian fogas till handlingarna.

I samband med hörandet kan parten också framföra yrkanden i ärendet.

I arbetspensionsärenden är hörande på förhand inte alltid nödvändigt, eftersom pensionsanstalten är skyldig att på eget initiativ se till att saken utreds och oftast också är skyldig att på egen bekostnad inhämta

Juridiska avdelningen

29.11.2001

sådan nödvändig utredning som inverkar på ärendet. I samma riktning verkar också självrättelseförfarandet i arbetspensionsärenden.

När besvär har anförts i ärendet, ser besvärinstansen till att hörande förrättas.

2.11.1.1 Obligatoriskt hörande

Enligt 10 c § 1 mom. APL har hörandeskyldigheten begränsats till situationer, där det med hänsyn till partens intresse är uppenbart nödvändigt.

I princip är hörande nödvändigt när flera parter har framfört yrkanden i ärendet. Hörande är också nödvändigt när en utredning som pensionsanstalten fått skulle leda till att de yrkanden som ursprungligen har framförts måste bedömas på ett annat sätt till följd av den nya utredningen, eller när utredningen skulle leda till att grunderna för avgörandet måste omprövas i avsevärd grad. Hörande kan vara nödvändigt, till exempel om en utredning som pensionsanstalten skaffat åtminstone delvis skulle leda till att en förmån dras in, minskas eller att ansökan avslås, eller när utredningarna som pensionsanstalten fått är motstridiga sinsemellan.

I ärenden som beror på prövning kan hörande vara nödvändigt, för att ärendet skall kunna utredas grundligt.

Exempel:

Pensionstagaren hörs när pensionsanstalten överväger återkrav av pension som har betalats utan grund.

I arbetspensionsärenden, såsom i tillämpningsärenden, hörs i princip alla parter (uppdragsgivare / uppdragstagare) innan beslutet avges.

Pensionsanstalterna kan också höra andra pensionsanstalter. I felförsäkringsfall hör den beslutande pensionsanstalten den pensionsanstalt, där felförsäkringen har inträffat.

Hörandeskyldigheten gäller också FöPL- och LFöPL-arbetsinkomstärenden, till exempel när företagaren har försummat sin skyldighet att teckna försäkring eller pensionsanstalten omräknar arbetsinkomsten på eget initiativ.

Cirkulär:

A 23/91 Invalidpensioner

Juridiska avdelningen

29.11.2001

- A 34/91 Rättelse av felaktig försäkring, APL/KoPL
- A 10/2001 Komplettering av anvisningarna om rättelse av felaktig försäkring
- A 5/2001 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden
- A 23/2001 Arbetslöshetspension
- Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv

2.11.1.2

Hörande är inte nödvändigt

Det finns situationer där hörande inte är nödvändigt med hänsyn till partens intresse eller där hörande inte kan komma i fråga på grund av ärendets natur.

Om det är uppenbart att hörande inte behövs, kan ärendet avgöras utan att höra parten. Parten behöver inte höras, om ett yrkande lämnas utan prövning eller förkastas direkt med stöd av lag eller om ett yrkande som inte gäller några andra parter godkänns.

Om sökanden, till exempel försummat den tidsfrist som fastställts för att anhängiggöra ärendet, kan beslutet om att ärendet lämnas utan prövning fattas utan att parten behöver höras.

Om det av ansökan eller utredning i samband med den framgår att sökanden inte uppfyller villkoren för att få den förmån som han eller hon yrkar på, kan yrkandet förkastas utan att parten behöver höras. Detta förutsätter att villkoren för att erhålla förmånen har angivits så klart och entydigt att de inte ger utrymme för prövning (t.ex. villkor om åldersgräns).

Hörande är inte nödvändigt när familjepensionen minskar till följd av att en ny förmånstagare kommit till. I sådana fall skall parten underrättas om denna omständighet i beslutet. De som tidigare ansökt om familjepensionen kan emellertid underrättas om att en ny ansökan anlänt till pensionsanstalten.

Hörande är i allmänhet också onödigt när det är fråga om uppgifter som erhållits ur officiella register eller uppgifter som parten själv gett till en annan myndighet. Detta gäller även inkomstutredningar som pensionsanstalten skaffat, förutsatt att de inte är motstridiga sinsemellan.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

I SITO-ärenden behöver arbetsgivaren inte höras, om det är fråga om ett anställningsförhållande, för vilket försäkringspremierna har preskriberats och som pensionsanstalten redan i övrigt har tillräckligt med bevis om.

2.11.1.3

Medicinska och andra utredningar

När det övervägs om parten borde höras i fråga om utredningar som gäller hälsotillståndet, bör det beaktas att sådana uppgifter är sekretessbelagda, till exempel på grund av sjukdomens natur.

Sökanden behöver inte höras, t.ex. med anledning av sjukberättelse som inbegärts från sjukhus, utlåtande som sänts in av den läkare som behandlat eller undersökt sökanden eller med anledning av resultaten av rehabiliteringsundersökningar.

Den behandlande läkaren skall i samband med undersökningarna förklara för den sökande det som gäller hans hälsa. Sjukhusen och undersökningsanstalterna sänder sjukberättelser och undersökningsresultat direkt till patienten.

Den sökande blir hörd, om ett läkarutlåtande som anlänt direkt till pensionsanstalten innehåller uppgifter som avviker från dem som fåtts i övrigt, såsom uppgifter om förhållandena på arbetsplatsen, och om de nya uppgifterna verkar att leda till ett avgörande som är mindre fördelaktigt för den sökande.

Likaså skall parten höras, om pensionsanstalten har bett om ett utlåtande av en utomstående sakkunnigläkare på basis av handlingarna, och utlåtandet och den tidigare utredningen är motstridiga sinsemellan och skulle leda till att ansökan avslås.

Försäkringsdomstolen hade vid behandlingen av besvär begärt utlåtande av sin läkarsuppleant, som inte deltog i behandlingen av ärendet. Det var fråga om en utredning som kunde inverka på avgörandet i ärendet. Försäkringsdomstolen borde därför inte ha avgjort besvären utan att bereda parten tillfälle att ge en skriftlig utredning med anledning av utlåtandet. Ärendet återförvisades till försäkringsdomstolen. HD:s utslag 2.2.1994, SA 93/180, liggare 357.

Andra utredningar

Det som nämnts ovan gäller också utredningar som erhållits i andra ärenden än i pensionsärendet. Sökanden kan höras, till exempel när arbetsgivarens utlåtande i ett ärende som gäller individuell förtidspension står i uppenbar strid med någon annan utredning i ärendet eller när de uppgifter som lämnats i samband med en försäkringsansökan är sinsemellan motstridiga.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.11.2

Hörande av annan person eller instans

I ett ärende kan och ibland skall också andra personer än de egentliga parterna höras, till exempel intressebevakaren eller någon annan som för partens talan eller som har parallell rätt att föra talan i ärendet.

Se punkt 2.5 Part och partens talerätt samt cirkulär A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden.

2.12

Beslut

Ett beslut är ett dokument varav det framgår vilket avgörande en myndighet har träffat och motiveringen till det.

2.12.1

Struktur och form

Utöver den egentliga beslutsdelen kan ett beslut innehålla kalkyler och anvisningar för sökande av ändring.

Basuppgifter som skall ingå i ett beslut är uppgifter om ärendet, parterna, till vem beslutet adresseras, skickas och ges för kännedom, samt uppgifter om när ansökan har blivit anhängig och när beslutet har getts och postats.

Ett beslut motiveras. I beslutet uppges utöver motiveringen de viktigaste lagrummen som avgörandet baserar sig på (se punkt 2.13.3 Motivering av beslut).

Beslutet undertecknas. Underskriften kan göras maskinellt, om beslutet ges som ett dokument som tillkommit genom maskinell databehandling eller åtminstone delvis åstadkommit genom tryckningsförfarande (23 § APF).

I beslutet införs också kontaktinformation för tilläggsuppgifter om beslutet och motiveringen. I praktiken anges oftast handläggarens namn och telefonnummer i beslutet.

Beslutet ges på det språk (finska eller svenska) på vilket det har begärts i ansökan (på vilket ansökan har gjorts). Om det i ärendet finns flera parter, som har använt olika språk, ges beslutet till varje part på det språk han eller hon använt. LPA och FPA är skyldiga att ge beslut också på samiska.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Om det i samband med handläggningen av ärendet har uppgjorts kalkyler, bifogas dessa beslutet.

Anvisningar för sökande av ändring fogas till beslut i vilka ändring får sökas genom besvär (se anvisning om sökande av ändring som bilaga). Om besvär rätt inte föreligger, uppges detta i beslutet.

2.12.2 Innehåll

I 23 § lagen om förvaltningsförfarande finns bestämmelser om det allmänna i innehållet i förvaltningsbeslut:

Av beslut skall tydligt framgå vad part är berättigad eller förpliktad till eller hur ärendet annars avgjorts.

Lagrummet gäller i synnerhet innehållskraven på sådana beslut genom vilka ärenden som gäller någons förmån, rättighet eller skyldighet avgörs.

Av förvaltningsbeslut krävs att de är både individualiserade och tydliga.

Individualisering

Av beslutet skall framgå, vilka alla frågor som avgjorts i ärendet och hur det har gjorts. Genom beslutet skall en part få reda på vad myndigheten har beslutat om hans eller hennes förmån, rättighet eller skyldighet. Beslutet skall kunna fungera som anvisning för parten om vad han eller hon har beviljats, vad han eller hon får göra eller har blivit förpliktad till och därför skall göra.

Hur exakt beslutet skall individualiseras beror på ärendets natur. Utgångspunkten är att parten genom beslutet får veta hur myndigheten har avsett att ordna de omständigheter den fattat beslut om.

T.ex. i fråga om beviljande pensionsbeslut konstateras vem som har beviljats pension och hur pensionen utbetalas (månatligen, betalningsdag och betalningsadress). I beslutet hänvisas också till kalkyler som uppgjorts och eventuella separata beslut som fattats i ärendet, t.ex. ett beslut om pension som betalas retroaktivt för en viss tid.

I ett meddelande som bifogas beslutet ombeds sökanden kontrollera att alla anställningsförhållanden har beaktats när pensionen har fastställts. I beslutet införs endast de lagstadgade pensionerna, även registrerade tilläggs pensioner. Om oregistrerade tilläggs pensionsordningar utfärdas ett separat beslut.

Cirkulär A 23/91 Invalidpensioner, kapitel 11

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Tydlighet

Tydlighetskravet gäller beslutets begriplighet. I beslutet skall avgörandet av ärendet framställas så att det är begripligt och entydigt både tankemässigt och språkligt. Begripligheten bedöms från partens, dvs. beslutsmottagarens, synpunkt. Det bidrar till begripligheten att man använder sig av allmänspråkliga uttryck och tydliga satskonstruktioner.

2.12.3

Motivering

För den berörda partens rättsskydd är det viktigt att beslutet motiveras. *Utgångspunkten är att beslut alltid skall motiveras.* En huvudregel är också att det i beslutet yttras någonting om sökandens alla yrkanden. Motiveringsskyldigheten accentueras särskilt i fråga om avslag eller förpliktande beslut.

2.12.3.1

Bestämmelser

I 24 § lagen om förvaltningsförfarande finns bestämmelser om motivering av beslut:

Beslut skall motiveras genom uppgivande av de huvudsakliga fakta samt de stadganden och bestämmelser som det grundar sig på. Motivering kan utelämnas:

- 1) om genom beslutet godkänns yrkande som inte gäller annan part eller om motivering av annan orsak är uppenbart onödig;
- 2) om ärendet gäller anställande i tjänstgöringsförhållande eller antagande till frivillig utbildning eller beviljande av sådan förman som grundar sig på en bedömning av sökandens egenskaper; eller
- 3) om motivering inte kan utarbetas utan att meddelandet av beslutet avsevärt fördröjs.

Ett beslut skall motiveras genom att framföra både faktagrunder och juridiska grunder. Åtminstone de grunder av båda slagen som huvudsakligen lett till beslutet skall framföras.

Motiveringen ingår antingen i den egentliga beslutsdelen eller i en kalkyl. *Viktiga omständigheter som inverkat på beslutet skall alltid nämnas i själva beslutet.* Det räcker inte att de orsaker som lett till beslutet uppges endast t.ex. i en separat bilaga eller muntligt i efterskott.

Motiveringen skall vara tillräckligt tydlig och detaljerad, så att sökanden förstår vilken beslutsfattarens ståndpunkt i ärendet är och på vilken grund avgörandet har träffats. Tillbörlig och tydlig motivering ökar

Juridiska avdelningen

29.11.2001

förtroendet för avgörandenas innehåll och minskar onödigt ändringssökande.

Motiveringen har betydelse också med tanke på användningen av rätten att söka ändring. Motiveringen ger sökanden information om bl.a. vilka omständigheter det lönar sig att föra fram i en eventuell besvärsskrift eller vilket slags ny information sökanden bör skaffa.

Till besvärinstanserna förmedlar motiveringen information om vilka omständigheter pensionsanstalten har fäst uppmärksamhet vid när den träffat avgörandet och vilken betydelse den har tillmätt dem.

God förvaltningssed förutsätter att en part vid behov ges utredning om motiveringen av ett beslut även efter att beslutet har getts. Detta får dock inte ersätta motiveringen i det egentliga beslutet, utan närmast komplettera den. Målet är att det egentliga beslutet motiveras så tydligt och begripligt att det inte uppstår behov att förklara saken efteråt.

2.12.3.2

Faktamotivering

Som faktamotivering skall de *huvudsakliga orsakerna som ligger till grund för beslutet* anges. Av motiveringen skall också framgå de omständigheter som anses blivit utredda och som avgörandet av ärendet baserar sig på och vilken juridisk betydelse dessa tillmätts.

Bevisprövning behöver inte motiveras, vilket innebär att det t.ex. inte krävs att man uppger varför ett omtvistat ärende har ansetts ha ett visst innehåll. Om t.ex. två personers vittnesbörd om en anställning inte är tillräckligt för att bevisa att anställningsförhållandet existerar, räcker det att det i beslutet uppges att det inte finns tillräckliga bevis på anställningsförhållandet.

2.12.3.3

Juridisk motivering

Som juridisk motivering anges *vilka bestämmelser och föreskrifter beslutet grundar sig på*. En tydlig och konsekvent framställning av dem kan förutsätta att man redogör för bestämmelserna.

2.12.3.4

Positiva avgöranden

Positiva beslut kan motiveras med en hänvisning till lagen och de bestämmelser som beslutet baserar sig på. När avgörandet är positivt för sökanden är ett sådant förfarande tillräckligt med tanke på sökandens rättsskydd.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.12.3.5

Avslag och förpliktande beslut

När ett avgörande (delvis eller alls) inte överensstämmer med sökandens yrkande eller när beslutet är förpliktande för en part, är enbart en hänvisning till lagrum inte en tillräcklig motivering. Sökandens rättskydd förutsätter att *negativa beslut motiveras individualiserat*. Av motiveringen skall framgå vilka lagrum som står som grund för avgörandet och åtminstone det väsentliga innehållet i dem samt hur bestämmelserna har inverkat på avgörandet. Bestämmelsernas centrala innebörd kan framställas antingen genom att skriva in lagrummet i fråga som sådant i motiveringen eller genom en fritt formulerad förklaring.

För en person som sökt full invalidpension är en beviljad delinvalidpension ett delvis negativt beslut, liksom rehabiliteringstillägg för den som sökt invalidpension. Av motiveringen till beslutet bör framgå varför man har kommit till det delvis negativa avgörandet.

Exempel:

I ett SITO-beslut fastställs den pensionsberättigande tjänstgöringstiden i en avslutad APL-anställning och den pensionsgrundande lönen. Om en fortgående anställning fastställs begynnelsestidpunkten för anställningen. I fråga om KAPL och KoPL fastställs löneuppgifterna och löneutbetalningstiden i en anställning.

Form- och motiveringskraven på beslut gäller också beslut om arbetsinkomst, avslutande av försäkring och befrielse enligt FöPL och LFöPL.

I beslut om rehabiliteringsbeslut konstateras att rehabiliteringspenning betalas under den tid som rehabiliteringen fortgår. I beslutet anges den tidpunkt då utbetalningen av rehabiliteringspenning börjar och den tidpunkt då den sannolikt upphör. Dessutom konstateras det i beslutet att rehabiliteringsklienten har en skyldighet att ge en utredning över att rehabiliteringen fortgår, t.ex. ett intyg från skolan i början av terminerna.

Däremot föreligger ingen besvärsmöjlighet i fråga om beslut som gäller rätten till rehabilitering eller rätten till rehabiliteringspenning under tiden från att rehabiliteringsbeslutet getts tills rehabiliteringen börjar och under tiden mellan rehabiliteringsperioderna, liksom inte heller i beslut som gäller rehabiliteringsunderstöd enligt prövning (4 n § 2 mom. APL).

Den som redan får pension får ett separat beslut om rehabiliteringstillägg.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

I beslutet kan meddelas också om utbetalning av rehabiliteringspenning under väntetiden innan rehabiliteringen börjar och tiden mellan eventuella rehabiliteringsperioder.

Om återkrav av pension ges ett överklagbart beslut. Om återkravet verkställs genom kvittning mot framtida pensionsrater skall det nämnas i beslutet. Samtidigt uppges det belopp som kvittas och mot vilken pension kvittningen sker.

Om pensionsanstalten avstår från återkrav, ges ett överklagbart beslut om saken på begäran av parten.

Cirkulär:

20/86 Motiveringen av invalidpensionsbeslut

A 23/91 Invalidpensioner

A 34/92 Återkrav av pension som betalats utan grund.

A 30/97 Arbetspensionsrehabilitering

2.12.4 Delgivning

Om delgivning av beslut i partsärenden finns allmänna bestämmelser i 25 § FörvL, enligt vilken beslut skall delges part. I lagrummet föreskrivs dessutom att delgivningen verkställs på det sätt som därom särskilt är stadgat. Med detta avses närmast en hänvisning till lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/66 FörvDelgL).

Mottagaren

Huvudregeln är att delgivningen sker till parten själv.

Delgivningen får också ske till någon annan som har rätt att ta emot delgivningar för partens räkning, t.ex. en befullmäktigad eller ett ombud.

I vissa fall skall delgivningen utöver eller i stället för parten ske till någon annan, t.ex. en intressebevakare. Om parten är en juridisk person, sker delgivningen till en fysisk person som är den juridiska personens lagliga företrädare.

Ett ärende delges t.ex. ett aktiebolag genom att delgivningen sker till styrelsens ordförande (i bostadsaktiebolag disponenten), verkställande direktören eller en annan person som ensam eller tillsammans med någon annan har rätt att teckna bolagets firma. I öppna bolag innehas rätten att företräda bolaget av verkställande direktören och dessutom bolagsmännen och i kommanditbolag av de ansvariga bolagsmännen.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Delgivningssättet

Utgångspunkten är att parten får besked genom att dokumentet sänds till honom i ett brev som skickas per post.

Om beslutet inte kan sändas till parten per post t.ex. för att mottagarens adress är okänd, verkställs delgivningen som en offentlig delgivning enligt FörvDelgL genom att publicera ett tillkännagivande i Officiella tidningen. Detta delgivningssätt använder pensionsanstalterna närmast i fråga om försäkringsärenden.

Cirkulär A 41/97 Ändringarna i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt.

Med partens uttryckliga samtycke kan pensionsanstalten delge ett beslut även elektroniskt. Samtidigt skall pensionsanstalten skicka ett meddelande till den adress som parten uppgett om att parten eller partens representant kan hämta beslutet på en server som pensionsanstalten uppger. Beslutet delges alltså inte direkt till den e-postadress parten uppgett.

Delfåendet

En part anses ha fått del av ett delgivande som skickats i ett brev per post den sjunde dagen efter att handlingen lämnades till posten för vidarebefordran, om annat inte påvisas.

Vid användning av mottagningsbevis anses delgivningen ha skett vid den tidpunkt som framgår av mottagningsbeviset. Delfåendet av ett dokument som skickats som rekommenderat brev anses ha skett den dagen dokumentet har överlämnats till parten.

En part anses ha fått del av ett beslut som delgivits elektroniskt vid den tidpunkt beslutet har hämtats från den av pensionsanstalten angivna servern. Om en part med vilken pensionsanstalten har avtalat om elektronisk delgivning inte har hämtat beslutet inom sju dagar från meddelandet, delges beslutet på annat sätt. Då börjar besvärstiden löpa vid tidpunkten för den senare delgivningen.

Utlämnande av information om avgörandet till annat håll

Vid delgivning av beslut skall bestämmelserna om sekretess iakttas. Utgångspunkten är att uppgifterna om bl.a. den som saken gäller, arbetsgivaren och pensionsanstalten är sekretessbelagda.

Om uppgifter om t.ex. ett pensionsavgörande måste utlämnas till arbetsgivaren, socialnämnden eller andra myndigheter, görs det med ett särskilt meddelande, som uppgörs enligt sekretessbestämmelserna.

EU-beslut

Om delgivningen av pensionsbeslut till personer som arbetar i olika EU-länder informeras i cirkulär A 48/96 Arbetspension enligt EU-bestämmelserna om social trygghet.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Se även punkt 2.7 Internationella ärenden

2.12.5

Rättelse av sak-, skriv- och räknefel

Att rätta ett felaktigt förvaltningsbeslut kan ankomma på samma myndighet som har fattat det felaktiga förvaltningsbeslutet. Då talar man om självrättelse, som i allmänhet ingår i förvaltningsförfarandet. Felet kan också rättas först i samband med egentligt eller extraordinärt ändrings-sökande genom förvaltningsprocessförfarande.

I 26 – 28 § FörvL finns bestämmelser om rättande och sak- och skrivfel och rättelseförfarandet. I 21 e § APL finns en bestämmelse med motsvarande innehåll.

Se kapitel 9 Sökande av ändring, punkt 9.5.3. Rättelse av fel i beslut.

2.13

Tolkning och översättning

Arbetspensionslagarna innehåller inga särskilda bestämmelser om tolkning och översättning. Det finns en allmän bestämmelse om det i 22 § FörvL, enligt vilken myndigheten skall ordna tolkning och skaffa översättning, om en part i ett ärende som kan anhängiggöras av en myndighet inte behärskar det språk som enligt språklagen (148/22) skall användas vid myndigheten eller om parten på grund av hörsel-, syn- eller talskada inte kan göra sig förstådd.

Enligt språklagen är finska och svenska de språk som används i Finland. Samiskan har getts motsvarande ställning (Lagen om användning av samiska hos myndigheter 516/91).

I praktiken ordnar pensionsanstalterna med tolkning i ärenden som anhängiggörs av pensionsanstalten (t.ex. tvångsförsäkringsärenden). Då står pensionsanstalten för kostnaderna för tolkningen.

Kommunens skyldigheter

Kommunen skall ordna bl.a. tolktjänst för en gravt handikappad som på grund av sitt handikapp eller sin sjukdom nödvändigt behöver sådan service för att klara de funktioner som hör till normal livsföring (Lagen om service och stöd på grund av handikapp 380/1987).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Myndighetskontakter i Norden

Nordiska medborgare har rätt att använda sitt eget nordiska språk vid kontakt med myndigheterna, om han inte behärskar landets språk. (FördrS:11, förordningarna 193/1987 och 643/1987).

Överenskommelser om social trygghet

De gällande överenskommelserna om social trygghet förutsätter inte att beslut utfärdas på det andra avtalslandets språk. Beslutet kan ges på ett officiellt språk i respektive land, t.ex. i Finland på finska, svenska eller samiska. Det är dock tillrådligt att beslutet åtföljs av en redogörelse för beslutets innehåll på något världsspråk som parten förstår.

Pensionssökanden eller ändringssökanden får använda sitt eget modersmål eller vilket som helst av de 12 officiella EU-språken. Pensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen låter vid behov översätta handlingar som upprättats på främmande språk till finska och betalar översättningskostnaderna, som de sedan kan återkräva av administrativa kommissionen. I EU-ärenden ges beslutet på respektive lands officiella språk.

Cirkulär A 48/96, Arbetspension enligt EU-bestämmelserna om social trygghet, punkt 1.8 och del 5.

2.14
Jäv

Jäv innebär att en tjänsteman står i ett sådant förhållande till det föreliggande ärendet, parterna i ärendet eller personer (fysiska eller juridiska personer) som annars ingår i verkningsskretsen av det avgörande som träffas i ärendet att det kan äventyra hans opartiskhet.

Syftet med bestämmelserna om jäv är att trygga att ärendena behandlas opartiskt, objektivt och rättvist samt att säkerställa att det i ärendet förfars riktigt och enligt lagen. En allmän förutsättning för ojävighet är att tjänstemannen är ojävig och opartisk.

2.14.1
Bestämmelser

I 10 § FörvL nämns jävsgrunder som delaktighet, nytta eller skada, ombudsjäv, anställningsjäv och samfundsjäv. I lagrummet upptas också en kompletterande jävsgrund som baserar sig på generalklausulen och betonar tilltron till tjänstemannens opartiskhet. Enligt 10 § FörvL:

Tjänsteman är jävig:

Juridiska avdelningen

29.11.2001

- 1) om han eller nära släkting till honom är part;
- 2) om avgörandet i ärende kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom eller nära släkting till honom;
- 3) om han eller nära släkting till honom är biträde eller ombud till part eller för den för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada;
- 4) om han står i anställningsförhållande eller i sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande ärendet till part eller till den för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada;
- 5) om han är medlem av styrelsen, förvaltningsrådet eller något därmed jämförbart organ eller är verkställande direktör eller innehar motsvarande ställning i samfund, stiftelse, offentligrättslig anstalt eller offentligrättsligt affärsverk som är part eller för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada; (6.6.1997/543)
- 5a) om han tillhör direktionen för eller något annat därmed jämförbart organ i ett ämbetsverk eller en inrättning och det är fråga om ett ärende som ansluter sig till styrningen och övervakningen av ämbetsverket eller inrättningen; eller (6.6.1997/543)
- 6) om tilltron till hans opartiskhet av annat särskilt skäl äventyras.

Med nära släkting avses i 1 mom. tjänstemans barn, föräldrar, far- eller morföräldrar och syskon samt deras makar och barn. Med nära släkting likställs tjänstemans make och den som lever tillsammans med tjänsteman under äktenskapsliknande förhållanden, deras barn, föräldrar, far- och morföräldrar och syskon, deras makar och barn samt tjänstemans trolovade. Som nära släkting anses även motsvarande halvsläkting.

Jävsgrunderna tillämpas även på den som i annan egenskap än som tjänsteman handlägger ärenden hos myndighet.

Avsikten med den särskilda bestämmelsen i 10 c § 2 mom. APL, som gäller arbetspensionssystemet och kompletterar bestämmelserna om jäv i FörvL är att möjliggöra en smidig handläggning av pensionsärenden:

Anställda och styrelsemedlemmar i en pensionsanstalt kan dock, utan hinder av 10 § 1 mom. 4 och 5 punkten lagen om förvaltningsförfarande, behandla ärenden som avser arbetsgivare som har anordnat pensionsskydd i pensionsanstalten, arbetstagare i anställning hos en sådan arbetsgivare eller företagare. Detta gäller i tillämpliga delar även de anställda vid pensionsskyddscentralen och medlemmarna av dess styrelse.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Bestämmelsen i APL gäller i tillämpliga delar även vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL (13 a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL, 17 § FöPL).

Jävsbestämmelser som tillämpas inom arbetspensionssystemet finns också i 13 § förordningen innefattande reglemente för pensionsskyddscentralen, 11 § förordningen innefattande reglemente för arbetspensionskassan, 11 § förordningen om reglemente för pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare, 11 § förordningen innefattande reglemente för lantbruksföretagarnas pensionskassa, 39 § SjöPL, 3 kap. 32 och 36 § lagen om försäkringskassor, 8 kap. 10 § aktiebolagslagen och 7 kap. 1 och 3 a § lagen om försäkringsbolag. Allmänna jävsbestämmelser som gäller pensionsstiftelser finns i 24 och 26 § lagen om pensionsstiftelser.

2.14.2 Nära släkting

Begreppet nära släkting har avgränsats till sådana släkt- och svågerskapsförhållanden, till vilka det typiskt hänför sig rätt fasta och nära mänskliga relationer och inom vilka den förmögenhet som är föremål för arvsrätt som baserar sig på släktskap vanligtvis bibehålls.

Begreppet nära släkting är vitt. Det omfattar också halvsläktingar, såsom styvmor, halvbror och halvsyster och dessas barn. Nära släktingar är också adoptivbarn och adoptivföräldrar.

Familjeband och svågerskap som uppstår vid samboförhållanden har en motsvarande betydelse som jävsgrund som vid äktenskap.

2.14.3 Delaktighet

En anställd på en pensionsanstalt är jävig i ett ärende där han eller en nära släkting till honom är part.

2.14.4 Nytta eller skada

En anställd på en pensionsanstalt är jävig också när avgörandet kan förväntas medföra honom själv eller en nära släkting till honom synnerlig nytta eller skada.

Nyttan eller skadan är i allmänhet av ekonomisk natur. Jävet kan t.ex. basera sig på aktieinnehav i ett bolag som är part (t.ex. betydande aktieinnehav i aktiebolag, bolagsman i öppet bolag).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.14.5

Biträde eller ställföreträdare

En anställd på en pensionsanstalt är jävig, om han eller en nära släkting till honom biträder eller ställföreträder en part eller den för vilken avgörandet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada.

Med att ställföreträda avses att personen är en annan persons ombud eller intressebevakare.

I pensionsärenden är det sedvanligt att biträdet eller ställföreträdaren medverkar endast när ett ärende anhängiggörs. Bitrådets eller ställföreträdarens medverkan anses dock fortgå under hela förfarandet, även om han inte framträder i ärendet senare.

Jävet begränsar sig till endast det ärende där biträdet eller ställföreträdaren verkar i en sådan uppgift. Uppgiften som biträde eller ställföreträdare förutsätter att tjänstemannen avhåller sig att behandla ärendet i fråga som tjänsteuppdrag. Tidigare medverkan som biträde eller ställföreträdare i samma ärende medför inte jäv. En parts lagliga företrädare är dock jävig i alla ärenden som gäller parten.

Opartiskheten hos en anställd på en pensionsanstalt kan äventyra, t.ex. om han upprättar en besvärsskrift angående pensionsanstaltens beslut åt kunden. Däremot äventyras opartiskheten inte t.ex. av att den anställda bistår kunden rent tekniskt genom att skriva ned besvären enligt ändringssökandens anvisningar. Jäv förorsakas inte heller av att den anställda på pensionsanstalten t.ex. tidigare har biträtt eller representerat personen i ett annat ärende.

2.14.6

Anställnings- eller uppdragsförhållande

Jäv konstitueras också om personen står i anställningsförhållande eller i ett uppdragsförhållande som hänför sig till det föreliggande ärendet till en part eller en person för vilken avgörandet i ärendet väntas medföra synnerlig nytta eller skada (10§ 1 mom. 4 punkten FörvL).

Med stöd av specialbestämmelsen i 10 c § 2 mom. APL kan en anställd på en pensionsanstalt dock handlägga ett ärende som gäller en arbetsgivare som ordnat med pensionsskydd i pensionsanstalten, arbetstagare i anställning hos sådan arbetsgivare eller företagare. Motsvarande gäller i tillämpliga delar för anställda på Pensionsskyddscentralen.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.14.7

Ställning i en sammanslutning

Jäv uppstår om personen är medlem av styrelsen, förvaltningsrådet eller något därmed jämförbart organ eller är verkställande direktör eller innehar motsvarande ställning i samfund, stiftelse, offentligrättslig anstalt eller offentligrättsligt affärsverk som är part eller för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada (10 § 1 mom. 5 punkten FörvL).

Även medlemskap i direktionen för eller något annat därmed jämförbart organ i ett ämbetsverk eller en inrättning medför jäv när det är fråga om ett ärende som ansluter sig till styrningen och övervakningen av ämbetsverket eller inrättningen (10 § 1 mom. 5 a punkten FörvL).

Samfundsjäv baserar sig på att en tjänsteman deltar i ledningen av en juridisk person på ett ansvarigt sätt. T.ex. enbart medlemskap i en förening eller innehav av aktier i ett aktiebolag konstituerar inte samfundsjäv i sig.

Den särskilda bestämmelsen i 10 c § 2 mom. APL gäller även medlemmarna i styrelse för en pensionsanstalt. De kan behandla ärenden som gäller arbetsgivare som ordnat med pensionsskydd i pensionsanstalten, arbetstagare i anställning hos en sådan arbetsgivare och företagare.

Bestämmelsen behövs för att styrelsemedlemmarna och andra personer i pensionsanstalter som avses i lagen om pensionsstiftelser (469/55) och lagen om försäkringskassor (1164/92) deltar i behandlingen av ett pensionsärende. Arbetsgivarna har grundat dessa pensionsanstalter och de verkar i anknytning till arbetsgivaren. Då tillhör samma personer ofta både arbetsgivarens och pensionsstiftelsens eller -kassans beslutande organ.

Ojävig

Det är inte fråga om jäv när en person har utsetts att delta i behandlingen av ett ärende vid pensionsanstalten för att intresseorganisationernas synpunkter skall tas i betraktande vid beslutsfattandet på pensionsanstalten. Sålunda är t.ex. representanter för arbetsmarknadsorganisationerna inte jäviga i pensionsanstaltens styrelser, delegationer och motsvarande organ, när dessa behandlar ärenden där de organisationer som personerna representerar har ställt krav.

2.14.8

Annat särskilt skäl

Den som behandlar ett ärende är jävig, om tilltron till hans opartiskhet äventyras av annat särskilt skäl (s.k. generalklausul om jäv, 10 § 1 mom. 6 punkten FörvL).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Det skäl som avses i generalklausulen skall i allmänhet vara sådant att även en utomstående kan konstatera det och dess äventyrande effekt på opartiskheten skall vara ungefär av samma grad som i fråga om de särskilda jävsgrunderna. Generalklausulen innebär inte en utvidgning av jävsgrunderna, utan den kompletterar de konkreta jävsgrunderna som beskrivs ovan.

Jävsgrund kan uppstå till exempel för att den som handlägger eller avgör ett ärende tidigare har behandlat samma ärende på en annan anstalt eller myndighet eller varit med om att ge ett utlåtande om parten i en annan anstalts eller myndighets namn (tvåinstansjäv). Då förutsätts dessutom att den tidigare handläggningen av ärendet eller utlåtandet som getts i ärendet har innehållit sådant att behandlingen av ärendet kan rubba tjänstemannens opartiskhet och äventyra tilltron till hans opartiskhet.

Även fall där den som handlägger ett ärende är nära vän eller uppenbar ovän med eller motpart till en part kan äventyra tilltron till handläggarens opartiskhet och konstituera jäv.

2.14.9

Verkan av jäv

Om verkan av jäv bestäms i 11 § FörvL:

Den som är jävig får inte handlägga ärende eller vara närvarande vid dess handläggning, utom då jävet på grund av ärendets natur inte kan inverka på avgörandet eller då handläggningen inte kan uppskjutas.

Med anledning av jäv skall myndigheten utan dröjsmål vidtaga de åtgärder som krävs för handläggningen av ärendet.

Som procedurfel är jäv ovillkorligt såtillvida att beslutet kan upphävas på grund av jävet, även om resultatet i sig är lagligt och riktigt.

Handläggning

Om en person är jävig, får han inte handlägga ärendet. Handläggning skall förstås som ett tämligen vitt begrepp. Med det avses alla sådana åtgärder som kan påverka beslutets innehåll. I handläggningen ingår beredning och avgörande av ett ärende, liksom även deltagande i beslutsfattandet som föredragande.

Närvaro

Den som är jävig får inte närvara vid handläggningen av ärendet.

Förbudet mot närvaro behövs, eftersom en jävig person kan rubba opartiskheten genom sin blotta närvaro vid den diskussion som föregår beslutet. Närvaroförbudet har betydelse i synnerhet vid behandling av

Juridiska avdelningen

29.11.2001

ett ärende i ett beslutsfattande organ med flera medlemmar, där avgörandet av ärendet föregås av en diskussion om ärendet.

Ledning

Den som är jävig får inte heller i något skede delta i ledningen av förfarandet genom att besluta om åtgärder som hänför sig till förfarandet eller annars påverka avgöranden som gäller dem (t.ex. begäran av utlåtanden, införskaffning av utredningar och hörande av part eller beslut om dessa åtgärder).

Åtgärder av teknisk natur

Jäv konstitueras inte av åtgärder som inte påverkar avgörandet och som skall betraktas som annat än handläggning av ärendet, t.ex. registrering och arkivering av handlingar eller uppgifter av teknisk natur.

Den som är jävig får

En jävig tjänsteman får dock medverka i ärendet, om jävet på grund av ärendets natur inte kan påverka avgörandet. Det kan närmast bli fråga om ärenden, där förfarandet är enkelt och bundet till en viss form och där resultatet inte kan påverkas av vem som handlägger ärendet (t.ex. olika slag av registreringsåtgärder).

2.14.10

Konstaterande och bedömning av jäv

Enligt etablerad praxis är tjänstemannen i fråga berättigad att själv överväga om han uppfattar sig som jävig. Han skall på eget initiativ konstatera sitt jäv och jäva sig i ärendet.

Även en part kan framställa invändning om jäv mot en tjänsteman. Invändningen om jäv skall undersökas innan tjänstemannen får återuppta handläggningen av ärendet. När ett avgörande träffas i ett organ med flera medlemmar, beslutar organet om avgörandet av sin medlems jäv. Den tjänsteman vars jäv det är fråga om får dock delta i avgörandet av invändningen om jäv.

Lagen om ändring av rättegångsbalken (441/2001) trädde i kraft 1.9.2001. Genom lagen ändrades bestämmelserna om domarjäv. Efter ändringen deltar en domare inte själv i avgörandet av en jävsinvändning som gäller honom.

Även en ändring av FörvL är under beredningen. Den nya förvaltningslagen är avsedd att träda i kraft 2004. Jävsgrunderna och förfarandet vid bedömning av jäv i den skall överensstämma med bestämmelserna i rättegångsbalken.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

2.15 Offentlighet och sekretess

2.15.1

Handläggningens offentlighet

Arbetspensionslagarna innehåller inga bestämmelser om offentligheten av handläggningen av ärenden i pensionsanstalterna. Inom arbetspensionssystemet finns inte muntlig förhandling, och sålunda har en part inte rätt att närvara vid handläggningen av sitt ärende.

Se dock punkt 2.10.5 Syn och muntlig bevisning. I fråga om besvärinstanser se kapitel 9 punkt 9.7 Muntlig förhandling.

2.15.2

Handlingars offentlighet

Enligt grundlagen är handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar (12 § 2 mom. GL). I FörvL konstateras dessutom att det stadgas särskilt om handlingars offentlighet (5 § 2 mom. FörvL).

Rätten att få ut uppgifter ur offentliga handlingar regleras i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen), som trädde i kraft 1.12.1999 (621/1999). Lagen tillämpas på myndigheter. Arbetspensionsanstalterna inom den offentliga sektorn omfattas i sin helhet av offentlighetslagens tillämpningsområde. På arbetspensionsanstalterna inom den privata sektorn och Pensionsskyddscentralen tillämpas offentlighetslagen när de utövar offentlig makt vid skötseln av offentliga uppdrag.

Bestämmelserna om rätten att lämna ut och ta del av uppgifter och sekretessen inom arbetspensionssystemet omarbetas som bäst så att de skall följa bestämmelserna i personuppgiftslagen och offentlighetslagen.

Cirkulär A 15/99 Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har stadfästs

Handling

Offentlighetslagen gäller handlingar som lämnats in hos myndigheter och arbetspensionsanstalter och som upprättats av dem. Med handlingar avses både traditionella pappersdokument och meddelanden som lagrats med hjälp av automatisk databehandling samt mikrofilmade dokument.

Allmän insyn

Huvudregeln är att offentliga handlingar skall ges till påseende för vem som helst som begär dem. Utlämnandet av uppgifter som gäller bl.a.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

hälsa, ekonomisk ställning och affärs- och yrkeshemligheter har dock begränsats genom sekretessbestämmelser.

Partsinsyn

En part har i regel alltid själv rätt att få se alla handlingar och ta del av alla uppgifter som berör honom, även uppgifter ur sekretessbelagda handlingar. En part har rätt att få ta del av innehållet i handlingar som kan eller har kunnat inverka på behandlingen av hans ärende. Utgångspunkten är att uppgifterna lämnas ut till en part utan dröjsmål i sådan form som han begärt att få dem i.

En part har rätt att ta del av handläggningsdokumenten i ett pensionsärende, varav pensionsanstaltens sakkunnigläkares medicinska ställningstagande framgår. En part har rätt att ta del av t.ex. pensionsanstaltens sakkunnigläkares PM som fogats till handlingarna om partens pensionsärende samt motsvarande utredningar och diskussionspromemorior som uppgjorts på pensionsanstalten.

Juridiska avdelningens meddelande 21/95 Asiantuntijalääkäarin muistio annettava asianosaiselle (Sakkunnigläkarens PM skall ges till part; endast på finska).

En part skall också delges utlåtanden av sakkunnigläkare utanför försäkringsdomstolen samt utlåtanden som pensionsanstalten begärt av utomstående sakkunnigläkare endast på basis av handlingarna (11 § 2 mom. APF).

Enligt prövning

Utlämning av uppgifter om hälsotillståndet till den som saken gäller skall övervägas noga. Utgångspunkten är att informationen ges. När det är fråga om en sådan psykisk eller annan sjukdom att delfåendet av uppgifterna kan leda till skadliga följder för personen i fråga eller någon annan, ges uppgifterna inte.

Om en part begär utlåtanden eller andra utredningar om sitt hälsotillstånd av pensionsanstalten, uppmanas han i första hand begära handlingarna av den vårdande läkaren eller vårdinrättningen.

Uppgifter ges inte

Förhandlingspromemoriorna över diskussionerna med FPA ingår i beslutsprövningen av vilken parten inte behöver få ta del.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

3 HANDLÄGGNING AV ANSTÄLLNINGÄREN DEN

De handläggningsprinciper som redogjorts för ovan i kapitlen 1 och 2 iakttas även vid handläggningen av anställningsärenden. Föreskrifter om förfarandet vid verkställandet av ett beslut ges i kapitel 8 och tillvägagångssätten i fråga om ändringssökande beskrivs i kapitel 9.

Om handläggningen av anställningsärenden har getts bl.a. följande föreskrifter:

Cirkulär:

A 38/90 Giltigheten hos uppgifter om arbetsförhållanden

A 30/98 Pensionsanstaltens skyldighet att utreda anställningsförhållanden (10 a § APL)

A 5/2001 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

Juridiska avdelningens meddelande 4/91/T, Eläkehakemuksen ja – päätöksen vaikutus työsuhdeselvittelyyn (Pensionsansökans och – beslutets inverkan på utredningen av anställningsförhållande; endast på finska).

INNEHÅLL

4	FÖRSÄKRING AV FÖRETAGARE OCH FÖRETAGARES FÖRSÄKRINGSPREMIER.....	1
4.1	Försäkringen	1
4.2	Företagaren tecknar själv försäkringen	2
4.2.1	Anordningstid.....	3
4.2.2	Ansökan om försäkring.....	3
4.2.3	Villkorligt beslut om FöPL-arbetsinkomst.....	3
4.2.4	Företagaren tecknar försäkring för sent.....	4
4.2.5	Justering av arbetsinkomsten.....	4
4.2.6	Avslutande av försäkringen	5
4.3	Fastställande och uppbärande av försäkringspremien.....	5
4.4	Försummelse av försäkringsskyldigheten	6
4.4.1	Pensionsskyddscentralen tecknar en försäkring.....	6
4.4.2	Lantbruksföretagarna pensionsanstalt tecknar en tvångsförsäkring	7
4.4.3	Försummelseförhöjning	7
4.5	Försäkring av en avliden företagare.....	8
4.6	Överföring av en FöPL-försäkring till ett annat bolag eller en annan pensionskassa	9
4.7	Befrielse från försäkringsskyldigheten.....	9

Juridiska avdelningen

29.11.2001

4 FÖRSÄKRING AV FÖRETAGARE OCH FÖRETAGARES FÖRSÄKRINGSPREMIER

4.1

Försäkringen

En person som förvärvsarbetar som företagare och har fyllt 18 år kan omfattas av antingen lagen om pension för företagare (FöPL) eller lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL). Företagare måste själva teckna en försäkring.

Vid handläggningen av företagarnas försäkringsärenden följs principerna i lagen om förvaltningsförfarande (10 c § APL, se kapitel 2).

FöPL

En företagare som omfattas av FöPL skall teckna en FöPL-försäkring för sig själv hos ett pensionsförsäkringsbolag eller en pensionskassa som sköter företagarpensioner. Försäkringen kan tas i en pensionskassa om företagaren uppfyller villkoren för att omfattas av pensionskassans verksamhetskrets. Försäkringen är personlig. All FöPL-verksamhet som en företagare bedriver försäkras med samma försäkring, även om han bedriver företagsverksamhet i flera företag samtidigt.

För pensionsförsäkringsbolagens del har villkoren för försäkringsavtalet definierats i försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt FöPL, som social- och hälsovårdsministeriet fastställer på gemensam ansökan av pensionsförsäkringsbolagen. I pensionskassorna har villkoren för försäkringen definierats i pensionskassans stadgar, som fastställs av Försäkringsinspektionen.

LFöPL

En företagare som omfattas av LFöPL skall teckna en LFöPL-försäkring för sig själv. LFöPL-försäkringarna sköts endast av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (LPA). LPA:s ombud sköter LFöPL-ärenden på lokal nivå.

LFöPL-försäkringen gäller hela företaget. En lantbruksföretagare kan ha två försäkringar, t.ex. om företagen har olika ägarkretsar. Om flera företagare arbetar på en lantbruksenhet, ges beslutet om arbetsinkomst separat för var och en.

Tilläggs pension

Före 1.1.2001 hade företagare och lantbruksföretagare möjlighet att ordna med en försäkring som översteg minimivillkoren och registrera den hos Pensionsskyddscentralen (registrerad tilläggs pension). Denna möjlighet finns inte längre efter ovan nämnda tidpunkt. Tilläggsförmånsordningar som gjorts före 1.1.2001 är dock fortfarande i kraft.

Cirkulär A27/2000 Stängning av registrerade tilläggsförmåner

Vid handläggningen av ärenden som gäller tilläggs pensionsförsäkringar iaktas samma principer som i fråga om lagstadgad försäkring.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Frivillig försäkring

En företagare vars arbetsinkomst inte uppgår till minimigränsen för att omfattas av lagen kan på villkor, fastställda av social- och hälsovårdsministeriet beviljas en försäkring enligt lagarna om pension för företagare. En frivillig försäkring kan även ordnas för en medlem i familjeföretag som deltar i arbetet på ett lantbruk utan lön. (11 § 2 mom. FöPL, 11 § 2 och 3 mom. LFöPL). En sådan försäkring kan inte beviljas retroaktivt.

Den tidpunkt då en frivillig försäkring träder i kraft kan tidigast vara den dag då försäkringen ansökts. En frivillig försäkring upphör när företagarverksamheten upphör, likaså när företagaren obligatoriskt skall försäkras enligt FöPL. Försäkringsgivaren har rätt att säga upp försäkringsavtalet på grund av försäkringstagarens betalningsoförmåga eller då försäkringstagaren försummat erläggandet av försäkringspremien. Försäkringen upphör härvid en månad från uppsägningen (försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt FöPL, 13-15 §)

Vid handläggningen av ärenden som gäller frivillig och obligatorisk försäkring följs samma principer.

Pensionsskyddscentralens tillämpningsbeslut

Pensionsskyddscentralen kan på pensionsanstaltens eller vederbörandes ansökan ge ett överklagbart beslut om huruvida FöPL eller LFöPL skall tillämpas på ett visst arbete eller en viss person (1 § 5 mom. FöPL, 1 § 5 mom. LFöPL).

Pensionsskyddscentralen ger dock inte ett tillämpningsbeslut, om företagaren redan är försäkrad och beslutet angående detta har fått laga kraft.

4.2

Företagaren tecknar själv försäkringen

Företagaren är försäkringsskyldig enligt lagarna om pension för företagare, om företagsverksamheten har fortgått utan avbrott i minst fyra månader och arbetsinkomsten av företagsverksamheten överstiger minimigränsbeloppet. Försäkringen kan sättas i kraft retroaktivt högst för det innevarande året och de tre föregående kalenderåren. Försäkringen kan inte sättas i kraft för ytterligare tidigare tid, utan rätten till pension är till denna del förverkad.

Nedan beskrivs förfarandet vid teckning av försäkring närmast ur FöPL-försäkringens perspektiv. Samma principer iakttas även i fråga om LFöPL-försäkring.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

4.2.1

Anordningstid

Tiden för att ordna med försäkring är sex månader från den tidpunkt då företagsverksamhet som omfattas av lagen inleddes. Om företagaren ansöker om försäkring när sexmånadersfristen har gått ut, fastställs en premiehöjning för försummelsen för den tid ansökan dröjt (se punkt 4.4.3).

4.2.2

Ansökan om försäkring

Företagaren ansöker om försäkring med en blankett för ansökan om FöPL-försäkring. Pensionsanstalten ger ett beslut genom vilket FöPL-arbetsinkomsten och begynnelse tidpunkten för försäkringen fastställs. Begynnelse tiden för försäkringen är den tidpunkt då företagsverksamhet som omfattas av lagen inleddes. Till beslutet fogas anvisningar för sökande av ändring (7 § FöPL och 8-8j § LFöPL).

Pensionsskyddscentralen har utfärdat föreskrifter för fastställande av den pensionsgrundande arbetsinkomsten för FöPL-pension. Föreskrifterna har utarbetats i samarbete med företagens branschorganisationer.

4.2.3

Villkorligt beslut om FöPL-arbetsinkomst

Beslut om arbetsinkomst kan ges villkorligt när man inte ännu vet om företagsverksamheten kommer att fortgå i fyra månader. I beslutet skrivs då in villkoret: "Ikraftträdandet av FöPL-försäkringen förutsätter att företagsverksamheten fortgår i fyra månader". Eftersom företagaren har rätt att söka ändring i försäkringens begynnelse tidpunkt och arbetsinkomstens belopp, fogas anvisningar för sökande av ändring till beslutet.

Om det senare konstateras att företagsverksamheten inte fortgick fyra månader, förfaller beslutet om arbetsinkomst. Den försäkrade får ett meddelande om detta per brev. Om företagaren emellertid anser sig omfattas av FöPL, ges ett beslut om att arbetsinkomstbeslutet förfallit, och till detta beslut fogas anvisningar för sökande av ändring.

Om företagsverksamheten upphör innan den har fortgått fyra månader och det ovan nämnda villkoret inte har införts i ett beslut som vunnit laga kraft, måste undanröjning av beslutet om arbetsinkomst sökas hos försäkringsdomstolen. Med den försäkrades samtycke kan beslutet om arbetsinkomst undanröjas på pensionsanstalten som ett sakfel (se kapitel 9 punkt 9.5.3 Rättelse av fel i beslut).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Juridiska avdelningens meddelande 2/85 T Ehdolliset työtulopäätökset (Villkorliga beslut om arbetsinkomst, endast på finska).

4.2.4

Företagaren tecknar försäkring för sent

Om företagaren tecknar försäkringen efter att anordningstiden på sex månader har gått ut, fastställer pensionsanstalten en förhöjning på grund av försummelse utöver försäkringspremien (12 § 4 mom. FöPL, 12 § 3 mom. LFöPL). Pensionsanstalten ger inget beslut om förhöjningen på grund av försummelse, utan specificerar försäkringspremien och förhöjningen på fakturan när den uppbär premien. Företagaren har möjlighet att anföra grundbesvär angående båda (hänvisningsbestämelse till 22 § APL i 17 § FöPL och 19 § LFöPL). (Se kapitel 9 punkt 9.4.3).

Pensionsanstalten kan även avstå från att fastställa höjd premie (se punkt 4.4.3).

4.2.5

Justering av arbetsinkomsten

Arbetsinkomsten kan justeras om de omständigheter som påverkar arbetsinkomstens storlek har ändrats i avgörande grad sedan försäkringen började eller efter den senaste justeringen av arbetsinkomsten. Arbetsinkomsten kan inte justeras retroaktivt (7 § 2 mom. FöPL, 7 § 2 mom. LFöPL). Om justering av arbetsinkomsten ges ett beslut som åtföljs av anvisningar för sökande av ändring.

Företagaren kan själv ansöka om justering av arbetsinkomsten. När arbetsinkomsten justeras på den försäkrades initiativ är justeringstidpunkten tidigast den dag då anmälan om ändringen kom till pensionsanstalten.

Arbetsinkomsten kan också justeras på pensionsanstaltens initiativ. I samband med justering av arbetsinkomsten på pensionsanstaltens initiativ bereds den försäkrade tillfälle att bli hörd. Det sker i första hand skriftligt, men det kan också ske per telefon, om det inte är fråga om en betydande ändring. Om hörandet görs en anteckning i en promemoria över telefonsamtalet, och det är skäl att ännu gå igenom innehållet tillsammans med den försäkrade.

Om den försäkrade utnyttjar tillfället att bli hörd, justeras arbetsinkomsten från och med den dag då pensionsanstalten fick svaret. Så görs även om den försäkrade motsätter sig justeringen, om förutsättningarna för justering finns. Om den försäkrade inte svarar eller inte kan bli hörd, justeras arbetsinkomsten från och med den dag då beslutet ges.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

4.2.6

Avslutande av försäkringen

Pensionsanstalten avslutar försäkringen när det inte längre finns förutsättningar för försäkring. Om avslutande av försäkringen ges beslut med motivering och anvisningar för sökande av ändring.

Försäkringen avslutas den dag då företagsverksamheten de facto upphört eller den dag då företagarens arbetsinsats blivit så liten att företagarens arbetsinkomst inte längre uppgår till gränsbeloppet. I vissa fall måste försäkringen avslutas retroaktivt fr.o.m. en dag långt bak i tiden.

Den försäkrade bereds tillfälle att bli hörd, om pensionsanstalten tar initiativet till avslutningen.

Cirkulär 41/97, Ändringarna i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt

4.3

Fastställande och uppbärande av försäkringspremien

Pensionsanstalten fastställer och uppbär försäkringspremien på basis av den arbetsinkomst som fastställts för företagaren.

Försäkringen kan sättas i kraft retroaktivt högst för det innevarande året och de tre föregående kalenderåren. För samma tid kan försäkringspremien och försummelseförhöjningen fastställas retroaktivt. Pensionsanstalten kan driva in premien under högst fem år efter det år den debiterats (se kap. 6 punkt 6.1.3).

Ny företagare

I cirkulär A 31/2000 berättas om premienedsättning för nyetablerade företagare enligt 9 § 2 mom. FöPL. Föreskrifterna i cirkuläret iakttas i fråga om företagare som för första gången inleder företagsverksamhet 1.1.2001 eller senare.

På företagare som före 1.1.2001 för första gången inlett företagsverksamhet enligt FöPL tillämpas de bestämmelser om premierabatt som var i kraft före 1.1.2001.

Endast företagare som omfattas av FöPL har rätt till premierabatt för nya företagare.

Begreppet ny företagare är olika i den nya lagen som trädde i kraft 1.1.2001 och den gamla lagen som trädde i kraft 1.1.1993 (se cirkulär A 8/92 Nedsatt försäkringspremie för nyetablerade företagare).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

4.4

Försummelse av försäkringsskyldigheten

Om en företagare som omfattas av lagen underlåter att ta en försäkring, tecknar Pensionsskyddscentralen eller LPA en försäkring för företagarens räkning. Om teckning av försäkring ges ett beslut (beslut om tvångsförsäkring) med motivering och anvisningar för sökande av ändring.

4.4.1

Pensionsskyddscentralen tecknar en försäkring

Pensionsskyddscentralen övervakar FöPL-företagarnas försäkringsskyldighet. Pensionsskyddscentralen uppmanar företagare som försummat försäkringsskyldigheten att teckna en försäkring. Om en företagare trots uppmaningen inte själv tecknar en försäkring, gör Pensionsskyddscentralen det för företagarens räkning och ger ett beslut om saken (beslut om tvångsförsäkring).

I beslutet fastställer Pensionsskyddscentralen den tidpunkt, då företagaren börjat omfattas av lagen, och försäkringsbolaget (12 § 1 mom. FöPL). Försäkringarna ordnas i försäkringsbolagen i en proportion som följer storleken av deras FöPL-försäkringsbestånd.

Försäkringen kan tas retroaktivt för högst det innevarande året och de tre föregående kalenderåren. Då är det innevarande året det år då beslutet om tvångsförsäkring ges. Om den försäkrade tecknar försäkringen själv, anses det innevarande året vara det år då ansökan om försäkring har blivit anhängig.

Utgående från Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring ger pensionsanstalten ett beslut om arbetsinkomst, där det bestäms att försäkringen börjar vid den begynnelsestidpunkt som slagits fast i beslutet om tvångsförsäkring. Dessutom fastställer pensionsanstalten försäkringspremien och försummelseförhöjningen och uppstår premien.

Företagaren har rätt att söka ändring i beslutet om arbetsinkomst genom besvär. Om debiteringen av försäkringspremien kan företagaren separat anföra grundbesvär (22 § APL).

Företagaren kan söka ändring i antingen Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring eller pensionsanstaltens beslut om arbetsinkomst som getts på basis av beslutet om tvångsförsäkring eller båda. Pensionsskyddscentralen har behörighet att avge ett utlåtande till besvärinstansen om beslutet om tvångsförsäkring och pensionsanstalten om beslutet om arbetsinkomst. Den som avger ett utlåtande till

Juridiska avdelningen

29.11.2001

besvärsinstansen bör även begära motpartens ställningstagande till ärendet (se även kapitel 9 punkt 9.5.1.).

4.4.2

Lantbruksföretagarna pensionsanstalt tecknar en tvångsförsäkring

Lantbruksföretagarnas försäkringsskyldighet övervakas av LPA. Den fastställer försäkringen och arbetsinkomstens och försummelseförhöjningens belopp genom ett beslut som åtföljs av anvisningar för sökande av ändring (12 § 1 och 2 mom. LFöPL). LPA uppstår även försäkringspremierna.

Även LFöPL-försäkringen kan tecknas retroaktivt för högst det innevarande och de tre föregående kalenderåren enligt samma principer som FöPL-försäkringen. Premien kan drivas in under fem år från att den debiterats.

4.4.3

Försummelseförhöjning

Föreskrifter om fastställande av eller avstående från höjd premie på grund av försummelse finns i cirkulär A 41/97 Ändringarna i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt.

Försummelseförhöjningen kan överklagas genom grundbesvär.

FöPL

Pensionsskyddscentralen anger i beslutet om tvångsförsäkring att pensionsanstalten fastställer och uppstår försäkringspremien jämte försummelseförhöjning. Försummelseförhöjningen är 30 procent, med vilket pensionsanstalten höjer den premie som hänför sig till försummetiden och som uppräknats med beräkningsräntan.

LFöPL

Försäkringspremien jämte försummelseförhöjning fastställs och uppstår av LPA, som meddelar om förhöjningen i samband med beslutet om arbetsinkomst. Den FöPL-försäkrade får sålunda möjlighet att söka ändring även i försummelseförhöjningen genom besvär.

Avstående från försummelseförhöjningen

Pensionsanstalten kan avstå från att höja premien i vissa situationer. Anvisningar om detta har getts i cirkulär A 41/97. Anvisningarna följs i fråga om både FöPL- och LFöPL-försäkringen.

Premien höjs inte i följande fall:

- företagaren har varit felaktigt försäkrad enligt en annan lag

Juridiska avdelningen

29.11.2001

- frågan om försäkringsskyldighet har lämnat rum för tolkning
- företagaren har getts felaktig information om försäkringsskyldigheten
- begynnelsestiden är oklar
- det föreligger sociala skäl, företagaren är t.ex. ålderstigen och allvarligt sjuk
- företagaren har avlidit
- en frivillig försäkring ändras till obligatorisk

4.5

Försäkring av en avliden företagare

Försäkring kan inte tecknas efter att FöPL-företagaren har avlidit, om Pensionsskyddscentralen inte av särskilda skäl beslutar annat på ansökan av en delägare i dödsboet (2 § 2 mom. FöPL).

Försäkring av en avliden lantbruksföretagare sker enligt samma principer. Det finns bestämmelser om detta i 3 § 2 mom. LFöPL. Dessa ärenden handläggs av LPA.

Dylika ärenden blir i allmänhet anhängiga genom att det i ansökan om familjepension anges att förmånslåtare bedrivit företags- eller lantbruksföretagsverksamhet, som inte har försäkrats. Den pensionsanstalt som handlägger ärendet begär ett utlåtande i ärendet av Pensionsskyddscentralen eller LPA.

Cirkulär:

A 14/86 Ändring i 3 § LFöPL och 2 § FöPL

A 13/98 Bestämmelser om vilken pensionsanstalt som skall avgöra pensionsansökan

FöPL

Pensionsskyddscentralen sänder sökanden en YT-blankett och ett brev med information om förutsättningarna för tecknande av försäkring. Om sökanden returnerar blanketten, sänder Pensionsskyddscentralen FöPL-pensionsärendet för utlåtande till den pensionsanstalt där sökanden har uppgett sig vilja teckna försäkringen.

Efter att ha fått pensionsanstaltens utlåtande hör Pensionsskyddscentralen sökanden och meddelar uppgifterna om familjepensionens storlek, hur den fördelas mellan förmånstagarna samt premiens storlek och sänder sökanden en blankett om betalningsförbindelse. Vid detta skede kan sökanden ännu avstå från att teckna försäkringen. Om sökanden beslutar att teckna försäkringen och förbinder sig att betala premien, meddelar han detta till Pensionsskyddscentralen.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Pensionsskyddscentralen avgör om sökanden får teckna en FöPL-försäkring för den avlidna företagaren. Om Pensionsskyddscentralen godkänner ansökan, sänder den handlingarna till den pensionsanstalt sökanden angett för fastställande av försäkringen och arbetsinkomsten. Pensionsanstalten ger ett beslut om arbetsinkomst, som åtföljs av anvisningar för sökande av ändring.

Om Pensionsskyddscentralen inte godkänner ansökan, föreligger ingen rätt att söka ändring i beslutet. Ändring kan sökas först i samband med beslutet om familjepension.

LFöPL

I fråga om försäkring av lantbruksföretagare är förfarandet i övrigt detsamma men beslutet om arbetsinkomst ges av LPA.

4.6

Överföring av en FöPL-försäkring till ett annat bolag eller en annan pensionskassa

Den försäkrade kan överföra FöPL-försäkringen till en annan pensionsanstalt genom att säga upp försäkringen minst tre månader före försäkringsperiodens (kalenderårets) slut, dvs. före utgången av september. När försäkringen sägs upp måste företagaren uppge till vilken pensionsanstalt han överför försäkringen. Försäkringen överförs till det andra bolaget i början av året. Den nya pensionsanstalten ger inte ett nytt beslut om arbetsinkomst, om arbetsinkomstens belopp inte ändras på samma gång.

Överföringen av en försäkring till ett annat bolag sker vanligtvis i praktiken så att företagaren lämnar in en ny ansökan om försäkring hos ett annat bolag och ger detta bolag fullmakt att säga upp den gamla försäkringen.

4.7

Befrielse från försäkringsskyldigheten

Företagaren kan befrias från försäkringsskyldigheten enligt FöPL eller LFöPL om hans eget pensionsskydd eller hans anhörigas familjepensionsskydd är tillräckligt på grund av övrigt förvärvsarbete (4 § 1 mom. LFöPL, 3 § 1 mom. FöPL). Om befrielsen ges ett överklagbart beslut.

Om företagaren har en försäkring i kraft och beslutet om arbetsinkomst har vunnit laga kraft, beviljas befrielsen tills vidare från och med dagen efter ansökan, dock för så lång tid som förutsättningarna för befrielsen finns.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Om det inte finns någon försäkring eller beslutet om arbetsinkomst inte ännu har vunnit laga kraft, kan befrielsen beviljas för samma tid som försäkringen kan tas retroaktivt.

En företagare som fått befrielse kan åter börja omfattas av försäkringen, om han i fråga om hälsotillstånd och övriga omständigheter uppfyller villkoren för försäkring. Det ges ett överklagbart beslut om att företagaren åter omfattas av försäkringen.

Bestämmelser om förutsättningarna för befrielse från försäkringsskyldigheten finns i social- och hälsovårdsministeriets beslut om tillämpningen av 3 § FöPL och 4 § LFöPL (494/94).

Cirkulär A 32/94 Befrielse från försäkringsskyldigheten för företagare

I början av 2002 träder en ändring av 3 § FöPL och 4 § LFöPL i kraft, enligt vilken en företagare inte är försäkringsskyldig om pensionen inte längre tillväxer på basis av företagsverksamheten. Om detta ges ett överklagbart beslut. I fråga om FöPL-företagare ges beslutet av Pensionsskyddscentralen, om företagaren inte har en försäkring. Om företagaren har en försäkring, ges beslutet av den pensionsanstalt som beviljat försäkringen. I fråga om LFöPL-företagare ges beslutet alltid av LPA. Om företagaren har FöPL- och LFöPL-verksamhet parallellt, behandlas ärendet av Pensionsskyddscentralen.

I början av 2002 upphävs de nuvarande bestämmelserna om befrielse. Befrielser som beviljats enligt de nuvarande bestämmelserna gäller dock så länge förutsättningarna för befrielsen föreligger.

Handläggande inrättning

Ansökan om befrielse från försäkringsskyldigheten enligt FöPL riktas till Pensionsskyddscentralen, som behandlar ansökan och ger ett beslut. De som beviljats FöPL-befrielse ansöker också om avbrytande av befrielsen hos Pensionsskyddscentralen.

Ansökan om befrielse från försäkringsskyldigheten enligt LFöPL riktas till LPA, som behandlar ansökan och ger ett beslut.

Om en företagare ansöker om befrielse från försäkringsskyldigheten enligt både FöPL och LFöPL samtidigt, behandlas ärendet och ges beslutet av Pensionsskyddscentralen.

INNEHÅLL

5	FÖRSÄKRING AV ARBETSTAGARNA OCH FÖRSÄKRINGSPREMIERNA.....	1
5.1	Försäkringen	1
5.2	APL-försäkring	2
5.2.1	Arbetsgivaren tecknar försäkring	3
5.2.1.1	Bekräftelse av försäkringen	3
5.2.1.2	Försäkringspremien	4
5.2.1.3	Höjning av försäkringspremien på grund av att försäkringen tecknats för sent.....	4
5.2.2	Tvångsförsäkring	5
5.2.3	Tvångsförsäkring i specialfall.....	6
5.2.3.1	Konkurs.....	6
5.2.3.2	Arbetsgivare vars adress är okänd	6
5.2.3.3	Företagsverksamheten har upphört.....	7
5.2.3.4	Arbetsgivaren har avlidit	7
5.2.4	Tvångsförsäkringsbeslutets rättsliga natur	7
5.2.5	Pensionsanstaltens åtgärder med anledning av beslut om tvångsförsäkring	8
5.2.6	Preskription av försäkringspremien	9
5.2.7	Överföring av APL-försäkringen från ett försäkringsbolag till ett annat	9
5.3	KAPL-och KoPL-försäkring	9
5.3.1	Försummelse av försäkringspremien.....	10
5.3.2	Premie för retroaktiv försäkring.....	10
5.4	SjPL-försäkring och försäkringspremien	10
5.5	Rättelse av felaktig försäkring	11
5.6	Befrielse från försäkringspremierna för arbetsgivaren.....	11
5.7	Arbetsstagarens pensionsavgift.....	12

Juridiska avdelningen

29.11.2001

5 FÖRSÄKRING AV ARBETSTAGARNA OCH FÖRSÄKRINGSPREMIERNA

5.1 Försäkringen

Arbetsgivaren är skyldig att ordna med och bekosta pensionsskyddet för sina anställda från början av det år då den anställda fyller 14 år. Numera gäller försäkringsskyldigheten nästan allt arbete som utförs i anställningsförhållande.

På arbete som utförs i anställningsförhållande till en privat arbetsgivare tillämpas lagen om pension för arbetstagare (APL), lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (KAPL) eller lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare (KoPL). Sjömän försäkras enligt lagen om sjömanspensioner (SjPL).

Vid handläggningen av försäkringsärenden iakttas principerna i lagen om förvaltningsförfarande (10 c § APL, se kapitel 2).

- APL Arbetsgivaren ordnar med en APL-försäkring i ett försäkringsbolag som avses i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag (354/1997), en pensionskassa som avses i lagen om försäkringskassor (1164/1992) eller en pensionsstiftelse som avses i lagen om pensionsstiftelser (1774/1995). Pensionsförsäkringsaktiebolagen och pensionskassorna uppbär APL-premier av arbetsgivarna. I en pensionsstiftelse betalar arbetsgivaren understödsavgifter till stiftelsen.
- KAPL och KoPL KAPL- och KoPL-arbetsgivarna betalar premierna på eget initiativ. Arbetsgivaren sköter KAPL-försäkringen genom att betala premierna till LEL Arbetspensionskassan och KoPL-försäkringen genom att betala premierna till Pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare.
- SjPL Försäkringen av anställda som omfattas av SjPL sköts hos Sjömanspensionskassan.
- Tilläggs pension Före 1.1.2001 hade arbetsgivaren möjlighet att ordna med ett pensionsskydd som översteg minimivillkoren för sina anställda och registrera det hos Pensionsskyddscentralen (registrerad tilläggs pension enligt 11 § APL). Denna möjlighet finns inte längre efter ovannämnda tidpunkt. Tilläggs pensionsordningar som gjorts före 1.1.2001 är dock fortfarande i kraft.

Cirkulär A 27/2000 Stängning av registrerade tilläggsförmåner

Vid handläggningen av ärenden som gäller tilläggs pensionsförsäkringar iakttas samma principer som i fråga om lagstadgad försäkring.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Frivillig försäkring

Arbetsgivaren kan ordna med en frivillig försäkring av förtroendeuppdrag eller utlandsarbete.

Vid handläggningen av frivillig och lagstadgad försäkring iakttas samma principer.

Pensionsskyddscentralens tillämpningsbeslut

På ansökan av pensionsanstalten, arbetsgivaren eller arbetstagaren ge ett överklagbart beslut om vilken pensionslag som skall tillämpas på ett visst arbete eller en viss person (1 § 7 mom. APL, 1 § 4 mom. KAPL, 1 § 6 mom. KoPL).

Arbetstagarens pensionsskydd om arbetsgivaren har försummat att ordna med pensionsskydd

Även om arbetsgivaren har försummat att försäkra arbetstagaren, har arbetstagaren rätt att få pension på grundval av anställningen, om uppgifterna om anställningen kan verifieras efteråt. Om försäkringspremierna inte kan inkasseras av arbetsgivaren, bekostas pensionen gemensamt genom utjämningssystemet.

Registrering av anställningar

Pensionsanstalten anmäler försäkringen till Pensionsskyddscentralen som centralt upprätthåller arbetspensionssystemets register över arbetsgivarnas pensionsförsäkringar och arbetstagarnas anställningar (14 § APL). Även registrerade tilläggs pensioner och frivilliga försäkringar registreras.

Arbetstagaren har rätt att när som helst kontrollera om uppgifterna om hans anställningar har registrerats rätt på basis av det som arbetsgivaren meddelat. Arbetstagaren har också rätt att begära ett överklagbart beslut om anställningens längd och den pensionsgrundande lönen belopp av pensionsanstalten (s.k. SITO-beslut, 10 a § APL).

5.2

APL-försäkring

Arbetsgivaren skall ordna med pensionsskydd när arbetstagarens anställning uppfyller kraven för att omfattas av APL, dvs. anställningen har fortgått väntetiden på 30 dagar som föreskrivs i APL och lönen uppgår minst till gränsbeloppet i APL. Om den månatliga lönen varierar så att den tidvis överstiger och tidvis understiger gränsbeloppet, kan försäkringen ändras mellan APL och KoPL.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Cirkulär:

A 44/97 Försäkring av korttidsanställda

A 5/01 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

Juridiska avdelningens meddelande A 3/99 Palkattoman poissalon aikaiset satunnaiset palkat ja TEL- TaEL-rajanveto. (Tillfälliga löner under oavlönad frånvaro och gränsdragningen mellan APL och KoPL; endast på finska).

Anordningstid

Arbetsgivaren skall teckna en APL-försäkring hos en pensionsanstalt inom tre månader (s.k. anordningstid) från den dag den första APL-anställningen börjat. Om arbetsgivaren inte självmant eller efter en uppmaning ordnar med en försäkring, tecknar Pensionsskyddscentralen en försäkring för arbetsgivaren (tvångsförsäkring).

5.2.1

Arbetsgivaren tecknar försäkring

5.2.1.1

Bekräftelse av försäkringen

Arbetsgivaren lämnar in en försäkringsansökan hos APL-försäkringsbolaget och gör en anmälan om anställningsförhållande om de anställda som skall försäkras. Försäkringsbolaget är skyldigt att bevilja arbetsgivaren en försäkring som uppfyller minimivillkoren i lagen, bortsett från undantagsbestämmelsen i 3 § APL i fråga om ömsesidiga försäkringsbolag.

Försäkringsbolaget sänder arbetsgivaren ett meddelande om att försäkringen bekräftats, ett försäkringsbrev, och håller försäkringen i kraft. Om arbetsgivaren inte längre än försäkringsskyldig enligt APL, meddelar arbetsgivaren det till försäkringsbolaget, som kontrollerar att förutsättningarna för avslutande av försäkringen finns och avslutar försäkringen.

Med vissa förutsättningar kan arbetsgivaren ordna med pensionsskydd för sina anställda genom att grunda en egen pensionskassa eller pensionsstiftelse. Det kan också vara möjligt att ansluta sig till en redan existerande kassa eller stiftelse.

Pensionsanstalten anmäler försäkringsuppgifterna till Pensionsskyddscentralens register.

Arbetsgivaren skall informera även de anställda om pensionsförsäkringen genom att sätta upp ett meddelande på arbetsplatsen om hos

Juridiska avdelningen

29.11.2001

vilken pensionsanstalt de anställdas pensionsskydd har ordnats (24 § APF).

5.2.1.2

Försäkringspremien

Ett försäkringsbolag bestämmer en premie som arbetsgivaren skall betala enligt grunder som social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen.

Cirkulär A 11/2001 Euron i arbetspensionssystemet

Försäkringspremien räknas som en procentsats av arbetstagarens lön. Premien bestäms olika för små och stora arbetsgivare. I premien inkluderas en kontinuerlig ränta från den teoretiska förfallodagen till den egentliga förfallodagen. Räntan är lika stor som beräkningsräntan. Försäkringsbolaget uppbär de premier den bestämt och fastställer vid betalningsdröjsmål en dröjsmålsränta på premien.

En pensionskassa fastställer en premie som räknas som en procentsats av lönesumman för arbetsgivaren.

I en pensionsstiftelse betalar arbetsgivaren understödsavgifter antingen enligt de faktiska kostnader som hänför sig till varje arbetsgivare eller enligt en utjämningsmodell, då premien bestäms t.ex. i proportion till de löner som arbetsgivarna betalar.

Cirkulär

A 33/2000 I Premieprocenterna för år 2001

II Beräkningsräntan

III Avdragskoefficienten för pensionslönen år 2001

5.2.1.3

Höjning av försäkringspremien på grund av att försäkringen tecknats för sent

Om en arbetsgivare inte tecknar en APL-försäkring inom tre månader efter den tidpunkt då den första anställningen som omfattas av APL börjat, fastställer försäkringsbolag och pensionskassor en höjning av premien under tiden för försummelsen. Höjningen kan vara högst lika stor som försäkringspremien (15 § 1 mom. APL).

Pensionsskyddscentralen har gett anvisningar om fastställande av höjningen. I allmänhet är försummelseförhöjningen 10 procent av den med beräkningsräntan uppräknade premien. I de grövsta försummelsefallen kan höjningsprocenten vara högre.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Försäkringsbolaget och pensionskassan avgör om de höjer premien på grund av en försummelse eller om de avstår från höjningen. Pensionsanstalterna avstår från höjningar som är små till beloppet, högst 500 mark. Även i vissa speciella situationer beslutar pensionsanstalterna om det finns fog för att avstå från höjning. I specialfall följer pensionsanstalterna etablerad praxis som anammats av Pensionsskyddscentralen. Dessa situationer beskrivs i cirkulär A 41/96 punkt 3.2.4.

Arbetsgivaren kan anföra grundbesvär enligt 22 § APL om debiteringen. Besvärstiden börjar löpa från debiteringens förfallodag. (se kapitel 9 punkt 9.4.3).

Cirkulär:

A 19/96	Höjd APL- och FöPL-premie vid dröjsmål med pensionsanordning
A 41/96	Tvångsförsäkring och för sent upptagen APL-försäkring

5.2.2

Tvångsförsäkring

Pensionsskyddscentralen övervakar med hjälp av uppgifter den fått av bl.a. skattemyndigheterna eller begäran om utredning av anställningsförhållanden att arbetsgivarna fullgör sin försäkringsskyldighet enligt APL. Om en arbetsgivare inte alls har tecknat en APL-försäkring, uppmanar Pensionsskyddscentralen på basis av de uppgifter den fått genom övervakningen arbetsgivaren att teckna en försäkring eller ge ett bemötande med anledning av uppmaningen. Om arbetsgivaren inte heller efter Pensionsskyddscentralens uppmaning tar en försäkring, sköter Pensionsskyddscentralen utredningen av anställningsförhållandena och tecknar en försäkring hos en pensionsanstalt på arbetsgivarens bekostnad (15 § APL).

Cirkulär A 41/96 Tvångsförsäkring och för sent upptagen APL-försäkring (15 § APL)

Beslut om tvångsförsäkring

Om arbetsgivaren är APL-försäkringsskyldig och underlåter att teckna försäkring trots uppmaningen från Pensionsskyddscentralen, tecknar Pensionsskyddscentralen en försäkring hos ett försäkringsbolag på arbetsgivarens bekostnad och ger ett beslut om åtgärden (beslut om tvångsförsäkring). Beslutet åtföljs av anvisningar för sökande av ändring.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

I Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring anges även i vilket försäkringsbolag Pensionsskyddscentralen har tecknat försäkringen. Dessutom konstateras det i beslutet under vilken tid arbetsgivaren har försummat APL-försäkringsskyldigheten. Den är tiden från den dag då den första anställningen som omfattas av APL började till den dag då försäkringen tecknades. Arbetsgivaren är APL-försäkringskyldig från begynnelsen av den i beslutet angivna försummelsetiden.

Som bilaga till beslutet medföljer uppgifterna om anställningsförhållandena som skall inbegripas i försäkringen. Beslutet åtföljt av anvisningar för sökande av ändring sänds till arbetsgivaren, som har rätt att söka ändring i beslutet (21 § APL). Beslutet om tvångsförsäkring skickas för kännedom även till försäkringsbolaget för att försäkringen skall sättas i kraft.

Försäkringsbolaget och de anställda som omfattas av arbetsgivarens försäkring har inte besvär rätt i fråga om beslutet.

5.2.3

Tvångsförsäkring i specialfall

5.2.3.1

Konkurs

Arbetsgivaren kan inte själv teckna en försäkring under pågående konkursförfarande. Därför tecknar Pensionsskyddscentralen en försäkring på arbetsgivarens bekostnad och riktar beslutet till konkursboförvaltaren. Konkursboförvaltaren har rätt att söka ändring i beslutet om tvångsförsäkring. Efter att försäkringen satts i kraft bevakar försäkringsbolaget sina premiefordringar i tingsrätten.

När konkursförfarandet har avslutats är arbetsgivare där bolagsmännen är personligen ansvariga för premierna och privatpersoner som varit arbetsgivare skyldiga att själva sköta sina anställdas arbetspensionsförsäkring. Sålunda uppmanar Pensionsskyddscentralen sådana arbetsgivare att teckna en försäkring och tecknar vid behov en försäkring på arbetsgivarens bekostnad. Ett aktiebolag vars verksamhet har upphört genom en konkurs kan inte längre själv teckna en försäkring, och Pensionsskyddscentralen ger därför arbetsgivaren ingen uppmaning att ordna med pensionsskydd för arbetstagarna. Pensionsskyddscentralen tecknar en tvångsförsäkring.

5.2.3.2

Arbetsgivare vars adress är okänd

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Pensionsskyddscentralen tecknar en försäkring också i sådana fall där det inte längre än möjligt att höra arbetsgivaren exempelvis för att arbetsgivarens adress inte är känd. Pensionsskyddscentralen kungör genom Officiella tidningen att den har gett arbetsgivaren en uppmaning att teckna en försäkring. Om arbetsgivaren inte tecknar en APL-försäkring, tecknar Pensionsskyddscentralen en försäkring enligt 15 § APL i ett pensionsförsäkringsbolag på arbetsgivarens bekostnad. Pensionsskyddscentralen ger ett överklagbart beslut om ärendet och meddelar om beslutet genom en kungörelse i Officiella tidningen. Den pensionsanstalt där försäkringen har tecknats uppbär premien av arbetsgivaren.

5.2.3.3

Företagsverksamheten har upphört

Att företagsverksamheten har upphört upphäver i allmänhet inte arbetsgivarens skyldighet att teckna en APL-försäkring. Försäkringsskyldigheten upphävs inte heller på grund av arbetsgivarens ekonomiska ställning, t.ex. medellöshet. Då uppmanar Pensionsskyddscentralen arbetsgivaren att teckna en försäkring. Om arbetsgivaren inte tar en försäkring, tecknar Pensionsskyddscentralen en tvångsförsäkring på arbetsgivarens bekostnad.

Arbetsgivaren kan inte själv teckna en försäkring i ovan nämnda situationer där arbetsgivaren gått i konkurs. Ett registrerat bolag eller samfund, som har upplösts på grund av en offentlig stämning kan inte heller längre teckna en försäkring.

5.2.3.4

Arbetsgivaren har avlidit

Om arbetsgivaren inte tecknade en APL-försäkring under sin livstid, är delägarna i dödsboet ansvariga för att teckna försäkringen. Pensionsskyddscentralen tecknar en tvångsförsäkring på dödsboets bekostnad, om delägarna i dödsboet trots uppmaning inte tar försäkringen.

5.2.4

Tvångsförsäkringsbeslutets rättsliga natur

Innebörden av Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring för arbetsgivaren är att det genom beslutet konstateras att arbetsgivaren är försäkringsskyldig enligt APL från och med den tidpunkt som anges i beslutet. Innebörden i förhållande till

Juridiska avdelningen

29.11.2001

pensionsanstalten är att pensionsanstalten med stöd av det kan sätta APL-försäkringen i kraft.

I bilagan till beslutet om tvångsförsäkring fastställs också vilka arbetstagare som omfattas av försäkringen, deras anställningstid och lön. Beslutet om tvångsförsäkring vinner dock inte laga kraft i fråga om de anställningsförhållanden som utgör grunden för beslutet. Pensionsanstalten kan rätta uppgifterna om anställningstid och lön i Pensionsskyddscentralens beslut, och på basis av de ändrade uppgifterna om anställningarna även sin tidigare debitering av försäkringspremier. Arbetsgivaren har rätt att anföra grundbesvär om debiteringen.

Cirkulär A 41/96 Tvångsförsäkring och för sent upptagen APL-försäkring (15 § APL)

5.2.5

Pensionsanstaltens åtgärder med anledning av beslut om tvångsförsäkring

Försäkringsbolaget sätter APL-försäkringen i kraft på basis av Pensionsskyddscentralens beslut om tvångsförsäkring och sänder arbetsgivaren ett försäkringsbrev. Dessutom anmäler pensionsanstalten de anställningar som omfattas av försäkringen till Pensionsskyddscentralens förvärsarbetsregister.

Försäkringsbolaget fastställer en försäkringspremie för arbetsgivaren och beslutar om det uppbär även försummelseförhöjning på grund av tvångsförsäkringen. I regel är höjningen 30 procent av försäkringspremien uppräknad med beräkningsräntan. Höjningen får vara högst lika stor som premien. I rättspraxis har man i vissa situationer avstått från höjningen. Sådana situationer beskrivs i cirkulär A 41/96 punkt 2.4.

Försäkringsbolaget uppbär försäkringspremien av arbetsgivaren. Inkasseringen av premier beskrivs i kapitel 6.

Arbetsgivaren har rätt att anföra grundbesvär enligt 22 § APL i fråga om debiteringen (se kapitel 9 punkt 9.4.3).

Dessutom ger pensionsanstalten ett beslut enligt 10 a § APL (SITO) om de anställningsförhållanden i Pensionsskyddscentralens beslut som blivit anhängiga hos Pensionsskyddscentralen som utredningar av anställningsförhållanden. Arbetstagaren och arbetsgivaren har rätt att söka ändring i SITO-beslut.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Cirkulär A 38/90 Giltigheten hos uppgifter om arbetsförhållanden

5.2.6

Preskription av försäkringspremien

På APL-premier tillämpas en preskriptionstid på tio år i enlighet med preskriptionsförordningen.

Den tidpunkt då APL-premien och den försummelseförhöjning som hänför sig till den bestäms är förfallodagen för den slutliga APL-premien. På försäkringsbolag och flera pensionskassor är denna tidpunkt den 20 juni kalenderåret efter löneutbetalningen. Den tio år långa preskriptionstiden börjar löpa vid denna tidpunkt.

Exempel:

Lön som omfattas av försäkringsskyldigheten har betalats under tiden 1.6.2000-30.8.2000. Den slutliga premien för dessa löner förfaller till betalning den 20 juni följande kalenderår, dvs. 20.6.2001. Den sista debiteringsdagen för dessa löner är 20.6.2011.

För att den allmänna preskriptionstiden skall avbrytas räcker det att borgenären påminner gäldenären individualiserat om skulden. Preskriptionen avbryts också av laga utsökning av skulden, t.ex. konkursbevakning eller försök till utmätning.

Cirkulär A 37/95 Preskription av APL-försäkringspremien

5.2.7

Överföring av APL-försäkringen från ett försäkringsbolag till ett annat

Arbetsgivaren kan överföra APL-försäkringen till en annan pensionsanstalt genom att säga upp den senast tre månader innan försäkringsperioden (kalenderåret) går ut, dvs. före utgången av september.

5.3

KAPL-och KoPL-försäkring

Vid KAPL- och KoPL-försäkring ingår arbetsgivaren inte ett särskilt försäkringsavtal med pensionskassan. Arbetsgivaren betalar på eget initiativ KAPL-premierna till LEL Arbetspensionskassan och KoPL-premierna till Pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare och tillställer pensionskassan i fråga

Juridiska avdelningen

29.11.2001

uppgifterna om arbetstagarnas löner en gång i månaden, senast den 20 dagen i månaden efter löneutbetalningen. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen de premieprocentsatser som skall betalas på lönerna.

Arbetsgivaren skall betala KAPL- och KoPL-premierna på löner som har betalats till arbetstagare på basis av arbete som omfattas av lagen. Om lönerna i en KoPL-anställning emellertid varierar så att de tidvis överstiger och tidvis understiger gränobeloppet i APL, kan det bli aktuellt att försäkra anställningen i perioder enligt APL och KoPL.

Cirkulär:

A 44/97 Försäkring av korttidsanställda

A 5/2001 Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

Juridiska avdelningens meddelande A 3/99 Palkattoman poissaolon aikaiset satunnaiset palkat ja TEL- TaEL-rajaveto (Tillfälliga löner under oavlönad frånvaro och gränsdragningen mellan APL och KoPL; endast på finska).

LEL Arbetspensionskassan och Pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare anmäler försäkringsuppgifterna om arbetstagarna till Pensionsskyddscentralens register.

5.3.1

Försummelse av försäkringspremien

I fråga om KAPL- och KoPL-försäkringar sköts övervakningen av försäkringsskyldigheten av LEL Arbetspensionskassan. Försummade premier kan höjas till högst det dubbla. Pensionsanstalterna i fråga uppbär premierna och eventuell dröjsmålsränta av arbetsgivaren.

5.3.2

Premie för retroaktiv försäkring

När KAPL- eller KoPL-arbete försäkras i efterskott debiteras premien högst för det innevarande kalenderåret och de fem föregående kalenderåren.

5.4

SjPL-försäkring och försäkringspremien

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Sjömanspensionskassan registrerar sjömännens pensionsrätter på basis av arbetsgivarens anställnings- och årsanmälningar. Arbetsgivaren och arbetstagaren betalar en lika stor premie var till Sjömanspensionskassan.

5.5

Rättelse av felaktig försäkring

Om arbetsgivaren har ordnat med pensionsskydd för arbetstagaren enligt fel pensionslag, rättas den premie som fastställts på basis av den försäkring som tagits enligt fel pensionslag retroaktivt för högst två år. Den tidpunkt, då pensionsanstalten meddelar arbetsgivaren om att försäkringen är felaktig, bestämmer den försäkringstid som skall rättas (15 b § APL, 10 b § KAPL, 8 a § KoPL). Försäkringspremierna rättas så att de följer rätt lag för det kalenderår då meddelandet gavs och det föregående kalenderåret. Arbetsgivarens pensionsskydd bestäms däremot enligt rätt lag från början av anställningen.

Cirkulär:

A 34/91	Rättelse av felaktigt försäkrande, KAPL/KoPL
A 5/92	Rättelse av felaktigt försäkrande, KAPL/KoPL, stadfäst
A 10/2001	Komplettering av anvisningarna om rättelse av felaktig försäkring

Pensionsskyddscentralens anvisningar 23.4.1992

5.6

Befrielse från försäkringspremierna för arbetsgivaren

Arbetsgivaren kan ha låtit bli att ordna med pensionsskydd för arbetstagaren för att anställningen enligt dåvarande rättspraxis har ansetts stå utanför arbetspensionslagarnas tillämpningskrets. Om arbetsgivaren på grund av ändrad rättspraxis eller annan därmed jämförbar särskild anledning senare blir skyldig att ordna med pensionsskydd för arbetstagaren, kan Pensionsskyddscentralen på ansökan helt eller delvis befria arbetsgivaren från att betala retroaktiva APL-, KAPL- eller KoPL-premier (15 a § APL, 13 a § KAPL och 11 § KoPL).

Pensionsskyddscentralen ger ett överklagbart beslut om ärendet till arbetsgivaren och pensionsanstalten.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Pensionsskyddscentralens essä 13 TEL 15 a §:n mukainen maksuvapautus (MaVa); endast på finska.

5.7

Arbetstagarens pensionsavgift

Löntagare i anställningsförhållande bidrar till att bekosta arbetspensionsskyddet genom arbetstagarens pensionsavgift. Arbetstagarens pensionsavgift är ett belopp som grundar sig på en av social- och hälsovårdsministeriet årligen fastställd procentsats av den pensionsgrundande lönen.

Arbetsgivaren innehåller pensionsavgiften från den lön arbetsgivaren betalar till arbetstagaren i samband med löneutbetalningen. Om arbetsgivaren inte alls har innehållit arbetstagarens pensionsavgift eller inte gjort det i tid, står arbetsgivaren för hela försäkringspremien och betalar hela försäkringspremien enligt den fastställda premieprocent-satsen eller understödsavgiften. (12 b § APL, 10 c § KAPL och 7 a § KoPL).

En andel som motsvarar arbetstagarens pensionsavgift dras av den pensionsgrundande lönen (7 a § APL, 5 § KAPL och 4 § KoPL).

Arbetsgivaren innehåller pensionsavgiften från lönen till en arbetstagare som omfattas av APL:s tillämpningskrets till den del arbetsgivaren i den situation som råder vid tidpunkten för löneutbetalningen är skyldig att ordna med pensionsskydd för arbetstagaren. I SHM:s beslut (29.12.1997/1417) finns anvisningar gällande anställda som omfattas av APL.

I fråga om KAPL- och KoPL-löner innehåller arbetsgivaren i samband med löneutbetalningen en pensionsavgift som beräknas utgående från den lön som skall försäkras.

På arbetstagare som omfattas av SjöPL tillämpas inte lagen om arbetstagarens pensionsavgift, utan deras skyldighet att betala försäkringspremier bestäms enligt SjöPL. SjöPL-anställdas andel av försäkringspremien är hälften medan arbetsgivaren bekostar den andra hälften.

Cirkulär A 65/93 Arbetstagarens pensionsavgift

Arbetstagaren får inget egentligt beslut om innehållningen av arbetstagarens pensionsavgift. En arbetstagare kan söka ändring i innehållningen av pensionsavgift genom grundbesvär (se kapitel 9 punkt 9.4.3).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Till besvärsskriften skall fogas en lönespecifikation, varav innehållningen av pensionsavgift framgår.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

INNEHÅLL

6	DEBITERING OCH INDRIVNING AV FÖRSÄKRINGSPREMIER.....	1
6.1	Debitering av försäkringspremie.....	1
6.1.1	APL-premien.....	1
6.1.2	KAPL- och KoPL-premier	3
6.1.3	FöPL-premien.....	3
6.1.4	LFöPL-premien.....	4
6.2	Dröjsmålsränta	4
6.3	Ansvar för försäkringspremien	5
6.4	Indrivning av FöPL- och LFöPL-premier från pension och rehabiliteringspenning	5
6.5	Premieutmätning och avbrytande av utmätning	5
6.6	Tid för utmätning av försäkringspremie	6
6.7	Obetalda försäkringspremier inverkar minskande på företagarens pension	6
6.8	Uppdelning av FöPL-premien i kapital och dröjsmålsränta	7
6.9	Sökande av ändring	7

Juridiska avdelningen

29.11.2001

6 DEBITERING OCH INDRIVNING AV FÖRSÄKRINGSPREMIER

6.1 Debitering av försäkringspremie

En arbetsgivare ansvarar för att arbetstagarna försäkras och för försäkringspremierna. Det som väsentligt inverkar på debiteringen av arbetsgivares försäkringspremie är enligt vilken arbetspensionslag arbetstagarna skall försäkras. För APL-arbetsgivare inverkar på försäkringspremien också huruvida försäkringen har tecknats hos ett försäkringsbolag, en pensionsstiftelse eller en pensionskassa.

En företagare ordnar själv sitt pensionsskydd och svarar i första hand själv för försäkringspremierna. På företagarens försäkringspremie inverkar också om försäkringen har tecknats hos ett försäkringsbolag eller en pensionskassa.

6.1.1 APL-premien

Då försäkringen börjar meddelar arbetsgivaren till pensionsanstalten de inkomster som hör till den pensionsgrundande lönen som betalats till arbetstagarna. Också då försäkringen fortgår meddelar arbetsgivaren till pensionsbolaget i sin årsanmälan de lönebelopp som hör till den pensionsgrundande lönen och som arbetsgivaren betalat till arbetstagarna under föregående år. På basis av löneuppgifterna uppskattar pensionsanstalten för varje år en förskottspremie som pensionsanstalten debiterar kvartalsvis av arbetsgivaren under månader som man kommit överens om. Pensionsanstalten fastställer på basis av årsanmälan den slutliga premien för föregående år. Om arbetsgivaren inte meddelar löneuppgifterna, fastställer pensionsanstalten premierna på basis av den årsinkomst som den uppskattat.

Försäkringsperiodens slutliga försäkringspremie och den förskottspremie som skall betalas på denna samt räntan som skall ingå i den slutliga försäkringspremien bestäms enligt de grunder som social- och hälsovårdsministeriet fastställt (6 § i försäkringsvillkoren för APL-basförsäkring).

I försäkringsbolagen bestäms APL-premien som procent av de inkomster som utgör arbetstagarens pensionsgrundande lön. Premieprocenten bestäms årligen av social- och hälsovårdsministeriet och den omfattar också arbetstagarnas andel av premien. Premierna för småarbetsgivare (högst 49 anställda) och storarbetsgivare (minst 50 anställda) fastställs på skilda sätt.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Beloppet på försäkringsbolagens APL-premie påverkas av ovannämnda premieprocent och beräkningsräntan som fastställs av social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av försäkringsbolagen. Dessutom beaktas eventuella faktorer som inverkar sänkande eller förhöjande på premien, såsom kundåterbärningar, förhöjning på grund av att försäkringen tagits för sent (försummelseförhöjning) eller förhöjning på grund av tvångsförsäkring.

Beloppet av en pensionskassas APL-premie och en pensionsstiftelses APL-understödsavgift påverkas av ändringar i ansvarsskulden och pensionsansvaret, andra intäkter samt övriga utgifter som pensionsanstalten har.

Förskottspremie

Förskottspremien förfaller till betalning i enlighet med försäkringsavtalets, pensionsstiftelsens eller pensionskassans regler. Förfallodagen för försäkringsbolagen och flera pensionskassor är kvartalsvis den 20:e i den överenskomna kalendermånaden. Förskottspremien kan dock avtalas att förfalla tidigare. Om premierna redan har förfallit till betalning eller kommer att göra det, kan försäkringsbolaget och arbetsgivaren göra upp ett betalningsavtal.

Arbetsgivaren kan i vissa situationer avtala med försäkringsbolaget om betalning av APL-förskottspremier på eget initiativ. Så kan förfaras då det gäller en arbetsgivare som har högst fyra anställda, eller som betalar högst 500 000 mark i året i löner.

Från början av år 2002 då marken omvandlas till euro ändras gränsen för betalning av premie på eget initiativ.

Slutlig premie

Försäkringsbolagens och flera pensionskassors slutliga försäkringspremie förfaller till betalning senast den 20 juni under det kalenderår som följer på löneutbetalningen. Vid pensionsstiftelserna beslutar styrelsen om förfallodagen för den slutliga understödsavgiften.

Förskottspremien gottgörs genom beräkningsränta från förskottspremiens förfallodag till förfallodagen för den slutliga försäkringspremien. Om den slutliga försäkringspremien är större än den uttagna förskottspremien, debiterar pensionsanstalten den resterande premien av försäkringstagaren. Om förskottspremie har uttagits till ett högre belopp än den slutliga premien, används det belopp som återkrävts till för stort belopp som gottgörelse för följande förskottspremier som förfaller till betalning.

Pensionsanstaltens rätt att ensidigt ändra förfallodagen

Om arbetsgivaren upprepade gånger har låtit bli att betala premien senast på förfallodagen eller om försäkringsbolaget har varit tvunget att

Juridiska avdelningen

29.11.2001

driva in premien genom utmätning, har försäkringsgivaren rätt att ändra förskottspremien så att den förfaller på annat sätt än vad som avtalats (11 § i försäkringsvillkoren för basförsäkring enligt APL).

6.1.2

KAPL- och KoPL-premier

Arbetstagarens inkomster som utgör den pensionsgrundande lönen ligger till grund för KAPL- och KoPL- premierna. KAPL- och KoPL- premierna bestäms enligt den premieprocent som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet.

Premierna som baseras på inkomsterna som omfattas av KAPL och KoPL betalas på eget initiativ av arbetsgivaren till pensionsanstalten före den 20:e i den kalendermånad som följer på löneutbetalningen. Om premiebetalningen är bristfällig eller har helt försummats, debiterar LEL Arbetspensionskassan KAPL-premierna av arbetsgivaren på basis av arbetstagarens inkomster. Pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare debiterar KoPL-premierna. Försäkringspremier som arbetsgivaren betalat till för stort belopp återbetalas av pensionsbolaget till betalaren. Undantag är dock situationer som avses i bestämmelserna om felaktig försäkring enligt APL, KAPL och KoPL.

Cirkulär:

A 34/91 Rättelse av felaktigt försäkrande, KAPL/KoPL

A 5/92 Rättelse av felaktigt försäkrande KAPL/KoPL, stadfäst

A 10/2001 Komplettering av anvisningarna om rättelse av felaktig försäkring

Pensionsskyddscentralens anvisning 23.4.1992 Rättelse av felaktig försäkring

6.1.3

FöPL-premien

Grunden för FöPL-premien är den arbetsinkomst som fastställts för företagaren. FöPL-premien bestäms enligt den premieprocent som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet. Företagarnas premieprocent fastställs årligen till samma belopp som det procentbelopp som kan uppskattas motsvara den genomsnittliga försäkringspremien enligt APL-minimivillkoren. Vid fastställandet av försäkringspremien beaktas dessutom eventuell premierabatt som beviljas en nyföretagare.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Cirkulär A 31/2000 Premierabatten för nyetablerade företagare

FöPL-premierna är slutliga och de förfaller till betalning de datum som företagaren och pensionsanstalten särskilt kommit överens om. Enligt 9 § i villkoren för basförsäkring enligt FöPL kan man också komma överens om betalningstiden för premier som förfaller till betalning. För premie som betalats för sent innehålls dröjsmålsränta (se punkt 6.2).

Pensionskassornas FöPL-premie bestäms i övrigt på samma sätt som försäkringsbolagens FöPL-premie, förutom att pensionskassan kan ge gottgörelse för FöPL-omkostnadsdelen.

6.1.4 LFöPL-premien

LFöPL-premien bestäms enligt en premieprocent som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet. LPA debiterar lantbruksföretagares LFöPL-premie som förskottspremie utgående från den arbetsinkomst som den fastställt. Förskottspremien beräknas i allmänhet en gång i året i januari enligt arbetsinkomsten vid årsskiftet. Om lantbruksföretagarens arbetsinkomst ändras under året, beaktar LPA rättelsesumman i samband med den första premien för följande år, om det inte finns någon grundad anledning till annat förfarande.

Förfallodagarna för LFöPL-premien bestäms enligt 17 § 2 och 3 mom. LFöPF. Om den första försäkringspremien är hög på grund av att försäkringsskyldigheten försumrats, kan den försäkrade och LPA i vissa situationer komma överens om betalningsraterna.

6.2 Dröjsmålsränta

Om försäkringspremien betalas för sent, innehåller pensionsanstalten dröjsmålsränta av försäkringstagaren. Dröjsmålsräntan bestäms enligt 4 § 3 mom. räntelagen och är 7 procent högre än referensräntan som fastställs av finansministeriet. Dröjsmålsräntan för den retroaktiva tiden bestäms enligt ränteprocenten som fastställts för ifrågavarande kalenderår. Dröjsmålsräntan för försäkringspremierna debiteras för tiden från förfallodagen fram till betalningsdagen.

Dröjsmålsräntan för år 2001 är 11 procent av det obetalade kapitalet.

Cirkulär:

A 15/95 Ändring av dröjsmålsförhöjning och dröjsmålsränta

A 41/97 Ändringar i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt

Juridiska avdelningen

29.11.2001

A 12/98

Hur FöPL-premiebetalning på eget initiativ delas upp i dröjsmålsränta och kapital

6.3

Ansvaret för försäkringspremien

Det beror på arbetsgivarens bolagsform, huruvida en bolagsman personligen svarar för bolagets skuld, bland annat för APL, KAPL- eller KoPL-premier. En bolagsman i ett öppet bolag och ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag svarar personligen för bolagets skuld (19 § 2 mom. APL). Däremot är en delägare i ett aktiebolag inte personligen ansvarig för bolagets förpliktelser.

Företagare svarar såsom för egen skuld för sådana familjemedlemmars FöPL-försäkringspremie som arbetar i hans företag. Om företagarverksamhet som avses i FöPL bedrivs i form av en sammanslutning eller ett samfund, svarar dessa även för sina delägars på nämnda verksamhet grundade försäkringspremier såsom för egen skuld (9 § 4 mom. FöPL).

Från början av år 2002 införs en bestämmelse också i 10 § 5 mom. LFöPL som motsvarar 9 § 3 mom. FöPL.

6.4

Indrivning av FöPL- och LFöPL-premier från pension och rehabiliteringspenning

Pensionsanstalten får från företagarens egen FöPL- eller LFöPL-pension eller rehabiliteringspenning dra av de FöPL- och LFöPL-försäkringspremier som lämnats obetalade. Försäkringspremier får uttas till högst ett belopp som motsvarar en tredjedel av det FöPL- eller LFöPL-pensionsbelopp som skall betalas. Med pensionstagarens samtycke kan försäkringspremier debiteras också till en större andel av pensionen än detta.

Pensionsanstalten meddelar genom brev till pensionstagaren om att företagares försäkringspremie skall indrivnas. Pensionstagaren har möjlighet att på begäran få ett överklagbart beslut i ärendet.

Cirkulär

Utbetalning av pension till någon annan än pensionstagaren själv

6.5

Premieutmätning och avbrytande av utmätning

En försäkringspremie får utsökas utan dom eller utslag på det sätt som stadgas i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsköningsväg (19 § 1 mom. APL). Pensionsanstalten gör en utskökningsansökan över obetalda premier till utskökningsmyndigheterna på företagarens hemort.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Också en fordran som indrivs genom utmätning preskriberas inom den tid som nämns i punkt 6.6.

Det är möjligt att utmäta obetalda försäkringspremier också från pensioner. Med pensionstagarens samtycke kan försäkringspremier också kvitteras mot framtida pensionsrater.

Cirkulär A 31/89 Utmätning av pension

Fordringar som baseras på arbetspensionslagstiftningen kan också ges till utomstående för indrivning.

Cirkulär

A 12/99

I Lagen om indrivning av fordringar

II Lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet

III Lag om ändring av utsökningslagen

Gäldenären kan i samband med grundbesvär göra en begäran om avbrytande av utmätningen (se kap. 9 punkt 9.4.3.2).

6.6

Tid för utmätning av försäkringspremie

En debiterad försäkringspremie skall uttas inom fem år räknat från ingången av året efter det, då fordran fastställts eller debiterats (19 § 1 mom. APL, 11 § lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg). Denna tid kan bli längre i vissa fall som gäller företagssanering och privatpersoners skuldsanering på grundval av de specialbestämmelser som gäller dessa frågor samt i utsöknings- och konkurssituationer.

6.7

Obetalda försäkringspremier inverkar minskande på företagarens pension

År 1998 trädde en lagändring i kraft enligt vilken preskriberade obetalda försäkringspremier inverkar minskande på den arbetsinkomst som fastställts för företagaren, varvid de minskar pensionen som tjänas in från företagverksamheten.

Cirkulär A 41/97 Ändringar i FöPL- och LFöPL-försäkring fr.o.m. 1.1.1998 och avslutande av försäkring retroaktivt

Juridiska avdelningen

29.11.2001

6.8

Uppdelning av FöPL-premien i kapital och dröjsmålsränta

Om företagaren betalar en försenad FöPL-premie på eget initiativ, amorterar pensionsanstalten först kapitalet genom betalning. Om betalningen inte täcker hela kapitalet, delar pensionsanstalten upp betalningen i ränta och kapital i samma proportion som de utgör av hela det sammanlagda beloppet av fordran.

Premien som erhållits från utmätning inriktas först på räntorna och först därefter på kapitalet. Om företagaren direkt till pensionsanstalten (förbi-betalning) betalar en premie som redan gått till utmätning, följer man en proportionell uppdelning i kapital och ränta.

Cirkulär A 12/98 Hur FöPL-premiebetalning på eget initiativ delas upp i dröjsmålsränta och kapital

6.9

Sökande av ändring

Premiedebitering som påförts av en pensionsanstalt kan överklagas genom grundbesvär (se kapitel 9 punkt 9.4.3).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

7 HANDLÄGGNING AV PENSIONSANSÖKAN

Bland annat följande anvisningar har getts om handläggning av pensionsansökan och om fastställande av den sista anstalten:

Cirkulär:

A 23/91 Invalidpensioner

A 48/96 Arbetspensionen enligt EU-bestämmelserna om social trygghet

A 13/98 Bestämmelser om vilken anstalt som skall avgöra pensionsansökan

Från början av år 2004 utvidgas principen om den sista anstalten (VILMA) att gälla även Statskontoret och Kommunernas pensionsförsäkring. Anvisningar om verkställandet av VILMA och handläggning av pensionsansökan ges senare.

Cirkulär A 9/2001 innehåller regeringens proposition (RP 19/2001 rd) som gäller VILMA-lagändringen. De stadfästa lagarna ingår som bilaga i cirkulär A 12/2001.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

INNEHÅLL

8	VERKSTÄLLANDE AV BESLUT	1
8.1	Verkställbarhet	1
8.2	Laga kraft	1
8.3	Rättskraft.....	2
8.4	Betalning av pension.....	3
8.5	Avbrytande av pension.....	3
8.6	Återkrav	5
8.7	Beslut om arbetsinkomst.....	5

Juridiska avdelningen

29.11.2001

8

VERKSTÄLLANDE AV BESLUT

Egenskaper som anknyter till beslut är laga kraft, rättskraft, verkställbarhet och giltighet. Laga kraft och rättskraft bestämmer beslutets rättsliga kraft. Verkställbarhet och giltighet anknyter till genomförandet av beslutets mål.

8.1

Verkställbarhet

Verkställighet avser det faktiska verkställandet av sakläget som fastställts i ett beslut. För att de ändringar i partens rättigheter, intressen och skyldigheter som fastställts genom beslutet skall kunna genomföras, skall beslutet vara verkställbart.

Ett förvaltningsbeslut är i allmänhet verkställbart genast då det blivit klart, i det avseendet att verkställigheten inte förutsätter något separat fastställelsebeslut eller dom om verkställighet. I princip förutsätter verkställigheten att beslutet enligt rättslig bedömning är felfritt, dvs. giltigt.

Inom arbetspensionssystemet kan beslut i allmänhet genast verkställas. Enligt specialbestämmelsen i 21 b § APL behöver verkställandet av ett beslut inte senareläggas trots att det överklagas:

En pensionsanstalts och pensionsskyddscentralens beslut skall, även om det överklagas, iaktas tills ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Ett lagakraftvunnet beslut av en pensionsanstalt, pensionsskyddscentralen och pensionsnämnden får verkställas så som lagakraftvunnen dom i tvistemål.

21 b § APL gäller i tillämpliga delar också vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL, om inte annat följer av nämnda lagar. Se 13 a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL och 17 § FöPL.

8.2

Laga kraft

Ett beslut kallas lagakraftvunnet då det inte längre kan överklagas genom ordinära rättsmedel. Detta är fallet då tidsfristerna för egentlig ändringssökande har gått ut, eller då alla rättsinstanser har gåtts

Juridiska avdelningen

29.11.2001

igenom i besvärprocessen. Ett beslut som inte får överklagas är genast lagakraftvunnet.

Ett lagakraftvunnet beslut får överklagas endast genom extraordinära rättsmedel. Att ett beslut vunnit laga kraft är inget hinder för självrättelse (Se kap. 9 punkt 9.5.2 Självrättelse till den ändringssökandes fördel).

Beslutet kan vara lagakraftvunnet endast till en del, om ändring har sökts angående vissa delar av beslutet. Genom det lagakraftvunna beslutet upphör det ursprungliga ärendet att vara anhängigt.

8.3 Rättskraft

Ett lagakraftvunnet beslut har rättskraftsverkan. Med det avses att beslutets innehåll har en bindande verkan då samma ärende behandlas senare.

Negativ rättskraftsverkan betyder att ett ärende eller yrkande som har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut, inte får tas upp till ny prövning. *Positiv rättskraftsverkan* betyder att ett tidigare beslut skall tas som grund för ett nytt beslut, om det framkommer vid en senare behandling. För parten innebär beslutets beständighet i princip att ärendet har avgjorts slutgiltigt.

Rättskraftsverkan inom arbetspensionssystemet

Inom arbetspensionssystemet har beslutens rättskraft inte lika stor betydelse som för de beslut som ges av de allmänna domstolarna.

Då det gäller beslut som ges i invalidpensionsärenden är avsikten inte att slutligt fastställa pensionsrätten. Ett beslut ges utgående från den utredning som gäller vid tidpunkten i fråga. En ny utredning kan innebära att grunderna för beslutet ändras. Därför är ett beslut som getts i ett invalidpensionsärende inte rättskraftigt i det avseendet att man inte skulle kunna ge ett nytt överklagbart beslut på grundval av en ny ansökan med ny utredning.

Pensionsanstaltens beslut har i regel inte så stark rättskraftsverkan att den sökandes nya pensionsansökan kan lämnas utan prövning. Pensionsanstalten får dock inte ändra sitt beslut till den sökandes nackdel. Om personen upprepade gånger söker pension genom samma utredningar, tas ansökan inte upp till prövning. Ett överklagbart beslut ges om att ansökan har lämnats utan prövning.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Besvärinstansens beslut som gäller bedömning av arbetsförmåga vinner begränsad rättskraft. Det tidigare beslutet är bindande i den mån som grunderna bibehålls oförändrade.

Besvärinstanserna och pensionsanstalterna kan tidsmässigt ställa sig bakom besvärinstansens beslut i de fall då man får en ny utredning som inverkar på ärendet, eller då slutresultatet i övrigt vore orimligt.

Ett ärende som gäller arbetsförmåga återupptas sålunda till prövning och den sökande kan beviljas invalidpension för den tid som föregår besvärinstansernas beslut, om den nya utredningen obestridligen visar att detta är befogat. Om någon ny utredning inte har företetts lämnar pensionsanstalten den nya ansökan utan prövning. Ett överklagbart beslut ges om att ansökan lämnats utan prövning.

Grunderna för pensionen (t.ex. anställningstid och pensionsgrundande lön) vinner rättskraft. Således kan man inte i samband med ett fortsättningsbeslut för invalidpension ändra grunderna för pensionen utan att ansöka om undanröjande av beslutet.

Ett besluts rättskraft är inget hinder för sådan självrättelse som avses i 21 d § 2 mom. APL.

8.4

Betalning av pension

Pensionsanstalten börjar omedelbart betala ut pensionen i enlighet med det beviljande beslutet. Man väntar inte tills besvärstiden gått ut. Detta är också fallet då pension betalas till någon annan än pensionstagaren själv.

I det fall att pensionsnämnden på grund av pensionstagarens besvär har beviljat en pension som förvägrats och pensionsanstalten överklagar beslutet hos försäkringsdomstolen, utbetalas pensionen i allmänhet inte innan försäkringsdomstolen har avgjort ärendet.

8.5

Avbrytande av pension

När ingen utredning företetts över att pensionstagaren fortfarande har rätt till pension

Pensionsanstalten kan av pensionstagaren kräva en utredning över omständigheter som påverkar pensionens belopp och en utredning över att han fortfarande uppfyller villkoren för att få pension. Har pensionstagaren inte tillställt pensionsanstalten den begärda utredningen inom en av anstalten utsatt skälig tid, kan anstalten

Juridiska avdelningen

29.11.2001

förordna att utbetalningen av pensionen skall avbrytas till dess utredningen inlämnats (17 a § 2 mom. APL).

Innan pensionen avbryts skall pensionstagaren höras. Hörandet sker i samband med begäran om utredning. I sin begäran om utredning ger pensionsanstalten pensionstagaren en skälig tidsfrist (t.ex. två veckor) för att lämna in utredningen och nämner möjligheten att pensionen kan avbrytas och tidpunkten för detta.

Det ges ett beslut om avbrytandet till vilket fogas en besväransvisning. Pensionen avbryts genast från början av den månad som följer på beslutet. Om pensionen avbryts, behöver pensionstagaren inte höras på nytt.

Med anledning av inkomsterna

Om pensionstagaren börjar förvärsarbeta, kan pensionsanstalten avbryta utbetalningen av individuell förtidspension och arbetslöshetspension, räknat från följande möjliga betalningsperiod (5 b § 6 mom. APL och 4 c § 6 mom. APL). Det samma gäller generationsväxlingspension (24-26 § GeVPL) och avträdelsestöd (25 § AvSL). Pensionstagaren hörs innan pensionen avbryts.

I samband med ansökan om undanröjande av beslut

Om pensionsanstalten hos försäkringsdomstolen har ansökt om undanröjande av beslut, kan den avbryta utbetalningen av pensionen eller börja betala ut pensionen enligt det belopp som anges i ansökan om undanröjande av beslut. Ändringen kan göras från och med början av den månad som följer på månaden då ansökan om undanröjande av beslut anlänt till försäkringsdomstolen. Enligt 21 d § 1 mom. APL:

Om ett lagakraftvunnet beslut i ett ärende som avses i 21 § grundar sig på en oriktig eller bristfällig utredning eller om beslutet uppenbart står i strid med lag, kan försäkringsdomstolen på framställning av pensionsanstalten eller på ansökan av en part i ärendet, efter att ha berett de övriga parterna tillfälle att bli hörda, undanröja beslutet och bestämma att ärendet skall behandlas på nytt. Efter att ha gjort en sådan framställning kan pensionsanstalten, tills ärendet har avgjorts på nytt, interimistiskt inställa utbetalningen av pension eller betala denna enligt sin framställning.

Pensionstagaren meddelas på förhand om att pensionen avbryts eller minskas. Om försäkringsdomstolen inte ger sitt medgivande till att beslutet undanröjs, skall de obetalda pensionsraterna inklusive dröjsmålsränta omedelbart betalas till pensionstagaren.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Cirkulär A 23/91, Invalidpensionerna, kap. 15 och 17

8.6

Återkrav

Paragraf 21 d APL kan också tillämpas på återkrav av förmån som betalats utan grund i form av kvittning mot framtida pensionsrater eller genom utmätning. I praktiken tillämpar man inte återkrav innan beslutet om återkrav har vunnit laga kraft. Också utmätning av en förmån som betalats utan grund vidtas först då pensionsanstaltens beslut har vunnit laga kraft.

Cirkulär A 34/92 Återkrav av pension som betalats utan grund

8.7

Beslut om arbetsinkomst

Även om en företagare överklagar pensionsanstaltens beslut om arbetsinkomst eller Pensionsskyddscentralens försäkringsbeslut, kan pensionsanstalten fastslå att försäkringspremierna skall betalas och börja debitera dem (21 b § 1 mom. APL).

Pensionsanstalten kan dock på den försäkrades begäran avbryta debiteringen av försäkringspremier, till exempel om en pensionsansökan eller besvär är anhängiga, eller då en företagare kräver att han inte skall försäkras enligt FöPL på grund av att hans övriga pensionsskydd är tillräckligt. Då det gäller LFöPL finns bestämmelser om detta i lagen (12 § 6 mom. LFöPL).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

INNEHÅLL

9	SÖKANDE AV ÄNDRING	1
9.1	Rättsmedel	1
9.2	Bestämmelser	2
9.3	Besvärinstanser och sökande av ändring inom olika pensionssystem	3
9.4	Egentligt ändringssökande	5
9.4.1	Sökande av ändring i beslut inom den privata sektorn	5
9.4.1.1	Besvärsförutsättningar	6
9.4.1.1.1	Besluts överklagbarhet och besvärshanvisning	6
9.4.1.1.2	Den ändringssökandes besvärshänvisning	9
9.4.1.1.3	Intressebevakarens talerätt i samband med besvär	12
9.4.1.1.4	Besvärsskriftens formella riktighet	13
9.4.1.1.4.1	Besvärstiden	13
9.4.1.1.4.2	Besvärsskriftens form och innehåll	15
9.4.1.1.4.3	Inlämnande av besvärsskrift	18
9.4.1.1.4.4	När besvären lämnas in för sent	21
9.4.1.2	Självrättelse i samband med besvär	22
9.4.1.3	Överföring till besvärinstansen och provisoriskt beslut	23
9.4.1.4	Ny pensionsansökan under besvärstiden	26
9.4.1.5	Ny ansökan om arbetsinkomst	29
9.4.2	Internationella ärenden	30
9.4.2.1	EU-pensionsbeslut	30
9.4.2.2	Pensionsbeslut från ett avtalsland	31
9.4.2.3	Beslut om överföring av EG-tjänstemännens pensionsrätt	31
9.4.2.4	PSC:s beslut om att en person omfattas av finsk socialförsäkring	32
9.4.3	Grundbesvär	32
9.4.3.1	Förutsättningarna för besvär	32
9.4.3.2	Verkställighet och avbrytande av verkställigheten	34
9.4.4	Besvär över beslut inom den offentliga sektorn	35
9.4.5	Handläggningen av besvärshänvisning i pensionsnämnde	35
9.4.5.1	Bestämmelser om besvärshänvisningen	35
9.4.5.2	Arbetspensionsärendets handläggningsskeden i pensionsnämnden	36
9.4.6	Handläggning av besvärshänvisning vid försäkringsdomstolen	37
9.4.6.1	Bestämmelser om besvärshänvisningen	37
9.4.6.2	Arbetspensionsärendets handläggningsskeden i försäkringsdomstolen	38
9.4.7	Förbud mot och avbrott i verkställigheten	39
9.5	Extraordinärt ändringssökande	40
9.5.1	Undanröjande av laga kraft vunnit beslut (återbrytning)	41
9.5.1.1	Förutsättningar	42
9.5.1.2	Ansökan	43
9.5.2	Självrättelse till fördel för ändringssökanden	45

Juridiska avdelningen

29.11.2001

	9.5.2.1 Förutsättningar.....	45
	9.5.2.2 Beslut.....	46
	9.5.2.3 Självrättelse hos besvärsinstanserna.....	47
9.5.3	Rättelse av fel i beslut	47
	9.5.3.1 Rättelse av sakfel.....	48
	9.5.3.2 Rättelse av skriv- och räknefel.....	50
9.5.4	Extraordinärt ändringssökande i beslut inom den offentliga sektorn.....	51
9.6	Utredning av ett ärende.....	51
9.7	Muntlig förhandling.....	51
	9.7.1 Bestämmelser.....	52
	9.7.2 Rätt till muntlig förhandling i pensionsnämnden	53
	9.7.3 Rätt till muntlig förhandling i försäkringsdomstolen.....	53
	9.7.4 Hörande av vittne, part och sakkunnig	54
	9.7.5 Förfarandet i praktiken.....	54
9.8	Rättskraften hos tidigare beslut.....	55
9.9	Besvärsinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder.....	55
	9.9.1 Allmänt om besvärsinstansens beslut	55
	9.9.2 Beslut om återförvisning	56
	9.9.3 Överföring.....	57
	9.9.4 Utan prövning	57
	9.9.5 Förfall	57
	9.9.6 Besvär eller ansökan om undanröjande av beslut godkänns eller förkastas.....	57
	9.9.7 Dröjsmålsförhöjning.....	58
	9.9.8 Förmedlande av uppgifter om besvärsinstansens beslut.....	59
9.10	Ersättning av rättegångskostnader.....	59
	9.10.1 Kostnader som ersätts.....	59
	9.10.2 Verkan av besvärsinstansens beslut.....	60
	9.10.3 Pensionsanstaltens ersättningsskyldighet	60
	9.10.4 Enskild parts ersättningsskyldighet till pensionsanstalten	61
	9.10.5 Rättegångskostnader i högre besvärsinstans.....	61
	9.10.6 Inte möjlighet till fri rättegång.....	62
	9.10.7 Dröjsmålsränta	63

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9 SÖKANDE AV ÄNDRING

Systemet för sökande av ändring är ett rättsskyddsmedel som verkar i efterhand. Det har till uppgift att korrigera fel som trots allt uppkommer i förvaltningen och att slutgiltigt avgöra rättstvister som uppstår inom förvaltningsområdet och säkerställa att förfarandet inom förvaltningen sker lagenligt.

9.1 Rättsmedel

Rättsmedlen indelas i ordinära och extraordinära rättsmedel.

Besvär utgör det ordinära rättsmedlet för försäkrings- och pensionsärenden medan grundbesvär är rättsmedlet för ärenden som gäller försäkringspremier. Genom besvär söker man ändring inom besvärstiden. Då besvärstiden har gått ut vinner beslutet laga kraft, varefter det inte längre är möjligt att söka ändring genom besvär.

Genom extraordinärt ändringssökande söker man ändring i beslut som vunnit laga kraft. Extraordinära rättsmedel är självrättelse av ett laga kraftvunnet beslut till den försäkrades fördel, undanröjande av beslut (återbrytande) samt rättelse av fel i beslut (sak-, skriv- eller räknefel).

Rättelser

Pensionsanstalten kan själv ändra sitt beslut i följande situationer:

1. i samband med egentligt ändringssökande på grund av yrkande på rättelse i enlighet med 21 a § 2 mom. APL (lagstadgad självrättelse).

Pensionsanstaltens självrättelse är det primära sättet att ändra ett beslut. Besvären riktas först till den pensionsanstalt som avgett beslutet för eventuell självrättelse. Till den del som pensionsanstalten inte går med på självrättelse, skickar den besvären vidare till besvärinstansen för prövning.

2. i samband med extraordinärt ändringssökande då den rättar sitt lagakraftvunna beslut till den försäkrades fördel i enlighet med 21 d § 2 mom. APL och
3. då den rättar sitt beslut antingen på grund av ett sakfel (egentlig självrättelse) eller på grund av ett skriv- eller räknefel i enlighet med 21 e § 1 och 2 mom. APL (självrättelse av teknisk natur).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.2

Bestämmelser

Bestämmelser om ändringssökande finns både i arbetspensionslagarna och i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

I arbetspensionslagarna

Bestämmelser om sökande av ändring i beslut som getts av arbetspensionsanstalterna inom den privata sektorn finns i 20-22 § APL och 59-61 a § SjöPL. I dessa föreskrivs bland annat om besvär och pensionsanstalternas möjlighet att rätta sina beslut samt att undanröja beslut.

Dessutom hänvisas det till bestämmelserna som gäller ändringssökande enligt APL i 1 och 13a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL, 43 § GeVPL, 17 § FöPL, 24 § AvtrPL, 37 § AvEL och 40 § AvSL.

Bestämmelser om sökande av ändring inom den offentliga sektorn finns i 23-24 § StPL, 8-10 § och 10 b § KTAPL samt i 7-7b § KyPL.

Bestämmelser som gäller pensionsnämndens verksamhet finns i 20 § APL, 18-21 § APF och i pensionsnämndens reglemente. En skild lag (Lag om försäkringsdomstolen 14/1958) och förordning (förordning om försäkringsdomstolen 264/1982) har givits om försäkringsdomstolen.

I förvaltningsprocesslagen

Förvaltningsprocesslagen började tillämpas på förfarandet vid överklagande inom socialförsäkringen från 1.4.1999 till den del det inte finns specialbestämmelser om förfarandet i socialförsäkringslagstiftningen (278-306/1999). Bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen som gäller muntlig förhandling började tillämpas i försäkringsdomstolen och till vissa delar också inom besvärsnämnderna. Det blev möjligt att få ersättning för rättegångskostnader också i besvärsnämnderna. Ändringar i användandet av talerätt och hörande med anledning av revideringen av förmyndarskapslagstiftningen (446/1999) infördes i förvaltningsprocesslagen i december 1999.

Cirkulär:

A 23/98	Ändringar i förfarandet vid ändringssökande inom socialförsäkringen
A 9/99	Tillämpningen av förvaltningsprocesslagen i försäkringsdomstolen och pensionsnämnden
A 8/2000	Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.3

Besvärsinstanser och sökande av ändring inom olika pensionssystem

Sökande av ändring sker separat inom varje pensionssystem. För behandlingen av besvärsärenden enligt den privata sektorns pensionslagar, vissa pensionslagar inom den offentliga sektorn samt folkpensionslagen har varje pensionssystem en egen besvärsinstans som fungerar som första besvärsinstans. Försäkringsdomstolen är den högsta besvärsinstansen för samtliga (schema som bilaga).

Statsrådet har tillsatt en kommitté med uppgift att kartlägga behovet av att förnya systemet för sökande av ändring i dess helhet då det gäller utkomstskyddet. Kommittén skall göra en täckande framställning över förfarandet vid överklagande i olika nämnder och utreda möjligheterna att klargöra och förenhetliga förfarandet som iakttas i dessa. Kommittén gör också upp ett förslag om en revidering av lagen om försäkringsdomstolen. Kommittén har tillsatts till 31.10.2001.

Om den sökande har fått ett pensionsbeslut från flera pensionssystem, söks ändring separat inom respektive pensionssystem. Det samma gäller begäran om självrättelse och ansökan om undanröjande av beslut.

Från och med början av år 2004 utvidgas principen om sista anstalt (VILMA) att gälla även Statskontoret och Kommunernas pensionsförsäkring. Också kyrkans pensionssystem och pensionssystemet för folkpensionsanstaltens personal ansluts till VILMA vid samma tidpunkt. Enligt principen om sista anstalt får den sökande på en och samma gång ett beslut om hela hans arbetspensionsskydd.

Reformen inverkar också på systemet för sökande av ändring och det blir ändringar också i dessa tillämpningsanvisningar. På beslut som utfärdats före år 2004 tillämpas den nuvarande lagstiftningen och dessa tillämpningsanvisningar.

På basis av den ansökan som har gjorts i Finland utreds också den sökandes pensionsrätt i alla de länder med vilka Finland har en överenskommelse om social trygghet och EU-länder vars lagstiftning den sökande har omfattats av. Ändring söks separat i varje land. En besvärsanvisning fogas till beslutssammandraget. Besvären kan lämnas in till anstalten i bosättningslandet som skickar dem vidare till utlandet. Då sänder Pensionsskyddscentralen besvären till rätt mottagare.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Cirkulär A 48/96 Hur EU-bestämmelserna om social trygghet inverkar på arbetspensionerna. Överklagande behandlas i del 6.

Den privata sektorns arbetspensionsärenden

Pensionsnämnden är första besvärinstans i arbetspensionsärenden inom den privata sektorn. Pensionsnämnden är en besvärinstans som är oberoende av pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen, och den verkar i anknytning till Pensionsskyddscentralen. Pensionsnämnden prövar besvär som gäller APL-, KAPL-, KoPL-, LFöPL-, GeVPL-, FöPL-, SjPL-, AvtrPL-, AvEL - och AvSL-ärenden.

Statskontoret, kyrkan Statskontorets beslut samt beslut i pensionsärenden som getts av den evangelisk-lutherska kyrkans kyrkostyrelse får överklagas hos Statens pensionsnämnd som första besvärinstans. Beslut som getts av den ortodoxa kyrkans kyrkostyrelse får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Kommunernas pensionsförsäkring

Pensionsbeslut som getts av Kommunernas pensionsförsäkring överklagas hos Kommunernas pensionsnämnd som första instans.

Prövningsnämnden Ett beslut som getts av folkpensionsanstalten (FPA) enligt folkpensionslagen (FPL) överklagas hos prövningsnämnden som första instans. Prövningsnämndens beslut kan överklagas hos försäkringsdomstolen om beslutet gäller rätt till pension, vårdbidrag eller återkrav.

FPA-anställdas pensioner

Beslut i enlighet med en pensionsstadga eller ett pensionsreglemente som gäller pensionsstadgan för FPA-anställda överklagas direkt hos försäkringsdomstolen.

Finlands Banks tjänstemän

Beslut som getts av Finlands Banks direktion som gäller pension överklagas hos försäkringsdomstolen.

Landskapet Åland

Landskapsstyrelsens beslut överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Försäkringsdomstolen

Försäkringsdomstolen är en specialdomstol som behandlar ärenden som gäller social trygghet och fungerar som högsta besvärinstans för

Juridiska avdelningen

29.11.2001

den privata sektorns arbetspensionssystem, folkpensionssystemet, de statsanställdas och kommunalt anställdas pensionssystem samt övriga pensionssystem som baserar sig på offentligrättsliga anställningar. Ansökan om att beslut skall undanröjas görs också hos försäkringsdomstolen.

9.4

Egentligt ändringssökande

I försäkrings- och pensionsärenden är det ordinära rättsmedlet besvär, och i ärenden som gäller försäkringspremier grundbesvär.

9.4.1

Sökande av ändring i beslut inom den privata sektorn

Enligt 21 § APL:

En part som är missnöjd med en pensionsanstalts beslut i ett ärende som gäller pension eller skyldigheter som i denna lag bestäms för en arbetsgivare, får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos pensionsnämnden senast den 30 dagen efter den dag då parten fick del av beslutet. Detsamma gäller ett dylikt beslut av pensionsskyddscentralen och pensionsskyddscentralens beslut i ett ärende som gäller skyldigheter som i denna lag bestäms för en pensionsanstalt samt de beslut av pensionsskyddscentralen som avses i 1 § 7 mom., 1 c § 2 mom., 9 a § 1 mom., 10 a § 2 mom., 12 § 6 mom. och 14 § 3 mom. (23.12.1999/1263).

Den som är missnöjd med pensionsnämndens beslut i ett ärende som nämns ovan får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär hos försäkringsdomstolen inom den tid som stadgas i 1 mom.

Vad som i de två första meningarna i 10 c § 1 mom. föreskrivs om talan för den som ärendet gäller och intressebevakaren och skyldigheten att höra dem gäller på motsvarande sätt vid sökande av ändring. (30.12.1999/1331).

Om det i samband med besvär inte visas något annat, anses den som söker ändring ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter den dag då beslutet postades under den adress som ändringssökanden har uppgett.

Vad som bestäms i denna paragraf gäller i tillämpliga delar vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL om inte annat följer av nämnda lagar. Se 13 a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL och 17 § FöPL.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.4.1.1

Besvärsförutsättningar

För att besvären skall tas upp till prövning och beslut ges, skall besvärsförutsättningarna uppfyllas, dvs. att:

1. beslutet som besvären gäller är överklagbart,
2. den ändringssökande har besvärsrätt i ärendet och
3. att besvären har uppgjorts formellt riktigt, dvs. inom utsatt tid, i rätt form, med rätt innehåll och att de lämnats in till rätt plats.

Pensionsanstalten skall undersöka huruvida besvärsförutsättningarna uppfylls. Vid behov ber pensionsanstalten den ändringssökande komplettera besvären.

Pensionsanstalten kan inte ge något beslut om att besvären skall lämnas utan prövning om besvärsförutsättningarna inte uppfylls, utan ärendet måste överföras till besvärinstansen.

Pensionsanstalten överför besvären bland annat då de lämnats in för sent, eller om de gäller ett beslut som inte kan överklagas eller om de uppgjorts av en person som inte har besvärsrätt.

Också i de fall då besvär har anlänt till pensionsanstalten efter besvärstiden, kan pensionsanstalten behandla ärendet och ge ett beslut om rättelse. Se punkt 9.4.1.1.4.4 När besvären lämnats in för sent och punkt 9.5.2 Självrättelse till fördel för den ändringssökande.

9.4.1.1.1

Besluts överklagbarhet och besvärsanvisning

Beslut över vilka besvär kan anföras kan endast vara sådana som omfattar ett slutligt avgörande i ett ärende. Detta avser beslut varigenom ett ärende har avgjorts eller lämnats utan prövning (5 § förvaltningsprocesslagen). Beslut om att lämna besvären utan prövning kan med tanke på överklagbarheten jämföras med avgörande av ett ärende. Ändring kan inte sökas enbart i motiveringarna, utan yrkandet på ändring skall gälla även beslutets slutresultat.

Utgångspunkten är att ett beslut får överklagas såvida besvärsförbud inte bestämts genom lag. Besvärsrätten omfattar både positiva och negativa beslut. Besvär får anföras också då ett beslut helt överensstämmer med sökandens yrkande.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Besvärсанvisning

En besvärсанvisning (tidigare anvisningar för ändringssökande) skall fogas till ett överklagbart beslut. I besvärсанvisningen skall nämnas:

1. besvärsmyndigheten,
2. den myndighet som skall tillställas besvärsskriften, samt
3. besvärstiden och från vilken tidpunkt den skall räknas.

I besvärсанvisningen skall det också redogöras för bestämmelserna om innehållet i och bilagorna till besvärsskriften samt om hur besvären skall frambefordras (14 § förvaltningsprocesslagen). Dessutom ger pensionsanstalten råd om förfarandet vid ändringssökande.

Skyldigheten att bifoga besvärсанvisning gäller överklagbara beslut som ges både genom förvaltningsförfarandet och förfarandet vid förvaltningsprocessen.

Pensionsskyddscentralens modell PSC 2921 (se bilaga) kan användas som besvärсанvisning.

Cirkulär A 9/99 Tillämpningen av förvaltningsprocesslagen i försäkringsdomstolen och pensionsnämnden

Begränsad besvärsrätt

I de fall då man får söka ändring i beslut endast delvis, skall begränsningen av besvärsrätten tydligt nämnas i beslutet. I övrigt är beslutet överklagbart. En besvärсанvisning fogas till beslutet.

Begränsad besvärsrätt gäller till exempel då pensionsnämnden har avslagit ett yrkande på att full invalidpension skall beviljas och kvarhållit pensionanstaltens beslut om beviljande av delinvalidpension, men återförvisat ärendet till pensionsanstalten för prövning till den del det gäller pensionens belopp.

Ingen besvärsrätt

Om parten inte har besvärsrätt kan det bero på uttryckligt besvärsförbud eller på att beslutet inte är överklagbart, till exempel för att det inte innehåller något avgörande i ärendet.

Om anförande av besvär är förbjudet med stöd av ett särskilt stadgande, skall i beslutet upplysas om besvärsförbudet. I upplysningen

Juridiska avdelningen

29.11.2001

skall nämnas det stadgande på vilket förbudet grundar sig (15 § förvaltningsprocesslagen).

Också i de fall där frånvaron av besvärsmått inte grundar sig på någon särskild förbudsbestämmelse, nämns som orsak i beslutet att parten inte har besvärsmått, även om lagen inte förutsätter detta.

Någon besvärsmåttvisning fogas inte till beslut som inte omfattar besvärsmått.

Rätten att anföra besvär gäller till exempel inte följande beslut:

- Interimistiskt beslut som getts av en pensionsanstalt i samband med yrkande på rättelse (21 a 3 mom. APL)
- givandet av rehabiliteringslöfte, avslag på rehabilitering eller beslut som gäller rehabiliteringsunderstöd enligt prövning (4 n § 2 mom. APL)
- Pensionsskyddscentralens beslut om behörig pensionsanstalt i enlighet med 12 d § 1 mom. APF.
- Pensionsskyddscentralens avslagsbeslut som gäller en avliden företagares FöPL-försäkring och LPA:s avslagsbeslut som gäller en avliden lantbruksföretagares LFöPL-försäkring. Beslutet om avslag på försäkringsansökan kan överklagas först i samband med familjepensionsbeslutet
- Ett beslut genom vilket behandlingen av ett ärende har förordnats att förfalla i enlighet med 11 § 3 mom. APF. Detsamma gäller villkorliga beslut som givits med stöd av GeVPL och AvSL (18 § 2 mom. GeVPL, 21 § 2 mom. AvSL)
- Enbart ett återförvisningsbeslut eller överföringsbeslut som getts av en besvärsmåttinstans. Ett sådant beslut innehåller inget avgörande i ärendet, och därför kan besvär inte anföras över beslutet (5 § förvaltningsprocesslagen)

Från och med 1.1.2004 låter man behandlingen inte längre förfalla, utan ärendet avgörs utgående från den utredning som erhållits och ett överklagbart beslut ges i ärendet, lagändringar 375-384/2001.

Rättelse av besvärsmåttvisning

Om besvärsmåttvisning inte getts eller om det i besvärsmåttvisningen felaktigt angetts att besvär inte kan anföras över beslutet, skall myndig-

Juridiska avdelningen

29.11.2001

heten ge en ny lagenlig besväransvisning. Om besväransvisningen annars är felaktig, skall myndigheten ge en ny besväransvisning, om detta begärs inom besvärstiden. Besvärstiden räknas från den tidpunkt då den nya besväransvisningen delgivits (16 § förvaltningsprocesslagen).

Utgångspunkten är att myndigheten skall rätta felet på eget initiativ. En ny besväransvisning skall ges också efter den lagstadgade besvärstiden. Besväransvisningen delges genom att på nytt ge ett beslut jämte besväransvisning med iakttagande av samma förfarande som skulle iakttas vid givandet av det ursprungliga beslutet och besväransvisningen i anslutning till det.

Verkan av felaktig besväransvisning har beskrivits närmare i punkt 9.4.1.1.4.3 Inlämnande av besvärsskrift.

9.4.1.1.2

Den ändringssökandes besvärsrätt

I 10 c § APL hänvisas det till 6 § förvaltningsprocesslagen, där det ingår bestämmelser om den ändringssökande:

Över ett beslut kan besvär anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet.

En myndighet har därtill besvärsrätt på grundval av stadgande i lag eller om besvärsrätten är nödvändig för det allmänna intresse som myndigheten skall bevaka.

Lagrummet innehåller allmänna bestämmelser om vem som har rätt att överklaga beslut. Lagrummet innehåller också en allmän definition över vem som anses vara part i ett ärende. I princip har parten besvärsrätt.

Besvärsrätt har för det första den som ärendet gäller, dvs. den för vilken det uttryckligen i beslutet har påförts någon skyldighet, begränsning eller förbud, eller den som helt eller delvis förvägrats någon rättighet eller fördel. För det andra kan besvär anföras av den vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet, men som inte är den som beslutet direkt är avsett att gälla. Då bedöms besvärsrätten närmast utgående från användandet av talerätt.

Även en myndighet kan vara part i ett ärende. En myndighets besvärsrätt kan utöver dess ställning som part grunda sig på en uttrycklig bestämmelse i lag eller på det att besvärsrätten är nödvändig för det allmänna intresse som myndigheten skall bevaka.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Sökanden, pensionstagaren, den försäkrade

En sökande och pensionstagare är part och har därför besvärsmätt. I ärenden som gäller arbetsinkomst kan besvär anföras av en försäkrad eller den som ansöker om försäkring.

Dödsboet

I princip har den sökande och pensionstagaren själv besvärsmätt. Om den sökande har avlidit under ansökningsförfarandet, har dennes dödsbo besvärsmätt. Dödsboet kan ha ett omedelbart rättsligt intresse att bevaka med tanke på familjepension. Besvärsmätt har alla delägare i dödsboet. Övriga delägare skall höras med anledning av besvären.

FSD:s beslut 3423/78, 28.6.1979: Personen hade ansökt om invalidpension och överklagat avslagsbeslutet hos pensionsnämnden. Efter hans död överklagade änkan pensionsnämndens beslut hos försäkringsdomstolen. Försäkringsdomstolen ansåg änkan vara part och tog upp besvären för prövning.

Dödsboet har inte rätt att yrka på pension som förmånsåtare skulle ha haft rätt till, men som han inte hade sökt. Den efterlevande maken till förmånsåtare eller delägarna i dödsboet kan efter förmånsåtarens död inte heller yrka på en rättelse av förmånsåtarens egen pension om beslutet redan har vunnit laga kraft (FSD:s beslut 1159/98 och 7765/98, 14.6.2001).

Pensionsanstalten

En arbetspensionsanstalt har i vissa situationer ansetts vara part och sålunda ha rätt att överklaga pensionsnämndens beslut. Besvärsmätten kan härledas från bestämmelsen i 21 § 2 mom. APL.

Pensionsanstalten är part då den har ett omedelbart rättsligt intresse att bevaka i ärendet, till exempel då pensionsanstaltens eller pensionsnämndens beslut leder till att ansvaret för heffektiv pension överförs till denna (FSD:s beslut 6500/74, 24.8.1977).

Pensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen kan med anledning av karaktären hos de uppgifter som de sköter inom arbetspensionssystemet anses ha rätt att uppträda som part till exempel vid ett ärende i anknytning till tillämpningsavgörande (FSD:s beslut 1237/81, 30.9.1982 och 5507/82, 24.5.1984).

I praktiken söker pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen ändring närmast i sådana fall där det är fråga om ett principiellt lagtolkningsärende, till exempel huruvida arbetet skall försäkras under APL eller FöPL, eller APL, KAPL eller KoPL.

Kommunernas pensionsförsäkring har ett särskilt pensionsombud som har rätt att följa med behandlingen av pensionsärenden i pensions-

Juridiska avdelningen

29.11.2001

anstalten. Han har rätt att självständigt söka ändring i pensionsanstaltens och Kommunernas pensionsförsäkrings beslut (8 § 1 mom. KTAPL). Han kan också söka ändring till sökandens nackdel. Pensionsanstalten har inte besvärsmätt.

Också Kyrkostyrelsen har ett pensionsombud som har rätt att följa med behandlingen av pensionsärenden i Kyrkostyrelsen och Kyrkans centralfond. Han har också rätt att självständigt söka ändring i kyrkostyrelsens beslut (7 § 1 mom. KyPL)

Ett pensionsombud finns också vid Finlands Bank. Pensionsombudet kan söka ändring i beslut som getts av direktionen för Finlands Bank.

Statskontoret har rätt att hos försäkringsdomstolen söka ändring i Statens pensionsnämnds beslut (23 § StPL, i kraft 1.1.1995).

Arbetsgivaren

Arbetsgivaren har i egenskap av part besvärsmätt bland annat i följande situationer:

Arbetsgivaren kan överklaga Pensionsskyddscentralens tillämpningsavgöranden.

Arbetsgivaren kan anföra grundbesvär över debiteringen av försäkringspremie.

Arbetsgivaren har rätt att överklaga beslut om en utredning av anställningsförhållande enligt 10 a § APL (SITO-beslut). Arbetsgivaren har besvärsmätt även om han i ett tidigare skede av behandlingen av ärendet har haft besvärsmätt (grundbesvär om debitering). Det har ingen betydelse i vilket sammanhang arbetstagaren meddelar bristerna i registreringen av anställningsförhållandet. Om utredningen av anställningsförhållandet inte leder till att ett nytt anställningsförhållande fastställs, eller att de anställningsuppgifter som redan finns i registret ändras, är arbetsgivaren inte part och har inte heller besvärsmätt (PND 5407/91).

Arbetsgivaren är part även då han i pensionsbeslutet i strid med sin egen uppfattning åläggs att anordna pensionsskydd och han inte har haft möjlighet att söka ändring i ett tidigare skede (FSD:s beslut 6344/71, 27.9.1972).

Arbetsgivaren har i egenskap av part besvärsmätt också i de fall då ärendet med tanke på tillämpningen av lagen har ändrat på grund av besvärsmättens beslut. I det fall att arbetsgivaren har sett till att ordna pensionsskydd innan pensionen beviljas, har han dock inte längre rätt att söka ändring i en arbetstagares pensionsbeslut.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Arbetsgivaren har rätt att också överklaga Pensionsskyddscentralens beslut om arbetsgivarens ansökan om befrielse som gäller försäkring av utlandsarbete (1 c § APL).

Beslutet gäller en grupp av arbetstagare, så en enskild arbetstagare kan inte överklaga beslutet. Inte heller pensionsanstalten har besvärsmätt. Arbetsgivaren och pensionsanstalten kan få ärendet prövat genom att ansöka om Pensionsskyddscentralens tillämpningsavgörande (1 § 7 mom. APL).

Arbetsgivaren har möjlighet att söka ändring även i ett beslut om tvångsförsäkring enligt 15 § APL och i beslut som gäller befrielse från betalningen av försäkringspremier enligt 15 a APL.

I avgöranden som gäller arbetsoförmåga har storarbetsgivare inte ansetts ha ett omedelbart rättsligt intresse att bevaka, och sålunda inte heller rätt att söka ändring (FSD:s beslut 8115/75, 26.5.1976).

Övriga instanser

Också en instans till vilken pensionen betalas i stället för till förmånstagaren, eller som ansökt om att pensionen skall betalas till instansen i fråga, är part och har besvärsmätt.

Till exempel socialnämnden har besvärsmätt då det är fråga om betalning av pension till nämnden. Det som bestämts om socialnämnden gäller också en institution som sköter verkställigheten av socialvården (6 § socialvårdslagen). Nämnden har inte rätt att söka ändring i ett beslut som gäller pensionsrätt. Också arbetslöshetskassan och FPA kan ha besvärsmätt.

Cirkulär Utbetalning av pension till någon annan än pensionstagaren själv

Kommunen

Kommunen kan ha besvärsmätt om det är fråga om kommunens rätt att utta pensionen för den tid som pensionstagaren får institutions- eller familjevård.

En kommun har i egenskap av arbetsgivare inte rätt att söka ändring i beslut som getts av Kommunernas pensionsförsäkring eller Kommunernas pensionsnämnd.

9.4.1.1.3

Intressebevakarens talerätt i samband med besvär

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Enligt 21 § 3 mom. APL gäller vid ändringssökande vad som bestämts i de två första meningarna i 10 c § 1 mom. APL om en parts och intressebevakares talerätt samt förfarandet vid hörande:

När en pensionsanstalt eller pensionsskyddscentralen behandlar ärenden som gäller skyldigheten att ordna pensionsskydd, pensionsansökan, pensionsrätt, pensionsbelopp och utbetalning av pension samt återkrav och därmed jämförbara ärenden som avses i denna lag skall den som ärendet gäller beredas tillfälle att bli hörd i ärendet, om detta är uppenbart nödvändigt för bevakandet av hans intresse. Talan för den som inte har fyllt 15 år förs i andra ärenden än sådana som gäller hans person av hans intressebevakare.

Om intressebevakaren har använt talerätt i ett tidigare skede av behandlingen av ett arbetspensionsärende, kan han föra talan också vid ändringssökande, såvida det inte skett någon ändring i omständigheterna som inverkar på användandet av talerätt.

I besvärärenden som gäller givande av arbetspensionsbeslut har det endast förflutit lite tid, så man kan anta att det inte har skett några förändringar i omständigheterna. Om pensionsanstalten får vetskap om att det skett förändringar, till exempel vid överklagande av pensionsnämndens beslut hos försäkringsdomstolen, avgörs frågan som gäller användandet av talerätt såsom vid ansökningsskedet.

Däremot kan en nära anhörig eller en person som tillfälligt (i enlighet med 19 b § 1 mom. APL) skött den sökandes ärende i ansökningsskedet inte söka ändring i ett beslut som gäller pensionsärendet.

Cirkulär A 8/2000 Förmyndarverksamhetslagens inverkan på arbetspensionsärenden, s. 23

9.4.1.1.4

Besvärsskriftens formella riktighet

Besvärsskriftens formella riktighet innebär att besvären har lämnats in i rätt tid, i rätt form, med rätt innehåll och att de lämnats in till rätt plats.

9.4.1.1.4.1

Besvärstiden

Besvärstiden är 30 dagar. Ändring i beslut skall anföras genom besvär senast den 30 dagen efter den dag då sökanden fick del av beslutet (21 § 1 mom. APL).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Delfående av beslutet

Besvärstiden börjar löpa från den dag ändringssökanden har tagit del av beslutet, dock så att delfåendedagen inte räknas med i besvärstiden. Besvärstiden börjar löpa från dagen efter delfåendet.

I 21 § 4 mom. APL föreskrivs:

Om det i samband med besvär inte visas något annat, anses den som söker ändring ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter den dag då beslutet postades under den adress som ändringssökanden har uppgett.

Om sökanden har tagit del av beslutet senare, räcker en motiverad förklaring som bevis för förseningen. Om delfåendetidpunkten infaller betydligt senare, krävs det redan klara bevis. Till exempel vistelse utomlands (FSD:s beslut 1550/85, 19.12.1985) och när delfåendet hade försenats på grund av att beslutet först hade sänts till fel adress (FSD 5133/84, 22.10.1985) har utgjort grunder för att förflytta delfåendetidpunkten till ett senare datum.

För att undvika missförstånd är det emellertid skäl att i besvärstiden räkna med postnings- och besvärstiden för beslutet (7 + 30 dagar), det oaktat att ändringssökanden har uppgett att han eller hon tagit del av beslutet tidigare än så.

När en förnyad besvärsanvisning har fogats till beslutet, skall besvärstiden börja löpa enligt vad som bestäms om tidpunkten för delfåendet i de nya anvisningarna.

Se även punkt 9.4.2 Internationella ärenden.

Pensionsanstalten anses ha tagit del av pensionsnämndens beslut den dag som står på anstaltens ankomststämpel (FSD:s beslut 6261/66, 12.10.1967).

Hur tidsfristen fastställs

Vid beräkning av tidsfrister iakttas i tillämpliga delar lagen om beräkning av laga tid (150/1930 LagatidL).

Om tidsfristens sista dag infaller på en helgdag, självständighetsdagen, första maj, jul- eller midsommaraftonen eller på en helgfri lördag, kan besvärsskriften insändas den närmast följande vardagen efter det.

Besvärsskriften skall vara pensionsanstalten tillhanda senast på besvärstidens sista dag under pensionsanstaltens öppethållningstid. Skrivelsen skall inlämnas i tid, oberoende av under vilka former

Juridiska avdelningen

29.11.2001

försändelsen sker. När besvärsskriften sänds, till exempel per fax eller e-post, skall den vara framme hos pensionsanstalten under öppethållningstiden. I så fall kan originalskrivelsen sändas till pensionsanstalten också efter besvärstiden.

FSD:s beslut 8343/95 och 6154/94. Besvärsskrift som sänts per fax till pensionsanstalten och som anlänt på besvärstidens sista dag efter tjänstetid lämnades utan prövning på grund av att skrivelsen hade lämnats in för sent.

9.4.1.1.4.2

Besvärsskriftens form och innehåll

Det ställs inga exakta krav på hur en besvärsskrift skall utformas. I 23 § förvaltningsprocesslagen som gäller besvärsskriftens form och innehåll finns en riktgivande förteckning över hur besvären skall individualiseras. Enligt den skall besvär anföras skriftligt. I skrivelsen, som skall riktas till besvärsmyndigheten, skall anges:

1. -det beslut i vilket ändring söks
2. till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas, samt
3. de grunder på vilka ändring yrkas.

Skriftligt

Besvär anföras skriftligt. Som skriftligt anses också besvär som anföras per telegram, telex, fax, e-post eller som dess bilaga eller på annat liknande sätt, som kan skrivas ut i skriftlig och läsbar form.

Om pensionsanstalten erbjuder sökanden möjlighet att kommunicera elektroniskt, skall den se till att datasäkerheten är ordnad.

Besvärsskriften skall riktas till besvärsmyndigheten

Besvärsskriften skall alltid riktas till den besvärsmyndighet, i vars beslut ändring söks.

Individualisering

Besvärsskriften skall individualiseras så att det av innehållet framgår vilket beslut eller vilken del av beslutet som sökanden söker ändring i och hur sökanden vill att beslutet skall ändras.

Besvärsskriften kan i praktiken vara ett brev, där den som fått beslutet meddelar att han är missnöjd med beslutet. För att ärendet skall behandlas som besvär krävs något slag av ändringsyrkande eller åtminstone ett meddelande som kan tolkas som ett sådant. För att ärendet skall kunna handläggas och avgöras är det i varje fall viktigt att de grunder som ändringssökanden framlägger för sitt yrkande är tillräckligt klara

Juridiska avdelningen

29.11.2001

och baserar sig på fakta. Det är skäl att verifiera grunderna för besvären genom handlingar.

Besvärsskriften skall innehålla namn-, adress- och kontaktuppgifter. Om sökandens talan förs av hans eller hennes lagliga intressebevakare eller ombud eller om en annan person har avfattat besvärsskriften, skall även denna persons namn och adress uppges i skrivelsen.

I 24 § förvaltningsprocesslagen ingår en bestämmelse om att namn- och adressuppgifter skall uppges i besvärsskriften. I vissa fall kan individualiseringen kräva noggrannare uppgifter, till exempel uppgifter om intressebevakaren när det är fråga om familjepensionsärenden. Se bilagan Besvärsanvisning, punkten Hur man överklagar.

Underskrift

Besvärsskriften måste undertecknas. Den som söker ändring eller sökandens lagliga företrädare eller ombud skall underteckna skrivelsen (24 § 3 mom. förvaltningsprocesslagen) Om någon annan avfattat besvären och undertecknat skrivelsen anses det i och för sig inte tillräckligt, eftersom undertecknaren bör ha fullmakt för att kunna anföra besvär på partens vägnar.

När besvär har anförts, till exempel per fax, ber pensionsanstalten sökanden dessutom lämna in den undertecknade originalskrivelsen till anstalten eller skickar faxet till sökanden för underteckning. Besvär som anlänt per e-post skrivs ut och skickas till sökanden för underteckning.

Som besvär prövas också sådana besvär som ett ombud för en pensionsanstalts delägarbolag med fullmakt av ändringssökanden sänt in per e-post. Ombudet har då handlat som ombud för ändringssökanden, och pensionsanstalten måste be honom komplettera besvärsskriften med en fullmakt av ändringssökanden.

Både den besvärsskrift som anlänt per fax och den som lämnats in senare fogas till de handlingar som skall lämnas in till besvärinstansen.

Ändring av besvär

I regel skall de egentliga yrkandena framföras under besvärstiden. Efter det att besvärstiden i ett anhängigt ärende har gått ut får ändringssökanden framställa endast sådana nya yrkanden som baserar sig på ändringar i levnadsförhållandena eller på omständigheter som kommit till sökandens kännedom först efter det att besvärstiden har gått ut (27 § förvaltningsprocesslagen). Några andra nya yrkanden är besvärsmyndigheten som första instans inte skyldig att pröva.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Däremot får sökanden framföra nya grunder till stöd för sina tidigare yrkanden också efter besvärstiden, förutsatt att detta inte leder till att saken blir en annan.

Byrkanden

Sökanden får också framföra andra yrkanden i sina besvär utöver dem som gäller själva saken, till exempel yrkanden att rättegångskostnaderna skall ersättas eller att verkställigheten skall förbjudas. Sådana yrkanden är inte bundna till besvärstiden.

Yrkandet om ersättning av rättegångskostnaderna kan endast gälla kostnader som uppstått i respektive rättsskipningsmyndighet. I samband med fortsatta besvär kan man också få ersättning för kostnader som uppstått vid handläggningen av ärendet i en tidigare besvärmyndighet, endast genom att anföra besvär över denna myndighets beslut inom den utsatta besvärstiden till den del som yrkandet om ersättning av kostnaderna har förkastats i beslutet. Se närmare punkt 9.10 Ersättning av rättegångskostnader.

Bilagor till besvärsskriften

I 25 § förvaltningsprocesslagen föreskrivs vilka bilagor som skall fogas till en besvärsskrift. Eftersom socialförsäkringsprocessen är mindre formbunden till sin natur, ställs det inte lika exakta formkrav på bilagorna till en besvärsskrift. Till skrivelsen skall fogas:

- 1) det beslut eller en kopia av det beslut som överklagas och
- 2) de handlingar som ändringssökanden åberopar till stöd för sitt yrkande, om de inte redan tidigare har tillställts myndigheten.

Hela beslutet skall fogas till skrivelsen, även om besvären gäller endast en viss del av beslutet. Besvären prövas, fastän det överklagbara beslutet som besvären gäller inte har fogats till handlingarna.

Om myndigheten redan tagit del av de utredningar som besvären stöder sig på, räcker det med att sökanden hänvisar till dem.

Om ändringssökanden vill åberopa att det har funnits vägande orsaker till att besvären är försenade, kan sökanden foga en utredning till besvären över de omständigheter som inverkar på besvärstidens begynnelsepunkt, till exempel när sökanden har tagit del av beslutet. Tilläggsutredningar kan också lämnas in senare.

Ett ombud skall foga en fullmakt till besvärsskriften.

Se närmare om fullmakt i kap. 2, punkt 2.5.6 Ombud och biträde

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Kompletteringsförfarandet

Om besvärsskriften är bristfällig, bör ändringssökanden i princip beredas tillfälle att komplettera den, om det för behandlingen av ärendet inte är onödigt. För kompletteringen fastställs en skälig tidsfrist och samtidigt meddelas ändringssökanden i vilket avseende besvärsskriften är bristfällig (28 § förvaltningsprocesslagen).

I förvaltningsprocessen motsvarar kompletteringsförfarandet bestämmelsen i FörvL 9 § om avhjälpande av brist i handling. Se närmare kap. 2, punkt 2.9 Avhjälpande av brist i handling

Besvär eller begäran om självrättelse

Det är inte alltid klart när det är fråga om besvär eller begäran om självrättelse. Skrivelser som anlänt inom besvärstiden och rubricerats som besvär eller som avsetts som sådana behandlas som besvär i pensionsanstalten. Även för sent inkomna skrivelser som rubricerats som besvär behandlas som besvär och sänds vid behov till besvärinstansen.

Även när en skrivelse inte har rubricerats som besvär, men innehåller uttryck för missnöje över pensionsanstaltens beslut, tolkas pensionsanstalten den som besvär och tar upp dem till prövning.

En skrivelse som kommer en månad för sent och som rubricerats eller kan tolkas som begäran om rättelse, prövas av pensionsanstalten som ett rättelseärende.

Besvär som anländer för sent kan vara avsedda som ansökan om återbrytande.

I oklara fall tillfrågas den som sänt handlingen i vilken avsikt han eller hon lämnat in handlingen.

Ovan nämnda principer gäller också anmälningar om ändring av arbetsinkomsten.

9.4.1.1.4.3 Inlämnande av besvärsskrift

I 21 a § 1 mom. APL föreskrivs:

Den som söker ändring skall lämna in sin i 21 § 1 och 2 mom. avsedda besvärsskrift inom den tid som stadgas i 21 § 1 mom. till den berörda pensionsanstalten eller till pensionsskyddscentralen, om denna har avgjort ärendet i egenskap av första beslutsinstans.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Inlämningssätt

Enligt lag skall besvärsskriften lämnas in av parten. Skrivelsen kan också lämnas in av ändringssökandens lagliga företrädare eller ombud. Skrivelsen kan också sändas per post, med kurir eller elektroniskt.

Rätt ställe

Besvärsskriften skall enligt lag lämnas in till den myndighet som har gett beslutet. I praktiken tillämpar pensionsanstalterna vedertagen praxis, enligt vilken besvären anses ha anförts i tid och till rätt plats, om besvärsskriften har anlänt inom utsatt tid till Pensionsskyddscentralen eller till vilken annan pensionsanstalt som helst inom den privata sektorn eller till en besvärsinstans som behandlar pensionsärenden. Besvären anses också ha lämnats in i rätt tid och till rätt plats när de lämnats in inom den utsatta tiden till ett annat försäkringsbolag som hör till samma koncern eller ekonomiska sammanslutning som pensionsanstalten, eller överlämnats åt ombudsmannen för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och till Folkpensionsanstalten.

Om besvären har lämnats in till någon annan instans än de som nämnts, anses de ha anlänt inom utsatt tid endast om de har hunnit komma in till någon av de ovan nämnda anstalterna inom besvärstiden (FSD:s beslut 10502/79, 2.5.1980 och 10193/81, 4.11.1982 samt PND:s beslut 4052/92). Detta innebär att besvären anses ha anlänt för sent när de har anlänt inom utsatt tid till en anstalt utanför den privata sektorn, men anlänt till den privata sektorn först efter besvärstiden.

Besvärsskriften anses också ha lämnats in till myndigheten när den har lämnats i myndighetens postbox (HFD 1956 I 14).

När pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen överklagar pensionsnämndens beslut, sänder de sin besvärsskrift direkt till försäkringsdomstolen.

Se även punkt 9.4.2 Internationella ärenden

Nya utredningar

Under besvärprocessen kan det inträffa förändringar i ändringssökandens levnadsförhållanden. Innan ärendet avgörs kan nya utredningar lämnas in i vilket skede av besvärprocessen som helst. En ny utredning lämnas också in till pensionsanstalten. Om ändringssökanden redan när besvären anförts vet att tilläggsutredningar kommer att sändas i ett senare skede, är det skäl att ange detta i besvärsskriften.

Besvär avsedda för annan instans

Om man på pensionsanstalten eller besvärsinstansen märker att en besvärsskrift är avsedd för den offentliga sektorn eller vice versa, sänder pensionsanstalten skrivelsen genast vidare till rätt ställe. Det är viktigt att besvären överförs så snart som möjligt till den rätta myndig-

Juridiska avdelningen

29.11.2001

heten, eftersom besvärsskriften måste vara framme hos den rätta myndigheten inom besvärstiden.

Enligt 29 § förvaltningsprocesslagen kan en myndighet överföra besvär som av misstag sänts till den till den rätta myndigheten, och då det är klart vilken myndighet som är behörig att behandla besvären, skall besvärsskriften överföras till den. I sådana situationer behöver myndigheten inte fatta beslut om att besvären avvisas. Ändringssökanden skall underrättas om överföringen.

Bestämmelsen i 29 § förvaltningsprocesslagen baserar sig på 8 § FörvL om överföring av ärendet till rätt myndighet. Se närmare även kap. 2, punkt 2.8 Överföring av ärendet.

Besvären kan också gälla beslut inom två olika pensionssystem. I så fall sänder pensionsanstalten en kopia av besvärsskriften till det andra pensionssystemets besvärsinstans eller pensionsanstalt.

Pensionsanstalten meddelar också ändringssökanden om att besvärsskriften har överförts eller att en kopia av den har sänts till en annan instans.

Flera parter

Enligt lagen får pensionsanstalten rätta beslutet, om det till alla delar godkänner ändringssökandens yrkanden. Om det finns flera parter i ärendet och deras yrkanden är motstridiga sinsemellan eller avviker från varandra, överför pensionsanstalten ärendet till besvärsinstansen för avgörande. I sådana fall kan pensionsanstalten inte godkänna yrkandena till alla delar.

En sådan situation kan uppstå, till exempel när det gäller SITO-beslut och arbetsgivaren och arbetstagaren har motsatta åsikter om när APL-anställningen har upphört eller vilka löner som skall räknas med i den pensionsgrundande lönen.

Också när begränsningsbestämmelsen skall tillämpas, varvid ansvaret för pensionen övergår till en annan pensionsanstalt, överför pensionsanstalten ärendet till besvärsinstansen för avgörande.

Om parternas intressen inte är motstridiga, överförs ärendet inte.

Verkan av felaktig besvärsanvisning

Om besvär har anförts på fel sätt på grund av att besvärsanvisning har saknats eller varit felaktig, skall besvären för den skall inte lämnas utan prövning. Om besvären av ovan nämnda orsaker har anhängiggjorts hos fel myndighet eller om besvärsskriften har lämnats in hos fel myndighet, skall myndigheten överföra skrivelsen till den rätta myndigheten.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Ändringssökanden skall informeras om överföringen (30 § förvaltningsprocesslagen).

Om besväransvisningen har varit felaktig och felet inte har varit uppenbart, anses besvären ha anförts eller bemötandet med anledning av dem ha getts på rätt sätt, förutsatt att parten har följt antingen anvisningarna eller lagbestämmelserna om saken (FSD 2927/98).

En felaktig besväransvisning ger varken upphov till besvärsrätt eller upphäver de begränsningar som gäller för besvärsrätt.

Registrering av besvär

Pensionsanstalten skriver in besvären som anhängiga i sitt register.

Pensionsnämnden för in uppgifter om anhängiga besvär och beslut i Pensionsnämndens ärendehanteringsregister.

Försäkringsdomstolen meddelar Pensionsskyddscentralen uppgifter om besvär och ansökningar om återbrytande av beslut som anländer till domstolen. Pensionsskyddscentralen för in uppgifterna i sitt ärendehanteringsregister.

9.4.1.1.4.4

När besvären lämnas in för sent

APL 21 c § föreskriver:

Har besvär som anförts hos pensionsnämnden eller försäkringsdomstolen kommit till pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen eller till besvärinstansen efter utgången av den tid som stadgas i 21 eller 22 §, kan besvärinstansen trots förseningen ta upp besvären till behandling, om det finns vägande orsaker till förseningen.

En motsvarande bestämmelse finns i 60 § SjPL.

Om besvären har anlämt till pensionsanstalten efter besvärstiden, kan pensionsanstalten det oaktat pröva ärendet och ge ett beslut om rättelse. Pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen kan också rätta sitt tidigare beslut genom ett provisoriskt beslut till den del som den godkänner besvären. Till den del som anstalten inte ger ett rättelsebeslut, överför den besvären med utlåtande (bemötande) till besvärinstansen för behandling. Pensionsanstalten kan inte ge ett beslut om att besvären lämnas utan prövning.

Om besvären har anlämt för sent, skall pensionsanstalten nämna detta i sitt bemötande. Även om pensionsanstalten anser att besvären inte

Juridiska avdelningen

29.11.2001

skall tas upp till prövning på grund av att de kommit in för sent, kan den med fördel också ta ställning till själva saken i sitt bemötande, i den händelse att besvärinstansen anser att det funnits orsaker till att besvären kommit in för sent och tar upp saken till prövning.

Se även juridiska avdelningens meddelande 13/98 Muutoksenhakuun liittyvien ohjeiden täydentäminen (Komplettering av anvisningarna i samband med sökande av ändring; endast på finska).

Besvärinstansen undersöker om det funnits vägande orsaker till förseningen. Ändringssökanden är i regel skyldig att bevisa att det funnits vägande orsaker till att besvären inkommit för sent.

Besvär som lämnats in för sent av en person som saknade stadigvarande bostad i Sverige togs upp till prövning (FSD 338/98). Besvärsskriften som skickats som rekommenderat brev och anlant för sent på grund av strejk prövades också (PND 1819/86).

Däremot godkände inte försäkringsdomstolen sjukdom som vägande skäl, utan lämnade de försenade besvären utan prövning (FSD 7261/96). Advokatens långsamma agerande ansågs inte som vägande skäl till att besvärsskriften anlant för sent (FSD 3389/86).

9.4.1.2

Självrättelse i samband med besvär

Pensionsanstalten kan rätta sitt beslut till följd av ett rättelseyrkande som framställts i samband med en egentlig ändringsansökan. Det är då fråga om s.k. lagstadgad självrättelse, som är det primära medlet att ändra beslut. I 21 a § 2 mom. APL föreskrivs:

Om pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen till alla delar godkänner de yrkanden som framställts i besvärsskriften, skall den ge ett rättelsebeslut i ärendet. I ett rättelsebeslut kan ändring sökas enligt 21 §.

Bestämmelsen i 21 a § APL gäller även i tillämpliga delar vid tillämpningen av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL om inte annat följer av nämnda lagar. Se 13 a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL och 17 § FöPL.

Pensionsanstalten prövar besvären och om den till alla delar godkänner ändringssökandens yrkanden, avger den ett rättelsebeslut med besvärсанvisningar. Behandlingen av ärendet upphör här och handlingarna i ärendet skickas inte till besvärinstansen.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Ibland kan det vara oklart om sökandens yrkanden har godkänts till alla delar.

I till exempel ett invalidpensionsärende anses yrkandena ha godkänts till alla delar när den heffektiva pensionen börjar genast efter primärtiden.

Om däremot besvärsskriften åtföljs av, t.ex. ett läkarutlåtande, som anger att arbetsförmågan fortsätter tills vidare, och pensionsanstalten trots detta beviljar pension för en viss tid, uppfylls inte längre förutsättningen "till alla delar". Rehabiliteringsstödet beviljas då genom ett provisoriskt beslut och ärendet överförs till besvärsinstansen.

Pensionsanstalten kan inte godkänna sådana yrkanden som kan leda till att slutresultatet för ändringssökandens del blir sämre än tidigare (reformatio in peius-förbud). I sådana fall skall pensionsanstalten överföra ärendet till besvärsinstansen.

Ärenden som gäller arbetsinkomst

När arbetsinkomsten är felaktigt fastställd och ändringssökanden lägger fram tillräckliga grunder till stöd för sina besvär och pensionsanstalten är av samma åsikt i ärendet som sökanden, ger pensionsanstalten ett rättelsebeslut. I sådana fall behöver pensionsanstalten inte göra en förmånlighetsjämförelse med tanke på vad företagaren kan få i pension senare.

När anställningsförhållandet har försäkrats i en annan pensionsanstalt

Om besvären gäller ett pensionsgrundande anställningsförhållande som har försäkrats i en annan pensionsanstalt än den som avgett pensionsbeslutet, ber den anstalt som avgett beslutet ett utlåtande från den anstalt som försäkrat anställningsförhållandet. Om pensionsanstalten som försäkrat anställningsförhållandet i sitt utlåtande godkänner ändringssökandens yrkanden till alla delar, ger den anstalt som avgett pensionsbeslutet ett rättelsebeslut.

9.4.1.3

Överföring till besvärsinstansen och provisoriskt beslut

I 21 a § 3 och 4 mom. APL föreskrivs:

Kan pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen inte på det sätt som nämns i 2 mom. rätta det beslut som besvären avser, skall pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen inom 30 dagar från besvärstidens utgång sända besvärsskriften jämte sitt utlåtande till pensionsnämnden eller, om besvären gäller pensionsnämndens beslut, till försäkringsdomstolen för behandling.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen kan härvid genom ett interimistiskt beslut rätta sitt tidigare beslut till den del den godkänner yrkandet i besvären. Om besvären redan har sänts till besvärinstansen, skall pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen omedelbart underrätta besvärinstansen om det interimistiska beslutet. I det interimistiska beslutet får ändring inte sökas.

Från den i 3 mom. föreskrivna tiden kan avvikelser göras, om inhämtande av en tilläggsutredning som krävs med anledning av besvären förutsätter detta. Ändringssökanden skall härvid utan dröjsmål underrättas om inhämtande av tilläggsutredning. Besvärsskriften och utlåtandet skall dock alltid sändas till besvärinstansen senast inom 60 dagar från besvärstidens utgång.

Överföringssituationer

Pensionsanstalten överför besvärsskriften till besvärinstansen, om den:

1. inte rättar sitt beslut,
2. rättar sitt beslut endast delvis eller
3. anser att besvären skall lämnas utan prövning.

När pensionsanstalten inte alls eller endast delvis godkänner ändringssökandens yrkanden, överför den besvären till besvärinstansen. Besvären överförs också när yrkandena skulle leda till ett sämre slutresultat för ändringssökanden eller när pensionsanstalten anser att besvären skall lämnas utan prövning.

Tidsfrist

Pensionsanstalten tar inom 30 dagar ställning till besvären och till rättelse av det beslut som besvären gäller. Ett rättelsebeslut kan ges också senare.

Pensionsanstalten skall inom 30 dagar efter det att besvärstiden gått ut skicka besvärsskriften, handlingarna och sitt bemötande till besvärinstansen. Om pensionsanstalten inväntar tilläggsutredningar kan besvären överföras senare, men senast inom 60 dagar efter det att besvärstiden gått ut.

Besvär som anlänt för sent överförs till besvärinstansen så snart som möjligt, förutsatt att beslutet inte rättas eller det rättas endast delvis. Samtidigt skickar pensionsanstalten till besvärinstansen alla utredningar som har inverkat på avgörandet av ärendet.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Tidsfristerna på 30 och 60 dagar gäller inte sådana situationer, där besvärinstansen har ålagt pensionsanstalten att inhämta tilläggsutredning eller har återförvisat ärendet i sin helhet till pensionsanstalten för att den skall inhämta tilläggsutredning.

Ny utredning

Tidsfristerna gäller även tilläggsutredning som ändringssökanden lovat skaffa. Tilläggsutredningarna skickas till pensionsanstalten, även om besvärärendet redan har överförts till besvärinstansen. Om tilläggsutredningen anländer till pensionsanstalten, till exempel ett nytt läkarutlåtande, efter det att besvären har överförts till besvärinstansen, ger pensionsanstalten ett tilläggsbemötande på basis av tilläggsutredningen. En kopia av tilläggsutredningen skall omedelbart skickas till besvärinstansen, för att även den skall få en möjlighet att genast granska tilläggsutredningen. Pensionsanstalten skall också underrätta besvärinstansen, om den kommer att ge ett tilläggsbemötande i ärendet.

Tilläggsutredning

Av besvärsskriften kan det framgå sådana nya omständigheter som behöver klarläggas genom ytterligare utredningar. Pensionsanstalten ser till att all sådan tilläggsutredning som väsentligt påverkar pensionsärendet inhämtas. Om det i samband med besvären framgår att tilläggsutredningen redan finns och att den skäligen kan fås, ser pensionsanstalten till att utredningen inhämtas. Pensionsanstalten kan också be ändringssökanden själv lämna in den utredning som han har åberopat i sina besvär.

Pensionsanstalten är inte skyldig att inhämta tilläggsutredningar som är avgiftsbelagda, utan dem måste ändringssökanden skaffa själv. Om pensionsanstalten emellertid, till exempel ålägger pensionssökanden att delta i undersökningar för att utreda hans eller hennes arbetsförmåga, ersätter pensionsanstalten kostnaderna för undersökningarna (11 § 3 mom. APF).

Meddelande om överföringen

Pensionsanstalten meddelar ändringssökanden i ett brev om att den rättat sitt beslut och att besvären har överförts till besvärinstansen. Om besvären har anförts av ett ombud, skickas meddelandet till ombudet. Ett meddelande kan vid behov också skickas till parten. Till brevet fogas en kopia av pensionsanstaltens bemötande.

I brevet informeras ändringssökanden om att han har möjlighet att ge ett yttrande med anledning av pensionsanstaltens bemötande till besvärsmyndigheten inom 30 dagar efter brevet datum.

Om pensionsanstalten vet hur lång tid handläggningen vid besvärinstansen uppskattas ta, är det skäl att nämna om det i brevet. I försäkringsdomstolen är handläggningstiden igenom-

Juridiska avdelningen

29.11.2001

snitt 9-12 månader. Också i pensionsnämnden tar handläggningen flera månader i anspråk.

Juridiska avdelningens meddelande 17/96 Valittajan kuuleminen eläkelaitoksen vastineen johdosta (Hörande av part på grund av pensionsanstaltens bemötande; endast på finska).

När tilläggsutredning inhämtas underrättas ändringssökanden så snart som möjligt om det.

Även om ett ombud har företrätt sökanden i besvärsskedet, kan tilläggsutredning begäras även av parten, om det är motiverat för att utreda ärendet.

Provisoriskt beslut

Pensionsanstalten kan genom ett provisoriskt beslut rätta ett tidigare beslut, om anstalten delvis godkänner de yrkanden som framställts i besvären (t.ex. beviljar delinvalidpension när ändringssökanden yrkat att han skall få full pension).

Pensionsanstalten sänder besvären och bemötandet till besvärinstansen inom den nämnda tidsfristen på 30 eller 60 dagar. Om pensionsanstalten godkänner ändringssökandens yrkanden efter det att ärendet redan har sänts till besvärinstansen, måste besvärinstansen genast underrättas om det provisoriska beslutet.

Pensionsanstalten kan hos besvärinstansen höra sig för om i vilket skede behandlingen av ärendet befinner sig och kan i samband med det anmäla att den gett ett provisoriska beslut.

Ett provisoriskt beslut kan inte överklagas och därför fogas ingen besvärсанvisning till beslutet.

9.4.1.4

Ny pensionsansökan under besvärstiden

Om pensionsanstalten måste ta ställning till en ny pensionsansökan under besvärstiden eller medan besvären är anhängiga, utgår man från principen att sökanden inte får ha flera besvär anhängiga samtidigt, om besvären gäller samma pensionsförmån eller samma ärende.

Samma pensionsslag

En sökande som har fått avslag på sin ansökan om pension kan, i stället för att överklaga beslutet, lämna in en ny pensionsansökan om samma pensionsförmån under besvärstiden. I sådana fall behandlar pensionsanstalten den nya ansökan som ett besvärärende. Om pensionsanstalten godkänner sökandens yrkanden, ger den ett rättelsebeslut med besvärсанvisningar. Om pensionsanstalten inte

Juridiska avdelningen

29.11.2001

godkänner sökandes yrkanden eller godkänner dem endast delvis, sänder den ansökan till besvärinstansen, som prövar den som en ändringsansökan.

Annat pensionsslag

Ändringssökanden kan också medan besvären är anhängiga lämna in en ny ansökan som gäller ett annat slag av pension, till exempel ansöka om förtida ålderspension eller individuell förtidspension samtidigt som sökandens invalidpensionsbesvär är anhängiga. Angående ansökan om förtida ålderspension kan pensionsanstalten ge ett beslut med besväransvisningar. Till förhandsbeslut om individuell förtidspension fogas besväransvisningar. Däremot bör betalning av individuell förtidspension beviljas genom ett provisoriskt beslut.

Besvären fortfarande anhängiga på pensionsanstalten

När besvär som gäller beslut om individuell förtidspension är anhängiga och en ansökan om invalidpension samtidigt blir anhängig på pensionsanstalten, behandlar anstalten bägge ärendena.

Om pensionsanstalten beviljar invalidpension, ger anstalten ett pensionsbeslut med besväransvisningar. I sådana fall sänds besvären över beslutet om individuell förtidspension inte längre till pensionsnämnden, utan ärendet lämnas därhän. Detta nämns i beslutet om invalidpension. Om pensionstagaren så önskar kan besvären sändas till besvärinstansen.

Om pensionsanstalten inte beviljar invalidpension, ger anstalten ett avslagsbeslut med besväransvisningar. Om pensionsanstalten godkänner besvären över beslutet om individuell förtidspension, ger den ett beviljande förhandsbeslut som rättelsebeslut med besväransvisningar. Om pensionsanstalten inte heller beviljar individuell förtidspension, sänder den besvären och ett bemötande till pensionsnämnden.

När besvär över ett invalidpensionsbeslut är anhängiga och en ansökan om individuell förtidspension samtidigt också blir anhängig, behandlar pensionsanstalten bägge ärendena. Om pensionsanstalten godkänner sökandens yrkande om invalidpension, ger den ett rättelsebeslut med besväransvisningar. Då lämnas ansökan om individuell förtidspension därhän och detta anges i rättelsebeslutet. Också i sådana fall kan pensionstagaren kräva att besvären sänds till besvärinstansen.

Om pensionsanstalten inte beviljar invalidpension, sänder den besvären med ett bemötande till pensionsnämnden och ger angående ansökan om individuell förtidspension antingen ett beviljande beslut eller ett avslagsbeslut med besväransvisningar.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Även i det fall att individuell förtidspension beviljas sänds invalidpensionsbesvären till pensionsnämnden.

Förfarandet baserar sig på det faktum att sökanden kan ha rätt till tilläggspension i invalidpensionen, en rättighet som inte kan ingå i individuell förtidspension. Dessutom är gränsbeloppen för hur mycket man får förtjäna under invalidpensionstiden högre och därför kan invalidpensionen vara ett fördelaktigare pensionsalternativ än den individuella förtidspensionen.

Besvären har redan sänts till besvärsinstansen

Om ansökan om individuell förtidspension blir anhängig efter det att besvären över invalidpensionsbeslutet och handlingarna redan har sänts till besvärsinstansen, ger pensionsanstalten angående ansökan om individuell förtidspension antingen ett avslagsbeslut eller ett beviljande förhandsbeslut med besvärsanvisningar. Beslutet om den individuella förtidspensionens belopp (betalningsbeslut) ges provisoriskt. Beslutet meddelas besvärsinstansen.

Om ansökan om invalidpension blir anhängig först efter det att besvären över beslutet om individuell förtidspension redan har anlänt till besvärsinstansen, ger pensionsanstalten ett provisoriskt beviljande beslut och ett avslagsbeslut med besvärsanvisningar. Beslutet meddelas besvärsinstansen.

Ursprungligen ansökningar om två pensioner

Om en ansökan som gäller både invalidpension och individuell förtidspension har avslagits och sökanden, medan besvären är anhängiga, ansöker på nytt om någondera av pensionerna eller ansöker på nytt om bägge pensionerna, betraktas den nya ansökan som besvär.

Om pensionsanstalten beviljar invalidpension genom ett rättelsebeslut, lämnas ärendet om individuell förtidspension därhän.

Om pensionsanstalten förkastar invalidpensionsyrkandet, men godkänner yrkandet om individuell förtidspension, beviljar den rätt till individuell förtidspension genom ett provisoriskt förhandsbeslut.

Även när pensionsanstalten inte godkänner någondera av de yrkanden som ändringssökanden har framställt, överför den ansökan till besvärsinstansen för att prövas som besvär. Ett sådant förfarande är möjligt, eftersom pensionsanstalten redan har tagit ställning till bägge pensionerna som första instans.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Ansökningar om två pensioner under besvärstiden

Om sökanden från första början har ansökt om endast det ena pensionslaget, men under besvärstiden sänder in en ny ansökan om såväl invalidpension som individuell förtidspension, kan pensionsanstalten ge ett rättelsebeslut om den pension som anstalten har gett beslut om. Den pension som pensionsanstalten ännu inte har gett beslut om, kan den ge beslut om med besvärсанvisningar.

Om besvären redan har anlänt till besvärsininstansen, kan pensionsanstalten ge ett slutligt beslut om den pension som den tidigare inte gett beslut om. Beslutet meddelas besvärsininstansen och ansökan fogas som bilaga till besvären.

Utredning av besvärens handläggningsskede

Innan pensionsanstalten ger sitt beslut kan med fördel den höra sig för hos besvärsininstansen om i vilket skede handläggningen av besvären befinner sig, för att sökanden inte samtidigt skall få sinsemellan motstridiga beslut.

9.4.1.5

Ny ansökan om arbetsinkomst

Under besvärstiden Medan besvär om arbetsinkomst är anhängiga på pensionsanstalten kan det komma in en ansökan om omräkning av arbetsinkomsten. Om ansökan klart gäller omräkning av arbetsinkomsten från anmälningstidpunkten framåt, behandlar pensionsanstalten ärendet normalt som en omräkningsansökan och ger ett slutligt beslut med besvärсанvisningar.

Efter besvärstiden När en ansökan om omräkning av arbetsinkomsten anländer efter besvärstiden behandlas den som en omräkningsansökan, som besvär, som ansökan om återbrytande av beslut eller ett rättelseärende, beroende på vad sökanden har avsett. I oklara fall skall sökanden tillfrågas om vad han eller hon avsett med sin ansökan.

En företagare kan, till exempel lämna in en ansökan om ändring av arbetsinkomsten eller grundbesvär över försäkringspremierna, fastän företagaren har haft för avsikt att begära att försäkringen helt och hållet upphävs eller att arbetsinkomsten minskas från det försäkringen började.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.4.2 Internationella ärenden

9.4.2.1

EU-pensionsbeslut

Fastän beslutssammandraget vid EU-pensioner ges av bara en anstalt, dvs. av den utredande anstalten i det land där den sökande bor, anför man besvär över de olika ländernas beslut, som ingår som bilagor till sammandraget, enligt varje lands egna bestämmelser för sökande av ändring.

Fastän den sökande har fått rätt att söka ändring redan i det nationella pensionsbeslutet, får han rätt att söka ändring också i beslutssammandraget enligt artikel 48 i förordning 574/72.

Se även cirkulär A 48/96 Hur EU-bestämmelserna om social trygghet inverkar på arbetspensionerna, del 5 EU-pensionsbeslut.

Den nationella rättsordningen avgör hur man förhåller sig till besvär som anförts utgående från beslutssammandraget, om den sökande har anfört besvär över beslutet och besvärsinstansens beslut har vunnit laga kraft.

Om den sökande redan har anfört besvär över det nationella beslutet och besvärsinstansens beslut har vunnit laga kraft, upptar besvärsinstansen inte besvär om beslutssammandraget till prövning om ansökan gäller samma ärende och ingen ny utredning har företetts.

Pensionsnämndens beslut 1370/98: Pensionsnämnden upptog inte besvär till prövning eftersom pensionsnämnden inte kan uppta besvär till prövning som gäller samma pensionsbeslut för vilket den redan en gång upptagit besvär till prövning och där fortsatta besvär fått ett laga kraft vunnit avgörande i försäkringsdomstolen. Personen får inte ny rätt att söka ändring på basis av sammandraget i stället för den redan tidigare utnyttjade rätten att söka ändring.

Det är bra om pensionsanstaltens ståndpunkt framgår av anstaltens utlåtande både angående besvären och upptagandet av besvären till prövning, liksom även gällande avgörandet i ärendet.

Besvär över ett EU-beslut anses ha anförts i tid och lämnats in till rätt instans, om de har lämnats in i tid till en myndighet, anstalt eller domstol i någon medlemsstat. Om besvär över ett utländskt pensionsbeslut lämnas in till en pensionsanstalt, skickar anstalten dem till Pensionskyddscentralen för vidarebefordran till utlandet.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Besvärstiden för beslutssammandraget räknas från den dag sökanden tagit del av sammandraget.

Cirkulär A 48/96 Hur EU-bestämmelserna om social trygghet inverkar på arbetspensionerna, del 6 EU-pensionsbeslut och överklagande.

9.4.2.2

Pensionsbeslut från ett avtalsland

Den som är missnöjd över beslutet från en pensionsanstalt i ett avtalsland har möjlighet att anföra skriftliga besvär inom 1-3 månader från det att han har tagit del av beslutet, beroende på överenskommelse om social trygghet. Besvärstiden nämns i beslutet. Besvärsskriften kan avfattas på finska.

I överenskommelserna om social trygghet har man avtalat att besvär anses ha lämnats in den dag då de har lämnats in i endera avtalslandet till den anstalt som är behörig att ta emot pensionsansökningar. När en pensionsanstalt har tagit emot besvär som gäller avtalslandets pensionsbeslut skickar den besvären vidare till Pensionsskyddscentralen för vidarebefordran till utlandet.

9.4.2.3

Beslut om överföring av EG-tjänstemännens pensionsrätt

Pensionsanstalterna ger EG-tjänstemän som vill överföra sin pensionsrätt ett beslut om denna pensionsrätt. Pensionsanstalterna skickar sitt beslut om pensionsrättens belopp till Pensionsskyddscentralen, som samlar ihop alla beslut gällande tjänstemannen för beslutssammandraget. Med varje beslut följer besvärсанvisningar, och enligt dem skall alla besvär riktas till Pensionsskyddscentralen, som överför dem till pensionsanstalten för självrättelse. Om besvären har lämnats in direkt till pensionsanstalten, skall den meddela Pensionsskyddscentralen om detta. Besvärstiden börjar dock löpa först från den dag beslutssammandraget har postats.

Om pensionsanstalten rättar sitt beslut i enlighet med besvären, ger den ett självrättelsebeslut i ärendet. Beslutet skickas direkt till den ändringssökande och till Pensionsskyddscentralen för kännedom. Besvärstiden börjar löpa från den dag beslutet har postats.

Besvärinstanserna skickar sina beslut jämte besvärсанvisningar direkt till den ändringssökande och informerar Pensionsskyddscentralen om beslutet.

Överföringsprocessen kan fortsätta först när besluten har vunnit laga kraft.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Överföringen av EG-tjänstemännens pensionsrätt och besvär-förfarandet har beskrivits i cirkulär A 13/99. Se även Juridiska avdelningens meddelande 7/2000 EY-virkamiesten eläkeoikeuk-sien siirtoon liittyviä lisäohjeita (Tilläggsanvisningar om överföringen av EG-tjänstemännens pensionsrätt; endast på finska).

9.4.2.4

PSC:s beslut om att en person omfattas av finsk socialförsäkring

Ändring söks på samma sätt som vid andra överklagbara beslut som givits av Pensionsskyddscentralen.

9.4.3

Grundbesvär

Det egentliga medlet för att söka ändring i försäkringspremieärenden är grundbesvär. Enligt 22 § APL:

Den som anser att en debitering som med stöd av denna lag fastställts av pensionsanstalt eller pensionsskyddscentralen stridit mot lag eller avtal, får däröver skriftligen anföra grundbesvär hos pensionsnämnden senast inom två år från ingången av året efter det år då fordran bestämdes eller debiterades. Detsamma gäller debiteringar på grundval av 1 § 6 mom. Om sådana grundbesvär anförs med anledning av utmätning, gäller dessutom vad som bestäms om grundbesvär vid utmätning av skatter och avgifter. (23.12.1999/1263)

Den som icke åtnöjes med pensionsnämndens beslut i ovan i 1 mom. nämnt ärende, må söka ändring däri hos försäkringsdomstolen genom skriftliga besvär inom tid, som stadgas i 21 §.

Twistemål angående kreditförsäkrings innebörd skola handläggas av allmän domstol.

Vad som är stadgat i denna paragraf, gäller även i tillämpliga delar vid tillämpning av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL, om inte annat följer av nämnda lagar. Se 13 a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL och 17 § FöPL.

9.4.3.1

Förutsättningarna för besvär

För grundbesvär finns också vissa villkor som måste uppfyllas för att besvären skall kunna upptas till prövning och behandlas:

1. när besvären gäller debitering av försäkringspremie,
2. när den ändringssökande har besvärsrätt och

Juridiska avdelningen

29.11.2001

3. när besvären har anförts formellt riktigt, d.v.s. i rätt tid, i rätt form och inlämnats till rätt ställe.

Det som besvären gäller

Grundbesvär gäller debitering av försäkringspremie. Inget separat beslut ges om debitering av försäkringspremie, utan premien tas ut så att pensionsanstalten skickar en faktura på försäkringspremien till den betalningsskyldiga.

Som besvärsgrund gäller att fordran har bestämts eller debiterats genom oriktig tillämpning av lagen eller i strid med avtal. Om besvären gäller någon annan omständighet, t.ex. försäkringsskyldigheten eller när försäkringen börjar eller upphör, är det inte fråga om grundbesvär.

Besvärsrätt

Besvär kan anföras av den som har ålagts att betala försäkringspremie. Också den som är subsidiärt betalningsskyldig kan anföra grundbesvär om debiteringsåtgärderna riktas mot honom.

Arbetstagarens pensionsavgift

Beträffande arbetstagarens pensionsavgift följs i tillämpliga delar vad i APL, KAPL och KoPL bestäms om arbetsgivarens besvärsrätt i försäkringsärenden. Således kan också arbetstagaren anföra grundbesvär, om han inte är nöjd med den pensionsavgift som arbetsgivaren innehållit.

Vad gäller sökande av ändring i pensionsavgift som innehållits från lönen till en arbetstagare i statens tjänst, följs i tillämpliga delar bestämmelserna i 23 § StPL.

Beträffande innehållandet av pensionsavgift av tjänstemän och arbetstagare som omfattas av KTAPL anföras besvär vid Helsingfors förvaltningsdomstol (8 § 2 mom. KTAPL). Dess beslut kan överklagas vidare till högsta förvaltningsdomstolen.

SjPL-arbetstagares skyldighet att betala försäkringspremie fastställs enligt SjPL. Sådana beslut kan överklagas till pensionsnämnden och vidare till försäkringsdomstolen (59 b § SjPL).

Cirkulär:

A 54/93	Arbetstagarnas pensionsavgift i statens pensionssystem
A 57/93	Palkansaajan työeläkemaksu kunnallisessa eläkejärjestelmässä (Löntagarnas arbetspensionsavgift i det kommunala pensionssystemet)

Juridiska avdelningen

29.11.2001

A 65/93 Arbetstagares pensionsavgift

Formkrav

Grundbesvär anförs skriftligt och de adresseras och skickas till pensionsnämnden. Besvären kan också skickas till pensionsanstalten.

Grundbesvär skall anföras senast inom två år från början av det år som följer efter det att fordran har bestämts eller debiterats.

Besvärstiden börjar från det att försäkringspremie har debiterats. Som debiteringsdag anses försäkringspremiens förfallodag.

Om debiteringen gäller både en primär och en subsidiär betalare, räknas besvärstiden separat för dem båda.

Pensionsnämndens beslut angående grundbesvär kan överklagas inom den besvärstid som fastställs i 21 § APL, d.v.s. inom 30 dagar från den dag ändringssökanden har tagit del av beslutet. Besvärsskriften adresseras och skickas till försäkringsdomstolen. Besvären kan också skickas till pensionsanstalten.

Bilagor

När besvären gäller försäkringspremie kräver Pensionsnämnden en kopia av försäkringspremiefakturan eller om besvären gäller arbetstagarens pensionsavgift, en kopia av löneuträkningen. Om ändringssökanden i samband med grundbesvär inte har tillställt premiefakturan, sänder pensionsanstalten den till pensionsnämnden i samband med sitt utlåtande.

9.4.3.2

Verkställighet och avbrytande av verkställigheten

Verkställighet

Premie och dröjsmålsränta som fastställts av en pensionsanstalt eller Pensionsskyddscentralen får utsökas utan dom eller utslag på det sätt som stadgas i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61 SkatteUL) (19 § APL).

Grundbesvär avbryter inte debiteringen av försäkringspremier, utan de skall betalas oberoende av att ändring sökts.

Avbrytande av verkställigheten

Ansökan

Om grundbesvär anförs på grund av utsökning, tillämpas på besvären också bestämmelserna om grundbesvär i SkatteUL (22 § 1 mom. sista meningen APL).

Om den vars egendom har utmätts vill ansöka om avbrytande av verkställigheten på basis av besvären, skall han meddela om detta genast

Juridiska avdelningen

29.11.2001

eller senast på den åttonde dagen efter utmätningen till utmätningsmannen, som skall avbryta utmätningen tills vidare.

Ansökan om avbrytande av verkställigheten skall göras skriftligt. Den adresseras till utmätningsmannen och till den bifogas en av utmätningsmannen bestyrkt kopia av utmätningsprotokollet och intyg över att besvär gällande fastställande eller debitering av fordran är anhängiga eller grundbesvärsskriften och de handlingar som den ändringssökande anför som motivering.

Avbrytningsansökan jämte bilagor skickas till utmätningsmannen senast på den 20 dagen efter utmätningen. Utmätningssmannen skickar handlingarna till besvärsmyndigheten.

Besvärsinstanserna behandlar avbrytningsansökningar i brådskande ordning.

Inte besvär rätt

Man kan inte söka ändring i ett beslut som gäller en avbrytningsansökan. Avbrotts- eller förbuds föreskriften om utmätning gäller tills besvären avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut, om inte besvärsmyndigheten bestämmer annat.

Se även punkt 9.4.7 Förbud mot och avbrott i verkställigheten.

9.4.4

Besvär över beslut inom den offentliga sektorn

Sökande av ändring i beslut givna av den offentliga sektorns anstalter regleras i 23-24 § StPL, 8-10 och 10 b § KTAPL samt 7-7b § KyPL.

9.4.5

Handläggningen av besvärsärende i pensionsnämnde

9.4.5.1

Bestämmelser om besvärsförfarandet

Sökande av ändring hos pensionsnämnden regleras i lagen om pension för arbetstagare (395/1961). Pensionsnämndens verksamhet regleras i 18-21 § förordningen om pension för arbetstagare (183/1962) och av pensionsnämndens arbetsordning, som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet. När ett besvärsärende behandlas i pensionsnämnden tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte annat bestäms särskilt.

Medlemmar

Pensionsnämnden har en ordförande med uppgiften som huvudsyssla samt minst åtta ordinarie medlemmar samt deras suppleanter. Ordföranden skall ha avlagt examen som berättigar till utövande av domarvärv samt vara förtrogen med pensionsförsäkring. Medlemmarna förordnas

Juridiska avdelningen

29.11.2001

av social- och hälsovårdsministeriet för högst tre år i sänder och de verkar under domaransvar. Om deras plats blir ledig mitt i verksamhetsperioden förordnas en ersättare för den återstående verksamhetsperioden. Om medlemmarnas rätt att kvarstå i sin uppgift gäller i övrigt vad som bestämts om innehavare av domartjänst. Av medlemmarna skall minst två förordnas på förslag av arbetsgivarföreningarnas mest representativa centralorganisationer och minst två på förslag av arbetstagarernas och tjänstemännens fackföreningars mest representativa centralorganisationer. Av de övriga medlemmarna skall åtminstone en ha avlagt examen som berättigar till domarvärv och vara förtrogen med pensionsförsäkring, en skall vara försäkringsmatematiker och två försäkringsläkare (20 § APL).

Divisionens sammansättning

Ärendena behandlas i divisioner. Besvärsärenden avgörs på föredragning i fyra sexmannadivisioner. I ärenden av principiell betydelse samt i ärenden, där divisionens avgörande skulle komma att avvika från tidigare praxis, kan divisionen besluta eller nämndens ordförande bestämma att ärendet skall behandlas vid nämndens plenum.

Muntlig förhandling

Besvärsärenden behandlas i huvudsak skriftligt. I pensionsnämnden kan man vid behov företa muntlig förhandling för att utreda ett ärende på sätt som fastställs i 37 § förvaltningsprocesslagen.

Se gällande muntlig förhandling punkt 9.7.

9.4.5.2

Arbetspensionsärendets handläggningsskeden i pensionsnämnden

När besvärsskriften och tillhörande handlingar inkommit till pensionsnämnden registreras ärendet som anhängigt i pensionsnämndens registratorskontor. Efter detta börjar den förberedande handläggningen för att kunna avgöra ärendet. Under denna tid kan nödvändig tilläggsutredning, utlåtanden och bemötanden inhämtas samt parten höras brevlades när det är nödvändigt. Efter de förberedande åtgärderna upprättar den föredragande ett föredragningsprotokoll och beslutsförslag för behandling i divisionen. Föredragningsprotokollet och beslutsförslaget samt handlingarna cirkulerar hos divisionens medlemmar innan pensionsnämndens sammanträde ordnas.

Avgörandet i ärendet kan gå till omröstning. I omröstningen vinner den åsikt som en majoritet av medlemmarna röstat för. Om rösterna utfaller jämt avgör ordförandens röst. Röstningsprotokollet bifogas till beslutet.

Efter pensionsnämndens sammanträde följer efterbehandling av beslutet, vilket innefattar, bl.a. att en beslutshandling enligt divisionens beslut

Juridiska avdelningen

29.11.2001

avfattas. Den föredragande undertecknar beslutet, där man också nämner namnen på de medlemmar som deltagit i handläggningen och avvikande åsikter. Kanslichefen och ordföranden granskar beslutet, bl.a. för att kontrollera rättsprincipernas och lagtolkningens enhetlighet. Handläggningen avslutas med att beslutet skickas till parterna och handlingarna returneras till pensionsanstalten.

9.4.6

Handläggning av besvärsgörande vid försäkringsdomstolen

9.4.6.1

Bestämmelser om besvärförfarandet

Försäkringsdomstolens verksamhet regleras i lagen om försäkringsdomstolen (14/1958) samt i förordningen om försäkringsdomstolen (264/1982). Närmare föreskrifter om handläggningen av ärenden och organiseringen av arbetet i övrigt meddelas i den arbetsordning som fastställts av försäkringsdomstolen. När ett ärende behandlas i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte annat bestäms särskilt. De olika arbetspensionslagarna innehåller specialbestämmelser om sökande av ändring hos försäkringsdomstolen samt extraordinärt ändringssökande.

Medlemmar

I försäkringsdomstolen finns en försäkringsöverdomare, äldre och yngre försäkringsdomare samt försäkringssekreterare. Rättegångsärenden handläggs i divisioner och avgörs på föredragning. Försäkringssekreterarna fungerar som föredragande. Försäkringsdomstolens lagfarna medlemmar har uppgiften som huvudsyssla.

Vid försäkringsdomstolen fungerar även läkar- och lekmanamedlemmar, som har uppgiften som bisyssla och som förordnas av statsrådet på förslag av justitieministeriet för tre år i sänder. En läkarmedlem skall vara legitimerad läkare. I arbetspensionsärenden representerar lekmanamedlemmarna arbetsgivarna och arbetstagarna, lantbruksföretagarna eller företagarna. Närmare bestämmelser om behörighetskraven för lekmanamedlemmarna samt de instanser som framför förslag om förordnande av lekmanamedlemmarna har givits i lagen om försäkringsdomstolen.

Divisionens sammansättning

Ärendena behandlas i divisioner. En division kan ha tre eller fem medlemmar. I divisionen fungerar försäkringsöverdomaren eller en försäkringsdomare som ordförande och de övriga medlemmarna är två lagfarna medlemmar. Den ena lagfarna medlemmen är den försäkringssekreterare som föredrar ärendet. Om ärendet gäller en medicinsk fråga, fungerar en läkarmedlem som divisionens medlem i stället för

Juridiska avdelningen

29.11.2001

föredraganden. I sammansättningen med fem medlemmar deltar i handläggningen utöver de tidigare nämnda medlemmarna dessutom två lekmanamedlemmar.

Lekmanamedlemmarna deltar i handläggningen av ett ärende i de fall som nämns i 5 a § lagen om försäkringsdomstolen eller om divisionen i en sammansättning med tre medlemmar så besluter. I arbetspensionsärenden skall lekmanamedlemmarna alltid delta i handläggningen då det är fråga om huruvida sjukdom, lyte eller kroppsskada berättigar till pension enligt APL, FöPL, LFöPL, KAPL eller KoPL. Vid ärenden enligt lagen om sjömanspensioner samt ärenden som gäller folkpensionssystemet och den offentliga sektorns pensionssystem deltar lekmanamedlemmarna i handläggningen av alla ärenden som gäller sökande av ändring. I ovan refererade ärenden kan divisionen dock besluta om annan åtgärd än det slutliga avgörandet i huvudfrågan utan att lekmanamedlemmar deltar i avgörandet.

Utvidgad sammansättning

Om ärendet är av principiell betydelse eller om divisionens avgörande avviker från tidigare praxis, kan divisionen besluta eller försäkringsöverdomaren bestämma att ärendet skall behandlas vid plenum eller av en utvidgad division, där försäkringsöverdomaren fungerar som ordförande och i sammanträdet deltar förutom de som tidigare handlagt ärendet också den som är äldst i tjänsten av de äldre försäkringsdomarna.

Muntlig förhandling

Handläggningen av besvärärenden vid försäkringsdomstolen är i huvudsak skriftlig. Vid försäkringsdomstolen kan dock företas muntlig förhandling för att utreda ett ärende. Muntlig förhandling kan också företas på begäran av en enskild part på det sätt som fastställs i 38 § förvaltningsprocesslagen. Vid en muntlig förhandling kan man höra parterna, vittnen och sakkunniga samt ta emot annan utredning. Man besluter om att företa muntlig förhandling i divisionssammansättning. Efter den muntliga förhandlingen avgörs ärendet på föredragning på basis av det skriftliga materialet samt den utredning som erhållits vid den muntliga förhandlingen.

Se punkt 9.7 Muntlig förhandling

9.4.6.2

Arbetspensionsärendets handläggningsskeden i försäkringsdomstolen

När besvärsskriften och tillhörande handlingar inkommit till försäkringsdomstolen registreras ärendet först som anhängigt i försäkringsdomstolens registratorskontor. Efter detta börjar den förberedande handläggningen för att kunna avgöra ärendet. Under denna tid kan man inhämta nödvändig tilläggsutredning, utlåtanden och bemötanden samt

Juridiska avdelningen

29.11.2001

höra parten brevlades då det är nödvändigt. Efter de förberedande åtgärderna uppgör den föredragande ett föredragningsprotokoll och beslutsförslag för behandling i divisionen. Om ärendet gäller en medicinsk fråga föregås dock detta skede av att en läkarmedlem deltar i handläggningen. Föredragningsprotokollet och beslutsförslaget samt handlingarna cirkulerar hos divisionens medlemmar innan försäkringsdomstolens sammanträde ordnas.

Vid försäkringsdomstolens sammanträde är samtidigt närvarande den föredragande försäkringssekreteraren, lekmannamedlemmarna, läkarmedlemmen, försäkringsdomaren och ordföranden. Avgörandet i ärendet kan gå till omröstning. I omröstningen vinner den åsikt som en majoritet av medlemmarna röstat för.

Efter försäkringsdomstolens sammanträde följer efterbehandlingen av beslutet, vilket innefattar, bl.a. att en beslutshandling enligt divisionens beslut avfattas, granskas, textbehandlas samt kopieras. Föredraganden undertecknar beslutet. I beslutet anges namnen på dem som deltagit i beslutsfattandet och avvikande åsikter. Beslutet överläts efter detta dessutom till försäkringsöverdomaren, som kontrollerar rättsprincipernas och lagtolkningens enhetlighet. Handläggningen avslutas med att beslutet skickas till parterna, handlingarna returneras till pensionsanstalten och besvärshandlingarna arkiveras vid försäkringsdomstolen.

9.4.7

Förbud mot och avbrott i verkställigheten

Enligt en specialbestämmelse i 21 b § 1 mom. APL skall pensionsanstaltens eller Pensionsskyddscentralens beslut, trots ändringsansökan, efterföljas tills ärendet blivit avgjort genom ett lagakraftvunnet beslut.

Inom arbetspensionssystemet kan beslut i allmänhet verkställas, fastän de inte ännu vunnit laga kraft. I praktiken verkställer pensionsanstalterna inte beslut om återkrav, förrän de vunnit laga kraft. Den ändringsökande har dock rätt att ansöka om förbud mot eller avbrott i verkställigheten.

Besvärsmyndigheten kan förbjuda verkställighet eller bestämma att redan inledd verkställighet skall avbrytas, trots att beslutet skulle kunna verkställas omedelbart med stöd av specialbestämmelsen.

Besvärsmyndighetens rätt att ingripa i verkställigheten grundar sig på en allmän behörighetsbestämmelse i 32 § förvaltningsprocesslagen enligt vilken:

Juridiska avdelningen

29.11.2001

När besvär har anförts kan besvärsmyndigheten förbjuda att beslutet verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas eller föreskriva något annat som gäller verkställigheten.

I det beslut som avslutar behandlingen av ärendet skall besvärsmyndigheten vid behov uttala sig om tillämpningen av en föreskrift som gäller verkställigheten. Kan besvär anföras över beslutet, kan i detta bestämmas att föreskriften om verkställigheten är i kraft till dess beslutet har vunnit laga kraft eller en högre besvärsmyndighet bestämmer något annat.

Om besvärsmyndigheten då den upphäver ett beslut återförvisar eller överför ärendet för ny behandling, kan den samtidigt bestämma att det beslut som upphävts alljämt skall följas till dess ärendet avgörs eller den myndighet som behandlar det bestämmer något annat.

I speciallagar kan också finnas bestämmelser om myndighets rätt att påverka verkställigheten.

Förbud mot eller avbrott i verkställigheten kan inte sökas förrän besvär har anförts. Ansökan kan göras i samband med egentliga besvär eller senare när besvären är anhängiga.

I allmänhet görs ansökan om förbud eller avbrott av part i ärendet, men besvärsmyndigheten har också egen behörighet i ärendet. Ur besvärsskriften eller även i övrigt kan det framgå att det finns skäl för förbud eller avbrott för att avsikten med besvären skall förverkligas.

Beslutet angående ansökan om avbrott i eller förbud mot verkställighet kan överklagas.

Avbrotts- eller förbudsföreskriften om verkställighet gäller tills besvären avgjorts med ett lagakraftvunnet beslut, om inte besvärsmyndigheten bestämmer annat.

Besvärinstanserna behandlar avbrytningsansökningarna i brådskande ordning.

Se även punkt 9.4.3 Grundbesvär

9.5

Extraordinärt ändringssökande

På extraordinärt ändringssökande vid försäkringsdomstolen tillämpas specialbestämmelserna i socialförsäkringslagstiftningen och alltså inte förvaltningsprocesslagens bestämmelser.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Genom extraordinärt ändringssökande söker man ändring i beslut som vunnit laga kraft.

Beslutet vinner laga kraft om det inte har överklagats inom besvärstiden. Om beslutet har överklagats vinner beslutet laga kraft när besvären har avgjorts och besvärmyndighetens beslut har vunnit laga kraft. Om beslutet är försatt i besvärsförbud, vinner beslutet genast laga kraft. Beslut som vunnit laga kraft kan inte överklagas genom egentliga rättsmedel.

Extraordinära rättsmedel blir aktuella i undantagsfall och också då endast under vissa begränsade förutsättningar som fastställts i lagen.

Extraordinära rättsmedel är:

1. undanröjande av ett lagakraftvunnet beslut (återbrytning) (21 d § 1 mom. APL),
2. självrättelse av ett lagakraftvunnet beslut till fördel för den försäkrade (21 d § 2 mom. APL) och
3. rättelse av fel i beslut, alltså rättelse av sakfel (egentlig självrättelse) eller rättelse av skriv- eller räknefel (teknisk självrättelse) (21 e § APL).

9.5.1

Undanröjande av laga kraft vunnet beslut (återbrytning)

Enligt 21 d § 1 mom. APL:

Om ett lagakraftvunnet beslut i ett ärende som avses i 21 § grundar sig på en oriktig eller bristfällig utredning eller om beslutet uppenbart står i strid med lag, kan försäkringsdomstolen på framställning av pensionsanstalten eller på ansökan av en part i ärendet, efter att ha berett de övriga parterna tillfälle att bli hörda, undanröja beslutet och bestämma att ärendet skall behandlas på nytt. Efter att ha gjort en sådan framställning kan pensionsanstalten, tills ärendet har avgjorts på nytt, interimistiskt inställa utbetalningen av pension eller betala denna enligt sin framställning.

Debitering av försäkringspremie var inte ett sådant beslut i ärende som avses i 21 § lagen om pension för arbetstagare som försäkringsdomstolen skulle ha kunnat undanröja med stöd av 21 d § 1 mom. i nämnda lag. Ansökan om undanröjande av debiteringen avvisades. (FSD 4709/97, 21.9.1998)

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.5.1.1

Förutsättningar

Försäkringsdomstolen kan undanröja ett laga kraft vunnet beslut, om

1. beslutet grundar sig på oriktig eller bristfällig utredning eller
2. beslutet uppenbart står i strid med lag

Oriktig eller bristfällig utredning

Ett lagakraftvunnet beslut kan undanröjas, om det senare visar sig att en utredning som legat till grund för beslutsfattandet vid beslutstidpunkten varit bristfällig eller rentav oriktig.

Ny utredning som inhämtas senare kan påverka beslutets innehåll så väsentligt att det är befogat att återställa det läge som rådde före beslutet och avgöra ärendet på nytt. Den nya utredningen behöver inte alltid vara okänd från tidigare, utan det räcker att dessa faktorer inte har beaktats eller att man inte har förstått att beakta dem då ärendet avgjordes.

Uppenbart lagstridig

Beslutet kan resultera i ett lagstridigt avgörande, fastän det har funnits tillgång till riktig och tillräcklig utredning. Vid beslutstidpunkten kan, till exempel en utredning som påverkar ärendet ha blivit obeaktad eller den myndighet som fattade beslutet kan ha haft en oriktig uppfattning om innehållet i den tillämpliga lagen. Då blir beslutet i allmänhet sakmässigt oriktigt till sitt innehåll.

Däremot utgör lagens mångtydighet i sig inte någon grund för att undanröja beslutet. En ändrad tolkning av tillämpningen av en viss bestämmelse utgör inte heller någon grund för att undanröja ett lagakraftvunnet beslut som har fattats enligt tidigare praxis.

Beslutet är uppenbart lagstridigt också när beslutsfattaren inte har haft befogenhet i ärendet eller beslutet har gjorts i oriktig sammansättning. Då fattas en absolut förutsättning för förvaltningsförfarande eller förvaltningsprocessförfarande.

Att någon lämnats ohörd berättigar i allmänhet till att undanröja beslutet, utom när det klart kan påvisas att hörandet inte skulle ha haft någon betydelse för ärendet.

Grunden för undanröjande av beslutet skall ha funnits vid beslutstidpunkten. Felet som ingår i beslutet som skall undanröjas skall vara sådant att det har kunnat påverka beslutet. Smärre fel och fel som inte

Juridiska avdelningen

29.11.2001

har kunnat påverka avgörandet i ärendet berättigar inte till undanröjande av beslutet.

I den helhetsbedömning som hör till extraordinärt ändringssökande kan man beakta ärendets natur och betydelse för parten, liksom också den tid som gått sedan beslutet fattades och följderna av att beslutet undanröjs även i övrigt.

Innan försäkringsdomstolen avgör ansökan om undanröjande av beslutet erbjuder den de övriga parterna i ärendet tillfälle att bli hörda.

Samtidigt som försäkringsdomstolen undanröjer ett lagakraftvunnet beslut bestämmer den att ärendet skall behandlas på nytt vid en lägre instans. Då man ansöker om undanröjande av ett beslut från den offentliga sektorn kan försäkringsdomstolen också ta ärendet till behandling (24 § StPL, 10 § KTAPL).

9.5.1.2 Ansökan

Försäkringsdomstolen kan undanröja ett lagakraftvunnet beslut antingen på förslag av pensionsanstalten eller på ansökan av parten i ärendet. I princip kan den som har besvärsmätt i ärendet ansöka om undanröjande av beslutet. Se punkt 9.4.1.1.2 Den ändringssökandes besvärsmätt.

Det finns inga strikta formkrav för en ansökan om undanröjande av beslut. Ansökan görs skriftligt och den adresseras och skickas till försäkringsdomstolen. Om ansökan lämnats in till en pensionsanstalt, undersöker den om det finns förutsättningar för självrättelse. För ansökan gäller i tillämpliga delar vad som sagts om anförande av besvär.

Undanröjande av över fem år gammalt beslut

Ansökan om undanröjande av ett beslut skall göras inom fem år från det att beslutet vunnit laga kraft. Av särskilt vägande skäl kan ett beslut undanröjas även på ansökan som gjorts efter utgången av den nämnda tiden (9 § 2 mom. lagen om försäkringsdomstolen).

Pensionsanstalten ansökte med en ansökan som inkom till försäkringsdomstolen den 28.1.1994 om undanröjande av ett beslut gällande invalidpension som den givit den 20.2.1980, eftersom man inte vetat om höjningen av olycksfallsersättningen då arbetsoförmågan enligt APL började. Den utbetalda pensionen var 8 519,51 mk/månad (index år 1993) och den på rätt sätt samordnade pensionen var 6 154,75 mk/månad (index år 1993). Man ansåg att det förelåg särskilt vägande skäl för att undanröja

Juridiska avdelningen

29.11.2001

beslutet och pensionsanstaltens beslut undanröjdes. (FSD 878/94, 24.10.1994)

Ansökan om undanröjande av tvångsförsäkringsbeslut eller beslut om arbetsinkomst baserat på tvångsförsäkringsbeslutet

En företagare kan hos försäkringsdomstolen ansöka om undanröjande av Pensionsskyddscentralens tvångsförsäkringsbeslut enligt FöPL eller beslut om arbetsinkomst, som baserar sig på tvångsförsäkringsbeslutet. Vad gäller tvångsförsäkringsbeslutet är det Pensionsskyddscentralen som är behörig att avge ett utlåtande och i fråga om beslutet om arbetsinkomsten är det pensionsanstalten som har denna befogenhet. Om till exempel en ansökan om undanröjande av ett tvångsförsäkringsbeslut inkommer till pensionsanstalten, skall den överföra ärendet till Pensionsskyddscentralen.

Om ansökan är befogad, ansöker man i utlåtandet till försäkringsdomstolen om undanröjande av både tvångsförsäkringsbeslutet och beslutet om arbetsinkomsten. Med detta förfarande vill man undvika situationer, där försäkringsdomstolen undanröjer beslutet om arbetsinkomsten men låter tvångsförsäkringen bli i kraft, eller vice versa.

Om en företagare i sin ansökan om undanröjande av beslut yrkar att han inte skall försäkras enligt pensionslagarna för företagare eller anser att begynnelsestidpunkten för försäkringen är felaktigt fastställd, anses ansökan rikta sig mot Pensionsskyddscentralens tvångsförsäkringsbeslut, varvid Pensionsskyddscentralen har befogenhet att ge utlåtande till försäkringsdomstolen. Pensionsskyddscentralen ber också pensionsanstalten om utlåtande i ärendet.

Om en företagare i sin ansökan yrkar att arbetsinkomstens belopp skall ändras och samtidigt anser att försäkringens begynnelsestidpunkt är felaktigt fastställd, ber pensionsanstalten om utlåtande av Pensionsskyddscentralen om försäkringens begynnelsestidpunkt. Pensionsskyddscentralen meddelar i utlåtandet sin uppfattning om huruvida tvångsförsäkringsbeslutet bör undanröjas. I sitt utlåtande till försäkringsdomstolen beaktar pensionsanstalten också Pensionsskyddscentralens ståndpunkt.

Om en företagare har ansökt om undanröjande av tvångsförsäkringsbeslutet, skickar Pensionsskyddscentralen ansökan till den del som gäller beslutet om arbetsinkomsten till pensionsanstalten för utlåtande. Pensionsskyddscentralen ger ett utlåtande till försäkringsdomstolen efter det att den fått pensionsanstaltens utlåtande i ärendet.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.5.2

Självrättelse till fördel för ändringssökanden

Ändring av ett lagakraftvunnet beslut till fördel för sökanden är möjligt enligt 21 d § 2 mom. APL:

Om ny utredning framkommer i ett ärende som gäller beviljande av förvägrad förmån eller utökande av redan beviljad förmån, skall pensionsanstalten pröva ärendet på nytt. Pensionsanstalten kan utan hinder av ett tidigare laga kraft vunnet beslut bevilja en förvägrad förmån eller utöka en redan beviljad förmån. Pensionsnämnden och försäkringsdomstolen kan tillämpa motsvarande förfarande när de behandlar ärenden som gäller ändringssökande. I beslutet kan ändring sökas så som stadgas i 21 §.

9.5.2.1

Förutsättningar

Det beslut som skall rättas skall ha vunnit laga kraft.

Rättelse är möjlig i ett ärende som gäller antingen utökande av en redan beviljad förmån eller beviljande av förvägrad förmån (t.ex. pensionsbeslut).

Om det i ett sådant ärende framkommer ny utredning som pensionsanstalten inte haft tillgång till då beslutet fattades, skall den ta upp ärendet till ny prövning.

Ärendet kan tas upp till ny prövning antingen på begäran av parten eller på pensionsanstaltens eget initiativ.

Ärendet kan bli anhängigt t.ex. på så sätt att en part i ärendet meddelar efter besvärstiden att han är missnöjd med det beslut som han fått. Han kan upprepa sina tidigare yrkanden genom att till pensionsanstalten sända t.ex. ett brev eller ett nytt läkarutlåtande eller genom att per telefon begära att beslutet rättas.

Pensionsanstalten kan också pröva försenade besvär som en begäran om självrättelse.

För att ett pensionsärende skall behandlas och ett beslut avges krävs i allmänhet en viljeyttring från parten. I oklara fall frågar pensionsanstalten vederbörande om han med t.ex. sitt läkarutlåtande har haft för avsikt att på nytt anhängiggöra sitt pensionsärende.

Ändring kan göras endast till sökandens fördel (beviljar förvägrad förmån eller beviljar utökad förmån). En förutsättning är att avgörandet entydigt kan konstateras vara till fördel för sökanden. Pensionsanstalten

Juridiska avdelningen

29.11.2001

kan till sökandens fördel rätta också pensionsnämndens eller försäkringsdomstolens beslut, om det kan påvisas att det har varit felaktigt.

Självrättelse enligt 21 d § 2 mom. kan inte tillämpas i ärenden som gäller arbetsinkomst, eftersom det inte är entydigt när beslutet är till fördel för sökanden. Till exempel en mindre arbetsinkomst minskar försäkringspremierna men minskar också pensionen. I klara fall kan arbetsinkomsten rättas såsom sakfel.

Ny utredning

Med ny utredning avses sådan utredning som pensionsanstalten inte hade tillgång till när beslutet fattades. Ny utredning kan således vara förutom helt ny utredning också sådan utredning som redan funnits, men som pensionsanstalten inte kände till eller inte hade till sitt förfogande vid beslutsfattandet.

Det är ofta en tolkningsfråga vad som skall anses vara en ny utredning. I gränsfall skall den nya utredningen betraktas som en ny utredning.

Om t.ex. en person som fått delpension ansöker om full invalidpension utan personen samtidigt yrkar att det tidigare beslutet skall rättas, ger pensionsanstalten ett överklagbart beslut på normalt sätt.

9.5.2.2 Beslut

I pensionsanstaltens beslut konstateras att det är fråga om ett beslut som getts med anledning av ett rättelseyrkande.

Om ingen ny utredning har inkommit i ärendet, ger pensionsanstalten ett överklagbart beslut om att ärendet lämnas utan prövning.

Om den nya utredningen inte ger anledning att ändra pensionsanstaltens tidigare beslut, ger pensionsanstalten ett avslagsbeslut med besväransvisningar.

Om den nya utredningen leder till att beslutet rättas till sökandens fördel, ger pensionsanstalten ett överklagbart rättelsebeslut. I beslutet konstateras vilket eller vilka beslut som rättats och på vilket lagrum rättelsen baserar sig.

Ändring till sökandens nackdel

Om den nya utredningen leder till att beslutet bör ändras till sökandens nackdel, kan pensionsanstalten behandla ärendet som rättelse av sakfel. Felet kan rättas, om parten godkänner det. Då ger pensionsanstalten ett överklagbart beslut om rättelse av sakfelet. Om parten inte samtycker till att felet rättas på pensionsanstalten, kan pensions-

Juridiska avdelningen

29.11.2001

anstalten ansöka om återbrytande av beslutet hos försäkringsdomstolen. Se punkt 9.5.3.1 Rättelse av sakfel

9.5.2.3

Självrättelse hos besvärsinstanserna

Också pensionsnämnden och försäkringsdomstolen kan tillämpa bestämmelsen om självrättelse i 21 d § 2 mom. APL. På basis av ny utredning kan de vid behandlingen av besvär avgöra ett laga kraft vunnet beslut i ett ärende till fördel för ändringssökanden även för en tidigare tidsperiod än vad pensionsanstalten har tagit ställning till i sitt överklagade beslut

T.ex. i ett ärende gällande invalidpension kan försäkringsdomstolen på basis av tilläggsutredning och utan hinder av sitt tidigare beslut handlägga ärendet på nytt i sin helhet och bevilja pension för en tidigare tidsperiod.

9.5.3

Rättelse av fel i beslut

Enligt 21 e § APL:

Grundar sig pensionsanstaltens eller pensionsskyddscentralens beslut på klart oriktig eller bristfällig utredning eller på uppenbart oriktig tillämpning av lag, kan pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen med parternas samtycke undanröja sitt felaktiga beslut och avgöra ärendet på nytt.

Innehåller pensionsanstaltens eller pensionsskyddscentralens beslut ett uppenbart skriv- eller räknefel, skall pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen rätta sitt beslut. Fel får dock inte rättas, om rättelsen leder till ett för en part oskäligt resultat.

Angående rättelse skall anteckning göras i pensionsanstaltens eller pensionsskyddscentralens liggarexemplar. Den berörda parten skall tillställas ett rättat eller nytt beslut. Är ändringssökande i fråga om beslutet anhängigt, skall pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen meddela att rättelseärende upptagits till behandling samt tillställa även besvärsinstansen sitt beslut i detta ärende.

I ett beslut genom vilket pensionsanstalten eller pensionsskyddscentralen inte har godkänt ett yrkande på rättelse av fel får ändring inte sökas genom besvär.

Vad som är stadgat i denna paragraf, gäller även i tillämpliga delar vid tillämpning av KAPL, KoPL, LFöPL och FöPL, om inte annat följer av nämnda

Juridiska avdelningen

29.11.2001

lagar. Se 13 a § KAPL, 11 § KoPL, 19 § LFöPL och 17 § FöPL.

Bestämmelsen i 21 e § APL om rättelse av fel i beslut kompletterar bestämmelsen i 21 d § 2 mom. APL om rättelse av beslut till fördel för sökanden.

Vid rättelse av fel i beslut kan det vara fråga om:

1. rättelse av sakfel (21 e § 1 mom. APL) eller
2. rättelse av skriv- och räknefel (21 e § 2 och 3 mom.)

Pensionsanstalten kan endast rätta fel i sina egna beslut. Fel som finns i beslut från besvärinstansen kan pensionsanstalten inte rätta utan i sådana fall måste man ansöka om undanröjande av det felaktiga beslutet hos försäkringsdomstolen.

Besvärsrätt föreligger inte om pensionsanstalten har avslagit ett yrkande om rättelse av fel i beslut. Den berörda parten har då inte behov av rättsskydd eftersom han har kunnat anföra besvär över det tidigare beslutet eller ansöka om undanröjande av beslutet hos försäkringsdomstolen.

Tidsfrist

Det finns ingen tidsfrist för rättelse av ett fel i ett beslut.

Man bör inte rätta ett felaktigt beslut förrän beslutet vunnit laga kraft även om man enligt lagen kunde förfara på det sättet. På så sätt undviker man att parten har flera överklagbara beslut och ärendet eventuellt är anhängigt vid flera olika instanser samtidigt. Skriv- och räknefel kan rättas oberoende av verkställighet.

Om det har förflutit lång tid sedan det beslut som skall rättas gavs, kan rättelse av fel leda till ett slutresultat som är oskäligt för den berörda parten. I sådana fall är det skäl att överväga en ansökan om återbrytande av beslutet hos försäkringsdomstolen.

Vid bedömning av oskäligheten beaktas t.ex. om försäkringspremierna kan återbetalas eller indrivnas.

9.5.3.1

Rättelse av sakfel

Rättelse av sakfel innebär rättelse av ett felaktigt administrativt beslut som är oberoende av det egentliga ändringssökandet och som beror på annat än bara ett skriv- eller räknefel och där rättelsen företas av den myndighet som fattade beslutet (egentlig självrättelse).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Det är fråga om ett sakfel, om ett laga kraft vunnet beslut har grundat sig på:

1. en klart oriktig eller bristfällig utredning eller
2. uppenbart oriktig tillämpning av lag

Orsaken till sakfel är i praktiken i allmänhet att de utredningar som utgjort grund för beslutsfattandet har varit felaktiga eller bristfälliga och gäller det material som myndigheten haft tillgång till vid beslutsfattandet. Oriktig utredning innebär att någon omständighet som har beaktats vid det tidigare beslutsfattandet senare har konstaterats vara oriktig. Bristfällig utredning innebär att någon omständighet som påverkar saken inte alls har beaktats vid beslutsfattandet. Den omständighet som inte beaktats vid beslutsfattandet eller som felbedömts måste ha existerat redan när beslutet gavs.

T.ex. ett beslut om arbetsinkomst kan inte rättas, om de faktorer som påverkar arbetsinkomsten har ändrats först efter att beslutet gavs.

Felet måste vara obestridligt. Grunden för felet får inte lämna rum för tolkning. Som sakfel kan endast rättas fel i beslutets innehåll.

Om det t.ex. är fråga om att den försäkrade och pensionsanstalten är oeniga i en tolkningsfråga, kan saken inte rättas som sakfel utan ärendet skall överföras till försäkringsdomstolen för att behandlas som en ansökan om återbrytande av beslut.

I arbetsinkomstärenden kan 21 e § APL i allmänhet inte heller tillämpas utan ärendet skall behandlas i försäkringsdomstolen som ett ärende om återbrytande av beslut.

Beslut om indragande av FöPL-försäkring kan inte heller rättas som sakfel (FSD 5517/98, 19.10.1999).

Sakfel kan rättas antingen på initiativ av parten eller pensionsanstalten. Det saknar betydelse om den oriktiga eller bristfälliga utredningen beror på myndigheten eller parten.

Sakfel kan rättas, t.ex. om parten inte har kunnat handla rätt och därför har någon omständighet som påverkar ärendet blivit outredd.

Samtycke

En förutsättning för rättelse av sakfel är partens skriftliga och uttryckliga samtycke. Utan samtycke kan ett sakfel inte rättas. Då ansöker man om återbrytande av beslutet hos försäkringsdomstolen.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Om parten själv har begärt att felet skall rättas, behöver samtycke inte särskilt införskaffas. Om däremot rättelsen av sakfelet vidtas på pensionsanstaltens initiativ, skall man införskaffa skriftligt och noggrant specificerat samtycke av parten (för samtycket krävs inte vittnen). Det räcker inte med att endast höra parten. I begäran om samtycke redogörs också för inverkan av att beslutet rättas, och således skall t.ex. eventuellt återkrav nämnas.

Rättelse av sakfel kan också ske till skada för parten, om parten samtycker till det.

Beslut

Om rättelse av fel i beslut ger pensionsanstalten ett nytt beslut med riktigt innehåll inklusive besväransvisning. I beslutet anges att man med detta korrigerar ett tidigare beslut.

9.5.3.2

Rättelse av skriv- och räknefel

Pensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen skall rätta uppenbara skriv- eller räknefel i sina beslut (teknisk självrättelse).

Ett skriv- eller räknefel är tekniskt till sin karaktär och har uppkommit på pensionsanstalten i beslutets beredningsskede eller när beslutet avfattades. Det väsentliga är att de uppgifter som ligger till grund för beslutet i övrigt har varit korrekta. Om felet finns i de utredningar som ligger till grund för beslutet, är det fråga om ett sakfel. I oklara fall betraktas felet som sakfel.

Ett skrivfel har i allmänhet uppkommit när beslutet har avfattats, varvid det utskrivna beslutet inte motsvarar det beslut som i själva verket gavs i ärendet. Det är också möjligt att ett skriv- eller räknefel som uppstått i beredningsskedet kvarstått i beslutet.

Som skrivfel kan rättas t.ex. en felaktig yrkesbeteckning, om arbetsförmågan dock har bedömts utgående från rätt yrke.

För rättelse av skriv- eller räknefel krävs inte partens samtycke, men parten skall dock höras.

Skriv- eller räknefel får dock inte rättas, om det leder till ett för parten oskäligt resultat. Oskäligheten bedöms skilt för varje fall med en helhetsbedömning.

Man kan t.ex. beakta om parten har kunnat upptäcka felet samt den tid som gått sedan beslutet gavs.

Parten tillställs ett nytt eller korrigerat beslut och i liggarexemplaret införs en anteckning om rättelsen. Om besvär är anhängiga i ärendet,

Juridiska avdelningen

29.11.2001

meddelas besvärinstansen om rättelseförfarandet och tillställs en kopia av beslutet.

9.5.4

Extraordinärt ändringssökande i beslut inom den offentliga sektorn

Undanröjande av laga kraft vunna beslut regleras i 24 § StPL. I 24 § StPL har också intagits en bestämmelse om självrättelse till fördel för den försäkrade (lagändring 775/2001, i kraft 15.9.2001).

I 10 § KTAPL regleras undanröjande av ett laga kraft vunnit beslut och rättelse till fördel för den försäkrade. Om rättelse av fel i beslut finns bestämmelser i 10 b § KTAPL.

9.6

Utredning av ett ärende

I ett besvärärende, liksom i allmänhet vid behandling av ett ärende, fördelar sig utredningsansvaret mellan parten och myndigheten. Utgångspunkten är att parten skall framföra de fakta som stöder hans yrkande. Rättsskipningsmyndigheten skall se till att parterna kan framföra sitt material och att parterna får framföra sin syn på motpartens yrkanden.

I 33 § förvaltningsprocesslagen uttrycks på principiell nivå i vilken utsträckning införskaftet av material som behövs för avgörande av ett ärende ankommer på rättsskipningsmyndigheten och parten:

Besvärmyndigheten skall se till att ärendet blir utrett och vid behov för en part eller den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet ange den tilläggsutredning som skall företas i ärendet.

Besvärmyndigheten skall på tjänstens vägnar skaffa utredning i sådan omfattning som en opartisk och rättvis behandling av ärendet och ärendets art kräver.

Se även vad som sagts om utredning av ärende i kapitel 2 punkt 2.10.

9.7

Muntlig förhandling

Muntlig förhandling är möjlig vid besvär förfarande i arbetspensionsärenden vid försäkringsdomstolen och alla besvärnämnder (bl.a. i pensionsnämnden samt Kommunernas och Statens pensionsnämnd).

Förfarandet vid förvaltningsrättsskipning är i princip skriftligt. Muntlig förhandling är endast en del av besvärprocessen och med den kan man komplettera det skriftliga förfarandet. Ärendet kan utredas t.ex.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

genom att höra parterna, vittnen och sakkunniga samt ta emot annan utredning. Parterna kan även i övrigt – också efter den muntliga förhandlingen - införskaffa tilläggsutredning och vidarebefordra den till besvärsinstansen eller ge skriftliga tilläggsutlåtanden.

Om en part begär att muntlig förhandling skall förrättas, skall han meddela besvärsinstansen varför muntlig förhandling är nödvändigt och vilken utredning han tänker framföra vid den muntliga förhandlingen.

När avgörandet baserar sig på en medicinsk bedömning av patientens hälsotillstånd, får man i allmänhet inte tilläggsutredning vid en muntlig förhandling (RP 83/98). Skriftliga läkarutlåtanden är den viktigaste informationskällan och vid behov kan man införskaffa fler utlåtanden.

Besvärsinstansen kan begränsa den muntliga förhandlingen att gälla endast en del av ärendet, utredande av parternas uppfattningar eller mottagande av muntlig bevisning, eller på annat motsvarande sätt.

9.7.1

Bestämmelser

Muntlig förhandling företas i enlighet med förvaltningsprocesslagen om inte annat bestäms särskilt. Bestämmelserna om muntlig förhandling i förvaltningsprocesslagen tillämpas på ett besvärsärende som har blivit anhängigt efter att lagen trädde i kraft, d.v.s. efter 1.4.1999.

Enligt 37 § förvaltningsprocesslagen:

För att ett ärende skall kunna utredas hålls vid behov muntlig förhandling. Vid denna kan parter, i 36 § avsedd myndighet, vittnen och sakkunniga höras samt annan utredning tas emot.

En muntlig förhandling kan begränsas så att den gäller endast en del av ärendet, så att endast parternas uppfattningar utreds eller så att endast muntlig bevisning tas emot, eller på något annat motsvarande sätt.

Enligt 38 § förvaltningsprocesslagen:

Förvaltningsdomstolen skall hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det. Detsamma gäller för högsta förvaltningsdomstolen då den handlägger besvär över en förvaltningsmyndighets beslut. En parts begäran om muntlig förhandling kan avslås, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om muntlig förhandling med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig.
(26.3.1999/433)

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Vad 1 mom. stadgar skall inte tillämpas, om partsställningen för den som begärt muntlig förhandling baserar sig på medlemskap i en kommun eller ett annat samfund.

Begär en part att muntlig förhandling skall verkställas, skall han uppge varför det är nödvändigt att hålla muntlig förhandling och vilken utredning han kommer att framföra vid den.

Muntlig förhandling verkställs i princip då när:

1. det är nödvändigt för att kunna utreda ett ärende (både i pensionsnämnden och i försäkringsdomstolen) eller
2. parten yrkar på det (i försäkringsdomstolen).

En parts rätt till muntlig förhandling är olika i försäkringsdomstolen och i pensionsnämnden.

9.7.2

Rätt till muntlig förhandling i pensionsnämnden

Vad gäller pensionsnämnden stadgas om verkställande av muntlig förhandling i 20 § APL, där man hänvisar vidare till 37 § förvaltningsprocesslagen.

Principen i pensionsnämnden är att muntlig förhandling verkställs om det anses nödvändigt för att kunna utreda ärendet. Pensionsnämnden avgör i varje enskilt fall om muntlig förhandling skall verkställas.

Om muntlig förhandling inte verkställs trots att parten begärt det, kan ärendet inte överklagas separat. Om den ändringssökande överklagar pensionsnämndens beslut vidare till försäkringsdomstolen, kan han samtidigt överklaga också det att han inte fått muntlig förhandling i pensionsnämnden såsom han begärt. Försäkringsdomstolen överväger sedan om ärendet skall återförvisas till pensionsnämnden för muntlig förhandling eller om muntlig förhandling skall verkställas vid försäkringsdomstolen.

9.7.3

Rätt till muntlig förhandling i försäkringsdomstolen

Vad gäller försäkringsdomstolen bestäms om tillämpandet av förvaltningsprocesslagen i 9 § lagen om försäkringsdomstolen, där man hänvisar vidare till 37 och 38 § förvaltningsprocesslagen.

Utgångspunkten vid försäkringsdomstolen är att muntlig förhandling skall verkställas om det är nödvändigt för att utreda ett ärende eller om en part begär det.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Muntlig förhandling kan trots begäran lämnas ohållen om den med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig. Försäkringsdomstolen överväger i varje enskilt fall om muntlig förhandling är nödvändig.

9.7.4

Hörande av vittne, part och sakkunnig

Vid muntlig förhandling kan som vittne höras en person som åberopas av part eller av den pensionsanstalt som fattat beslutet eller som besvärsmyndigheten anser det vara nödvändigt att höra. Om en skriftlig vittnesberättelse av privat natur åberopas i ärendet, skall vittnen höras muntligen förutsatt att detta inte är onödigt eller att det inte föreligger särskilda hinder för det. Hörande av vittnen sker i enlighet med bestämmelserna i rättegångsbalken (RB) (17 kap. 18-39 § RB).

Det är också möjligt att höra en företrädare för pensionsanstalten som vittne i ärendet.

En part kan höras under sanningsförsäkran om sådana omständigheter som är av särskild betydelse för avgörandet av ärendet.

Besvärsmyndigheten kan också av en enskild sakkunnig inhämta utlåtande om en fråga som kräver särskild sakkunskap.

9.7.5

Förfarandet i praktiken

Besvärsmyndigheten skall till en muntlig förhandling kalla parterna, en företrädare för den pensionsanstalt som fattat beslutet och de övriga personer vilkas närvaro besvärsmyndigheten anser vara nödvändig. En part eller hans lagliga företrädare kallas till en muntlig förhandling vid äventyr att utevaro inte hindrar att ärendet handläggs eller avgörs. Han kan kallas att personligen infinna sig till den muntliga förhandlingen, om det är nödvändigt för att ärendet skall kunna utredas. I sådana fall kan vite föreläggas (43 § förvaltningsprocesslagen).

När ändringssökanden yrkar på en muntlig förhandling i sitt ärende, skickar besvärsmyndigheten en förfrågan till parten, där man både frågar efter motiveringarna för en muntlig förhandling och vilken utredning som kommer att framföras. Dessutom informeras i brevet om risken att bli tvungen att ersätta de rättegångskostnader som förorsakas av förhandlingen.

Vid en muntlig förhandling förs protokoll i vilket skall antecknas de personer som deltagit i förhandlingen, ärendet och andra sådana uppgifter samt de yrkanden som har framförts under förhandlingen, de

Juridiska avdelningen

29.11.2001

beslut som har fattats och en redogörelse för förhandlingens övriga förlopp.

Muntliga förhandlingar verkställs i besvärinstansernas utrymmen och förhandlingen tas i sin helhet upp på fonetisk väg.

9.8

Rättskraften hos tidigare beslut

Rättskraftens verkan redogörs för i kapitel 8 Verkställigheten av beslut.

9.9

Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder

9.9.1

Allmänt om besvärinstansens beslut

I förvaltningsprocesslagen finns uttryckt en allmän skyldighet att motivera beslut i förvaltningsärendet. Av motiveringarna skall framgå de omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och den rättsliga grunden för avgörandet (53 § förvaltningsprocesslagen). I förvaltningsprocesslagen finns också en allmän bestämmelse om de saker som skall framgå av beslutet. Enligt 54 § förvaltningsprocesslagen:

Av ett beslut skall framgå:

- 1) besvärmyndighetens namn och datum för beslutet;
- 2) ändringssökandens namn och det överklagade beslutet;
- 3) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den tidigare behandlingen av ärendet;
- 4) en redogörelse för parternas yrkanden och i nödvändig utsträckning för grunderna för dessa;
- 5) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den utredning som framlagts i ärendet;
- 6) motiveringarna för beslutet och dess slutresultat; samt
- 7) namnet på de personer som har tagit del i beslutsfattandet, och om omröstning har skett eller om föredraganden har anmält avvikande åsikt uppgift om detta, varvid de avvikande åsikterna skall fogas till beslutet.

En redogörelse enligt 1 mom. kan helt eller delvis ersättas genom att till beslutet fogas en kopia av hela eller av behövliga delar av den lägre myndighetens beslut, av den handling genom

Juridiska avdelningen

29.11.2001

vilket ärendet har anhängiggjorts eller av någon annan handling, om klarheten i beslutet inte genom detta äventyras.

Det finns också ämbetsverksspecifika anvisningar och direktiv om form och innehåll i beslut i förvaltningsärendet samt om det praktiska förfarandet i samband med besluten, och dessa är ofta på förordningsnivå eller som direktiv i arbetsordningen.

Se även vad som tidigare sagts om beslut i kapitel 2, punkt 2.12.

9.9.2

Beslut om återförvisning

Besvärinstansen kan återförvisa ett försäkrings- eller pensionsärende till pensionsanstalten. Ärendet kan återförvisas för anskaffande av tilläggsutredning, på grund av procedurfel eller på grund av att väsentlig ny utredning erhållits medan besvären varit anhängiga, varvid besvärinstansen inte tar ställning till dessa som första instans. Besvärinstansen kan också återförvisa ärendet till pensionsanstalten när pensionsanstalten har beviljat pensionen med ett interimistiskt beslut.

I pensionsnämnden behandlas dylika ärenden i påskyndad ordning.

Ett beslut om återförvisning innebär inget avgörande i sak, dvs. ställningstagande i själva besvärärendet. Således kan ändring inte sökas i beslutet och det får genast laga kraft.

Om en sakfråga har avgjorts i beslutet och ärendet har återförvisats till pensionsanstalten för vidare åtgärder, är det inte fråga om ett återförvisningsbeslut som här avses. Se punkt 9.9.6
Besvär eller ansökan om undanröjande av beslut godkänds eller förkastas.

Med återförvisningsbeslutet undanröjs det överklagade beslutet och pensionsanstalten åläggs att behandla ärendet på nytt med beaktande av orsaken till återförvisningen. Härvid ger pensionsanstalten ett beslut som genast är slutgiltigt.

Pensionsanstalten är inte bunden till besvärinstansens uppfattning om i vilken omfattning ärendet skall behandlas på nytt efter återförvisningen. Om ärendet har återförvisats till pensionsanstalten på så sätt att besvärinstansen inte har tagit ställning i ärendet, kan pensionsanstalten efter att ha prövat ärendet på nytt också ge ett beslut med samma innehåll som tidigare. Den kan dock inte ändra avgörandet om ändringen leder till ett sämre resultat för den försäkrade än det ursprungliga beslutet.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.9.3

Överföring

Besvärsinstansen överför besvär som felaktigt skickats till den vidare till rätt ställe. Om besvär har skickats direkt till besvärsinstansen, överför den ärendet till pensionsanstalten för att först behandlas som ett rättelseärende.

Överföring av ett ärende regleras i 29 § förvaltningsprocesslagen enligt vilken en myndighet kan överföra besvär som felaktigt sänts till den till den rätta myndigheten, och om man känner till den behöriga myndigheten, skall besvären överföras till den. Härvid behöver beslut om avvisande av besvären inte fattas. Ändringssökanden skall informeras om överföringen.

9.9.4

Utan prövning

Besvärsinstansen lämnar besvär utan prövning till exempel om ärendet redan avgjorts med ett lagakraftvunnet beslut, en absolut förutsättning för processen fattas (t.ex. överklaganden har inte besvär rätt) eller om ärendet inte hör till dess behörighet.

Besvärsinstansen kan uppta besvär som inkommit för sent till prövning om det finns vägande orsaker till förseningen (21 c § APL). Se punkt 9.4.1.1.4.4.

Pensionsnämndens beslut där den låter bli att uppta ärendet till prövning kan överklagas till försäkringsdomstolen.

9.9.5

Förfall

Behandlingen av ärendet förfaller om ändringssökanden återtar besvären. Beslut om förfall ges av besvärsinstansen.

9.9.6

Besvär eller ansökan om undanröjande av beslut godkänns eller förkastas

Om besvären godkänns, upphäver eller ändrar besvärsinstansen pensionsanstaltens beslut och återförvisar ärendet till anstalten för åtgärder. Pensionsanstalten ger ett nytt beslut i ärendet.

Om besvärsinstansen har avgjort ett ärende, t.ex. om arbetsinkomstens eller pensionens belopp, verkställer pensionsanstalten besvärsinstansens beslut. Härvid ger pensionsanstalten inte något beslut med besväransvisning.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Om försäkringsdomstolen godkänner ansökan om återbrytande, undanröjer den pensionsanstaltens beslut och överför ärendet att på nytt prövas av pensionsanstalten. Pensionsanstalten ger då ett nytt beslut med besväransvisning.

När besvärinstansen godkänner besvär som gäller individuell förtidspension konstaterar den i regel endast att den sökande har rätt till individuell förtidspension. Besvärinstansen upphäver det överklagade beslutet och återsänder ärendet till pensionsanstalten för åtgärder. Pensionsanstalten ger då varken något nytt förhandsbeslut om individuell förtidspension eller besväransvisning. Till sökanden sänds endast ett brev som redogör för samma saker som i samband med ett positivt förhandsbeslut från pensionsanstalten.

Den sökande har rätt till individuell förtidspension på basis av besvärinstansens beslut, om anmälan om att den sökande har avstått från arbete görs inom nio månader, eller en överenskommen tid som är längre, från det att besvärinstansens beslut har vunnit laga kraft.

Tiedote työeläkelaitoksille (Meddelande till arbetspensionsanstalterna) 1/88/T YVE:n ennakkopäätös (Förhandsbeslut om individuell förtidspension)

Besvärinstansen kan bevilja delinvalidpension åt en person som sökt full invalidpension och vars ansökan har förkastats i lägre instanser. I allmänhet är besvärinstansen beslut endast en uppskattning av sökandens arbetsförmåga och tar inte ställning till delinvalidpensionens begynnelsestartpunkt. Eftersom sökanden själv bör få avgöra om han vill ta delinvalidpension, skall pensionsanstalten ge ett förhandsbeslut om delinvalidpension utan besväransvisning och i beslutet meddela hur länge beslutet är bindande, alltså inom vilken tidsfrist sökanden skall meddela om han tar pensionen.

Om besvären förkastas eller ansökan om undanröjande av beslut inte godkänns, ger pensionsanstalten inte mera något beslut.

9.9.7

Dröjsmålsförhöjning

Besvärinstansen kan förordna pensionsanstalten att betala en dröjsmålsförhöjning på pensionen från en tidpunkt som den anser lämplig. I praktiken har pensionsanstalterna tre månader räntefri handläggningstid, men besvärinstansen kan förordna att höjningen räknas från en senare tidpunkt, om pensionsanstalten påvisar att det skett en väsentlig förändring i pensionstagarens situation under den tid ändringsansökan varit anhängig (19 d § 2 mom. APL).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Cirkulär:

A 22/92 Dröjsmålsförhöjning av arbetspensionerna

A 15/95 Ändring av dröjsmålsförhöjning och dröjsmålsränta från 1.5.1995

9.9.8

Förmedlande av uppgifter om besvärinstansens beslut

Pensionsanstalten meddelar de andra pensionssystemens pensionsanstalter (FPA, det offentliga pensionssystemet) så snart som möjligt om ett avgörande som har ändrats i besvärinstansen genom att sända dem en kopia av beslutet.

Cirkulär C 3/93 Förhandsanmälnings- och förhandlingsförfarandet

9.10

Ersättning av rättegångskostnader

Efter en lagändring som trädde i kraft 1.4.1999 (278-306/1999) har en part möjlighet att få ersättning för sina rättegångskostnader på sätt som fastställs i 74 och 75 § förvaltningsprocesslagen. Förfarandet gäller handläggningen av de besvärssökanden som har blivit anhängiga vid besvärinstansen efter 1.4.1999.

9.10.1

Kostnader som ersätts

Som rättegångskostnader kan ersättas:

1. kostnader för förberedande av rättegången och utförande av talan vid domstolen (t.ex. inhämtande av nödvändiga handlingar, vittnesarvoden, granskningar),
2. ombudets eller biträdets arvoden, om de skäligen kan anses befogade, samt
3. partens arbete och den tidsförlust som rättegången föranlett parten.

Yrkande på ersättning för rättegångskostnaderna skall framställas innan behandlingen av huvudsaken har slutförts och i yrkandet skall beloppet av rättegångskostnaderna och grunderna för dem specificeras (21 kap. 14 § 1 mom. RB).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.10.2

Verkan av besvärsinstansens beslut

Grundtanken vid ersättning av rättegångskostnader är att en parts kostnader skall ersättas, om det särskilt med beaktande av avgörandet i ärendet är oskäligt att denne själv får bära sina rättegångskostnader (74 § 1 mom. förvaltningsprocesslagen). En part har alltså ingen absolut rätt att få ersättning för sina rättegångskostnader ens i det fall att han vinner målet.

Vid bedömningen av ersättningsskyldigheten är den primära grunden det avgörande som besvärsinstansen givit. Domslutet, dvs. om parten har vunnit eller förlorat målet, avgör i princip – fastän inte schablonmässigt – vem som är ersättningsskyldig. Detta motsvarar principen i rättegångsbalken enligt vilken den förlorande parten i allmänhet skall ersätta motpartens rättegångskostnader.

Övriga faktorer, såsom frågan huruvida parten vunnit målet helt eller delvis samt ärendets stridighet eller ärendets betydelse för part samt rättegångskostnadernas belopp i förhållande till föremålet för tvisten eller partens betalningsförmåga, inverkar närmast på hur stor del av kostnaderna som skall ersättas. Ersättningsskyldigheten för rättegångskostnaderna bedöms alltid skilt för varje fall.

I regeringens proposition (RP 83/1998) konstateras att ersättning av rättegångskostnaderna kommer på fråga särskilt i situationer där en försäkringsanstalt eller ett offentligt samfund anses ha träffat ett felaktigt avgörande på basis av de uppgifter som den haft till sitt förfogande. Vid tillämpningen av bestämmelsen görs en skälighetsbedömning. I denna skälighetsbedömning skall man bl.a. ta hänsyn till hurdana åtgärder som objektivt sett har krävts för att få till stånd en ändring. Nödvändigheten av den ändringssökandes åtgärder bör bedömas ur den ändringssökandes synvinkel och på basis av de omständigheter som rådde när besvären anfördes. Till exempel en juridiskt sakkunnig persons hjälp behövs i allmänhet inte om besvären i huvudsak gäller en medicinsk bedömning av den ändringssökandes hälsotillstånd.

9.10.3

Pensionsanstaltens ersättningsskyldighet

Om enskild parts besvär förkastas, åläggs inte pensionsanstalten att ersätta ändringssökandes rättegångskostnader.

Då svarar ändringssökanden själv för betalningen av arvoden till sitt biträde och eventuella vittnen. I praktiken blir arvodets slutgiltiga storlek i sista hand en fråga som avgörs mellan ändringssökanden och de som är berättigade till arvode.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Om ändringsansökan godkänns, bedömer besvärinstansen om pensionsanstalten skall betala ändringssökandens rättegångskostnader och till vilket belopp. I avgörandet uppges de kostnader och arvoden som den ersättningsskyldiga parten skall ersätta till motparten (21 kap. 14 § 2 mom. RB).

Då man bedömer pensionsanstaltens ersättningsskyldighet beaktar besvärinstansen särskilt huruvida rättegången har berott på pensionsanstaltens fel (74 § 2 mom. förvaltningsprocesslagen).

Till exempel om pensionsanstaltens beslut ändras i besvärinstansen på den grund att parten inte har företett tillräcklig utredning i det skede när ärendet behandlades i pensionsanstalten som första instans, kan pensionsanstaltens förfarande inte anses felaktigt, om inte underlåtet att skaffa tillräcklig utredning kan anses som försummelse av pensionsanstaltens utredningsskyldighet.

9.10.4

Enskild parts ersättningsskyldighet till pensionsanstalten

En enskild parts ersättningsskyldighet till pensionsanstalten kommer på fråga endast i undantagsfall.

Enligt regeringens proposition (RP 83/1998) är det i nästan alla situationer oskäligt att ålägga en enskild part att ersätta försäkringsanstaltens kostnader när försäkringsanstalten är motpart med beaktande av socialförsäkringsärendenas art och parternas olika ekonomiska ställning. Bestämmelserna om ersättande av rättegångskostnader får inte heller utgöra hinder för en enskild part att använda sin besvär rätt.

I praktiken kommer en enskild parts ersättningsskyldighet i fråga endast när han kan anses ha direkt missbrukat förfarandet för sökande av ändring.

9.10.5

Rättegångskostnader i högre besvärinstans

Ett yrkande på ersättning av rättegångskostnaderna kan endast rikta sig mot kostnader som orsakats i vederbörande rättsskipningsmyndighet. Besvärinstansen avgör frågan om rättegångskostnaderna samtidigt som den avgör det egentliga ärendet. I avgörandet uppges de kostnader och arvoden som skall ersättas särskilt (21 kap. 14 § 2 mom. RB).

I samband med fortsatt sökande av ändring kan man få ersättning för kostnaderna för handläggning av ärendet hos en tidigare besvärmyndighet endast genom att anföra besvär över denna myndighets

Juridiska avdelningen

29.11.2001

beslut inom den fastställda tidsfristen också till den del som yrkandet på ersättning för rättegångskostnader förkastats i beslutet. Föremålet för besvären kan också vara enbart avgörandet beträffande rättegångskostnaderna.

När pensionsanstaltens beslut överklagats till försäkringsdomstolen kan pensionsanstalten i sitt utlåtande gärna ta ställning till ett eventuellt yrkande på ersättning av rättegångskostnaderna liksom även till ett yrkande på muntlig förhandling.

Om den högre besvärsinstansen återförvisar ärendet till den lägre besvärsinstansen, skall den pröva frågan om rättegångskostnaderna också till den del som yrkandet gäller kostnader som uppstått i den högre instansen (21 kap. 16 § 2 mom. RB). Så också när ärendet har återförvisats på grund av extraordinärt ändringssökande.

Om ärendet återförvisas till pensionsanstalten eller Pensionskyddscentralen för handläggning inom förvaltningsförfarande, kan dessa inte tillämpa bestämmelserna om förfarandet vid förvaltningsprocessen i 74 och 75 § förvaltningsprocesslagen, och således måste man i återförvisningsbeslutet också uttala sig om rättegångskostnaderna.

9.10.6

Inte möjlighet till fri rättegång

Lagen om fri rättegång (87/1973) gäller inte rättegång vid besvärsinstanserna inom arbetspensionssystemet. Således kan rättegångskostnaderna inklusive biträdets arvode åläggas ändringssökanden när hans ändringsansökan förkastas.

Genom att sköta sitt ärende utan biträde eller genom att anlita ett allmänt rättsbiträde har ändringssökanden möjlighet att undgå att betala arvode för biträde. Eventuella vittnesarvoden kan han dock bli tvungen att ersätta också i det fallet.

En lagändring är under beredning (RP 82/2001) där man föreslår att den nuvarande rättshjälpen och fria rättegången skall ersättas med ett nytt, enhetligt rättshjälpsystem, inom ramen för vilket man skall ge rättshjälps tjänster med statliga medel. På basis av den föreslagna rättshjälpslagen skall man kunna få ett rättsbiträde i försäkringsdomstolen. För handläggning inom förvaltningsförfarandet, hos förvaltningsmyndighet eller olika besvärsinstanser av nämndtyp skall man inte heller i fortsättningen kunna förordna enskilt biträde. Reformen avses träda i kraft den 1.6.2002.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

9.10.7

Dröjsmålsränta

För en rättegångskostnadsfordran bestäms en dröjsmålsränta enligt 4 § 3 mom. räntelagen (633/1982) från det en månad förflutit sedan beslutet har funnits tillgängligt för parterna (21 kap. 8 § 2 mom. RB), i praktiken en månad efter det att besvärsinstansens beslut postats.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

10

FÖRVARING AV PENSIONSHANDLINGAR OCH UPPGIFTER

Anvisningar om hur handlingar och uppgifter i anslutning till pensionsärenden skall förvaras ges i följande cirkulär:

A 28/92 Anvisningar om förvaring av handlingar och uppgifter

A 49/94 Den nya arkivlagen

En elektronisk handling skall arkiveras så att man senare kan påvisa att handlingen är den ursprungliga (handlingens betydelse) och att den bevarats oförändrad till sitt innehåll.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

INNEHÅLL

11	ÖVERVAKNING AV FÖRFARANDEPRACTIS.....	1
11.1	Social- och hälsovårdsministeriet (SHM).....	1
11.2	Försäkringsinspektionen	1
11.3	Övervakning av pensionsanstalter inom den offentliga sektorn	2
11.4	Pensionsskyddscentralen (PSC).....	2
11.5	Justitiekanslern (JK) och riksdagens justitieombudsman (JO).....	2
11.6	Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna	4

Juridiska avdelningen

29.11.2001

11 ÖVERVAKNING AV FÖRFARANDEPRAXIS

11.1

Social- och hälsovårdsministeriet (SHM)

Till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter hör beredandet av lagstiftning gällande försäkringsbranschen och en betydande del av normgivningen på lägre nivå. Ministeriets uppgifter omfattar också fastställandet av villkoren och beräkningsgrunderna för den lagstadgade arbetspensionsförsäkringen. Dessutom sköter ministeriet koordineringen av samarbetet gällande försäkringsbranschen inom Europeiska unionen och även i övrigt det internationella samarbetet.

Besluten om grundande av försäkringsbolag och deras koncessioner avgörs av social- och hälsovårdsministeriet och vid statsrådets allmänna sammanträde.

11.2

Försäkringsinspektionen

Försäkringsinspektionen sköter övervakningen och granskningen av försäkrings- och pensionsanstalterna, bl.a. den privata sektorns arbetspensionsanstalter, samt övervakningen av andra som verkar inom försäkringsbranschen. Försäkringsinspektionens övervakningsrätt gäller också Pensionsskyddscentralen, LEL Arbetspensionskassan, Pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare, Sjömanspensionskassan och Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt.

Försäkringsinspektionen utför operativa övervakningsuppdrag, avgör ärenden som gäller en enskild instans som skall övervakas samt beslut och dispenser på ansökan av dem som övervakas. Försäkringsinspektionen fastställer också pensionsstiftelsernas och -kassornas stadgar samt upprätthåller ett register över pensionsstiftelserna och -kassorna.

Försäkringsinspektionen grundades genom en lag som trädde i kraft den 1.4.1999 (lagen om Försäkringsinspektionen 78/1998), genom vilken man överförde övervakningsuppgifter som hört till social- och hälsovårdsministeriet till Försäkringsinspektionen. Administrativt lyder Försäkringsinspektionen under social- och hälsovårdsministeriet, men den är i sitt beslutsfattande självständig och oberoende av ministeriet.

Cirkulär:

Juridiska avdelningen

29.11.2001

- A 32/98 Hallitus esittää Vakuutusvalvontaviraston perustamista (Regeringen föreslår grundandet av Försäkringsinspektionen; endast på finska)
- A 6/99 Vakuutusvalvontavirastosta laki ja asetus (Lag och förordning om Försäkringsinspektionen; endast på finska)
- A 10/99 Vakuutusvalvontavirastoon liittyviä asetusmuutoksia (Förordningsändringar angående Försäkringsinspektionen; endast på finska)

11.3

Övervakning av pensionsanstalter inom den offentliga sektorn

Statskontoret övervakas av finansministeriet, Kommunernas pensionsförsäkring av inrikesministeriet och Kyrkostyrelsen av undervisningsministeriet.

11.4

Pensionsskyddscentralen (PSC)

Övervakningen av pensionskassorna och -stiftelserna har i fråga om det lagstadgade pensionsskyddet genom social- och hälsovårdsministeriets beslut (1304/95 och 213/96) överförts till Pensionsskyddscentralen. Enligt dessa beslut skall Pensionsskyddscentralen speciellt övervaka att de försäkrades och pensionstagarnas anställningsuppgifter och övriga uppgifter som ligger till grund för pensionsskyddet registreras rätt, att pensionsbesluten fattas lagenligt och att betalnings- och anmälningstrafiken i samband med dem sköts enligt anvisningarna. Vidare skall Pensionsskyddscentralen sköta övriga uppgifter som är jämförbara med de ovannämnda övervakningsuppgifterna.

Man kan också vända sig till Pensionsskyddscentralen i ärenden som berör någon annan pensionsanstalt. Ärendet utreds tillsammans med ifrågavarande pensionsanstalt.

11.5

Justitiekanslern (JK) och riksdagens justitieombudsman (JO)

Justitiekanslern i statsrådet övervakar också dem som sköter offentliga uppdrag inom den indirekta offentliga förvaltningen. Justitiekanslern övervakar att de vid skötseln av offentliga uppdrag följer lag och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitiekanslern att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses (10 kap. 108 § GL).

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Även riksdagens *justitieombudsman* övervakar dem som sköter offentliga uppdrag inom den indirekta offentliga förvaltningen. Justitieombudsmannen övervakar att de vid skötseln av offentliga uppdrag följer lag och fullgör sina skyldigheter. Även justitieombudsmannen övervakar att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses (10 kap. 109 § GL).

Justitiekanslern och justitieombudsmannen har rätt att av myndigheter och andra som sköter offentliga uppdrag få de uppgifter som de behöver för sin laglighetskontroll (10 kap. 110 § GL).

Justitieombudsmannens och justitiekanslerns tillsynsrätt utsträcker sig också till verksamheten vid pensionsanstalterna inom den privata sektorn. Tillsynen över arbetspensionssystemet hör i första hand till biträdande justitieombudsmannens uppgifter.

Medborgarna kan rikta sina klagomål till någondera eller bägge av ovan nämnda instanser enligt eget val. Eftersom tillsynsrätten är överlappande, kan justitiekanslern och justitieombudsmannen sinsemellan överföra ärenden som hör till bådas behörighet.

Justitieombudsmannen upptar inte klagomål till prövning, om inte besvärstiden har löpt ut.

Om justitieombudsmannen till följd av klagomål har konstaterat att pensionsanstaltens eller Pensionsskyddscentralens beslut är riktigt och klagomålet obefogat, avger arbetspensionsanstalten inget nytt beslut i ärendet.

Av justitieombudsmannens brev eller beslut framgår hur man på pensionsanstalten skall förfara i det enskilda fallet.

Till den *europiska ombudsmannen* kan en medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller en person som vistas i en medlemsstat framföra klagomål om en administrativ olägenhet i verksamheten vid en av unionens institutioner eller inrättningar. Även företag, föreningar eller andra samfund vars registrerade hemort ligger inom unionen kan framföra klagomål till ombudsmannen.

De institutioner inom unionen som kan vara föremål för klagomål är bl.a. parlamentet, rådet, kommissionen och inrättningar såsom ekonomiska och sociala kommittén. Klagomål kan antingen anföras direkt eller genom förmedling av Europaparlamentet. Man kan inte anföras klagomål om EG-domstolens jurisdiktion.

Europeiska ombudsmannen kan således inte behandla klagomål som gäller pensionsanstalternas pensionsbeslut. I Finland kan

Juridiska avdelningen

29.11.2001

man anföra klagomål i pensionsärenden till justitieombudsmannen eller justitiekanslern.

11.6

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna verkar i anslutning till Europarådet. Den mottar besvär från sådana personer, grupper eller medborgarorganisationer som anser att de rättigheter som tryggats i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna eller i de kompletterande tilläggsprotokollen har blivit personligt och direkt kränkta.

Till Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kan man anföra besvär om åtgärder och försummelser som skett i myndigheternas (lagstiftarens, förvaltningsmyndighetens, domstolens etc.) verksamhet eller i övrigt vid utövande av offentligt makt. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kan dock inte ändra eller återbryta de inhemska domstolarnas beslut eller direkt ingripa i den myndighets verksamhet som nämns i besvären. Däremot kan Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ålägga en stat att betala ersättning till en part som vunnit sitt mål och att ersätta åt honom de kostnader som förorsakats av processen.

Om besvären gäller en förvaltningsmyndighets eller domstols avgörande, kan Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna uppta besvären till prövning endast om alla nationella rättsskyddsmedel har använts. Besvär skall anföras inom sex månader från det avgörande som kan anses som slutgiltigt. Tidsfristen börjar löpa från det att det slutliga beslutet efter ett egentligt ändringssökande har getts parten för kännedom.

Man kan t.ex. framföra frågan om någon lag som stiftats av riksdagen kränker någon persons mänskliga rättigheter till Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna för avgörande. Däremot avgör domstolen inte lagenligheten i ett pensionsavgörande.

Domstolen för de mänskliga rättigheterna prövar också om det förfarande som domstolen skall tillämpa fyller villkoren i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna (fair trial-villkoret). Domstolen behandlade ett finskt fall (20/1994/467/548) och konsekvensen av detta var att försäkringsdomstolen ändrade sitt förfarande så att parten i ett ärende bereds möjlighet att bli hörd.

I ett fall som gällde Finland (49684/99) tog europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ställning till pensionsnämndens och försäkringsdomstolens avslag på en ansökan om full invalidpension och ansåg att motiveringarna i pensionsnämndens beslut och försäkrings-

Juridiska avdelningen

29.11.2001

domstolens förfarande när den godkände pensionsnämndens motiveringar inte uppfyllde fair trial-villkoret i konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

12
BILAGOR

Som bilagor följer:

1. Lagtexter

Lagen om förvaltningsförfarande 598/1982, FörvL

Förvaltningsprocesslagen 586/1996, FörvaltningsprocessL

Lagen om försäkringsdomstolen 14/1958, L om försäkrings-
domstolen

2. Besvärsanvisningar

3. Scheman

De viktigaste besvärsinstanserna

Besvärsproceduren

Muntlig förhandling

Juridiska avdelningen

29.11.2001

LAG OM FÖRVALTNINGSFÖRFARANDE 6.8.1982/598

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §**Tillämpningsområde**

Denna lag tillämpas på förvaltningsförfarande. Lagens 14–28 § skall dock följas endast såvida i förvaltningsförfarande skall beslutas om någons fördel, rättighet eller skyldighet.

Med förvaltningsförfarande avses i denna lag handläggningen av ett förvaltningsärenden vid en myndighet, dock inte förvaltningslagskipning. Förundersökning i brottmål, polisundersökning och utsökning är inte förvaltningsförfarande. (7.4.1995/506)

Se FörvaltningsprocessL 586/1996, L m rättegång i brottmål 689/1997, FörundersökningsL 449/1987 och UtsökningsL 37/1895.

2 §**Lagens subsidiära natur**

Om i annan lag eller i förordning som utfärdats före denna lags ikraftträdande ingår stadganden som avviker från denna lag, iakttages de i stället för denna lag.

3 §**Myndighet**

Myndigheter vid vilka denna lag tillämpas är statens förvaltningsmyndigheter, kommunernas och kommunalförbundens myndigheter samt folkpensionsanstaltens och Helsingfors universitets organ. I domstolar tillämpas lagen vid bandläggningen av justitieförvaltningsärenden.

Denna lag gäller inte republikens president. Då republikens president skall besluta om någons fördel, rättighet eller skyldighet, skall vid ärendets beredning och föredragning, utom 1–13 §, även 14–25 § i tillämpliga delar följas.

Genom förordning kan stadgas att denna lag skall följas vid handläggning av förvaltningsärende även då handläggningen ankommer på självständig offentlighetsanstalt, offentlighetslig förening, aktieföretag med statlig majoritet eller enskild.

4 §**Rådgivning**

Myndighet skall vid behov ge part och även annan person råd om hur ett ärende som hör till dess verksamhetsområde anhängiggörs och hur han skall förfara under ärendets handläggning.

5 §**Handläggningens offentlighet**

Ärende handläggs offentligt, om så är stadgat eller med stöd av särskilt stadgande beslutat.

Bestämmelser om handlingars offentlighet finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). (21.5.1999/688)

Juridiska avdelningen

29.11.2001

6 §**Ombud och biträde**

I förvaltningsförfarande får anlitas ombud och biträde. Huvudmannen skall dock inställa sig personligen, såvida detta är påkallat för utredningen av ärendet.

Ombud skall förete fullmakt, såvida inte hans rätt att företräda huvudmannen är uppenbar även utan fullmakt.

Visar sig ombud eller biträde vara olämpligt för sitt uppdrag, kan myndigheten förbjuda honom att uppträda i ärendet hos denna myndighet. Huvudmannen skall underrättas om förbudet.

6 a § (21.4.1995/586)**Tystnadsplikt för ombud, biträden och dem som biträder dessa**

Ett ombud, ett biträde eller den som biträder dessa får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som huvudmannen anförtrott honom, eller någon annan sådan förtrolig omständighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

7 §**Anhängiggörande**

Ärende anhängiggörs skriftligen. Med myndighets samtycke får ärende anhängiggöras muntligen.

Då ärende anhängiggörs, skall det framgå vad den som anhängiggör ärendet yrkar samt grunderna för yrkandet.

8 §**Överföring av ärende**

Myndighet, som av uppenbart misstag eller till följd av okunnighet tillställts handling för anhängiggörande av ett ärende i vilket myndighet en inte är behörig, skall försöka utreda på vilken myndighet ärendet ankommer.

Föreligger inte oklarhet om behörigheten, skall myndigheten omedelbart överföra ärendet till den myndighet som den anser vara behörig, genom att sända handlingen till denna. Härvid behöver inte fattas beslut om att ärendet avvisas utan prövning. Den som tillställt myndigheten handlingen skall underrättas om överföringen.

Vad som i 1 och 2 mom. är stadgat om handling som avser anhängiggörande av ärende gäller i tillämpliga delar även annan handling som tillställts fel myndighet.

Vid överföring av ärende i vilket handling skall tillställas myndighet inom utsatt tid anses denna frist iakttagen, såvida behörig myndighet får handlingen före fristens utgång.

9 §**Avhjälpan av brist i handling**

Saknas i handling som tillställts myndighet i stadgande eller bestämmelse avsedd uppgift eller bilaga eller är handlingen inte undertecknad eller är den behäftad med annan formell bristfällighet, skall den som tillställt myndigheten handlingen beredas tillfälle att avhjälpa bristen, såvida detta inte är onödigt.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

10 §**Jävsgrunder**

Tjänsteman är jävig:

- 1) om han eller nära släkting till honom är part;
- 2) om avgörandet i ärende kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom eller nära släkting till honom;
- 3) om han eller nära släkting till honom är biträde eller ombud för part eller för den för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada;
- 4) om han står i anställningsförhållande eller i sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande ärendet till part eller till den för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada;
- 5) om han är medlem av styrelsen, förvaltningsrådet eller något därmed jämförbart organ eller är verkställande direktör eller innehar motsvarande ställning i samfund, stiftelse, offentligrättslig anstalt eller offentligrättsligt affärsverk som är part eller för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada; (6.6.1997/543)
- 5 a) om han tillhör direktionen för eller något annat därmed jämförbart organ i ett ämbetsverk eller en inrättning och det är fråga om ett ärende som ansluter sig till styrningen och övervakningen av ämbetsverket eller inrättningen; eller (6.6.1997/543)
- 6) om tilltron till hans opartiskhet av annat särskilt skäl äventyras.

Med nära släkting avses i 1 mom. tjänstemans barn, föräldrar, far- eller morföräldrar och syskon samt deras makar och barn. Med nära släkting likställs tjänstemans make och den som lever tillsammans med tjänsteman under äktenskapsliknande förhållanden, deras barn, föräldrar, far- och morföräldrar och syskon, deras makar och barn samt tjänstemans trolovade. Som nära släkting anses även motsvarande halvsläkting. Jävsgrunderna tillämpas även på den som i annan egenskap än som tjänsteman handlägger ärenden hos myndighet.

11 §**Verkan av jäv**

Den som är jävig får inte handlägga ärende eller vara närvarande vid dess handläggning, utom då jävet på grund av ärendets natur inte kan inverka på avgörandet eller då handläggningen inte kan uppskjutas.

Med anledning av jäv skall myndigheten utan dröjsmål vidtaga de åtgärder som krävs för handläggningen av ärendet.

12 §**Begäran om utredning**

Då begäran om utlåtande eller annan utredning görs, skall det anges om vilka omständigheter utredning särskilt skall framläggas.

Utredningarna skall i mån av möjlighet begäras samtidigt. För framläggande av utredning skall utsättas viss tid. Om föreläggande av frist för part stadgas i 21 §.

13 §**Tillkännagivande av anhängighet**

Om avgörandet av ett ärende kan ha en betydande verkan inom ett vidsträckt område eller på ett stort antal personers förhållanden, skall offentligen tillkännages att ärendet är anhängigt.

Person som är känd och som ej är part, men på vars boende, arbete eller övriga förhållanden avgörandet i ärendet kan ha en betydande inverkan, skall underrättas om att ärendet är anhängigt. Detta får dock tillkännages offentligen, såvida det är fråga om flera

Juridiska avdelningen

29.11.2001

personer och dessa kan antagas få kännedom om det offentliga tillkännagivandet.

Att ett ärende är anhängigt behöver inte tillkännages, om tillkännagivandet äventyrar syftet med avgörandet, medför annan betydande olägenhet eller är uppenbart onödigt.

Att ett ärende är anhängigt får tillkännages även på annat sätt än med iakttagande av vad som är stadgat i lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/66). I tillkännagivandet skall nämnas vad ärendet gäller och på vilket sätt uppgifter, frågor och åsikter därom kan bringas till myndighetens kännedom.

14 §

Gemensam handläggning

Yrkas i samtidigt anhängiga ärenden fördel eller rättighet som på grund av parternas stora antal inte kan beviljas dem alla, skall ärendena beredas gemensamt och avgöras på en gång, om inte gemensam handläggning medför menligt dröjsmål.

15 §

Hörande av part

Part skall innan ett ärende avgörs beredas tillfälle att avge förklaring med anledning av andras yrkanden och över sådana utredningar i ärendet som kan inverka på avgörandet (*hörande av part*).

Ärende får avgöras utan hörande av part:

- 1) om yrkande avvisas utan prövning eller omedelbart förkastas, om yrkande som ej rör annan part godkänns eller om hörandet av annan orsak är uppenbart onödigt;
- 2) om ärendet gäller anställande i tjänstgöringsförhållande eller antagande till frivillig utbildning eller beviljande av sådan förmån som grundar sig på en bedömning av sökandens egenskaper;
- 3) om hörandet äventyrar syftet med beslutet; eller
- 4) om avgörandet inte kan uppskjutas.

För avgivande av förklaring skall part lämnas uppgift även ur annan än offentlig handling, om parten med stöd av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har rätt att få uppgift ur sådan handling. (21.5.1999/688)

*Se L om offentlighet i myndigheternas verksamhet 621/1999

16 § (1.4.1999/447)

Talan för omyndig

På en omyndig persons vägnar förs talan av intressebevakaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare, om inte något annat bestäms i denna paragraf.

En omyndig person har rätt att ensam föra talan i ett ärende som gäller inkomst eller förmögenhet som den omyndige har rätt att råda över.

En omyndig person som har fyllt 18 år för själv ensam sin talan i ärenden som gäller hans eller hennes person, om den omyndige kan förstå sakens betydelse. En minderårig som har fyllt 15 år och hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare har rätt att var för sig föra talan i en sak som gäller den minderåriges person eller personliga fördel eller rättighet.

*Se L om förmyndarverksamhet 442/1999.

16 a § (1.4.1999/447)

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Intressebevakarens rätt att föra talan

En intressebevakare som har förordnats för en myndig skall vid sidan av huvudmannen självständigt föra talan i ärenden som hör till hans uppdrag. Om intressebevakaren och huvudmannen därvid är av olika åsikt blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, om han eller hon kan förstå sakens betydelse.

Om huvudmannens handlingsbehörighet har begränsats på ett annat sätt än genom omyndigförklaring skall intressebevakaren ensam föra huvudmannens talan i ärenden som huvudmannen inte har rätt att fatta beslut i. Intressebevakaren och huvudmannen för dock gemensamt talan i ärenden som de tillsammans skall besluta om.

16 b § (1.4.1999/447)**Hörande av intressebevakaren och huvudmannen**

När intressebevakaren för talan skall huvudmannen höras och när huvudmannen för talan skall intressebevakaren höras, om detta är nödvändigt med hänsyn till huvudmannens fördel eller för att saken skall kunna utredas.

17 §**Utredningsskyldighet**

Myndighet skall se till att ärendena utreds.

Part skall vid behov framlägga utredning om grunderna för sitt yrkande. Det ankommer på myndigheten att inhämta andra utredningar.

I ärenden som skall handläggas gemensamt samt i ärende med flera parter skall myndigheten se till att saken utreds så att parternas likställighet inte kränks.

18 §**Muntlig utsaga av part**

Önskar part i anhängigt ärende framföra yrkande eller framlägga utredning muntligen, skall honom i mån av möjlighet beredas tillfälle härtill. Övriga parter skall kallas att komma tillstädes samtidigt, om anledning därtill föreligger.

19 §**Syn och muntlig bevisning**

Myndighet kan förrätta syn. Parterna skall beredas tillfälle att närvara vid syneförrättningen.

Av särskilda skäl kan i förvaltningsförfarande vittne höras på ed och part under sanningsförsäkran. Hörandet verkställs av den förvaltningsdomstol vid vilken detta lämpligast kan ske. I justitieförvaltningsärenden som handläggs av domstol verkställs hörandet dock av vederbörande domstol. Parterna skall beredas tillfälle att vara närvarande då ett vittne eller en part hörs, varvid de har rätt att ställa frågor till vittnet samt uttala sin åsikt om vittnets berättelse. (26.3.1999/434)

Till vittne betalas ersättning med iakttagande i tillämpliga delar av vad som är stadgat i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/72). Ersättningen betalas av medel som står till myndighetens disposition. Om skäl därtill föreligger, kan myndigheten ålägga part att helt eller till en del gottgöra myndigheten för de ersättningar som betalats av dessa medel.

20 § (30.4.1987/473)**Antecknande av vissa uppgifter i handling**

Muntligen framfört yrkande samt sådan muntlig utredning och iakttagelse vid syn som kan

Juridiska avdelningen

29.11.2001

inverka på ärendets avgörande skall antecknas i respektive handling. Detsamma gäller en uppgift som erhållits ur personregister som avses i personregisterlagen (471/87).

*Se PersonuppgiftsL 523/1999.

21 §

Föreläggande av frist för part

Part skall vid behov föreläggas skälig frist för avhjälpande av brist i handling, avgivande av förklaring och framläggande av utredning samt samtidigt underrättas om att försummelse av fristen inte utgör hinder för att ärendet avgörs.

22 § (26.7.1996/589)

Tolkning och översättning

Myndigheten skall ordna tolkning och skaffa översättning, om en part i ett ärende som kan anhängiggöras av en myndighet inte behärskar det språk som enligt språklagen (148/22) skall användas vid myndigheten eller om parten på grund av hörsel-, syn- eller talskada inte kan göra sig förstådd.

Av särskilda skäl kan myndigheten ordna tolkning och skaffa översättning också i andra fall än de som avses i 1 mom.

Myndigheten skall se till att medborgare i de övriga nordiska länderna får behövlig tolk- och översättningshjälp i ärenden som behandlas vid myndigheten.

23 §

Innehållet i beslut

Av beslut skall tydligt framgå vad part är berättigad eller förpliktad till eller hur ärendet annars avgjorts.

24 §

Motivering av beslut

Beslut skall motiveras genom uppgivande av de huvudsakliga fakta samt de stadganden och bestämmelser som det grundar sig på.

Motivering kan utelämnas:

- 1) om genom beslutet godkänns yrkande som inte gäller annan part eller om motivering av annan orsak är uppenbart onödig;
- 2) om ärendet gäller anställande i tjänstgöringsförhållande eller antagande till frivillig utbildning eller beviljande av sådan förmån som grundar sig på en bedömning av sökandens egenskaper; eller
- 3) om motivering inte kan utarbetas utan att meddelandet av beslutet avsevärt fördröjs.

24 a § (26.7.1996/589)

Anvisningar om rättelsemedel

Skall en part yrka på rättelse av ett beslut, lämna beslutet för att prövas av en myndighet eller iaktta något annat sådant rättelseförfarande i saken innan han kan anföra besvär över beslutet, skall i samband med beslutet ges anvisningar om användning av sådant rättelsemedel.

Om besväransvisning som skall fogas till ett beslut stadgas i 3 kap. förvaltningsprocesslagen (586/96).

25 §

Delgivning av beslut

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Beslut skall delges part. Delgivning verkställs på det sätt som därom är särskilt stadgat.

* Se L om delgivning i förvaltningsärenden 232/1966.

26 §**Rättande av sakfel**

Grundar sig beslut på klart oriktig eller bristfällig utredning eller på uppenbart oriktig tillämpning av lag, kan myndigheten undanröja sitt felaktiga beslut och avgöra ärendet på nytt (*rättande av sakfel*).

Sakfel får ej rättas utan parternas samtycke.

27 §**Rättande av skrivfel**

Innehåller beslut uppenbart skriv- eller räknefel, skall den myndighet som fattat beslutet rätta felet (*rättande av skrivfel*). Fel får dock inte rättas, om rättelsen leder till ett för part oskäligt resultat.

28 §**Rättelseförfarande**

Är sökande av ändring i beslut anhängigt, skall den myndighet som handlägger ändringsansökan underrättas om att rättelseärendet har upptagits till behandling och tillställas det beslut som fattats i saken.

Då myndighet handlägger rättelse av sak- eller skrivfel, kan den förbjuda verkställigheten av beslutet tills vidare.

Angående rättelse skall anteckning göras i beslutets liggarexemplar. Rättad eller ny expedition skall utges till part utan avgift.

I beslut genom vilket myndighet inte godkänt yrkande på rättelse av fel får ändring inte sökas genom besvär.

29 §**Ikraftträdande**

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.
RP 88/81, andra LaUB 3/82, StoUB 79/82

Ikraftträdelsestadganden och tillämpning:**30.4.1987/473:**

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.
RP 49/84, LaUB 10/86, StoUB 254/86

7.4.1995/506:

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1995.
RP 57/94, FvUB 20/94

21.4.1995/586:

Denna lag träder i kraft den 1 september 1995.
RP 94/93, LaUB 22/94, StoUB 10/94

26.7.1996/589:

Denna lag träder i kraft den 1 december 1996.
RP 217/95, LaUB 5/96, RSv 75/96

6.6.1997/543:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

RP 26/1997, FvUB 5/1997, RSv 46/1997

26.3.1999/434:

Denna lag träder i kraft den 1 november 1999.

RP 114/1998, LaUB 19/1998, RSv 217/1998

1.4.1999/447:

Denna lag träder i kraft den 1 december 1999.

RP 146/1998, LaUB 20/1998, RSv 234/1998

21.5.1999/688:

Denna lag träder i kraft den 1 december 1999.

RP 30/1998, FvUB 31/1998, RSv 303/1998

Juridiska avdelningen

29.11.2001

FÖRVALTNINGSPROCESSLAGEN 26.7.1996/586

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

I AVDELNINGEN

ALLMÄNNA STADGANDEN

1 kap.

Lagens tillämpningsområde och förhållande till andra stadganden

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag skall tillämpas på rättskipning i allmänna förvaltningsdomstolar.

Denna lag skall också tillämpas då ändring i beslut i förvaltningsärenden söks genom besvär eller extraordinära rättsmedel hos en förvaltningsmyndighet eller en nämnd som har inrättats för att behandla ärenden som gäller sökande av ändring, eller hos någon annan särskild myndighet som kan jämföras med dessa.

2 §

Begränsningar av tillämpningsområdet

Lagens 37-50 §§ tillämpas endast vid domstolar. Hos andra myndigheter tillämpas 18-20 §§ lagen om förvaltningsförfarande (598/82) även på besvär och extraordinärt ändringssökande.

3 §

Förhållandet till andra stadganden

Om det i någon annan lag eller i en förordning som har givits innan denna lag trätt i kraft ingår stadganden som avviker från denna lag, skall dessa tillämpas i stället för denna lag.

2 kap.

Besvärsrätt och besvärsmyndighet

4 §

Besvärsrätt

Över beslut i förvaltningsärenden kan besvär anföras enligt denna lag.

5 §

Besluts överklagbarhet

Med ett beslut över vilket besvär kan anföras avses en åtgärd varigenom ett ärende har avgjorts eller lämnats utan prövning.

Besvär kan inte anföras över en order som har utfärdats internt inom förvaltningen och som gäller utförande av ett uppdrag eller vidtagande av någon annan åtgärd.

6 §

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Ändringssökanden

Över ett beslut kan besvär anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet.

En myndighet har därtill besvärsmätt på grundval av stadgande i lag eller om besvärsmätten är nödvändig för det allmänna intresse som myndigheten skall bevaka.

7 §**Besvär över statlig förvaltningsmyndighets beslut**

Över beslut av statsrådet och ministerier kan besvär anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvär kan anföras på den grunden att beslutet strider mot lag.

Över beslut av en myndighet som är underställd statsrådet kan besvär anföras hos länsrätten. (26.3.1999/433)

8 §**Besvär över beslut av kommunala myndigheter, myndigheter i landskapet Åland och kyrkliga myndigheter**

Om anförande av besvär över beslut av en kommunal myndighet stadgas i kommunallagen (365/95).

Om anförande av besvär över beslut av Ålands landskapsstyrelse och av en myndighet som är underställd denna samt över beslut av en kommunal myndighet på Åland stadgas i självstyrelselagen för Åland (1144/91).

Om anförande av besvär över beslut av en myndighet inom den evangelisk-lutherska kyrkan samt dess församling och en kyrklig samfällighet stadgas i kyrkolagen (1054/93). Om anförande av besvär över beslut av en myndighet inom det ortodoxa kyrkosamfundet och dess församling stadgas i lagen om ortodoxa kyrkosamfundet (521/69).

9 § (26.3.1999/433)**Besvär över länsrättens beslut**

Över beslut av en länsrätt kan besvär anföras hos högsta förvaltningsdomstolen.

10 §**Besvär över andra beslut**

Om rätten att anföras besvär över andra beslut än sådana som avses i 7-9 § stadgas särskilt.

11 §**Besvärsmätt i underställningsärenden**

I ett ärende som skall underställas skall besvär anföras hos den myndighet som beslutet skall underställas.

12 § (26.3.1999/433)**Behörig länsrätt**

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Besvär skall anföras hos den länsrätt inom vars domkrets den myndighet vars beslut överklagas har sitt verksamhetsområde. Kan denna grund inte användas, skall besvär anföras hos den länsrätt inom vars domkrets den myndighet som har fattat beslutet har sitt verksamhetsställe eller, om inte heller denna grund kan användas, hos den länsrätt inom vars domkrets beslutet har fattats.

Om det inte finns någon länsrätt som med stöd av 1 mom. är behörig i saken, skall besvär anföras hos länsrätten i Nylands län.

13 §

Begränsning av besvärsrätten

I lag stadgas särskilt om när ändring i ett beslut av en myndighet som avses i 7-9 §§ inte kan sökas genom besvär eller när besvärstillstånd krävs för anförande av besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

3 kap. Besvärsanvisning

14 §

Fogande av besvärsanvisning till beslut

Besvärsanvisning skall fogas till ett beslut över vilket besvär kan anföras.

I besvärsanvisningen skall nämnas

- 1) besvärsmyndigheten,
- 2) den myndighet som skall tillställas besvärsskriften, samt
- 3) besvärstiden och från vilken tidpunkt den skall räknas.

I besvärsanvisningen skall det redogöras för stadgandena om innehållet i och bilagorna till besvärsskriften samt om hur besvären skall frambefordras.

Om besvärstillstånd behövs i saken, skall även detta samt det lagrum som gäller besvärstillståndet och de grunder på vilka besvärstillstånd kan beviljas nämnas i besvärsanvisningen.

15 §

Upplysning om besvärsförbud

Är anförande av besvär förbjudet med stöd av ett särskilt stadgande, skall i beslutet upplysas om besvärsförbudet. I upplysningen skall nämnas det stadgande på vilket förbudet grundar sig.

16 §

Rättelse av besvärsanvisning

Har besvärsanvisning inte getts eller har det i besvärsanvisningen felaktigt angetts att besvär inte kan anföras över beslutet, skall myndigheten ge en ny lagenlig besvärsanvisning.

Är besvärsanvisningen felaktig på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. skall myndigheten ge en ny besvärsanvisning, om detta begärs inom den i besvärsanvisningen nämnda eller den

Juridiska avdelningen

29.11.2001

stadgade besvärstiden.

Besvärstiden räknas från den tidpunkt då den nya besvärсанvisningen delgivits.

4 kap.

Förande av talan

17 § (1.4.1999/446)

Allmänt stadgande om omyndiga personers talan

En omyndig persons talan förs av hans förmyndare, vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare, om inte något annat stadgas nedan i detta kapitel.

18 §

Omyndigas talerätt

En omyndig person har rätt att ensam föra sin talan i en sak som gäller sådan inkomst eller förmögenhet som han har rätt att råda över.

En omyndig som har fyllt 18 år för själv ensam sin talan i en sak som gäller hans person, om han uppenbarligen kan förstå sakens betydelse. (1.4.1999/446)

En minderårig som har fyllt 15 år och hans vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare har rätt att var för sig föra talan i en sak som gäller den minderårigas person eller hans personliga fördel eller rättighet.

18 a § (1.4.1999/446)

Intressebevakarens talerätt

En intressebevakare som har förordnats för en myndig skall vid sidan av huvudmannen självständigt föra talan i ärenden som hör till hans uppdrag. Om intressebevakaren och huvudmannen därvid är av olika åsikt blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, om han eller hon kan förstå sakens betydelse.

Om huvudmannens handlingsbehörighet har begränsats på ett annat sätt än genom omyndigförklaring skall intressebevakaren ensam föra huvudmannens talan i ärenden som huvudmannen inte har rätt att fatta beslut i. Intressebevakaren och huvudmannen för dock gemensamt talan i ärenden som de tillsammans skall besluta om.

19 § (1.4.1999/446)

Hörande av en omyndig person och hans förmyndare eller vårdnadshavare

Då en förmyndare, en vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare för talan skall den omyndiga höras och då den omyndiga för talan skall förmyndaren, vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare höras, om detta är påkallat med hänsyn till den omyndigas fördel eller för att saken skall kunna utredas.

19 a § (1.4.1999/446)

Förordnande av intressebevakare för rättegång

Om en part på grund av sjukdom, störningar i de psykiska funktionerna, försvagat hälsotillstånd eller av någon annan motsvarande orsak saknar förmåga att bevaka sina intressen i en rättegång, kan den domstol där rättegången är anhängig på tjänstens vägnar för rättegången

Juridiska avdelningen

29.11.2001

förordna en intressebevakare för parten. På intressebevakaren tillämpas lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).

Om inte domstolen beslutar något annat gäller ett intressebevakarförordnande också i en högre rättsinstans där ärendet anhängiggörs genom ändringssökande.

20 §

Ombud och biträde

En part får anlita ombud och biträde. Såsom ombud eller biträde får anlitas endast en advokat eller någon annan redbar och annars för uppdraget lämplig samt skickad myndig person, som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats. En person som har deltagit i behandlingen av ärendet hos en myndighet eller där har uppträtt som ombud eller biträde för motparten får likväl inte vara ombud eller biträde. (1.4.1999/446)

Om tystnadsplikt för ett ombud, ett biträde och dem som biträder dessa gäller 15 kap. 17 § rättegångsbalken. På ett ombud och ett biträde tillämpas dessutom 15 kap. 3 § 2 mom. och 10 a § rättegångsbalken.

21 §

Fullmakt för ett ombud

Ett ombud skall förete fullmakt, om inte huvudmannen har befullmäktigat honom muntligen hos besvärsmyndigheten. Då fullmakt saknas skall vid behov beredas tillfälle att förete den, vilket dock inte hindrar att behandlingen fortgår under tiden. En advokat och ett allmänt rättsbiträde skall förete fullmakt endast om besvärsmyndigheten bestämmer så.

Ett ombud får inte utan huvudmannens samtycke på en annan person överföra en fullmakt som har utställts på en viss person.

II AVDELNINGEN

ANFÖRANDE OCH BEHANDLING AV BESVÄR

5 kap.

Anförande av besvär

22 §

Besvärstid

Besvär skall anföras inom 30 dagar från att beslutet har delgivits. Då besvärstiden beräknas skall den dag då delgivningen sker inte medräknas.

23 §

Besvärens form och innehåll

Besvär skall anföras skriftligen. I besvärsskriften, som skall riktas till besvärsmyndigheten, skall anges

- 1) det beslut i vilket ändring söks,
- 2) till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas, samt

Juridiska avdelningen

29.11.2001

3) de grunder på vilka ändring yrkas.

Om besvärstillstånd behövs i saken skall i besvärsskriften anges varför besvärstillstånd bör beviljas.

24 §

Person- och adressuppgifter samt underskrift

I besvärsskriften skall ändringssökandens namn och hemkommun uppges. Om ändringssökandens talan förs av hans lagliga företrädare eller ombud eller om någon annan person har uppgjort besvären, skall i besvärsskriften även uppges namn och hemkommun för denna person.

I besvärsskriften skall vidare uppges den postadress och det telefonnummer under vilka meddelanden i saken kan tillställas ändringssökanden.

Ändringssökanden, den lagliga företrädaren eller ombudet skall underteckna besvärsskriften.

25 §

Bilagor till en besvärsskrift

Till besvärsskriften skall fogas

- 1) det beslut i original eller kopia i vilket ändring söks genom besvär,
- 2) intyg över vilken dag beslutet har delgivits eller annan utredning över när besvärstiden har börjat, samt
- 3) de handlingar som ändringssökanden åberopar till stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har tillställts myndigheten.

Ombudet skall till besvärsskriften foga en fullmakt enligt 21 §.

26 §

Hur besvärsskriften skall tillställas myndigheterna

Besvärsskriften skall inom besvärstiden tillställas besvärsmyndigheten.

Om besvärsskriften med stöd av ett särskilt stadgande skall tillställas en annan myndighet än besvärsmyndigheten men den inom besvärstiden har tillställts besvärsmyndigheten, skall besvären inte på denna grund lämnas utan prövning.

En person som är intagen i en sluten anstalt kan inom besvärstiden ge sin besvärsskrift till chefen för anstalten. Denne skall utan dröjsmål tillställa besvärsmyndigheten besvären, eller om besvärsskriften med stöd av ett särskilt stadgande skall tillställas en annan myndighet, denna myndighet.

27 §

Ändring av besvär

Ändringssökanden får efter att besvärstiden löpt ut i ett anhängigt ärende framställa endast sådana nya yrkanden som baserar sig på ändringar i förhållandena eller på omständigheter som kommit till ändringssökandens kännedom först efter att besvärstiden löpt ut. Ändringssökanden

Juridiska avdelningen

29.11.2001

får även yrka på att verkställigheten skall förbjudas eller framställa andra biyrkanden.

Ändringssökanden får efter att besvärstiden löpt ut framföra nya grunder till stöd för sina yrkanden, om inte saken därigenom blir en annan.

28 §

Kompletteringsförfarande

Är besvären bristfälliga skall ändringssökanden beredas tillfälle att komplettera dem, om en komplettering inte saknar betydelse för behandlingen av ärendet.

Ändringssökanden skall ges en skälig frist för att komplettera sina besvär och samtidigt skall han upplysas om på vilket sätt besvären är bristfälliga.

29 §

Överföring av ett ärende

Har besvär på grund av ett uppenbart misstag eller av okunskap anhängiggjorts hos en myndighet som inte är behörig att behandla besvären, kan myndigheten överföra besvären till behörig myndighet. Då frågan om vilken myndighet som är behörig är uppenbart klar behöver beslut om avvisande av besvären inte fattas. Ändringssökanden skall informeras om överföringen.

Den stadgade fristen anses ha iakttagits, om besvärsskriften har inkommit till rätt myndighet inom besvärstiden.

30 §

Verkan av felaktig besvärsanvisning

Har besvär anförts genom fel förfarande på grund av att besvärsanvisning saknats eller varit felaktig, skall besvären inte på denna grund lämnas utan prövning.

Har besvär av i 1 mom. nämnd orsak anhängiggjorts vid fel myndighet eller om besvärsskriften har tillställts fel myndighet, skall myndigheten överföra besvärsskriften till rätt myndighet. Ändringssökanden skall informeras om överföringen.

6 kap.

Hur besvär inverkar på verkställigheten av beslut

31 §

Besluts verkställbarhet

Ett beslut i vilket ändring kan sökas genom besvär får inte verkställas innan det har vunnit laga kraft.

Ett beslut kan dock verkställas innan det har vunnit laga kraft, om så stadgas i lag eller förordning eller om beslutet till sin natur är sådant att det bör verkställas omedelbart eller om ett allmänt intresse kräver att verkställigheten av beslutet inte uppskjuts.

Behövs besvärstillstånd i ärendet, utgör besvär inget hinder för verkställighet.

32 §

Besvärsmyndighetens föreskrifter om verkställigheten

Juridiska avdelningen

29.11.2001

När besvär har anförts kan besvärsmyndigheten förbjuda att beslutet verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas eller föreskriva något annat som gäller verkställigheten.

I det beslut som avslutar behandlingen av ärendet skall besvärsmyndigheten vid behov uttala sig om tillämpningen av en föreskrift som gäller verkställigheten. Kan besvär anföras över beslutet, kan i detta bestämmas att föreskriften om verkställigheten är i kraft till dess beslutet har vunnit laga kraft eller en högre besvärsmyndighet bestämmer något annat.

Om besvärsmyndigheten då den upphäver ett beslut återförvisar eller överför ärendet för ny behandling, kan den samtidigt bestämma att det beslut som upphävts alltjämt skall följas till dess ärendet avgörs eller den myndighet som behandlar det bestämmer något annat.

7 kap.

Handläggning och utredning av ärenden

33 §

Utredning av ett ärende

Besvärsmyndigheten skall se till att ärendet blir utrett och vid behov för en part eller den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet ange den tilläggsutredning som skall företas i ärendet.

Besvärsmyndigheten skall på tjänstens vägnar skaffa utredning i sådan omfattning som en opartisk och rättvis behandling av ärendet och ärendets art kräver.

34 §

Hörande av part

Innan ett ärende avgörs skall en part beredas tillfälle att avge förklaring med anledning av andras yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras.

Ärendet kan avgöras utan att en part hörs, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om hörande av annan orsak är uppenbart onödigt.

Om begränsningarna i en parts rätt att få uppgifter ur en myndighets handling som inte är offentlig stadgas särskilt.

35 §

Frist för avgivande av förklaring

En part skall föreläggas en skälig frist för avgivande av förklaring. Samtidigt skall han upplysas om att ärendet kan avgöras efter att fristen löpt ut även om förklaring inte har avgetts.

36 §

Myndighetsutlåtande

Besvärsmyndigheten skall, om det inte är onödigt, inhämta utlåtande från den förvaltningsmyndighet som fattat beslut i ärendet.

För inhämtande av utredning kan utlåtande begäras även från en annan myndighet än den som avses i 1 mom.

För avgivande av utlåtande skall en frist föreläggas.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

37 §**Verkställande av muntlig förhandling**

För att ett ärende skall kunna utredas hålls vid behov muntlig förhandling. Vid denna kan parter, i 36 § avsedd myndighet, vittnen och sakkunniga höras samt annan utredning tas emot.

En muntlig förhandling kan begränsas så att den gäller endast en del av ärendet, så att endast parternas uppfattningar utreds eller så att endast muntlig bevisning tas emot, eller på något annat motsvarande sätt.

38 §**Muntlig förhandling på begäran av part**

Länsrätten skall hålla muntlig förhandling, om en enskild part begär det. Detsamma gäller för högsta förvaltningsdomstolen då den handlägger besvär över en förvaltningsmyndighets beslut. En parts begäran om muntlig förhandling kan avslås, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om muntlig förhandling med hänsyn till ärendets art eller av någon annan orsak är uppenbart onödig. (26.3.1999/433)

Vad 1 mom. stadgar skall inte tillämpas, om partsställningen för den som begärt muntlig förhandling baserar sig på medlemskap i en kommun eller ett annat samfund.

Begär en part att muntlig förhandling skall verkställas, skall han uppge varför det är nödvändig att hålla muntlig förhandling och vilken utredning han kommer att framföra vid den.

39 §**Hörande av vittnen**

Vid muntlig förhandling kan som vittne höras en person som åberopas av en part eller av den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet eller som besvärsmyndigheten anser det vara nödvändigt att höra. Om en skriftlig vittnesberättelse av privat natur åberopas i ärendet, skall vittnet höras muntligen förutsatt att detta inte är onödigt eller att det inte föreligger särskilda hinder för det.

En part kan höras under sanningsförsäkran om sådana omständigheter som är av särskild betydelse för avgörandet av saken.

Om hörande av vittne gäller i övrigt i till- lämpliga delar 17 kap. 18-39 § rättegångsbalken och om hörande av part under sanningsförsäkran 62-65 § i samma kapitel.

40 §**Hörande av sakkunniga**

Besvärsmyndigheten kan av en enskild sakkunnig inhämta utlåtande om en fråga som kräver särskild sakkunskap, med iakttagande i tillämpliga delar av 17 kap. 46 § 2 mom., 47 och 48 samt 49-52 § rättegångsbalken.

Om en part åberopar en sakkunnig som inte har utsetts av besvärsmyndigheten, gäller angående denne vad som stadgas om vittnen.

41 §

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Syn

För utredning av ärendet kan syn förrättas. Om syn gäller i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om muntlig förhandling.

42 §**Framläggande av handlingar och föremål**

Om framläggande av handlingar eller föremål för besvärsmyndigheten gäller i tillämpliga delar vad 17 kap. 11 b-14 § samt 15 § 2 och 3 mom. rättegångsbalken stadgar om skriftliga bevis och vad 57 § 1 mom. i samma kapitel stadgar om hur föremål skall tillhandahållas rätten för besiktning.

8 kap.**Kompletterande stadganden om handläggning av ett ärende****43 §****Kallelse till muntlig förhandling**

Besvärsmyndigheten skall till en muntlig förhandling kalla parterna, en företrädare för den förvaltningsmyndighet som fattat beslutet och de övriga personer vilkas närvaro besvärsmyndigheten anser vara nödvändig. Har den muntliga förhandlingen begränsats enligt 37 § 2 mom., behöver de parter vilkas närvaro till följd av begränsningen är uppenbart onödig inte kallas.

En part eller hans lagliga företrädare kallas till en muntlig förhandling vid äventyr att utevaro inte hindrar att ärendet handläggs och avgörs. Han kan kallas att personligen infinna sig till den muntliga förhandlingen, om det är nödvändigt för att ärendet skall kunna utredas. I sådana fall kan vite föreläggas.

Besvärsmyndigheten ser till att de personer som avses i 1 mom. samt vittnen och sakkunniga kallas till muntlig förhandling med iakttagande av vad som stadgas om delgivning i förvaltningsärenden. En part kan också kallas till muntlig förhandling genom brev som sänds per post till den adress denne uppgivit för domstolen.

44 §**Parts utevaro**

Om en part eller hans lagliga företrädare som vid hot om vite kallats att personligen infinna sig till muntlig förhandling inte iakttar kallelsen eller om han anlitar ett ombud i sitt ställe, skall besvärsmyndigheten, om den alltjämt finner det nödvändigt att parten är personligen närvarande, utdöma vitet och förelägga ett nytt högre vite. Vitet utdöms inte, om ärendet handläggs och avgörs trots att parten är frånvarande.

Om det uppges eller är känt att en parts eller hans lagliga företrädares utevaro har berott på laga förfall, eller om det finns skäl att anta att han har ett sådant förhinder, skall handläggningen inställas eller skjutas upp. Parten eller hans lagliga företrädare får då inte ådömas vite som har förelagts honom för underlåtenhet att följa en uppmaning om personlig inställelse, om det inte förrän behandlingen av ärendet avslutas framgår att han inte hade haft laga förfall.

45 §**Protokollföring**

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Vid en muntlig förhandling förs protokoll i vilket skall antecknas de personer som deltagit i förhandlingen, ärendet och andra sådana uppgifter samt de yrkanden som har framställts under förhandlingen, de beslut som har fattats och en redogörelse för förhandlingens övriga förlopp.

46 §**Ljudupptagning**

Då ett vittne eller en sakkunnig hörs eller då en part hörs under sanningsförsäkran skall utsagan tas upp på fonetisk väg.

Är ljudupptagning inte möjlig eller om det är uppenbart onödigt att på fonetisk väg ta upp en utsaga på grund av att den är kort, skall i protokollet ordagrant antecknas vad som har berättats i saken. En protokollförd muntlig utsaga skall genast läsas upp, och i protokollet skall antecknas avgivarens yttrande om huruvida utsagan har blivit riktigt protokollförd.

47 §**På fonetisk väg upptagen utsaga**

En på fonetisk väg upptagen utsaga skall skrivas ut om besvärsmyndigheten eller, om dess beslut har överklagats, fullföljdsmyndigheten anser att det behövs. Ljudupptagning får kopieras eller skrivas ut också om en part eller någon annan begär det.

Ljudupptagningen skall bevaras i minst sex månader från det saken avgjordes. Om ändring har sökts genom besvär, skall upptagningen dock bevaras tills saken har avgjorts och avgörandet har vunnit laga kraft.

48 §**Handräckning vid hörande**

Besvärsmyndigheten kan av särskilda skäl besluta att vittnesförhör eller hörande av part enligt 39 § skall ske vid den länsrätt eller tingsrätt där detta lämpligast kan ske. (26.3.1999/433)

Om hur ett vittne och en part skall kallas för att höras gäller på motsvarande sätt vad 43 § stadgar om kallelse till muntlig förhandling. Besvärsmyndigheten skall ange de parter, vittnen och andra personer som skall kallas för att höras samt uppge huruvida parterna skall åläggas att infinna sig personligen och om vite i så fall skall föreläggas. Den domstol som ger handräckning har hand om uppgiften att med iakttagande av vad som stadgas om delgivning i förvaltningsärenden kalla dem som skall höras.

49 §**Vittneskostnader**

Ett vittne har rätt att få skälig ersättning för nödvändiga kostnader för resa och uppehälle samt för ekonomisk förlust.

Till ett vittne som besvärsmyndigheten självmant har kallat in liksom även till ett vittne som åberopats av staten i dess egenskap av part betalas ersättning av statens medel enligt vad som stadgas om bestridande av bevisningskostnader med statens medel.

En part skall betala ersättning till ett vittne som han har åberopat. Ett vittne har rätt att i förskott få ersättning för sina kostnader för resa och uppehälle. Om utbetalning av förskott gäller i tillämpliga delar 17 kap. 40 § 4 och 5 mom. rättegångsbalken.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Till ett i 3 mom. avsett vittne som har åberopats av någon annan part än staten kan betalas ersättning av statens medel, om vittnesmålet har varit nödvändigt för utredningen av ärendet.

50 §**Ersättning för övriga bevisningskostnader**

Till en sakkunnig betalas av statens medel skäligt arvode för arbete samt ersättning för nödvändiga kostnader. Besvärsmyndigheten kan bestämma att ersättningen eller en del av den skall betalas till den sakkunniga i förskott.

Har någon annan än en part ålagts att för besvärsmyndigheten framlägga en handling eller ett föremål, gäller om ersättande av kostnaderna för detta vad 49 § stadgar om vittneskostnader.

9 kap.**Beslutsfattande****51 §****Avgörande av ett ärende**

Besvärsmyndigheten skall i sitt beslut ge ett avgörande med anledning av de yrkanden som framförts i ärendet. Besvärsmyndigheten skall pröva alla omständigheter som framkommit och besluta på vilka omständigheter avgörandet kan grundas.

Har besvär inte anförts inom utsatt tid eller om det föreligger något annat hinder för att avgöra ärendet eller fatta ett avgörande i fråga om ett yrkande, skall besvären eller yrkandet lämnas utan prövning.

52 §**Omröstning**

Kan de ledamöter som deltar i beslutsfattandet inte enas om avgörandet, skall en omröstning hållas om det. Vid omröstningen vinner den åsikt som majoriteten av ledamöterna har omfattat.

Vid lika röstetal vinner den åsikt som ordföranden har omfattat. I ett disciplinärende, i ett ärende som gäller avgifter av straffnatur samt i fråga om beslut om utdömmande av vite, böter eller annan särskild påföljd för underlåtenhet att följa en förpliktelse avsedd att trygga rättegångens förlopp vinner vid lika röstetal likväl den åsikt som är lindrigare för den mot vilken påföljden riktar sig.

Om omröstning gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas om omröstning i allmänna domstolar.

53 §**Motivering av beslut**

Ett beslut skall motiveras. Av motiveringarna skall framgå de omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och den rättsliga grunden för avgörandet.

54 §**Beslutets innehåll**

Av ett beslut skall framgå

Juridiska avdelningen

29.11.2001

- 1) besvärmyndighetens namn och datum för beslutet,
- 2) ändringssökandens namn och det överklagade beslutet,
- 3) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den tidigare behandlingen av ärendet,
- 4) en redogörelse för parternas yrkanden och i nödvändig utsträckning för grunderna för dessa,
- 5) i nödvändig utsträckning en redogörelse för den utredning som framlagts i ärendet,
- 6) motiveringarna för beslutet och dess slutresultat, samt
- 7) namnet på de personer som har tagit del i beslutsfattandet, och om omröstning har skett eller om föredraganden har anmält avvikande åsikt uppgift om detta, varvid de avvikande åsikterna skall fogas till beslutet.

En redogörelse enligt 1 mom. kan helt eller delvis ersättas genom att till beslutet fogas en kopia av hela eller av behövliga delar av den lägre myndighetens beslut, av den handling genom vilket ärendet har anhängiggjorts eller av någon annan handling, om klarheten i beslutet inte genom detta äventyras.

55 §

Delgivning av beslut

Beslutet skall delges en part enligt vad som stadgas om delgivning i förvaltnings- ärenden.

10 kap.

Rättande av beslut

56 §

Rättande av skrivfel

Besvärmyndigheten skall rätta skriv- eller räknefel eller andra därmed jämförbara klara fel i sitt beslut. Ett fel får dock inte rättas, om rättelsen leder till ett för en part oskäligt resultat.

I en kollegial besvärmyndighet får också ordföranden för det sammanträde vid vilket ärendet har behandlats eller, om han har förhinder, en lagfaren medlem av besvärmyndigheten rätta ett fel.

57 §

Rättelseförfarande

Har besvär anförts över det beslut som skall rättas, skall besvärmyndigheten underrättas om att ärendet har upptagits till behandling och tillställas det beslut som fattats i saken.

Då besvärmyndigheten behandlar en fråga om rättelse av fel kan den förbjuda att dess beslut verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas.

Om rättelse skall anteckning göras i beslutets liggarexemplar och i det beslut som har getts till en part. Kan det beslut som har getts till en part inte fås tillbaka, skall han utan avgift ges en kopia av det rättade beslutet.

Över ett beslut genom vilket besvärmyndigheten inte har godkänt ett yrkande på rättelse av fel får besvär inte anföras.

III AVDELNINGEN

Juridiska avdelningen

29.11.2001

ANNAN FÖRVALTNINGSPROCESS**11 kap.****Extraordinärt ändringssökande****58 §****Extraordinära rättsmedel**

I ett lagakraftvunnet beslut i ett förvaltningsärende kan ändring sökas genom extraordinära rättsmedel som är klagan, återställande av försutten fatalietid och återbrytande.

59 §**Klagan**

Ett beslut kan med anledning av klagan undanröjas, om

- 1) den som ärendet gäller inte har beretts tillfälle att bli hörd och beslutet kränker hans rätt,
- 2) det vid behandlingen av ärendet har inträffat ett annat fel i förfarandet som väsentligt har kunnat inverka på beslutet, eller om
- 3) beslutet är så oklart eller bristfälligt att av det inte framgår hur ärendet har avgjorts.

Ett beslut kan inte överklagas, om grundbesvär kan anföras över det på samma grund.

60 §**Anförande av klagan**

Klagan skall anföras hos den myndighet hos vilken ordinarie besvär över beslutet skall anföras enligt denna eller någon annan lag eller förordning. Om det inte finns någon sådan myndighet, skall klagan anföras hos högsta förvaltningsdomstolen.

Klagan skall i sådana fall som avses i 59 § 1 mom. 1 punkten anföras inom sex månader från det klaganden fick del av beslutet och, när klagan grundar sig på en omständighet enligt 59 § 1 mom. 2 punkten, inom samma tid räknat från det beslutet vann laga kraft.

61 §**Återställande av försutten fatalietid**

Försutten fatalietid kan återställas den som på grund av laga förfall eller annat synnerligen vägande skäl inte inom utsatt tid har kunnat

- 1) anhängiggöra ansökan om på lag eller förordning grundad utbetalning av allmänna medel,
- 2) söka ändring i ett beslut, eller
- 3) vidta någon annan åtgärd i förvaltningsförfarande eller i förvaltningsrättskipning.

62 §**Ansökan om återställande av försutten fatalietid**

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Återställande av försutten fatalietid skall sökas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Grundas ansökan på laga förfall, skall den göras inom 30 dagar från det förfallet upphörde.

Återställande av försutten fatalietid skall sökas senast ett år från det fatalietiden gick ut. Av synnerligen vägande skäl kan fatalietid även därefter återställas.

63 §

Återbrytande

Ett beslut kan återbrytas, om

- 1) det i ärendet har inträffat ett sådant fel i förfarandet som väsentligt har kunnat inverka på beslutet,
- 2) beslutet grundar sig på uppenbart oriktig tillämpning av lag eller på ett misstag som väsentligt har kunnat inverka på beslutet, eller om
- 3) det i ärendet tillkommit sådan ny utredning som väsentligt kunnat inverka på beslutet och det inte beror av sökanden att den nya utredningen inte i tiden företetts.

Ett beslut får inte återbrytas, om det inte kränker den enskildes rätt eller dess återbrytande anses påkallat av allmänt intresse.

Återbrytande kan inte sökas, om grundbesvär eller klagan över beslutet kan anföras på samma grund.

64 §

Ansökan om återbrytande

Återbrytande av beslut skall sökas hos högsta förvaltningsdomstolen. I samband med att ett ärende som är anhängigt vid högsta förvaltningsdomstolen avgörs kan ett beslut som har samband med ärendet återbrytas utan ansökan eller framställning.

Återbrytande skall sökas inom fem år från det beslutet vann laga kraft. Inom samma tid skall återbrytande utan ansökan eller framställning äga rum. Av synnerligen vägande skäl kan ett beslut återbrytas även efter utsatt tid.

65 §

Besvärsskrift

Extraordinär ändringsansökan skall göras skriftligen.

I besvärsskriften, som skall riktas till den myndighet som avgör saken, skall anges vad som yrkas och grunderna för yrkandet. Till besvärsskriften skall det beslut som ansökan gäller eller en kopia av beslutet fogas jämte de handlingar som ansökan stöder sig på.

Besvärsskriften skall tillställas den myndighet som avgör ansökan eller den myndighet som har fattat beslutet.

66 §

Föreskrifter om verkställigheten

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Den myndighet som behandlar extraordinärt ändringssökande kan meddela föreskrifter om verkställigheten med iakttagande av vad 32 § stadgar om en besvärmyndighets föreskrifter om verkställigheten.

67 §**Beslut med anledning av extraordinärt ändringssökande**

I ett beslut genom vilket försutten fatalietid återställs skall samtidigt föreskrivas vad sökanden skall iakttä då han utnyttjar den återställda fatalietiden.

Ett beslut kan återbrytas eller med anledning av klagan undanröjas i sin helhet eller till nödvändiga delar. Skall saken behandlas på nytt återförvisas den till den myndighet som avgjort saken. Är denna myndighet inte behörig, kan saken överföras till rätt myndighet.

Med anledning av klagan eller då myndigheten återbryter ett beslut kan den genast rätta beslutet, om saken befinns vara klar.

68 §**Tillämpning av stadgandena om besvär på extraordinärt ändringssökande**

Om förfarandet vid extraordinärt ändringssökande gäller i övrigt i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om besvär.

12 kap.**Förvaltningstvistemål och andra förvaltningsprocessärenden****69 § (26.3.1999/433)****Förvaltningstvistemål**

Länsrätten behandlar tvister som gäller offentligrättslig betalningsskyldighet eller någon annan skyldighet eller rättighet som har sin grund i ett offentligrättsligt rättsförhållande och i vilket ett avgörande som skall fattas av en myndighet söks på annat sätt än i fullföljdsväg (*förvaltningstvistemål*).

Ansökan genom vilken ett förvaltningstvistemål anhängiggörs skall tillställas länsrätten. I ansökningsskriften skall anges den åtgärd som yrkas samt grunderna för yrkandet.

70 § (26.3.1999/433)**Behörig länsrätt i förvaltningstvistemål**

Förvaltningstvistemål behandlas av den länsrätt inom vars domkrets den part mot vilken yrkandet riktas har sin hemort. Riktas yrkandet mot staten, en kommun eller någon annan offentligrättslig juridisk person, skall målet behandlas av den länsrätt inom vars domkrets den myndighet eller det organ som för den juridiska personens talan har sitt verksamhetsställe.

Då en enskild person riktar ett yrkande mot staten, får målet även behandlas vid den länsrätt inom vars domkrets personen har sin hemort.

Om ingen länsrätt enligt 1 och 2 mom. är behörig i ett förvaltningstvistemål, skall målet behandlas av länsrätten i Nylands län.

71 §

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Grundbesvär

Om besvär som kan anföras över grunden för fastställande eller debitering av skatt eller avgift stadgas i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61).

72 §**Annat förvaltningsprocessärende**

Andra förvaltningsprocessärenden än besvär, extraordinärt ändringssökande eller förvaltningstvistemål anhängiggörs genom att en handling om anhängiggörande tillställs den myndighet som är behörig att avgöra ärendet.

73 §**Tillämpning av stadganden om besvär**

Om förfarandet i ett mål eller ärende enligt detta kapitel gäller i övrigt i tillämpliga delar vad denna lag stadgar om besvär.

IV AVDELNINGEN**SÄRSKILDA STADGANDEN****13 kap.****Rättegångskostnader****74 §****Ersättningsskyldighet**

En part är skyldig att ersätta en annan parts rättegångskostnader helt eller delvis, om det särskilt med beaktande av avgörandet i ärendet är oskäligt att denne själv får bära sina rättegångskostnader. Vad denna paragraf och 75 § stadgar om part kan också tillämpas på den förvaltningsmyndighet som har fattat beslutet.

Då frågan om en offentlig parts ersättningsskyldighet prövas skall särskilt beaktas om rättegången har orsakats av ett fel hos myndigheterna.

En enskild part får inte åläggas att ersätta en offentlig parts rättegångskostnader, om inte den enskilda parten har framfört ett uppenbart orgrundat yrkande.

75 §**Övriga stadganden om ersättning för kostnader**

Om en parts särskilda ersättningsskyldighet gäller i tillämpliga delar 21 kap. 5 § rättegångsbalken och om ersättningsskyldigheten för en parts företrädare, ombud samt biträde gäller 6 § i samma kapitel.

Om rättegångskostnaderna gäller i övrigt i tillämpliga delar 21 kap. 7-16 § rättegångsbalken. Dröjsmålsränta enligt 21 kap. 8 § 2 mom. rättegångsbalken bestäms dock från det en månad förflutit från den dag då beslutet varit tillgängligt för parterna.

14 kap.**Kompletterande stadganden**

Juridiska avdelningen

29.11.2001

76 § (1.6.2001/443)**Jäv**

Om jäv för en person som behandlar ett besvärssärende samt om framställande och behandling av en jävsinvändning gäller i tillämpliga delar vad som i 13 kap. rättegångsbalken bestäms om domarjäv.

Vid behandlingen av ett besvärssärende iakttas även 1 kap. 6 § rättegångsbalken.

76 § ändrats genom L 433/2001 och träder i kraft 1.9.2001. Tidigare ordalydelse:

76 §**Jäv**

Om jäv för en person som behandlar ett besvärssärende gäller i tillämpliga delar vad 13 kap. rättegångsbalken stadgar om domarjäv. Vid behandlingen av ett besvärssärende tillämpas även 1 kap. 6 § rättegångsbalken.

77 §**Tolkning och översättning**

Myndigheten skall ordna tolkning och skaffa översättning, om en person inte behärskar det språk som enligt språklagen (148/22) skall användas vid myndigheten eller om han på grund av hörsel-, syn- eller talskada inte kan göra sig förstådd och

- 1) den myndighet som har behandlat ärendet i ett tidigare behandlingsskede har varit skyldig att ordna tolkning eller skaffa översättning enligt 22 § 1 mom. lagen om förvaltningsförfarande eller något annat stadgande,
- 2) den myndighet som behandlar rättskipningsärendet är första instans i ett ärende som har anhängiggjorts av en myndighet, eller
- 3) en person skall höras muntligen.

Av särskilda skäl kan myndigheten ordna tolkning och skaffa översättning också i andra fall än de som avses i 1 mom.

Som tolk eller översättare får inte användas en person som står i ett sådant förhållande till en part eller ärendet att hans tillförlitlighet till följd därav kan äventyras.

Myndigheten skall se till att medborgare i de övriga nordiska länderna får behövlig tolk- och översättningshjälp i ärenden som behandlas vid myndigheten.

78 §**Laga förfall**

Om laga förfall gäller 12 kap. 28 och 29 § rättegångsbalken.

I den kallelse som tillställs en person som skall kallas till besvärsmyndigheten skall nämnas att han omedelbart skall meddela besvärsmyndigheten om han får laga förfall.

79 §

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Besvär över annat beslut än det som avslutar behandlingen

Besvär kan särskilt anföras över ett beslut som har fattats under handläggningen av ärendet och genom vilket

- 1) det har bestämts om ett vittnes eller någon annan persons rätt till ersättning eller ersättningsskyldighet,
- 2) ett ombud eller biträde har förvägrats rätt att uppträda,
- 3) vite, böter eller någon annan särskild påföljd har utdömts för underlåtenhet att följa en förpliktelse avsedd att säkerställa en rättegång,
- 4) det har meddelats föreskrifter om verkställigheten av det överklagade beslutet, eller
- 5) det har utdömts straff för störande av behandlingen eller för någon annan sådan verksamhet.

Då besvär anföras särskilt utgör besvären inte hinder för verkställigheten av beslut som har fattats under handläggningen, om inte den myndighet som fattat beslutet eller den myndighet som behandlar besvären över det beslutar något annat.

80 §**Upprätthållande av ordning**

Om upprätthållande av ordning gäller 14 kap. 6 § rättegångsbalken. Vid en domstol tillämpas dessutom straffstadgandet i 7 § i samma kapitel.

15 kap.**Ikraftträdelse- och övergångsstadganden****81 §****Ikraftträdande**

Denna lag träder i kraft den 1 december 1996.

Genom denna lag upphävs lagen den 24 mars 1950 om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50) och lagen den 1 april 1966 om extraordinärt ändringssökande i förvaltningsärenden (200/66) jämte ändringar.

RP 217/95, LaUB 5/96, Rsv 75/96

82 §**Övergångsstadgande**

Denna lag tillämpas inte på besvär eller underställning med anledning av ett beslut som fattats innan denna lag har trätt i kraft eller på behandlingen av ett sådant ärende vid en högre besvärsmyndighet med anledning av besvär.

När det i någon annan lag eller i en förordning finns en hänvisning till lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden eller till lagen om extraordinärt ändringssökande i förvaltningsärenden, innebär hänvisningen efter denna lags ikraftträdande en hänvisning till denna lag.

Ändringsstadgandenas ikraftträdande och tillämpning:**26.3.1999/433:**

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Denna lag träder i kraft den 1 november 1999.

Lagens 12 § tillämpas inte på besvär som anförs över beslut som har fattats före ikraftträdandet.

RP 114/1998, LaUB 19/1998, RSv 217/1998

1.4.1999/446:

Denna lag träder i kraft den 1 december 1999.

RP 146/1998, LaUB 20/1998, RSv 234/1998

1.6.2001/443:

Denna lag träder i kraft den 1 september 2001.

RP 78/2000, LaUB 6/2001, RSv 33/2001

Juridiska avdelningen

29.11.2001

LAG OM FÖRSÄKRINGSDOMSTOLEN 17.1.1958/14

I enlighet med Riksdagens beslut stadgas:

1 § (29.12.1973/1003)

Försäkringsdomstolen är domstol för de mål angående social trygghet, beträffande vilka föreskrivits, att de skola av försäkringsdomstolen handläggas. Försäkringsdomstolen består av tre divisioner, och vid densamma må tillsättas extra divisioner.

2 § (18.11.1988/951)

Vid försäkringsdomstolen finns en försäkringsöverdomare samt äldre och yngre försäkringsdomare. Vid försäkringsdomstolen finns dessutom läkarledamöter och, vid behandlingen av ärenden som nämns i 5 a §, andra lekmannedamöter samt ett behövt antal suppleanter för dessa. (5.3.1999/278)

2 mom. har upphävts genom L 25.2.2000/213

Vid förhinder för försäkringsöverdomaren sköts hans åligganden av den i tjänsten äldste försäkringsdomaren. Ställföreträdare för en äldre försäkringsdomare är en försäkringsdomare, och ställföreträdare för en yngre försäkringsdomare är en försäkringsdomare eller en av försäkringsdomstolen förordnad försäkringssekreterare.

3 §.

Om behörighetsvillkor för försäkringsöverdomaren samt äldre och yngre försäkringsdomare bestäms i lagen om utnämning av domare (205/2000). Försäkringssekreterarna skall ha avlagt juris kandidatexamen samt vara förtrogna med domaruppgifter eller ha tjänstgjort som föredragande vid försäkringsdomstolen minst tre år.

Läkarledamöterna skall vara legitimerade läkare. Angående de andra lekmannedamöternas kompetens bestäms i 5 b §. (5.3.1999/278)

3 mom. har upphävts genom L 25.2.2000/213

4 §.

Äldre och yngre försäkringsdomare utnämns likaså av republikens president på framställning av högsta domstolen efter det tjänsten varit lediganslagen och försäkringsdomstolen uppgjort tjänsteförslag. (25.2.2000/213)

2 mom. har upphävts genom L 25.2.2000/213

Försäkringssekreterare utnämnes av högsta domstolen efter det tjänsten varit lediganslagen och försäkringsdomstolen uppgjort tjänsteförslag. (25.2.2000/213)

Andra ordinarie tjänstemän än de som anges i 1-3 mom. utnämns av försäkringsdomstolen. (18.11.1988/951)

Läkar- och andra lekmannedamöter jämte suppleanter förordnas av statsrådet på framställning av justitieministeriet för tre år i sänder. Om någon plats blir ledig under

Juridiska avdelningen

29.11.2001

mandatperioden, förordnas en efterträdare för återstoden av perioden. I övrigt gäller om deras rätt att kvarstå i uppdraget vad som bestäms om innehavare av domartjänst. (5.3.1999/278)

Läkar- och andra lekmanaledamöter med undantag för lekmanaledamöter som avses i 5 b § 2 mom. 1 och 12 punkten är skyldiga att avgå när de fyller 67 år. (5.3.1999/278)

5 §.

Rättegångsmål handläggs vid en division av försäkringsdomstolen, varvid ordförande är försäkringsöverdomaren eller en försäkringsdomare och övriga medlemmar två lagfarna ledamöter eller, om målet är av medicinsk art, en lagfaren ledamot och en läkarledamot. Som lagfaren ledamot kan även en försäkringssekreterare tjänstgöra enligt vad som bestäms genom förordning. I behandlingen av ett ärende deltar dessutom två lekmanaledamöter enligt vad som bestäms i 5 a § eller om divisionen i sin ovan nämnda sammansättning så beslutar. (5.3.1999/278)

Är mål, som skall avgöras av försäkringsdomstolen, av principiell betydelse eller kommer divisionens avgörande att avvika från tidigare praxis, må divisionen besluta eller försäkringsöverdomaren förordna om dess handläggande i plenum, varvid försäkringsöverdomaren är ordförande och ledamöter de övriga försäkringsdomarna samt högst motsvarande antal behöriga lekmanaledamöter, såsom därom genom förordning stadgas. Plenum må icke hållas vid förfall för försäkringsöverdomaren, om vikarie för honom icke förordnats, eller vid förfall för mer än tredjedelen av försäkringsdomarna. Försäkringsdomare, som på grund av förfall varit frånvarande från plenum, är berättigad att, innan utslaget justeras, avgiva skriftligt utlåtande. Vad i 2 § 4 mom. är stadgat angående ställföreträdare för försäkringsdomare, gäller icke deltagande i plenum.

Försäkringsöverdomaren må förordna, att mål under hans ordförandeskap på nytt skall upptagas till handläggning även i division, som avses i 1 mom., i vilket fall i divisionens sammanträde jämte honom bör deltaga, förutom de ledamöter, som tidigare handlagt målet, den i tjänsten äldsta av de äldre försäkringsdomarna. Divisionen må redan vid handläggning av ärendet besluta om ärendets hänskjutande för avgörande till på ovannämnt sätt utvidgad division.

Vid handläggning av förvaltnings- och ekonomiska ärenden är försäkringsöverdomaren försäkringsdomstolens ordförande samt ledamöter försäkringsdomarna, av vilka minst fyra böra vara närvarande.

Löpande ärenden avgöras av försäkringsöverdomaren.

5 a § (5.3.1999/278)

Lekmanaledamöterna deltar i behandlingen av ärenden vid försäkringsdomstolen:

1) i ärenden som avses i folkpensionslagen (347/1956), lagen om frontmannapension (119/1977) och lagen om betalning av fronttillägg utomlands (988/1988),

2) i ärenden som avses i lagen om pension för arbetstagare (395/1961), lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/1962) och lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare (662/1985), om det i ärendet är fråga om huruvida en sjukdom, ett lyte eller en skada berättigar till pension enligt dessa lagar,

3) i ärenden som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare (467/1969), om det i ärendet är fråga om huruvida en sjukdom, ett lyte eller en skada berättigar till pension enligt den nämnda lagen, samt i ärenden som avses i lagen om generationsväxlingspension för

Juridiska avdelningen

29.11.2001

lantbruksföretagare (1317/1990), lagen om avträdelsepension (16/1974), lagen om avträdelseersättning för lantbruksföretagare (1330/1992), lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (1293/1994), lagen om stöd för nedläggning av växthusproduktion och äppelodling (1297/1994) och lagen om stöd för nedläggning av jordbruksproduktion (1340/1996),

4) i ärenden som avses i lagen om pension för företagare (468/1969), om det i ärendet är fråga om huruvida en sjukdom, ett lyte eller en skada berättigar till pension enligt den nämnda lagen,

5) i ärenden som avses i lagen om sjömanspensioner (72/1956),

6) i ärenden som avses i lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (202/1964),

7) i ärenden som avses i lagen om statens pensioner (280/1966), lagen om statens familjepensioner (774/1968), lagen om ordnande av pensionsskydd i statliga anställningsförhållanden som varar kortare tid än en månad (1152/1997), lagen om Finlands Bank (719/1997), 58 a § folkpensionslagen, pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan (298/1966), lagen om familjepensioner inom den evangelisk-lutherska kyrkan (258/1970), lagen om pension för riksdagsmän (329/1967), lagen om familjepension efter riksdagsmän (107/1990) samt lagen om medlems av statsrådet rätt till pension och om familjepension efter honom (870/1977),

8) i ärenden som avses i lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948) och lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/1990), om det i ärendet är fråga om huruvida en kroppsskada, en sjukdom eller ett dödsfall berättigar till ersättning enligt dessa lagar,

9) i ärenden som avses i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/1981), om det i ärendet är fråga om huruvida en kroppsskada, en sjukdom eller ett dödsfall berättigar till ersättning enligt den nämnda lagen,

10) i ärenden som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/1984), lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/1990), lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993), lagen om försök med alterneringsledighet (1663/1995), lagen om stödjande av långtidsarbetslösas frivilliga studiestöd (709/1997) och lagen om stödjande av arbetslösas frivilliga studier (1402/1997) samt i ärenden i vilka med stöd av lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) ansökan om medlemskap har förkastats eller en medlem uteslutits,

11) i ärenden som avses i lagen om studiestöd (65/1994), och

12) i ärenden som avses i lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/1948) och lagen om ekonomiskt stöd efter värnpliktigs död (1309/1994), om det i ärendet är fråga om huruvida en kroppsskada, en sjukdom, ett dödsfall eller ett försvinnande berättigar till ersättning enligt dessa lagar.

Om det i ärenden som avses i 1 mom. 2-7 punkten är fråga om huruvida en sjukdom, ett lyte eller en skada berättigar till pension enligt de nämnda lagarna, deltar i behandlingen av ärendet lekmanaledamöter enligt den lag vars pensionsskydd personen senast har omfattats av eller till vars pensionsskydd den återstående tiden fogas. Är det dock fråga enbart om en tillämpning av 10 d § 5 mom. lagen om pension för arbetstagare, deltar lekmanaledamöterna i behandlingen av ärendet "så som föreskrivs i 1 mom. 2-5 punkten. (4.5.2001/384)

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Genom L 384/2001 har fogats ett 2 mom. som träder i kraft 1.1.2004

I fråga om andra åtgärder än slutliga avgöranden i huvudsaken kan försäkringsdomstolen i ärenden som avses i 1 mom. fatta beslut utan lekmannaledamöter.

5 b § (5.3.1999/278)

För förordnande av läkarledamöter och suppleanter för dem framställer social- och hälsovårdsministeriet ett förslag för justitieministeriet.

Till andra lekmannaledamöter vid försäkringsdomstolen förordnas

1) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 1 punkten två ledamöter som uppbär pension eller känner till pensionstagarnas förhållanden samt ett behövligt antal suppleanter; dessa skall ha kännedom om utkomstmöjligheterna i de viktigaste yrkena och näringarna; de förordnas på förslag av de mest representativa pensionärsorganisationerna,

2) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 2 punkten två arbetsgivar- och två arbetstagarledamöter samt ett behövligt antal suppleanter; dessa skall vara förtrogna med arbetsförhållandena; av dem deltar samtidigt i försäkringsdomstolens sammanträde en arbetsgivar- och en arbetstagarledamot; arbetsgivarledamöterna och deras suppleanter förordnas på förslag av de mest representativa arbetsgivarorganisationerna samt arbetstagarledamöterna och deras suppleanter på förslag av de mest representativa arbetstagarorganisationerna,

3) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 3 punkten två ledamöter som representerar dem som är försäkrade enligt lagen om pension för lantbruksföretagare samt ett behövligt antal suppleanter; de förordnas på förslag av de mest representativa av de organisationer som bevakar lantbruksföretagarnas ekonomiska intressen,

4) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 4 punkten två företagarledamöter samt ett behövligt antal suppleanter; de förordnas på förslag av de mest representativa företagarorganisationerna,

5) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 5 punkten en redarledamot och en ledamot som företräder sjöfolket samt ett behövligt antal suppleanter; dessa skall vara förtrogna med sjöfolkets förhållanden; redarledamöterna och deras suppleanter förordnas på förslag av de erkända organisationerna för redarna samt de ledamöter som företräder sjöfolket och deras suppleanter på förslag av de erkända organisationerna för sjöfolket,

6) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 6 punkten två arbetsgivar- och två löntagarledamöter samt ett behövligt antal suppleanter; dessa skall vara förtrogna med tjänsteeller arbetsavtalsförhållanden; av dem deltar samtidigt i försäkringsdomstolens sammanträde en arbetsgivar- och en löntagarledamot; arbetsgivarledamöterna och deras suppleanter förordnas på förslag av kommunala arbetsmarknadsverket samt löntagarledamöterna och deras suppleanter på förslag av de huvudavtalsorganisationer som avses i 3 § i det kommunala huvudavtalet,

7) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 7 punkten två arbetsgivar- och två löntagarledamöter samt ett behövligt antal suppleanter; dessa skall vara förtrogna med tjänsteeller arbetsavtalsförhållanden; av dem deltar samtidigt i försäkringsdomstolens sammanträde en arbetsgivar- och en löntagarledamot; arbetsgivarledamöterna och deras suppleanter förordnas på förslag av finansministeriet samt löntagarledamöterna och deras suppleanter på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för statens tjänstemän och arbetstagare,

Juridiska avdelningen

29.11.2001

8) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 8 punkten två arbetsgivar- och två arbetstagarledamöter samt ett behövligt antal suppleanter; dessa skall vara förtrogna med arbetsförhållandena; av dem deltar samtidigt i försäkringsdomstolens sammanträde en arbetsgivar- och en arbetstagarledamot; arbetsgivarledamöterna och deras suppleanter förordnas på förslag av de mest representativa arbetsgivarorganisationerna samt arbetstagarledamöterna och deras suppleanter på förslag av de mest representativa arbetstagarorganisationerna,

9) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 9 punkten två ledamöter som representerar dem som är försäkrade enligt lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare samt ett behövligt antal suppleanter; de förordnas på förslag av de mest representativa av de organisationer som bevakar lantbruksföretagarnas ekonomiska intressen,

10) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 10 punkten två arbetsgivar- och två arbetstagarledamöter samt ett behövligt antal suppleanter; dessa skall vara väl förtrogna med frågor som gäller utkomstskydd för arbetslösa; av dem deltar samtidigt i försäkringsdomstolens sammanträde en arbetsgivar- och en arbetstagarledamot; arbetsgivarledamöterna och deras suppleanter förordnas på förslag av de mest representativa arbetsgivarorganisationerna samt arbetstagarledamöterna och deras suppleanter på förslag av de mest representativa arbetstagarorganisationerna,

11) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 11 punkten två ledamöter som är väl förtrogna med högskolestudier och två ledamöter som är väl förtrogna med andra sådana studier som stöds enligt lagen om studiestöd samt ett behövligt antal suppleanter; av dem deltar samtidigt i försäkringsdomstolens sammanträde en ledamot som är förtrogen med högskolestudier och en ledamot som är förtrogen med andra studier; de ledamöter som är sakkunniga i fråga om studiestöd och deras suppleanter förordnas på förslag av undervisningsministeriet,

12) i ärenden som avses i 5 a § 1 mom. 12 punkten två militärledamöter som skall inneha officerstjänst eller befattningsofficerstjänst och tre ledamöter som känner till ersättningstagarnas förhållanden samt ett behövligt antal suppleanter; av dem deltar samtidigt i försäkringsdomstolens sammanträde, beroende på sakens natur, två ledamöter som känner till ersättningstagarnas förhållanden eller en militärledamot och en ledamot som känner till ersättningstagarnas förhållanden; en militärledamot deltar i regel i behandlingen bara när det är fråga om skada, sjukdom, dödsfall eller försvinnande under tjänstgöring i fredstid; militärledamöterna och deras suppleanter förordnas på förslag av försvarsministeriet samt de ledamöter som känner till ersättningstagarnas förhållanden och deras suppleanter på förslag av ersättningstagarnas mest representativa centralorganisationer.

Förslaget till andra lekmanaledamöter än läkarledamöter skall innehålla två gånger så många kandidater som det behövs ledamöter eller suppleanter.

6 § (18.11.1988/951)

Vid försäkringsdomstolen föredragas målen av försäkringssekreterarna, även då dessa tjänstgöra som ledamöter, samt av andra av domstolen förordnade innehavare av tjänst eller befattning.

7 §.

Statliga och kommunala myndigheter, allmänna sjukhus och inrättningar äro på anfordran av försäkringsdomstolen skyldiga att lämna uppgifter och annan handräckning. Motsvarande skyldighet åligger även legitimerad läkare.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

8 §.

Försäkringsdomstolen må för utredande av under behandling varande mål infordra sakkunnighjälp av lekmanaledamot även utom sammanträde.

2 mom. har upphävts genom L 5.3.1999/278.

Föredraganden kan på försäkringsdomstolens vägnar utan att föredra ärendet inhämta bemötanden och förklaringar, i 7 § avsedda uppgifter samt andra liknande utredningar som behövs för avgörande av ärendet. (5.3.1999/278)

9 §. (5.3.1999/278)

Vid behandlingen av ärenden i försäkringsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat bestäms särskilt. Om det behövs för att ett ärende skall kunna utredas, verkställs i försäkringsdomstolen muntlig förhandling på det sätt som bestäms i 37 § förvaltningsprocesslagen. Försäkringsdomstolen skall verkställa muntlig förhandling i enlighet med 38 § förvaltningsprocesslagen, om en enskild part begär det.

I ett ärende som faller inom området för försäkringsdomstolens behörighet tillämpas inte vad som i 11 kap. förvaltningsprocesslagen bestäms om extraordinärt ändringssökande. Försäkringsdomstolen kan undanröja ett lagakraftvunnet beslut och förordna om ny behandling av ärendet i enlighet med vad som bestäms särskilt. Ansökan om undanröjande av ett beslut skall göras inom fem år från det att beslutet vunnit laga kraft. Av särskilt vägande skäl kan ett beslut undanröjas även på ansökan som gjorts efter utgången av den nämnda tiden.

10 § (5.3.1999/278)

En medlem av försäkringsdomstolen skall då han tillträder sin befattning avlägga domared eller avge domarförsäkran så som bestäms i 1 kap. 6 a och 7 § rättegångsbalken, om han inte gjort det tidigare.

11 § (18.11.1988/951)

Försäkringsöverdomaren och ledamöterna i försäkringsdomstolen åtalas för tjänstefel i Helsingfors hovrätt.

12 §.

Närmare föreskrifter om försäkringsdomstolen utfärdas genom förordning.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 1958. Genom densamma upphäves lagen den 27 november 1942 om försäkringsdomstolen (907/42), sådan den ändrad lyder i lagen den 13 maj 1955 (282/55).

De nya försäkringsdomartjänsterna må första gången besättas före lagens ikraftträdande.

Ändringsbestämmelsernas ikraftträdande och tillämpning:**29.12.1973/1003:**

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

18.11.1988/951:

Denna lag träder i kraft den 15 december 1988.

RP 68/88, LaUB 9/88, StoUB 98/88

5.3.1999/278:

Denna lag träder i kraft den 1 april 1999. Lagen tillämpas på besvärärenden som blir anhängiga efter att lagen har trätt i kraft.

Lekmannedamöter som förordnats till försäkringsdomstolen innan denna lag träder i kraft kvarstår som ledamöter av försäkringsdomstolen tills deras mandatperiod löper ut. Den första mandatperioden för lekmanledamöter efter denna lags ikraftträdande kan vara längre än tre år, dock inte över fem år.

RP 83/1998, LaUB 22/1998, RSv 250/1998

25.2.2000 /213:

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2000.

RP 109/1999, GrUU 13/1999, LaUB 1/2000, RSv 21/2000

4.5.2001/384:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

Lagen tillämpas på pensionsansökningar, som blir anhängiga efter det att lagen har trätt i kraft. Lagen tillämpas dock inte, om pensionssökanden på grundval av eget arbets- eller tjänsteförhållande eller egen verksamhet som företagare får pension enligt lag som nämns i 8 § 4 mom. 1-4 eller 10-13 punkten lagen om pension för arbetstagare, pensionen har beviljats innan lagen träder i kraft och utbetalningen av pensionen har inletts när lagen träder i kraft. Detta gäller så länge pensionen betalas utan avbrott eller när avbruten pension börjar betalas på nytt.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

RP 19/2001, ShUB 5/2001, RSv 30/2001

Juridiska avdelningen

29.11.2001

BESVÄRSANVISNING: HUR MAN KAN ÖVERKLAGA DETTA BESLUT**Var man kan söka ändring**

Om Ni är missnöjd med detta beslut kan Ni inom trettio (30) dagar söka ändring i det hos pensionsnämnden. Pensionsnämnden är en besvärinstans som är oberoende av pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen. Besvärsskriften skall riktas till pensionsnämnden, men den skall lämnas in hos Pensionsskyddscentralen. Pensionsskyddscentralen kan själv rätta sitt beslut, om den samtycker till alla Era yrkanden.

Pensionsskyddscentralens postadress, besöksadress och telefonnummer framgår av beslutet.

Hur man överklagar

Beslutet skall överklagas skriftligt. Uppge i besvärsskriften

- att Ni vill överklaga beslutet hos pensionsnämnden
- det beslut i vilket ändring söks
- till vilka delar ändring söks i beslutet
- vilka ändringar Ni yrkar
- de grunder på vilka ändring yrkas
- Ert namn, Er personbeteckning och Er adress och Ert telefonnummer
- förmånlåtarens namn och personbeteckning, om Era besvär gäller familjepension.

Bifoga pensionsanstaltens beslut eller en kopia av det och de utredningar Ni åberopar. Det är också möjligt att lämna in kompletterande utredningar senare.

Hur besvärsskriften skall undertecknas

Besvärsskriften skall vara undertecknad egenhändigt av Er eller den som uppgjort den. Om Ni inte själv undertecknar besvärsskriften skall en fullmakt som Ni själv undertecknat bifogas. Om någon annan uppgjort besvären för Er räkning, skall utöver hans namn också hans yrke och adress uppges.

När skall besvärsskriften vara inlämnad

Besvärsskriften skall vara framme på Pensionsskyddscentralen före öppethållningstidens slut senast den trettionde (30) dagen efter det att Ni fick detta beslut. Ni anses ha fått beslutet den sjunde (7) dagen efter att beslutet postats, om annat inte framgår.

Hur besvärsskriften skall lämnas in hos pensionsanstalten

Besvärsskriften kan lämnas in personligen eller av ett bud eller på eget ansvar sändas per post. Försändelsen skall vara framme inom den ovannämnda besvärstiden.

Besvärsskriften överförs till pensionsnämnden

Om Pensionsskyddscentralen inte rättar det överklagade beslutet enligt Ert yrkande genom att ge ett nytt beslut, överför Pensionsskyddscentralen besvären till pensionsnämnden för behandling. Ni får besked om överföringen.

Pensionsnämndens adress: **PENSIONSNÄMNDEN**
Bokhållargatan 3, 00520 HELSINGFORS
Tfn (09) 15 155
Fax (09) 151 2127
Internet: yhteinen.elakelautakunta@etk.fi

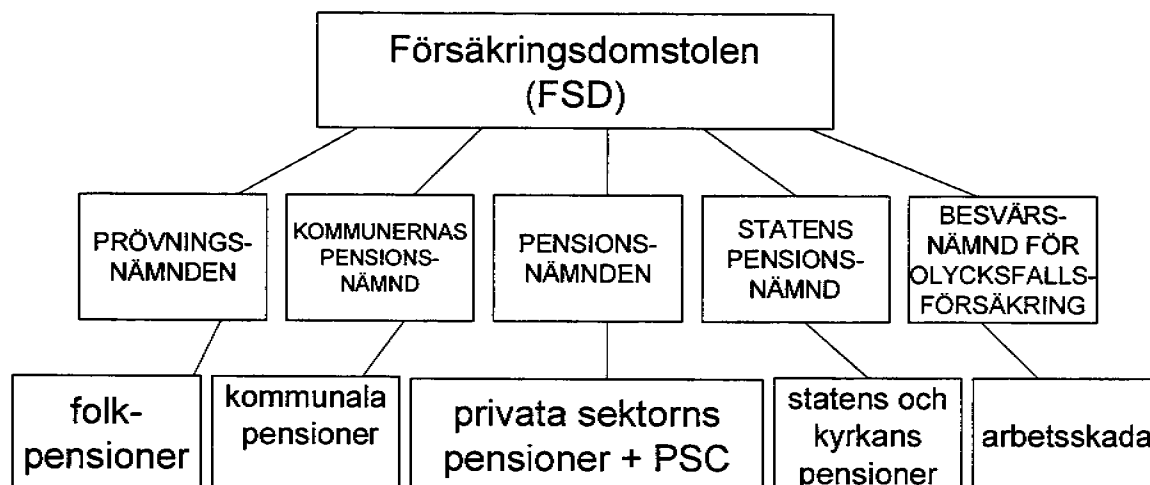
Adressförändring

Meddela eventuell adressförändring till Pensionsskyddscentralen och också till pensionsnämnden, om Era besvär har överförts till pensionsnämnden.

Juridiska avdelningen

29.11.2001

De viktigaste besvärinstanserna

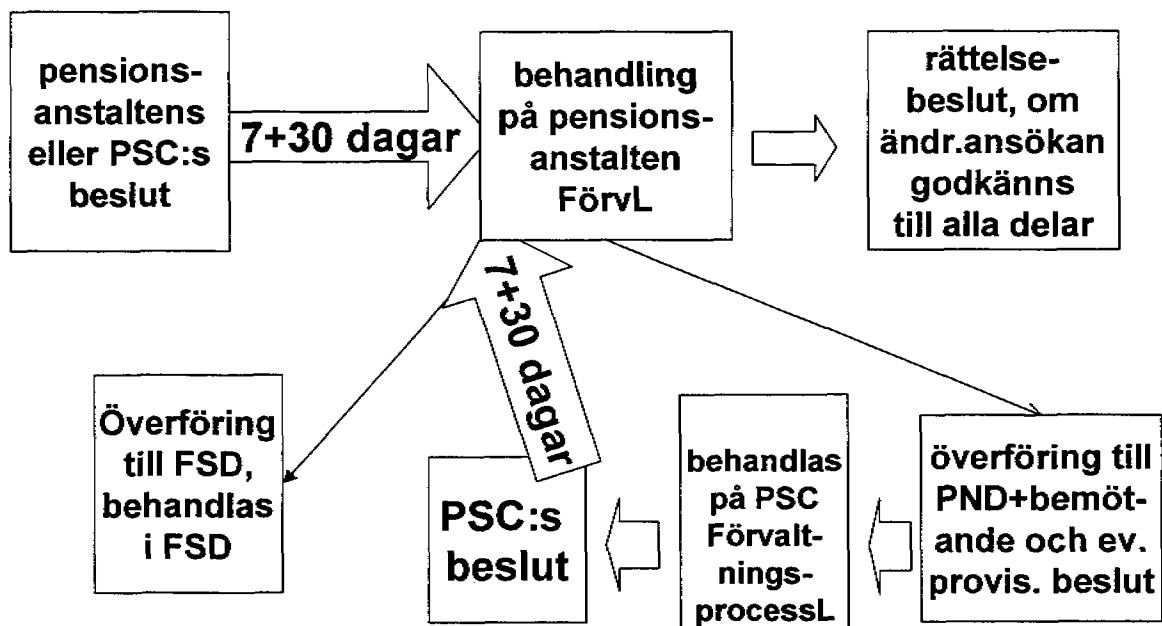
Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Besvärproceduren

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Juridiska avdelningen

29.11.2001

Muntlig förhandling

